

Қазақстан Республикасы
Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі
«Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы

**«Жастар ортасындағы қоғамдық-саяси
жағдайды зерттеу»
(2018 жылдың бірінші жартыжылдығы)**

**Әлеуметтік зерттеудің нәтижелері бойынша
аналитикалық баяндама**

Астана, 2018

Жастар ортасындағы қоғамдық-саяси жағдайды зерттеу (2018 жылдың бірінші жартыжылдығы) / О.В. Калдыбаева, Ж.К. Кәрімова, Р.Р. Аюпова, З.Т. Алинова – Астана: «Жастар» ҒЗО, 2018. – 109 б.

Осы баяндама: 2018 жылдың бірінші жартыжылдығында Қазақстан Республикасы Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің тапсырысы бойынша жүргізілген «Жастар ортасындағы қоғамдық-саяси жағдайды зерттеу» әлеуметтік зерттеуінің нәтижелеріне негізделген.

© «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы, 2018

МАЗМҰНЫ

I-бөлім. Әлеуметтік зерттеу бағдарламасы.....	5
1.1. Бағдарламаның әдіснамалық бөлігі.....	5
1.1.1. Проблемалық жағдайды негіздеу.....	5
1.1.2. Зерттеудің мақсаты және міндеттері.....	6
1.1.3. Зерттеу нысаны және мәні.....	6
1.1.4. Негізгі ұғымдардың түсіндірмесі.....	7
1.1.5. Зерттеудің болжамдары.....	8
1.2. Бағдарламаның әдістемелік бөлігі.....	9
1.2.1. Іріктеу көлемін анықтау.....	9
1.2.2. Бастапқы әлеуметтік ақпаратты жинау кезінде қолданылатын әдістердің сипаттамасы.....	10
1.2.3. Инструментарий құрылымы.....	10
1.2.4. Ақпаратты өңдеу әдістемесі.....	11
1.2.5. Ақпаратты талдау әдістері.....	12
II-бөлім. Өмірге қанағаттанушылық деңгейі және жастардың өзекті проблемалары.....	13
2.1. Жастардың өмірдің жекелеген аспектілеріне қанағаттанушылығы.....	13
2.2. Жастардың білім беру сапасына, жастардың дамуына және бос уақытты өткізуге жасалатын жағдайларға қанағаттанушылық деңгейі.....	16
2.3. Жастардың тұрғылықты орындарындағы өзекті проблемалары.....	20
2.4. Жастардың жұмыспен қамту саласындағы проблемалары.....	22
Бөлім бойынша қорытындылар, болжам және ұсынымдар.....	24
III-бөлім. Жастардың мемлекеттік жастар саясатына көзқарасы.....	27
3.1. Жастардың жастар саясатын іске асыратын жекелеген мемлекеттік органдардың қызметі туралы хабардарлық деңгейі және оны бағалау.....	27
3.2. Жастарды қолдау туралы мемлекеттік бағдарламалар мен жобалар туралы ақпараттылық деңгейі.....	31
3.3. Жастардың мемлекеттік жастар саясатының іске асырылуына қанағаттанушылық деңгейі.....	35
Бөлім бойынша қорытындылар, болжам және ұсынымдар.....	38
IV-бөлім. Мемлекет жастарының санасындағы патриотизмнің құндылығы.....	41
4.1. Жас қазақстандықтардың санасындағы «патриотизм» ұғымының мағынасы.....	41
4.2. Жастардың Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріне көзқарасы.....	42
4.3. Қазақстандық жастардың санасындағы патриоттық тәрбиенің проблемасы.....	45
Бөлім бойынша қорытындылар, болжам және ұсынымдар.....	48

V-бөлім. Қазіргі қазақстандық жастардың жастар субмәдениетіне көзқарасы.....	51
5.1. Жастардың санасындағы «жастар субмәдениеті» ұғымының мазмұны және оларға қатынасы.....	51
5.2. Жастар субмәдениеттеріндегі мүшелік деңгейі.....	54
5.3. Жастар субмәдениеттеріне кіру себептері.....	57
Бөлім бойынша қорытындылар, болжам және ұсынымдар.....	58
VI-бөлім. Қазақстан жастарының діншілдік деңгейі.....	60
6.1. Жастардың мемлекеттегі діни ахуалды жалпы бағалауы.....	60
6.2. Қазақстан жастарының жеке діншілдік деңгейі.....	62
Бөлім бойынша қорытындылар, болжам және ұсынымдар.....	67
VII-бөлім. Жастар ортасындағы наразылық көңіл-күйлерін бағалау.....	71
7.1. Жастардың тұрғылықты жерлерінде наразылық акцияларының туындау ықтималдығын бағалауы.....	71
7.2. Жастар ортасындағы наразылық белсенділігінің деңгейін жоғарылатуға әсер ететін проблемалар.....	72
Бөлім бойынша қорытындылар, болжам және ұсынымдар.....	74
Қорытынды.....	76
Қосымшалар.....	81

I-БӨЛІМ. ӘЛЕУМЕТТІК ЗЕРТТЕУ БАҒДАРЛАМАСЫ

1.1. Бағдарламаның әдіснамалық бөлігі

1.1.1. Проблемалық жағдайды негіздеу

Қазіргі жастар жаңғырып келе жатқан Қазақстанның негізгі стратегиялық ресурсы болып табылады. Бүгінгі қазақстандық жастар мемлекетті жаңартуға, республиканың қоғамдық және саяси өміріне белсене қатысуда. Қазақстандық қоғамда орын алып жатқан өзгерістер жастар ортасындағы оң құбылыстарды да (саяси, әлеуметтік, кәсіби және шығармашылық белсенділік), келеңсіз құбылыстарды да (әртүрлі девиацияларды) көрнекі түрде көрсетеді. Бұл жастар мен жастар проблемаларын жүйелі ғылыми зерттеу қажеттігін өзекті етеді.

Қазіргі жастар өмірінде бірқатар проблемаларға тап болады. Олардың ішінде жиі кездесетіні әлеуметтік-экономикалық проблемалар – табыстың төмендігі, жұмыссыздық, еңбек нарығындағы бәсекеге қабілетсіздік, тұрғын үй проблемалары және т.с.с. Жастар проблемаларын шешу шараларын уақытында қабылдау, олардан шығу жолдарын табу қажет, себебі оларды елемеу жастар топтарының ортасында көңіл толмаушылықтың туындауына және аймақтардағы әлеуметтік-экономикалық және қоғамдық-саяси жағдайдың шиеленісуіне түрткі болуы мүмкін.

Қазақстан жастарының сапалық сипаттарына келер болсақ, аға буын өкілдеріне қарағанда қазіргі жастардың бейімделгіш, сындарлы және парасатты болғанын, олардың мемлекет тарапынан көрсетілетін көмек пен қолдауға сенуінің сиреп бара жатқанын айту қажет.

Алайда, қоғам ішіндегі өмір сүру жағдайларына жалпы көзқарастың оң болғанына қарамастан, мемлекетке жастардың саяси белсенділігі мен көзқарастарының барлық параметрлерін тереңірек зерттеу қажет. Жастардың қоғамдық пікірі, оның наразылық көңіл-күйлері – бұл қоғам өмірінде болып жатқан үдерістер мен өзгерістерге аса сезімтал субстанция. Жастар ортасындағы қоғамдық-саяси жағдайдың жүйелі мониторингі жастар ортасындағы басқарылмайтын наразылық қозғалыстарының алдын алудың заманауи шараларын қабылдауға және олардың туындауына кедергі жасауға мүмкіндік береді.

Қазақстан жастары бүгінгі күні әрқелкі болып табылады, онымен жұмыс істеу үшін әр топ үшін жеке саясат құру қажет. Сондықтан Қазақстандағы мемлекеттік жастар саясатының маңызды міндеттерінің бірі жастар проблемаларын зерттеу, мониторинг жүргізу, сондай-ақ оларды шешудің заманауи шараларын қабылдау болып табылады. Қазақстан Республикасында мемлекеттік жастар саясаты жастардың рухани, мәдени, білім, кәсіби қалыптасуы және жастардың физикалық дамуы, олардың бүкіл қоғам мүдделеріндегі шығармашылық әлеуетінің ашылуы үшін әлеуметтік-экономикалық, құқықтық, ұйымдастыру шаралары мен кепілдіктерін құру мақсатында жүзеге асырылады.

1.1.2. Зерттеудің мақсаты және міндеттері

Осы зерттеудің мақсаты Қазақстан жастары үшін әлеуметтік хал-жайды зерделеу, оның негізгі қажеттіліктері мен қоғамдық-саяси көңіл-күйлерін анықтау болып табылады.

Алға қойған мақсатқа жету үшін төмендегі негізгі зерттеу міндеттерін шешу көзделеді:

- 1) жастардың жалпы өміріне және оның әртүрлі аспектілеріне, атап айтқанда (білім беру сапасына, бос уақытын өткізу үшін жасалатын жағдайларға) қанағаттанушылық дәрежесін бағалау;
- 2) жастардың тұрғылықты жерлеріндегі ең өзекті әлеуметтік проблемалар рейтингісін анықтау;
- 3) жастардың жұмыспен қамту саласындағы проблемаларын анықтау;
- 4) жастардың мемлекеттің жастар саясатына көзқарасын зерттеу;
- 5) жастардың Қазақстан Республикасы Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі Жастар саясаты департаментінің, сонымен қоса мемлекеттік жастар саясаты институттарының, жастар ресурстық орталықтарының тиімділігін бағалауы;
- 6) жастардың жастар саясатын іске асыру үшін жауапты мемлекеттік органдар қызметі туралы хабардарлық деңгейін анықтау;
- 7) жастардың жастарды қолдау бойынша мемлекеттік бағдарламалар мен жобалар туралы, жастар ұйымдарының қызметі туралы ақпараттандырылу деңгейін анықтау;
- 8) жастардың іске асырылып жатқан жастар саясатына қанағаттанушылық деңгейін бағалау;
- 9) мемлекет жастарының санасындағы патриотизм мағынасын айқындау;
- 10) жастардың әскери-патриоттық тәрбиеге, қарулы күштерге, мемлекеттік қызметке көзқарасын зерттеу;
- 11) жастардың жастар субмәдениеттеріне көзқарасын анықтау;
- 12) жастардың жастар субмәдениеттеріне еліктіргендік деңгейін бағалау және оларға ену себептерін айқындау;
- 13) жастар ортасындағы діншілдік деңгейін бағалау;
- 14) жастардың наразылық әлеуетінің деңгейін және оны арттыруға қабілетті проблемаларды анықтау;
- 15) мүдделі мемлекеттік органдарға және жастар саясатының басқа институттарына арналған мемлекет аймақтарындағы жастар ортасында тұрақты қоғамдық-саяси жағдайды қамтамасыз ету жөніндегі ұсынымдарды әзірлеу.

1.1.3. Зерттеудің нысаны және мәні

Зерттеу нысаны – Қазақстан Республикасының 14-29 жастағы халықтың әлеуметтік-демографиялық және аумақтық сипаттамаларын көрнекі көрсететін параметрлер бойынша таңдап алынған адамдар.

Зерттеу мәні – жас қазақстандықтардың әлеуметтік хал-жайлар, көңіл-күйлер және қажеттіліктер туралы пікірлерін зерттеу.

1.1.4. Негізгі ұғымдардың түсіндірмесі

Жастар – Қазақстан Республикасының он төрт жастан жиырма тоғыз жасқа дейінгі азаматтары. Жастар – бұл жас шектерімен және қоғам ішіндегі өз мәртебесімен: балалық және жастық шақтан әлеуметтік жауапкершілікке көшімен ерекшеленетін ерекше әлеуметтік-жастық топ. Кейбір ғалымдар жастарды қоғам оларға жеңілдіктермен қамтамасыз ете отырып, бірақ әлеумет өмірінің белгілі бір салаларына белсенді қатысу мүмкіндіктерін шектей отырып, әлеуметтік даму мүмкіндігін беретін жас адамдардың жиынтығы деп анықтайды.

Адамның әлеуметтік хал-жайы оның қоғамда қалыптасқан әлеуметтік игіліктер жүйесінің, олардың өндіру мен үлестірудің туындылары болып табылатын әлеуметтік қажеттіліктерін қанағаттандыру дәрежесімен анықталады. Сонымен қатар бұл аталған әлеуметтік жағдайлардың нақты бір адам үшін қолайлылық дәрежесі, яғни оның қоршаған әлем туралы өз тәжірибесінен туындайтын субъективті пікірі.

Наразылық әлеуеті – азаматтардың белгілі бір жағдайларда наразылық акцияларына қатысу ниеті, бейімділігі, аумақтың ұлттық қауіпсіздігі үшін белсенді наразылық шеруге айналу қаупін тудырады.

Діншілдік – жеке тұлғаның немесе топтың діни және діни емес салалардағы сананың, мінез-құлықтың және қатынастардың деңгейінде қасиетті және / немесе тылсым дүниеге сенуді және табынуды білдіретін сапасы.

Жастар ортасының радикализмі – жастар ортасына экстремистік көзқарастар мен идеялардың енуі, яғни зорлық-зомбылық жасауға, түбегейлі ұлтшылдыққа, нәсілдік және ұлттық төзбеушілік жағдайлардың пайда болуына алып келеді.

Мемлекеттік жастар саясаты – мемлекет жүзеге асыратын және жастарды қолдауға бағытталған әлеуметтік-экономикалық, саяси, ұйымдастыру және құқықтық шаралар жүйесі.

Бос уақыт – жұмыс уақытынан басқа бос уақыт. Бос уақыт адамдардың тауарлар мен қызметтерді тұтынуына қосымша олардың пайдалылық функцияларына жатады. Бос уақыт мөлшерін нақты өлшеу қиын: оны жұмыс өткізілмеген уақыт деп анықтауға болады; алайда жұмысқа баруға (жұмыс басты болған жағдайда) немесе жұмысты іздеуге (жұмыссыз болған жағдайда) жұмсалған уақытты бос уақыт деп санауға болатынына күмән тудырады. Бос уақыт құралдарымен қамтамасыз ету, оған қоса мәдени демалыс, спорт немесе ойын-сауықтар индустриясы қазіргі экономиканың маңызды секторы болып табылады.

Патриотизм – Отанға деген сүйіспеншілік, өз елі үшін мақтаныш, оны тануға және түсінуге, жақсартуға ұмтылу.

Субмәдениет – басым көпшіліктен өз мінез-құлқымен ерекшеленетін қоғам мәдениетінің бөлігі, жеке топ мәдениеті, сондай-ақ осы мәдениет иеленушілерінің әлеуметтік топтары. Субмәдениет басым мәдениеттен құндылықтар жүйесімен, тілмен, мінез-құлық мәнерімен, киіммен және басқа

да аспектілерімен ерекшеленуі мүмкін. Ұлттық, демографиялық, кәсіби, географиялық және басқа негіздерде қалыптасатын субмәдениеттер болады. Атап айтқанда, субмәдениеттер тіл нормасынан өз диалектісімен ерекшеленетін этникалық тұтастықтардан құралады. Тағы бір белгілі мысал, жастар субмәдениеттері болып табылады.

1.1.5. Зерттеудің болжамдары

Негізді болжам.

Аймақта / елді мекенде әлеуметтік проблемалардың болуына қарамастан қазіргі қазақстандық жастардың әлеуметтік хал-жай деңгейі айтарлықтай жоғары, алайда ол жастардың тұрғылықты жеріне, табыс және білім алу деңгейіне қарай айтарлықтай өзгеріп тұрады.

Болжамдар:

1. Жалпы алғанда, Қазақстан жастарына оптимистік көңіл-күйлер мен өміріне жоғары субъективті қанағаттанушылық деңгейі тән.

2. Жастардың тұрғылықты жерлеріндегі ең өзекті әлеуметтік проблемаларына жұмыспен қамтуға байланысты проблемалар, жұмыссыздық, білім сапасының төмендігі, өз тұрғын үйлерінің болмауы жатады.

3. Жастардың мемлекеттік жастар саясаты және жастарды қолдау шаралары туралы ақпараттандыру деңгейін орташа немесе орташадан төмен деп сипаттауға болады.

4. Қазіргі қазақстандық жастардың санасында патриотизмнің құндылығы туралы мағына едәуір жоғары. Бұл ретте бұл құндылықтың мазмұны жастардың этникалық қатыстылығына және басқа әлеуметтік белгілеріне қарай өзгеріп тұрады.

5. Жастардың жастар субмәдениеттеріне еліктіргендік деңгейі жалпы мемлекет бойынша айтарлықтай төмен, ірі қалаларда жастар субмәдениеттері кеңірек таралған. Сондай-ақ еліктіргендікке жастардың жас шамасы, этникалық қатыстылығы әсер етеді. Жалпы, жастардың субмәдениеттерге көзқарасы бейтарап болып табылады. Кіші жастық топтарда жоғары жастық топтарға қарағанда позитивтік болып келеді.

6. Жастар ортасындағы діншілдік деңгейін орташа, мемлекеттің бірқатар аймақтарында жоғарырақ мәндерге беталысы бар деп сипаттауға болады.

7. Қазіргі уақытта жастар ортасындағы наразылық белсенділік деңгейі орташа деп бағаланады. Бірқатар облыстарда жастар материалдық жағдайға қанағаттанушылық деңгейінің төмен болуынан, жекелеген елді мекендердің әлсіз дамуынан туындаған әлеуметтік әлеуметтік шиеленістің жоғары деңгейін көрсетуде.

1.2. Зерттеудің әдістемелік бөлігі

1.2.1. Іріктеу көлемін анықтау

Іріктеу жиынтығының көлемі 2000 сұхбаткерді құрайды. Әлеуметтік зерттеуді жүргізу аумағы Қазақстан Республикасының барлық өңірлерін –

республикалық маңызы бар Астана және Алматы қалаларын, 14 облыс орталығын, сондай-ақ ауылдық елді мекендерді қамтиды. Зерттеуде стратификацияланған көп сатылы іріктеу қолданылды.

1-кесте

Жоба бойынша іріктеу жиынтығы, адам

	Барлық тұрғындар			Қала тұрғындары			Ауыл тұрғындары		
	Екі жынысты	Ерлер	Әйелдер	Екі жынысты	Ерлер	Әйелдер	Екі жынысты	Ерлер	Әйелдер
Қазақстан Республикасы	2000	1013	987	1131	553	578	869	446	423
Ақмола облысы	76	40	36	34	17	17	42	23	19
Ақтөбе облысы	98	61	37	61	31	30	37	19	18
Алматы облысы	209	109	100	45	22	23	164	86	78
Атырау облысы	69	36	33	31	15	16	38	20	18
Батыс-Қазақстан облысы	70	36	34	35	18	17	35	18	17
Жамбыл облысы	123	63	60	47	25	22	76	38	38
Қарағанды облысы	144	74	70	113	55	58	31	16	15
Қостанай облысы	91	46	45	47	23	24	44	24	20
Қызылорда облысы	91	47	44	38	19	19	53	27	26
Маңғыстау облысы	75	38	37	28	14	14	47	24	23
Оңтүстік-Қазақстан облысы (қазіргі Түркістан облысы)	356	183	173	156	78	78	200	100	100
Павлодар облысы	74	38	36	51	25	26	23	12	11
Солтүстік-Қазақстан облысы	53	28	25	24	10	14	29	15	14
Шығыс-Қазақстан облысы	136	70	66	85	42	43	51	27	24
Астана қ.	116	56	61	116	53	63	-	-	-
Алматы қ.	218	101	117	218	103	115	-	-	-

* ҚР Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитетінің 2018 жылғы 1 қаңтардағы мәліметтері бойынша

Осы зерттеуде бақылау бірліктері бірнеше кезеңмен іріктелді: ықтималдықты іріктеу дизайны қолданылды. Ықтималдықты іріктеу дизайны жиынтық шегіндегі кез келген адамның (14 жастан 29 жасқа дейін) талдау үшін теңдей іріктеп алыну мүмкіндіктері болатындай құрылған. Стратификацияланған көп сатылы іріктеу қолданылды. Негізгі страталар мыналар болып табылады:

1-саты. Облыстар бойынша іріктеу – облыстар және республикалық маңызы бар қалалар бойынша тұрғындар 14 жастан 29 жасқа дейін санының негізінде, мемлекеттің 16 аймақ – Астана және Алматы қалалары, 14 облыс

орталығы бойынша іріктеу көлемдері анықталды.

2-саты. Қала - ауыл қағидасы бойынша іріктеу – әр облыста қалалық және ауылдық іріктеу көлемдері есептелді.

3-саты. Бастау нүктесін іріктеу – әрбір елді мекеннің шеңберінде кездейсоқ тәсілмен бағыттың бастау нүктелері мен сұхбаткерлердің саны анықталады.

4-саты. Үй шаруашылығын іріктеу – бастау нүктесінен бастап бағыт бойынша «сол қол» ережесі бойынша үй шаруашылығы іріктеп алынады.

5-саты. Сұхбаткерлерді квота бойынша іріктеу – әрбір жеке алынған үй шаруашылығында сұхбаткерлер екі белгі – жынысы және жасы – жас - жыныс квота бойынша іріктеп алынады – сұхбаткердің жасы 14 жастан 29 жасқа дейін болу керек, сонымен қатар жынысы бойынша көрнекі түрі (жауап алынатын ерлер мен әйелдердің саны Статистика комитетінің мәліметтері бойынша әрбір облыс, қала және ауыл бойынша есептелген).

Іріктеу көрнекі, яғни бөліп көрсетілген параметрлер бойынша сұхбаткерлердің құрамы негізгі жиынтықтағы тиісті пропорцияларға жуық (Статистика комитетінің 2018 жылға арналған мәліметтері бойынша) болып табылады. Бұл ретте іріктеу жиынтығының орташа сипаттамаларының негізгі жиынтықтың орташа сипаттамаларынан ауытқуы $\pm 3,5$ % аспау керек.

1.2.2. Бастапқы әлеуметтік ақпаратты жинауда қолданылатын әдістерінің сипаттамасы

Ақпарат жинау әдісі 14 жастан 29 жасқа дейін «face-to-face» жаппай пікір сұрау болып табылады. Бұл әдіс Қазақстанның жастар ортасындағы жағдай туралы объективті ақпарат алуға, сондай-ақ жас қазақстандықтардың негізгі қажеттіліктері мен әлеуметтік тәжірибелерін айқындауға мүмкіндік берді. Жүргізілген жаппай пікір сұрау нәтижелерінің негізінде жаппай мінез-құлық туралы болжам жасалады.

Жаппай пікір сұрау шеңберінде ақпарат жинау сұхбаткерлердің тұрғылықты жері (пәтерлік пікір сұрау деп аталады), сирек жағдайларда оқу / жұмыс / жұмыспен қамту орны бойынша (жедел іздеуге және мақсатты топқа қол жеткізу үшін) жүргізіледі. Таңдап алынған әдіс ағымдағы зерттеудің мақсаттары мен міндеттеріне сәйкес келеді.

1.2.3. Инструментарий құрылымы

Әлеуметтік зерттеудің логикалық түрде құрылымдалған сұрақтар тізімі – сауалнамасы – белгілі бір ережелер бойынша құрастырылған және бір-бірімен байланысты бірқатар сұрақтар жиынтығы бар бастапқы ақпаратты жинауға арналған құрал, тираждалған құжат деректерді жинау техникасы болып табылады. Әлеуметтік сауалнаманың қасиеттері мен белгілері, оның көлемі, құрылымы, сұрақтарды құрылымдау ерекшелігі бір-бірімен тығыз байланысты және осы құралды пайдалану (жаппай) көзделген пікір сұрау түрімен, сондай-ақ зерттеу нысанының ерекшеліктерімен анықталады.

Әлеуметтік сауалнаманың құрылымы үш блоктан құралады:

1) сұхбаткерге арналған үндеуден, зерттеу туралы ақпараттан және т.б.

құралатын кіріспе блок; 2) тек қана зерттеліп жатқан проблема бойынша сұрақтар жиынтығынан құралатын негізгі блок. Бұл блок зерттеліп жатқан проблеманың әртүрлі аспектілеріне немесе жеке тақырыптарға арналған бірнеше бөлімнен құралуы мүмкін; 3) сұхбаткердің жынысы, жас шамасы, білімі, табысы және т.б. сияқты сипаттамалар туралы сұрақтар жиынтығынан құралатын әлеуметтік-демографиялық блок.

Сұрақтарды тұжырымдау – сауалнама құрудың ең күрделі кезеңі. Сауалнама сұрақтары сұхбаткерлерге түсінікті, грамматикалық және логикалық жағынан қарапайым болуға, олардың жалпы даму деңгейін, мәдениет ерекшеліктерін және зерттеу мәніне жататын саладағы хабардарлық дәрежесін ескеруге тиіс.

Сауалнама құруға оны тексеру, сынау, нақтылау жатады. Сауалнаманың сапасын бағалау үшін пилотаждық зерттеу жүргізіледі. Оның барысында сауалнаманың мазмұны, сұрақтардың тұжырымдалуы және жүйелігі, жауаптардың нұсқалары және т.б. тексеріледі. Пилотажды микро-іріктеу (10 адамға дейін) бойынша тәжірибелі социолог сұхбаткердің жауаптарын, оның сұрақтардың мазмұнына орай әрекетін, оларды түсінуін және қабылдауын, сондай-ақ міндетті түрде пікір сұрауға жұмсалған уақытты белгілеп ала отырып жүргізеді. Осының барлығы инструментарийдің кемшіліктерін анықтауға, оларды түзеуге және сауалнаманы жаппай жұмысқа бейімдеуге мүмкіндік береді. Сұрау тілі: сұхбаткердің қалауына қарай қазақ және орыс тілдері.

Зерттеудің далалық кезеңінің ақпаратын әлеуметтік-демографиялық параметрлері бойынша іріктеп алынған арнайы дайындалған сұхбат алушы жинайды. Сұхбат алушылар әрбір сұхбаткермен сұхбат жүргізу барысында сауалнаманың толтырылуын қамтамасыз етеді. Барлығы жаппай сұрауды 16 аймақтық супервайзердің басшылығымен 90-нан астам сұхбат алушы жүргізеді.

1.2.4. Ақпаратты өңдеу әдістемесі

Зерттеудің далалық кезеңінің қорытындылары бойынша «Жастар» ҒЗО қызметкерлері сұхбат алушылардың жұмысына бақылау жүргізді (сауалнамалардың толтырылу дұрыстығын 100 % тексеру және телефон бойынша өрісті 30 % бақылау), сондай-ақ деректердің кодировкасын, енгізілуін және өңделуін бақылады. Бақылау жүргізу үшін «Жастар» ҒЗО өрістерді өзгерткен жоқ және Тапсырыс берушінің сұрауы бойынша зерттеудің далалық кезеңінің барлық құжаттарын (сауалнамаларды, бағыттық қағаздарды, сызғыштарды, корреляцияларды) ұсына алады.

Бастапқы деректерді енгізу, өңдеу, сондай-ақ бір өлшемдік, екі өлшемдік кестелерді шығару, корреляциялық және кластерлік талдаулар лицензиялық, орыстандырылған SPSS компьютерлік бағдарламасының (21-нұсқа) көмегімен жүзеге асырылды.

1.2.5. Ақпаратты талдау әдістері

Бастапқы әлеуметтік ақпаратты талдаудың негізгі әдістеріне мыналар жатады:

- 1) деректерді бір өлшемдік талдау;
- 2) деректерді екі өлшемдік талдау;
- 3) корреляциялық талдау.

Зерттеу кезеңі: 2018 жылғы мамыр-маусым айлары.

II-БӨЛІМ. ӨМІРГЕ ҚАНАҒАТТАНУШЫЛЫҚ ДЕҢГЕЙІ ЖӘНЕ ЖАСТАРДЫҢ ӨЗЕКТІ ПРОБЛЕМАЛАРЫ

Проблема.

Өмірге қанағаттанушылық бұл адамның әлеуметтік хал-жайын өлшейтін өлшемдердің бірі. Оның негізгі қажеттіліктерін қанағаттандыру деңгейі, әлеуметтік жағдайлардың қолайлылық деңгейі, айналасындағы әлем туралы өз тәжірибесінен туындайтын субъективті пікірі болып табылады. Жастардың өміріне қанағаттанушылық дәрежесі оның әлеуметтік белсенділік деңгейіне, мемлекет саясатына көзқарасына әсер етеді, сондай-ақ оның наразылық әлеуетінің деңгейін тікелей анықтайды. Осы зерттеудің шеңберінде жастардың қанағаттанушылығы жастардың жекелеген өмір аспектілеріне, оған қоса білім беру сапасына, бос уақыттың өткізілуіне қанағаттанушылығы, тұрғылықты жерлерінде өзекті проблемалардың болуы, сондай-ақ жұмыспен қамту саласындағы қиындықтардың анықталуы арқылы зерттелді.

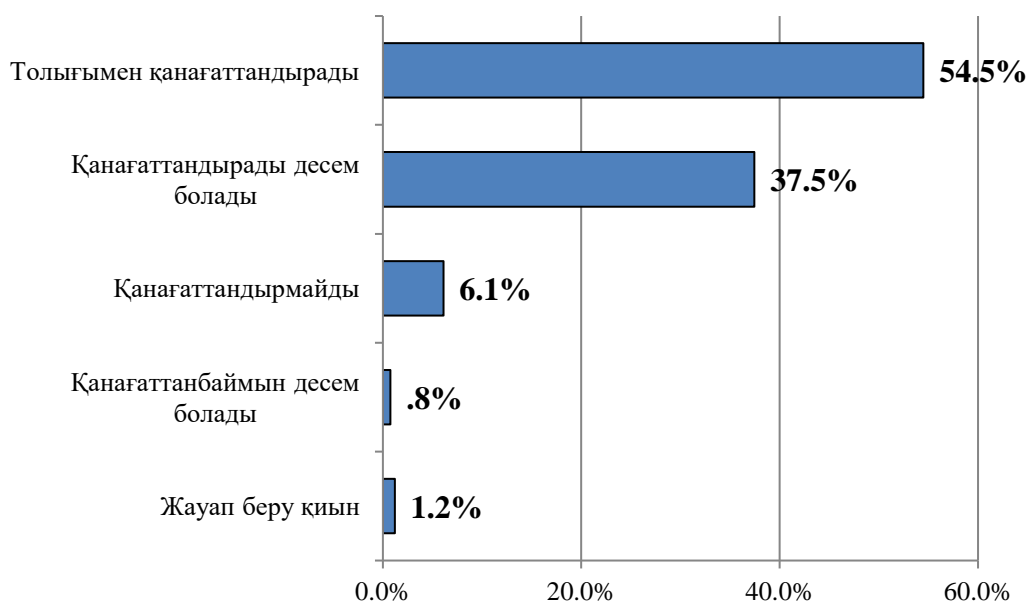
Нәтижелері.

2.1. Жастардың өмірдің жекелеген аспектілеріне қанағаттанушылығы

Алынған деректерге жасалған талдау жас қазақстандықтардың басым бөлігінің (92 %) белгілі бір дәрежеде өміріне қанағаттанатынын көрсетті. «Сіз, жалпы, қазіргі сүріп жатқан өміріңізге қанағаттанасыз ба?» деген сұраққа олардың 54,5 %-ы толығымен қанағаттанамыз, ал тағы 37,5 %-ы – жоқ емес, қанағаттанамыз деп жауап берді (1-сурет).

1-сурет

«Сіз, жалпы, қазір сүріп жатқан өміріңізге қанағаттанасыз ба?» сұрағына жауаптардың үлестірілуі, (%)

Оңтүстік Қазақстан облысының (қазіргі Түркістан облысының) жастары өздерінің өмірімен қанағаттанған (жауаптардың жиынтық мәні 98,3 %-бен «толығымен қанағаттанған» және «қанағаттардырарлық»), Атырау, Шығыс Қазақстан (97,1 %) және Жамбыл (95,1 %), %). Солтүстік Қазақстандағы ең кіші (бірдей жиынтық мәні 71,2 %) және Батыс Қазақстан (78,6 %) облыстары олардың өміріне қанағаттанудың ең төменгі деңгейін көрсетеді.

Әртүрлі жас санаттарындағы жастардың арасында өз өміріне қанағаттанушылық дәрежесінің арасында, жалпы, айтарлықтай айырмашылық жоқ – өз өміріне толық қанағаттанатын және қанағаттанамын дей алатын жастардың жиынтық көрсеткіші, сәйкесінше жастардың үш жас санаттарында (14 жастан 18 жасқа дейін, 19 жастан 23 жасқа дейін, 24 жастан 28 жасқа дейін) 93,6 %, 91,3 % және 91,3 % құрады. Сұхбаткерлердің жынысы бойынша да айтарлықтай айырмашылық жоқ – қанағаттанатындардың жиынтық көрсеткіші жас ерлердің арасында 90,7 % құраса, әйелдер арасында 93,2 % жетті.

Ұлыстар бөлігіндегі, корреляцияларға жасалған талдауда қазақ этносының жастары көбінесе өз өміріне қанағаттанатынын көрсетті – қанағаттанатындардың жиынтық көрсеткіші бойынша 93,2 %. Басқа этникалық топтар арасындағы көрсеткіш аздап төмен (қазақтар мен орыс ұлттарын қоспағанда) – 89,9 %, орыс ұлты өкілдерінің арасында – 88,8 %.

Жастардың осы зерттеуде көрсетілген өз өміріне қанағаттанушылық дәрежесінің 92 % деңгейінде тұрғанын айта кету керек, ол толық қанағаттанатындардың және қанағаттанамын дей алатындардың жиынтық көрсеткіші 91,4 % құраған, былтырғы 2017 жылмен салыстырғанда өзгерген жоқ.

Деректер жастардың өз өміріне қанағаттанушылық дәрежесінің материалдық жағдайының деңгейімен тығыз корреляцияланатынын көрсетті. Мысалы, толығымен молшылықта өмір сүріп, қаражат жағынан шектелмегендердің (адамның өзінің пікірі бойынша) арасындағы жиынтық көрсеткіш («Толығымен қанағаттанамын» және «Қанағаттанамын дей аламын» деп жауап бергендер) 96 %-ға тең. Бұл көрсеткіш ақшасы тек азық-түлікке ғана жететін, бірақ киім-кешек алуға мүмкіндігі жоқ жастардың арасында 77,4 %-ға және кейде тіпті азық-түлікке де ақшасы жетпейтіндердің арасында 65 %-ға жетіп, бара-бара төмендейді.

Өмірлерінің барлық жағын алғанда жастар айналасындағы адамдармен (отбасымен, достарымен, әріптестерімен) қарым-қатынастар (60,6 %-ы толығымен қанағаттанады) және өз денсаулығының күйі (44,7 %) сияқты салаларға көбірек қанағаттанады. Еліміздің жастарының аса қанағаттанбайтын жастар өмірінің ең күрделі жақтары экологиялық жағдай (8,0 %) және тұрғылықты жерлеріндегі медициналық қызмет көрсету сапасы (6,1 %) болып табылады.

«Өтінеміз, Сіздің өз өміріңіздің төмендегі жақтарына қаншалықты қанағаттанатыныңызды бес балдық межелікпен бағалаңыз», («толығымен қанағаттанамын» және «мүлде қанағаттанбаймын» жауап нұсқаларын таңдап алғандар, %-бен)

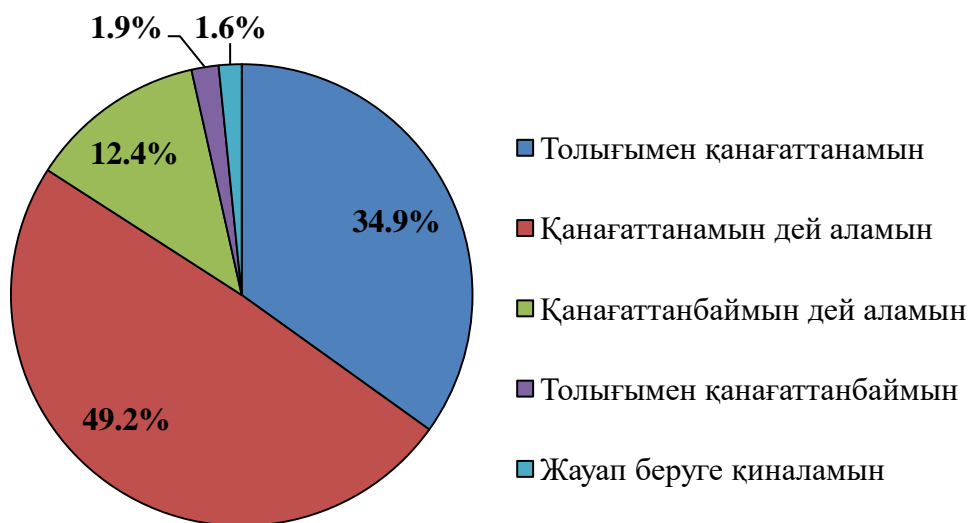
	Толық қанағаттанамын	Мүлде қанағаттанбаймын
Отбасының материалдық жағдайы	41,6	2,4
Жұмыс / жұмысқа орналасу мүмкіндіктері	26,9	5,1
Бос уақытты өткізу сапасы	33,5	2,5
Өз денсаулығының күйі	44,7	1,5
Қаладағы / ауылдағы медициналық қызмет көрсету	22,8	6,1
Қаладағы / ауылдағы экологиялық жағдайы	26,4	8,0
Қойылған мақсаттарға жету мүмкіндіктері	27,1	2,9
Тұрғын үй жағдайлары	36,6	3,8
Алынған / алынып жатқан білім	35,9	2,1
Қауіпсіздікті қамтамасыз ету сапасы	36,3	2,0
Айналасындағы адамдармен (отбасымен, достарымен, әріптестерімен) қарым-қатынастары	60,6	0,7

Егер жиынтық көрсеткіштерді («Толығымен қанағаттанамын» және «Қанағаттанамын дей аламын» жауап нұсқаларын таңдап алғандардың үлесі) талдайтын болсақ, еліміздің жастарының көбірек қанағаттанатын салалар бестігіне: айналасындағы адамдармен (отбасымен, достармен, әріптестермен) қарым-қатынастары (жиынтық көрсеткіш 86,2 % тең), өз денсаулығының күйі (76,2 %), алған / алып жатқан білімінің сапасы (73,6 %), отбасының материалдық жағдайы (73,3 %) және қауіпсіздікті қамтамасыз ету сапасы (72,5 %) кіреді.

Жастар өмірінің ең күрделі салалар бестігіне (Мүлде қанағаттанбаймын» және «Қанағаттанбаймын дей аламын» жауаптарының жиынтық көрсеткішінің ең жоғары мәні бойынша): қаладағы / ауылдағы экологиялық жағдай (18,9 %), қаладағы / ауылдағы медициналық қызмет көрсету (15,1 %), жұмыс / жұмысқа орналасу мүмкіндіктері (14,7 %), қойылған мақсаттарға жету мүмкіндіктері (10,9 %) және тұрғын үй жағдайлары (10,1 %) жатады.

Еліміздің жастары өз өміріне аз қанағаттанатын аймақтарын анықтау және осы жастарды зерттеудің шеңберінде мемлекеттік жастар саясатына тиісті түзетулерді енгізу мақсатымен олардың өз елді мекендерінің дамуына қаншалықты қанағаттанатыны туралы сұраққа жауап алу көзделді (2-сурет).

«Сіздің елді мекеніңіздің жалпы қалай дамып жатқанына Сіз қаншалықты қанағаттанасыз?» сұрағына жауаптардың үлестірілуі, (%-бен)

Деректер жастардың 84,1 %-ң белгілі бір дәрежеде өз тұрғылықты жерлерінің дамуына қанағаттанатынын көрсетті («Толығымен қанағаттанамын» және «Қанағаттанамын дей аламын» жауаптарының жиынтығы). Сәйкесінше, жастардың 14,3 % белгілі бір дәрежеде өз өңірінің дамуына қанағаттанбайды. 2016 жылы жастардың тұрғылықты жеріндегі өміріне қанағаттануының жиынтық көрсеткіші 79,2 % құраған.

Еліміздің жастары өз тұрғылықты жерінің дамуына көбірек қанағаттанатын өңірлерінің ішінде Оңтүстік - Қазақстан облысы (қазіргі Түркістан облысы) алда тұр. Пікір сұралған жастардың 95,8 %-ы «Толығымен қанағаттанамын» немесе «Қанағаттанамын дей аламын» жауап нұсқаларын таңдап алды. Сонымен қатар бұл жиынтық көрсеткіш Астана (93,2 %) және Алматы (92,2 %) қалаларында алда тұр. Басқаларға қарағанда жастары өңірінің дамуына қанағаттанбайтын өңірлерге Қызылорда (65,9 %), Батыс-Қазақстан (70 %) және Қостанай (70,3 %) облыстары жатады.

Қалалық және ауылдық тұрғындардың арасында өз елді мекенінің дамуына қанағаттану дәрежесінде айтарлықтай айырмашылық бар. Мысалы, қалалық жастардың 90 %-ы белгілі бір дәрежеде өз елді мекенінің дамуына қанағаттанады, ауылдарда бұл көрсеткіш 76,5 % құрайды.

Әртүрлі жастағы жастардың санасында өз елді мекенінің дамуына қанағаттану дәрежесінде айырмашылық аз – қанағаттанушылықтың жиынтық көрсеткіші жастардың үш жас санаттарында сәйкесінше 85 %, 85,3 % және 82,6 % тең.

2.2. Жастардың білім беру сапасына, жастардың дамуына және бос уақытты өткізуге жасалатын жағдайларға қанағаттанушылық дәрежесі

Жас ерекшеліктеріне байланысты жастардың ең маңызды қажеттіліктерінің бірі дамуға, сапалы білім алуға және бос уақытты өткізуге жеткілікті жағдайлардың жасалуына қажеттіліктері болып табылады. Сауалнамада келтірілген сапасын бағалау ұсынылған төрт білім сатыларының ішінде жас қазақстандықтар толығымен сапалы деп тек қана орта білімді көрсетті. Одан кейінгі сатыларға қатысты белгілі себептермен пікір сұралғандардың тек бір бөлігі ғана оң баға берді, қалғандары (келесі оқыту сатыларын білмейтіндер) «Жауап беруге қиналамын» жауап нұсқасын таңдап алды.

Алынған мәліметтерге сәйкес, жас қазақстандықтардың басым бөлігі белгілі бір дәрежеде алынған немесе қазіргі сәтте алып жатқан жалпы орта біліміне қанағаттанатынын көрсетті - «Толығымен қанағаттанамын» және «Қанағаттанамын дей аламын» жауаптар қосындысы бойынша жиынтық көрсеткіш 77,7 % тең.

Жастардың жалпы орта білім сапасына қанағаттанушылық дәрежесіне жасалған аймақтық талдау, оның Оңтүстік – Қазақстан (қазіргі Түркістан облысы) (95,5 %), Шығыс - Қазақстан (92,6 %) облыстарының, Астана қ. (88,9 %) жастарында ең жоғары екенін көрсетті. Аталған үш аймақтан басқа жастардың мектеп білімінің сапасына қанағаттанушылығының жиынтық көрсеткіші басым аймақтарда орташа шамадан 73 %-ға артық. Бұл көрсеткіштің ең төмен мәні Маңғыстау облысында байқалды – «Толығымен қанағаттанамын» және «Қанағаттанамын дей аламын» жауаптарының жиынтық көрсеткіші 10,7 % құраса, бұл өңірдегі сұхбаткерлердің негізгі пайызы бағалау кезінде бейтарап деп бағалауға болатын орташа мәнді таңдап алды (54,7 %). Сонымен қатар, орташадан айтарлықтай төмен көрсеткіш Қызылорда облысында белгіленді (61,5 %) (3-кесте).

3-кесте

«Сіз алынған / алынып жатқан білімнің сапасына қанағаттанушылық дәрежесіне қанағаттанатыныңызды бағалаңыз: жалпы орта білім» («Толығымен қанағаттанамын» және «Қанағаттанамын дей аламын» жауап нұсқаларының қосындысы, %-бен, өңірлер бойынша)

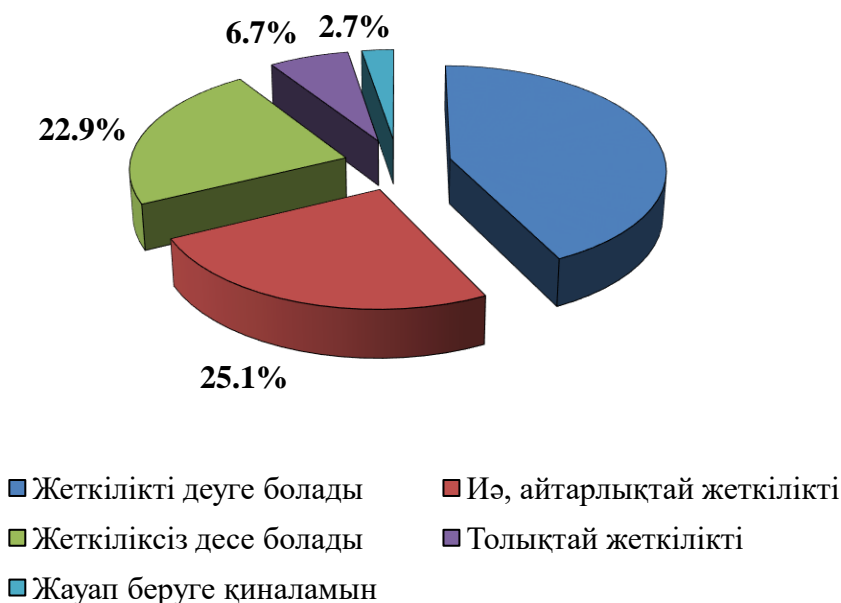
	%
Оңтүстік-Қазақстан облысы (қазіргі Түркістан облысы)	95,5
Шығыс-Қазақстан облысы	92,6
Астана қ.	88,9
Атырау облысы	87,0
Қарағанды облысы	81,4
Ақтөбе облысы	78,6
Солтүстік-Қазақстан облысы	76,9
Жамбыл облысы	74,0
Алматы облысы	73,7
Алматы қ.	72,0
Батыс-Қазақстан облысы	71,4

Қостанай облысы	70,3
Павлодар облысы	70,3
Ақмола облысы	68,4
Қызылорда облысы	61,5
Маңғыстау облысы	10,7

Осы зерттеудің міндеттерінің бірі жастардың тұрғылықты жерлеріндегі өзін өзі дамытуға жасалған жағдайлар туралы пікірін анықтау болып табылды. Алынған деректер, жалпы алғанда, еліміздің жастарының олардың қалаларында, ауылдарында жасалған жағдайларға қанағаттанатынын көрсетті – оларға белгілі бір дәрежеде қанағаттанатындардың саны (67,8 %) қанағаттанбайтындардың санынан (29,6 %) екі еседен артық жоғары екенін көрсетті (3-сурет).

3-сурет

«Қалай ойлайсыз, Сіздің қалаңызда / ауылыңызда қазіргі уақытта жастардың дамуы үшін жеткілікті жағдай жасалған ба?» сұрағына жауаптардың үлестірілуі, (%-бен)

Корреляцияларға жасалған талдау жастардың өз дамуы үшін жасалатын жағдайларға қанағаттану дәрежесінің жас шамасына қарай өзгеретінін көрсетті. Мысалы, жастардың екі кіші санаттарындағы (14 жастан 18 жасқа дейін және 19 жастан 23 жасқа дейін) қанағаттанушылықтың жиынтық көрсеткіші сәйкесінше 70 % және 70,7 % тең болса, жоғары жас санатында ол біршама төмен – 64,2 % .

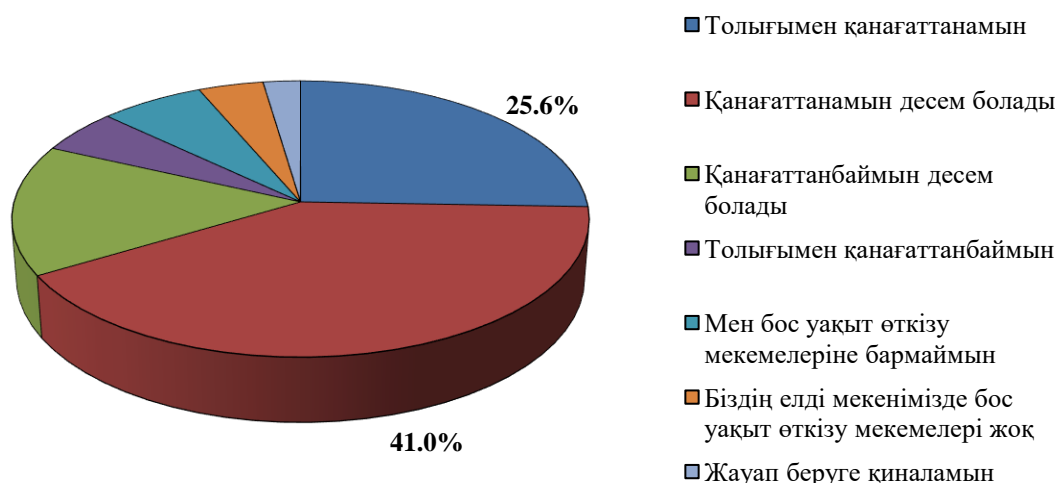
Белгілі бір дәрежеде қанағаттанатындардың жиынтық көрсеткіші орташа, яғни 67 % бола тұра, ел аймақтарында жастар өздерінің дамуы үшін жасалатын жағдайларға жоғары дәрежеде қанағаттанатыны көрінеді. Ондай көшбасшы аймақтарға: Астана қ. (93,2 %) және Қызылорда облысы (83,5 %) жатады. Жастардың өз дамуы үшін жасалатын жағдайларға қанағаттану

пайызы ең төмен аймақтарға Павлодар облысы (45,9 %) және Алматы облысы (56,9 %) жатады.

Жастардың тұрғылықты жерлеріндегі бос уақытты өткізу мекемелерінің жұмысына қанағаттанушылық дәрежесі туралы айтар болсақ, алынған мәліметтерге сәйкес жастардың 66,5 %-ы, тұрғылықты жерлеріндегі бос уақыттың ұйымдастырылуына қанағаттанады. Мұндай бос уақыт өткізетін мекемелерге оқушылар мен жастар үйлері немесе сарайлары, өнер мектептері, спорт сарайлары, БЖСМ және басқалар жатады. Алайда, іс жүзінде әрбір жас қазақстандық (20,5 %) өз қаласындағы немесе ауылындағы бос уақыт өткізу орталықтарының қызметіне қанағаттанбайды. Егер де мекемелерге бармаймыз деп жауап бергендердің 6,6 %-ын және тұрғылықты жерлерінде бос уақыт өткізетін мекемелер жоқ деп жауап бергендердің 4,1 % қосқанда, еліміздің жас тұрғындарының 31,2 %-ң сапалы бос уақыт өткізуге мүмкіндігі жоқ екендігін көреміз (4-сурет).

4-сурет

«Сіздің қалаңызда / ауылыңызда орналасқан бос уақыт өткізу мекемелерінің (оқушылар мен жастар үйлері, сарайлары, өнер мектептері, спорт сарайлары, БЖСМ, спорт орталықтары және т.б.) сапасына және жұмысына қанағаттанасыз ба?» сұрағына жауаптардың үлестірілуі (%-бен)

Қанағаттанушылықтың жиынтық көрсеткішінің мәні орташа, яғни 66,5 % тең болған жағдайда («Толығымен қанағаттанамын» және «Қанағаттанамын дей аламын» жауаптарының қосындысы) ол аймақтар бойынша аз өзгереді. Мысалы, бұл көрсеткіш Ақмола және Шығыс - Қазақстан облыстарында (75 %-дан) және Маңғыстау облысында (74,7 %) ең жоғары, ал Жамбыл (52,8 %), Қостанай (54,9 %) және Алматы (56,5 %) облыстарында ең жоғары болып табылады.

Жас шамалары қимасында корреляцияларға жасалған талдау жастардың тұрғылықты жерлері бойынша бос уақыт өткізу мекемелеріне қанағаттанушылық деңгейінде ерекше айырмашылықтарды анықтаған жоқ,

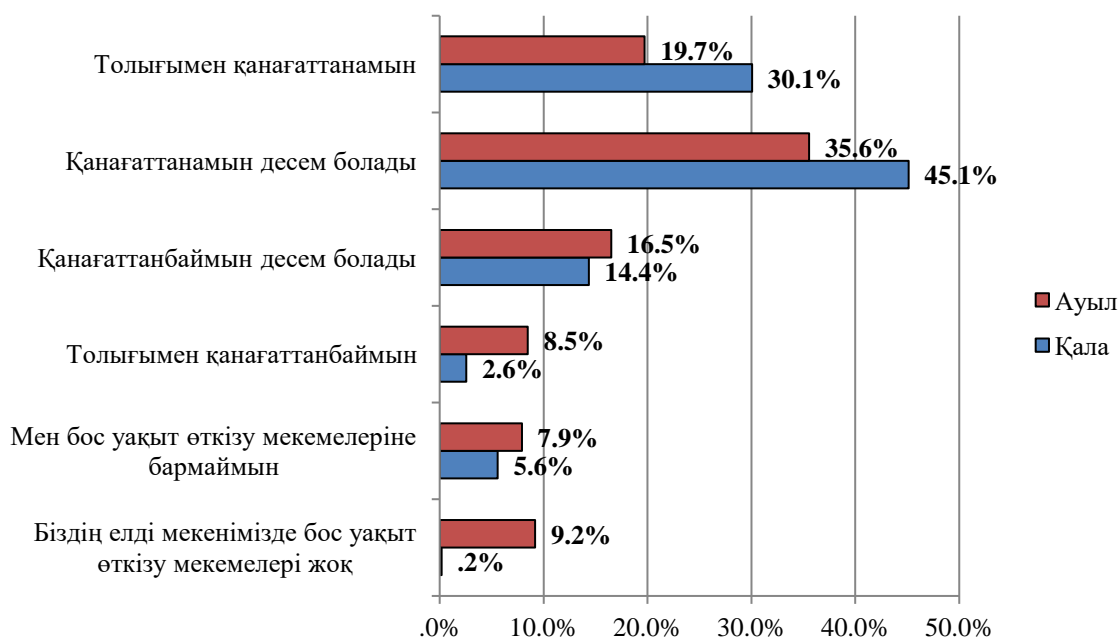
жастардың барлық үш жас санаттарындағы жиынтық көрсеткіштің айырмашылығы 3 % аспайды.

Өзінің тұрғылықты жеріндегі бос уақыт сервисіне қанағаттанушылыққа берілген бағадағы аздаған айырмашылықтарды жастар әртүрлі этникалық қатыстылығымен көрсетеді. Жиынтық көрсеткіші 66,5 % болған жағдайдағы құрайтын қазақ жастары (68,6 %) ең жоғары көрсеткішті көрсетіп отыр. Орыс ұлтты жастарында ол 65,5 %-ды, басқа этностың жастары – 57,3 % құрайды.

Тұрған жеріне – ауылда немесе қалада тұрған жеріне қарай қанағаттанушылықтың жиынтық көрсетіштері шамамен 20 %-ға ерекшеленеді. Мысалы, мәліметтер бойынша, қала жастарының арасында бос уақыт өткізу мекемелерінің жұмысына қанағаттанатындардың үлесі мемлекет бойынша орташа шамадан 10 %-ға артық және 75,2 % құрайды. Керісінше, ауыл тұрғындары жалпы мемлекет бойынша бос уақыт орындарының сапасына 10 %-ға төмен қанағаттанады, ауыл жастарының 55,3 %-ы белгілі бір дәрежеде олардың жұмысына қанағаттанады. Сонымен қатар, ауыл тұрғындарының арасында пікір сұралған жастардың 9,2 %-ы бос уақыт өткізу мекемелері болмағандықтан оларға бармайтынын көрсетті (5-сурет).

5-сурет

«Сіздің қалаңызда / ауылыңызда орналасқан бос уақыт өткізу мекемелерінің (оқушылар мен жастар үйлері, сарайлары, өнер мектептері, спорт сарайлары, БЖСМ, спорт орталықтары және т.б.) сапасына және жұмысына қанағаттанасыз ба?», (халықтың типіне қарай %-бен)

2.3. Жастардың тұрғылықты жерлеріндегі өзекті проблемалары

Жастардың әлеуметтік хал-жайының өлшемдерінің бірі тұрғылықты жерлердегі басты проблемаларды айқындау және олардың өзектілік дәрежесін анықтау болып табылады. Сауалнамада ұсынылған қазіргі қазақстандық жастар үшін ең өзекті проблема экономикалық проблемалар – азық-түлік өнімдеріне бағалардың қымбат болуы, табыс деңгейінің төмендігі және жұмыспен қамтуға байланысты проблемалар болып шықты. Бұл

проблемаларды пікір сұралған жастардың 60,0 % астам («Өте өзекті» және «Өзекті десе болады» жауаптарының қосындысы) бөлігі өзекті етіп көрсетті. Бұл қазіргі қазақстандық жастардың басым бөлігінің жұмыспен қамту кезінде, күнделікті сұранысы бар ең маңызды тауарларды сатып алуда қиындықтарды бастан кешіретінін көрсетеді (4-кесте).

4-кесте

«Аталған проблемалардың Сіздің қалаңыздың / ауылыңыздың жастары үшін қаншалықты өзекті екенін бас балдық межелік бойынша бағалаңыз» сұрағына жауаптарды үлестіру («Өте өзекті» және «Өзекті десе болады» жауабының нұсқаларының қосындысы бойынша, %-бен)

	%
Азық-түлік тауарларына, халық тұтынатын тауарларға жоғары бағалар	67,6
Табыс деңгейінің төмендігі (төмен жалақы, шәкіртақы және т.б.)	66,6
Жұмыспен қамтуға байланысты проблемалар, жұмыссыздық	63,8
Жоғары білімнің қол жетпестігі (қымбаттығы)	62,6
Нашақорлық, уытқұмарлық, маскүнемдік және темекі тарту	45,0
Жастар мәдениетінің төмендігі, рухсыздығы	39,4
Жастардың бос уақыт өткізуіне байланысты проблемалар, бос уақыт өткізу орындарының болмауы	37,6
Медициналық орталықтарда, емханаларда салалық мамандардың жетіпсеушілігі	37,6
Ертеңгі күнге сенімділіктің болмауы	36,6
Жастар арасындағы қылмыстылық	36,3
Жеке өмірінің ретке келтірілмегендігі	35,3
Жастар ортасындағы діни экстремизм	35,2
Ата-аналарымен / оқытушыларымен / аға буынмен жанжалдар, туыстары мен жақындарының түсінбеуі	30,4
Жеке қауіпсіздігіне қауіптің төнуі (көшеде жүруге қорқуы және т.б.)	29
Мектепке дейінгі және мектеп жасында тәрбие беру орталықтарының әлсіз ұйымдастырылуы	28,1
Әлеуметтік және психологиялық қызметтердің, сенім телефондарының болмауы	27,2
Жоғары жылдамдықты Ғаламторды, сапалы ұялы байланысты пайдалану мүмкіндігінің болмауы	26,8
Мамандандырылған дүкендердің, спорттық керек-жарақтар мен тауарларды сататын бөлімдердің болмауы	26,2

Егер 2017 жылы өткізілген әлеуметтік зерттеулердің мәліметтерін назарға алатын болсақ, еліміздің жастары үшін ең өзекті мәселелер бестігінің өзгермегенін байқауға болады.

Жас шамалары қимасында корреляцияларға жасалған талдау бірқатар проблемалардың өзектілігінің жастардың жасы ұлғайған сайын жоғарылап жатқанын көрсетті. Ең алдымен, бұл табыс деңгейінің төмендігімен, жұмыспен қамтуымен және бірінші дәрежедегі маңызы бар азық-түліктерге

бағаның жоғары болуымен байланысты проблемаларға қатысты. Сонымен қатар, жас ұлғайған сайын жастар үшін ең маңызды проблемалар жастар мәдениеті деңгейінің төмен болуы, зиянды әдеттерді теріс пайдалануы және медициналық қызмет көрсету деңгейінің төмен болуы есептеледі.

Деректерге жасалған аймақтық талдау жастар үшін әлеуметтік проблеманың өзектілік дәрежесінің жоғары болуы мен олардың мекендеу аймағының арасында байланыстың бар екенін көрсетіп отыр. Мысалы, жоғары білімге қол жетпеушілік проблемасы ең алдымен елорданың, Атырау және Маңғыстау облыстарының – 63,2 %, 58,0 % және 50,7 % осы проблеманы өте өзекті деп атаған жастары үшін маңызды болып табылады. Әсіресе, табыс деңгейінің төмен болуы проблемасы Астананың (74,4 %), Атырау (62,3 %) және Алматы (52,2 %) облыстарының жастары үшін өзекті болып отыр. Ең маңызды азық-түлік өнімдеріне бағалардың жоғары болуын өте өзекті проблема деп санайтын жастардың саны бойынша көшбасшы - аймақтар үштігіне Астана қ. (82,1 %), Маңғыстау облысы (68,0 %) және Атырау облысы (66,7) жатады. Басқаларға қарағанда, жұмыспен қамтуға байланысты проблема Астана қаласында (73,5 %) және Маңғыстау облысында (73,3 %) тұратын жастар үшін өзекті болып табылады. Мәдениет деңгейінің төмендігін, жастардың рухсыздығын Астананың (65,8 %) және Атырау облысының (52,2 %) жастары өзекті деп көрсетті.

Әртүрлі ұлыстың жастары үшін әртүрлі әлеуметтік проблемалардың өзектілік дәрежесін сезінуде аздаған айырмашылықтар байқалды. Басқа ұлт жастарына қарағанда қазақтарды жоғары білімге қол жетпеушілік (қазақ жастарының 36,8 %-ы, орыс ұлтты жастарының ішінде 29,4 %-ы, басқа ұлыстар жастарының ішінде 33,3 %-ы бұл проблеманы өте өзекті деп атады), азық-түлік өнімдеріне бағалардың жоғары болуы проблемалары (қазақтардың ішінде 46,4 %, орыс ұлттылардың ішінде 39,3 %, басқалардың ішінде 41,6 %), жұмыссыздық проблемалары (сәйкесінше 42,5 %, 28,6 % және 39,7 %), жастардың мәдениет деңгейінің төмендігі, рухсыздығы (сәйкесінше 21,6 %, 16,3 % және 13,9 %), жастар ортасындағы діни экстремизм (сәйкесінше 20,2 %, 9,1 % және 11,6 %) көбірек толқытады. Орыс ұлтты жастарын, басқа ұлыстар өкілдеріне қарағанда, медициналық орталықтарда, емханаларда салалық мамандардың жетіспеушілігі (орыс ұлтты жастардың ішінде 24,1 %-ы, қазақтардың ішінде 18,7 %-ы, басқа ұлыстар ішінде 18,0 %-ы ны өте өзекті деп атады) және әлеуметтік, психологиялық қызметтердің, сенім телефондарының жетіспеушілік проблемасы (сәйкесінше 13,6 %, 12,4 % және 10,5 %) көбірек толқытады.

2.4. Жастардың жұмыспен қамту саласындағы проблемалары

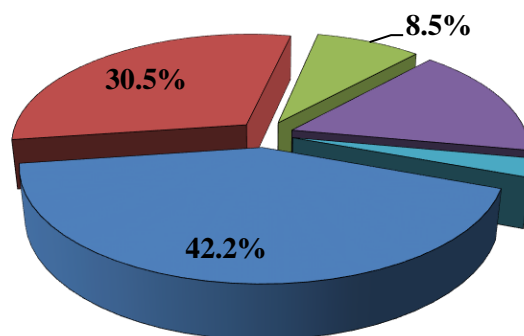
Жастарды толқытатын барлық проблемалардың ішінде зерттеуде жұмыспен қамту саласындағы проблемаларға ерекше көңіл бөлінді. Алынған мәліметтерге сәйкес, жастардың 42,2 %-ы еңбек нарығында күрделі проблемаларға ұшырайды, үнемі жұмыспен қамту проблемаларына тап болады. Жастардың тағы 30,5 %-ы өз мамандығы бойынша жұмысқа орналасуда қиындықтарға жолығады, яғни қазақстандық жастар үшін

«дипломды жұмыссыздық» деп аталатын проблеманың жоғары өзектілігін растайды. Шамамен әрбір он бірінші пікір алынған жас адам (8,5 %) «Менің қаламның / ауылымның жастарында жұмысқа орналасуға байланысты проблемалары жоқ» жауап нұсқасын таңдап алып, жұмыспен қамту саласында ешқандай проблемаларының жоқтығын көрсетті (6-сурет).

Мәліметтер көбінесе жұмыспен қамту проблемаларына 24 жастан 28 жасқа дейінгі жастардың (осы жастағы пікір сұралғандардың 48,5 %-ы) тап болатынын көрсетті. Оны осы жас санатының оқу орнын аяқтаған соң белсенді түрде жұмыс істейтіндер қатарына жататынымен оңай түсіндіруге болады. Жастардың еңбек нарығындағы осалдығы туралы түсінігі мен басқа әлеуметтік-демографиялық сипаттамалардың – жынысының, тұрғылықты жерінің, табыс деңгейінің және басқалардың арасында қандай да бір маңызды тәуелділік байқалған жоқ.

6-сурет

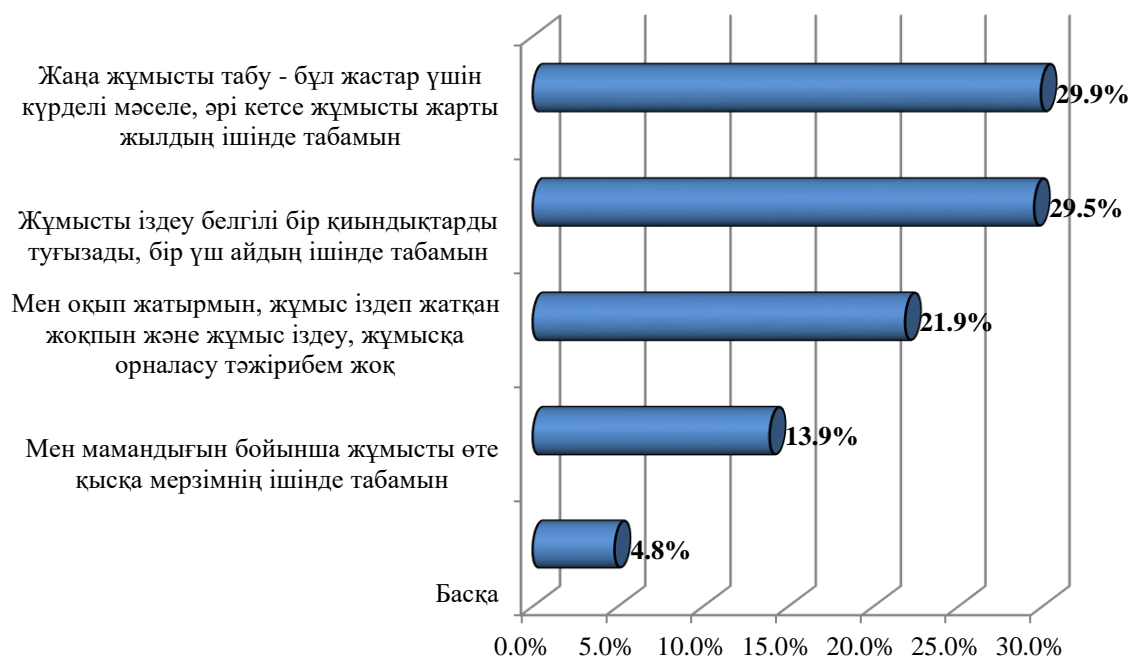
«Қалай ойлайсыз, Сіздің қалаңыздың / ауылыңыздың жастары жұмыс іздеумен және жұмысқа орналасумен байланысты қиындықтарға тап бола ма?» сұрағына жауаптардың үлестірілуі, (%-бен)

- Иә, жастар үнемі жұмысқа орналасу проблемаларына тап болады
- Жастар мамандығы бойынша жұмысқа орналасу кезінде қиындықтарға тап болады. Кәсіби дағдыларсыз жұмыс табу қиын емес
- Менің қаламның/ауылымның жастарының жұмысқа орналасуға байланысты проблемалары жоқ
- Мен оқып жатырмын, жұмыс іздеп жатқан жоқпын және жұмыс істеуде, жұмысқа орналасуда тәжірибем жоқ
- Жауап беруге қиналамын

Жастардың басым бөлігінің пікіріне сәйкес, қажет болған жағдайда жұмысты іздеу кезінде олардың белгілі бір, соның ішінде жасына байланысты қиындықтары туындайды. Пікір сұралған жастардың 29,9 %-ы жаңа жұмыс орнын іздеудің жастар үшін үлкен проблема екеніне сенімді. Әрі кетсе, жұмысты жарты жылдың ішінде табуға болады. Тағы 29,5 %-ы жұмыс іздеудің белгілі бір қиындықтарды туғызатынына қарамастан, оны үш айдың ішінде табуға болатынына сенімді. 13,9 %-ы қажет болған жағдайда өздеріне лайық жұмысты қысқа мерзімнің ішінде таба алатынына сенеді (7-сурет).

«Сіз жұмыссыз қалған жағдайда Сіздің пікіріңіз бойынша өзіңізге лайықты жұмысты қаншалықты тез таба аласыз?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

Бөлім бойынша қорытындылар:

1. Жалпы, Қазақстан жастарына оптимистік көңіл-күйлер мен өміріне жоғары субъективті қанағаттанушылық деңгейі тән. Жас қазақстандықтардың басым бөлігі (92 %) белгілі бір дәрежеде өз өміріне қанағаттанады. Өртүрлі жас санаттарындағы жастардың арасында өз өміріне қанағаттанушылық дәрежесінде айтарлықтай айырмашылық жоқ.

2. Өмірге қанағаттанушылық дәрежесі этникалық қатыстылығына байланысты – өз өміріне көбінесе қазақ жастары қанағаттанады (93,2 %), сондай-ақ өмірге қанағаттанушылық деңгейі материалдық әл-ауқаттылық деңгейімен тығыз байланысты.

3. Еліміздің жастарының көбірек қанағаттанатын салалар бестігіне: айналасындағы адамдармен («Толықтай қанағаттанады» және «Қанағаттандырарлық» жауаптарының жиынтығы) (отбасымен, достармен, әріптестермен) (86,2 %), қарым-қатынастарына кіреді, өз денсаулығының жағдайы (76,2 %), алған / алып жатқан білімінің сапасы (73,6 %), отбасының материалдық жағдайы (73,3 %) және қауіпсіздікті қамтамасыз ету сапасына жатады (72,5 %).

4. Жастардың проблемалық тіршілік ету салаларының бестігіне («Толықтай қанағаттанады» және «Қанағаттандырарлық» жауаптарының жиынтығы): қаладағы / ауылдағы экологиялық жағдай (18,9 %), медициналық қызмет көрсету (15,1 %), жұмыс / жұмысқа орналасу мүмкіндіктері (14,7 %), қойылған мақсаттарға жету мүмкіндіктері (10,9 %) және тұрғын үй жағдайлары жатады (10,1 %).

5. Еліміздің пікір сұралған жастарының 80 %-нан астам бөлігі белгілі бір дәрежеде өздерінің тұрақты тұрғылықты жерлерінің дамуына қанағаттанады. Қала және ауыл тұрғындарының арасында өз елді мекенінің дамуына қанағаттанушылық дәрежесінде айтарлықтай айырмашылықтар бар. Қала жастарының көбшілігі өзінің тұрған жерінің дамуына қанағаттанады (90 % қанағаттанады, ауылдық жердің 76,5 % қанағаттанбайды). Тұрған жеріне – қаласына немесе ауылына қарай қанағаттанушылықтың жиынтық көрсеткішінің мәндері бір бірінен шамамен 20 %-ға өзгешеленеді.

6. Жас қазақстандықтардың 75 % астам бөлігі белгілі бір дәрежеде алған немесе қазіргі кезде алып жатқан жалпы орта біліміне қанағаттанады.

7. Жастарға дамуы үшін жасалатын жағдайларға көбірек қанағаттанатын көшбасшы - өңірлерге Астана қ. (93,2 %) және Қызылорда облысы (83,5 %) жатады. Өздерінің дамуы үшін жасалып жатқан жағдайларға қанағаттанушылық пайызы ең төмен өңірлерге Павлодар (45,9 %) және Алматы (56,9 %) облыстары жатады.

8. Қазіргі қазақстандық жастар үшін ең өзекті проблема – экономикалық проблема болып табылады – азық-түлік өнімдеріне жоғары бағалар (67,6 %), табыс деңгейінің төмендігі (66,6 %) және жұмысқа орналасумен байланысты (63,8 %) проблемалар. Жастардың 40 % жуық бөлігі жұмыспен қамту проблемаларына тап болады. Олардың тек 13,9 % ғана қажет болған жағдайда аз уақыттың ішінде өздеріне лайық жұмысты таба алатынына сенімді.

9. Астана еліміздің жастары әлеуметтік проблемалардың толғандыратынын көрсететін өңірлерінің ішінде көшбасшы болып келеді. Оған қала тұрғындарының өз тұрғын үйінің және тұрақты жұмысының болмауы себебінен әлеуметтік қиындықтар алдындағы осалдығы себепші болып отыр. Негізінен, бұл Астанаға жақында көшіп келген ауыл және басқа қалалар мигранттарына қатысты. Сонымен қатар, Астана жастарындағы әлеуметтік проблемалардың өзектілік дәрежесінің жоғары болуын астаналық жастардың бастапқы жоғары талаптануымен түсіндіруге болады.

Ұсынымдар:

1. Жастардың ең өзекті проблемаларының қатарына жұмыспен қамту, жұмыссыздық проблемалары жататынын ескерсек, жастар еңбек биржаларының, жастар ресурстық орталықтарының жұмыс іздеп жүрген жастарға көмек көрсетуге бағытталған жұмысын оңтайландыру қажет. Еңбек нарығында жастарға қолдау көрсетуге маманданатын жастар ұйымдарының жүйелі жарнама кампаниясына арнайы көңіл бөлу қажет, себебі жастар олардың жұмысының бағыттары туралы көп білмейді.

2. Жастардың алған мамандығы бойынша жұмыс іздеу проблемасы айтарлықтай өзекті болып табылатынын, ЖОО және оқу мамандығын «кездейсоқ» таңдау проблемасын «ашатынын» ескере отырып, елімізге қажетті мамандықтарға жыл сайын мониторинг жүргізуге бағытталған елімізде кәсіпке бағытталған жұмыс тұжырымдамасын әзірлеу, бұл ақпаратты ата-аналар мен талапкерлерді таныстыруға мүмкіндік болу үшін ашық

дереккөздерде жариялау, мектептердің бітіруші сыныптарында жеке ерекшеліктерін және белгілі бір мамандықтарға бейімділіктерін анықтау ұсынылады.

III-БӨЛІМ. ЖАСТАРДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК ЖАСТАР САЯСАТЫНА КӨЗҚАРАСЫ

Проблема.

Жастардың осы зерттеудің шеңберінде мемлекеттік жастар саясатына көзқарасы жастардың мемлекеттік органдардың қызметі туралы хабардарлық деңгейін талдау, мемлекеттік бағдарламалар туралы ақпараттылық дәрежесін қарау және жастардың жастар саясатының іске асырылуына қанағаттанушылық дәрежесін анықтау арқылы зерттелді.

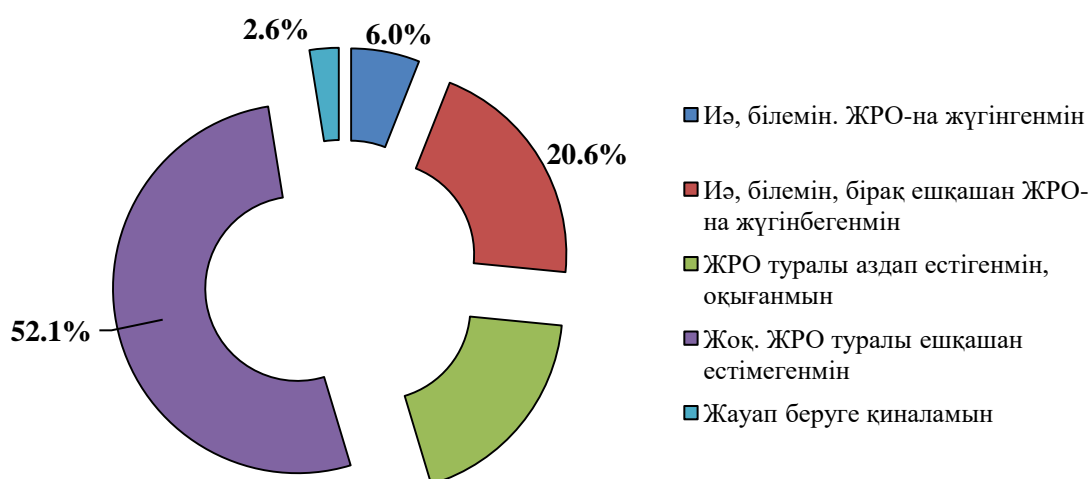
Нәтижелер.

3.1. Жастардың жастар саясатын іске асыратын жекелеген мемлекеттік органдардың қызметі туралы хабардарлық деңгейі және оны бағалау

Осы зерттеудің міндеттерінің бірі жастардың жастар саясатын іске асыру үшін жауапты мемлекеттік органдардың қызметі туралы хабардарлық деңгейін анықтау болды. Жастарға олардың Жастар ресурстық орталықтары, Қазақстан Республикасы Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің Жастар саясаты департаменті және әрбір жеке облыстың / қаланың жастар саясаты мәселелерімен айналысатын Басқармасы сияқты мемлекеттік органдардың жұмысымен қаншалықты таныс екенін көрсету және оларды бағалау ұсынылды. Бағалау үшін ұсынылған Қазақстанда мемлекеттік жастар саясатын жүзеге асыратын үш мемлекеттік органның ішінен мемлекет жастарына Жастар ресурстық орталықтарының жұмысы көбірек таныс – жастардың шамамен 50 %-ы белгілі бір дәрежеде онымен таныс (8-сурет).

8-сурет

«Сіздің ауданыңыздың / қалаңыздың / облысыңыздың Жастар ресурстық орталықтарының (ЖРО) жұмысы туралы Сіз білесіз бе, айтыңызшы?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

Олардың ішінде жастардың тек 6 %-ы ғана ЖРО туралы оған жеке жүгінгенін, естігенін білген. Тағы 20,6 %-ы ЖРО қызметі туралы білетінін

айтты, бірақ оған ешқашан жүгінбегенін көрсетті. 18,8 %-ы ЖРО туралы аздап естіген немесе оқыған. Соңғы санат ЖРО қызметі туралы аз ақпараттандырылған және негізінен, ақпараттандырылғандар қатарына кіре алмайды, себебі Қазақстан халқының басым бөлігі ЖРО жұмысы туралы ешнәрсе білмесе де, өмірінде бір рет болса да ол туралы естіген. Пікір сұралған жастардың 52,0 % астам бөлігінің ЖРО қызметі туралы бір де бір рет естімегені қауіп тудырады.

Соңғы үш жылдың ішінде (2016 жылдан бастап) ЖРО қызметі туралы білмейтін (естімеген) жас қазақстандықтар санының бір деңгейде сақталып тұрғанын айта кету керек 2016 жылы олар 53,0 %, 2017 жылы – 50,5 %, 2018 жылы – 52,1 % құрады.

ЖРО жүгіну тәжірибесі бар сұхбаткерлерге ЖРО қызметінің әртүрлі бағыттарының жұмысын «тиімді - тиімсіз» шкаласы бойынша бағалау ұсынылды. Өз тұрғылықты жерлеріндегі Жастар ресурстық орталықтарының барлық қызмет бағыттары бойынша жұмысын бағалаған жастардың саны қанағаттанбайтындар (оны тиімсіз деп бағалағандар) санына 2,5 еседен артық мөлшерге асып кеткен (5-кесте).

5-кесте

«Өтінеміз, Сіздің ауданыңыздың / қалаңыздың / Сіздің облысыңыздың Жастар ресурстық орталықтарының ... саласындағы жұмысына баға беріңіз» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

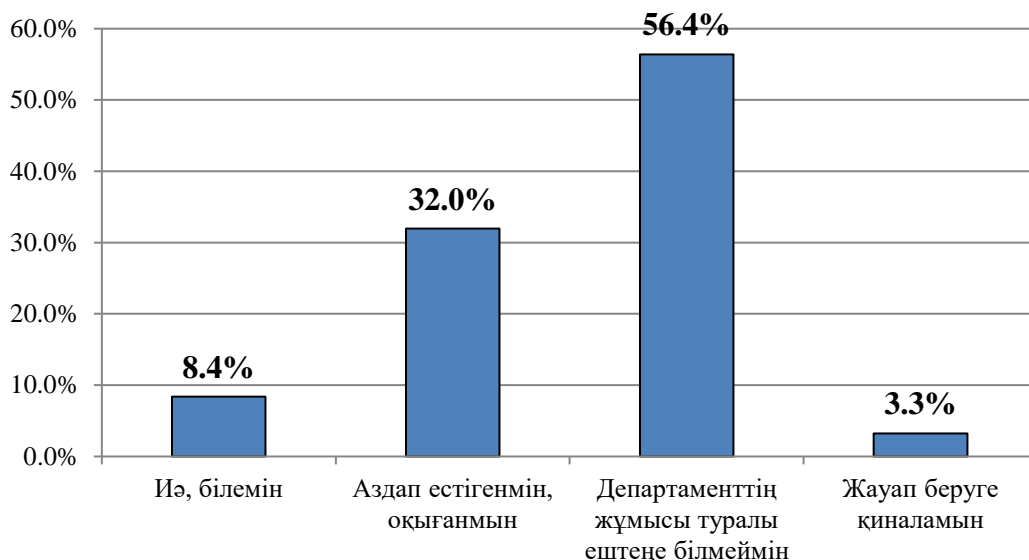
	Тиімді	Тиімсіз
Жастарға олар үшін іске асырылып жатқан мемлекеттік әлеуметтік бағдарламалар туралы ақпарат беру	76,7	15,8
Кеңес беру (құқықтық, білім, тұрғын үй алу, жұмысқа орналасу, жас отбасыларға қолдау көрсету және т.б.) қызметтерін көрсету	65,0	23,3
Жастардың өзін-өзі дамытуы үшін ашық кеңістіктерді ұсыну (коворкинг-зон)	57,5	25,8
Өмірлік маңызы бар (жауапкершілік, байланысқа бейімділік, көшбасшылық, сыни ойлау, гендерлік теңдік және т.б.) дағдылар бойынша оқыту тренингтерін ұйымдастыру	67,5	24,2
Жастардың бастамалары мен идеяларына қолдау көрсету	60,8	25,0
Мақсатты топтармен (жұмыссыз, ауылдық, жұмысшы, студент жастармен, ерекше қажеттіліктері бар жас отбасылармен және т.б.) нақты жобалар мен бағдарламалар шеңберінде мекенжайлық жұмыс жасау	66,7	17,5

Мемлекет жастарының Қазақстан Республикасы Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің Жастар саясаты департаментінің жұмысы туралы ақпараттану көрсеткіші аздап төмен - ол 40,4 % құрайды. Ол жастардың тек 8,4 % ғана оның қызметі туралы білетінін сеніммен айтты,

32 %-ы ол туралы аздап естіген немесе оқыған болып шықты. Жас қазақстандықтардың 56,4 % ҚР ДИАҚМ Жастар саясаты департаментінің жұмысы туралы ештеңе білмейді екен (9-сурет).

9-сурет

«Сіз Қазақстан Республикасы Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің Жастар саясаты департаментінің жұмысы туралы білесіз бе?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

Былырғы 2017 жылмен салыстырғанда Департаменттің жұмысы туралы ештеңе білмейтін жас қазақстандықтардың үлесі 2017 жылғы 59,3 %-дан ағымдағы жылы 56,4 % дейін шамамен 3 %-ға азайды.

ЖРО бағалау сияқты жастарға ҚР ДИАҚМ Жастар саясаты департаментінің қызметінің тиімділігін бағалау ұсынылды.

6-кесте

«Өтінеміз, Қазақстан Республикасы Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің Жастар саясаты департаментінің жұмысына ... бойынша баға беріңіз» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

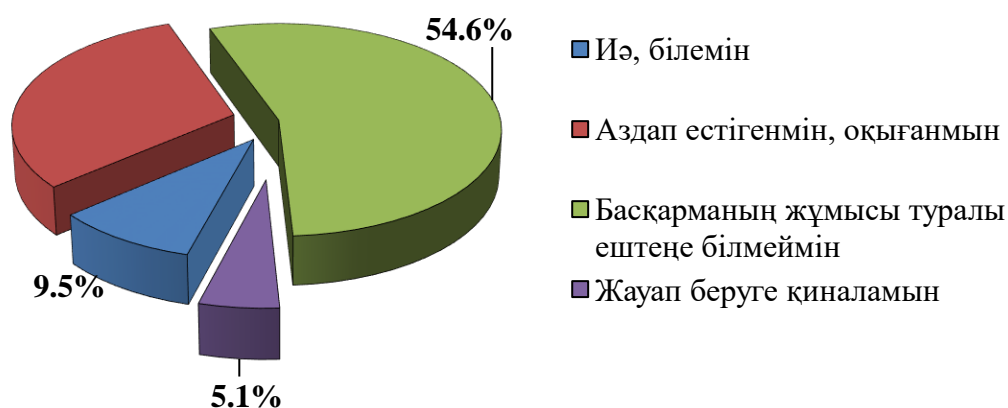
	Тиімді	Тиімсіз
Облыстық / қалалық басқармалардың жастар саясатының / ішкі саясаттың мәселелері бойынша жұмысын үйлестіру	83,9	6,5
Жастар ұйымдарымен өзара әрекеттесу	74,4	19,0
Ғылыми және әдістемелік әдебиетпен (кітаптармен, әдістемелік құралдармен, кітапшалармен және т.б.) қамтамасыз ету	66,1	23,2
Ақпараттық - түсіндіру жұмысы (БАҚ-да жариялау, жастармен кездесулер, ақпараттық кампаниялар)	70,2	20,8
Жастардың еріктілер қызметінің дамуына қолдау көрсету	64,9	22,0
Жастарға патриоттық тәрбие беру бойынша жұмыс	78,0	17,3

Біз жас респонденттердің Қазақстан Республикасы Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің Жастар саясаты департаментінің қызметімен жақсы таныс екенін, оның барлық бағыттар бойынша жұмысының тиімділігін жоғары бағалайтынын көріп отырмыз. Мәселе бұл бағалардың аталған мемлекеттік органға жүгіну тәжірибесі бар аздаған жас қазақстандықтардан алынғанында. Жастардың қалған бөлігі оның жұмысы туралы ештеңе білмейді және сондықтан да оны бағалай алмайды.

Жастардың тұрғылықты жері бойынша жастар саясатының / ішкі саясатының мәселелері жөніндегі Басқармасының жұмысына қатысты жағдай соған ұқсас. Алдыңғы екі жағдайда көрсетілгендей, аталған Басқармалардың жұмысы туралы көп ақпарат білетіндердің саны ол туралы мүлде білмейтіндерден аз («Иә, білемін» және «Аздап естігенмін, оқығанмын» жауаптарының қосындысы 40,4 % болса, мүлде естігендер 54,6 % құрады) (10-сурет).

10-сурет

«Сіз Сіздің облысыңыздың / сіздің қалаңыздың Жастар саясатының / ішкі саясаттың мәселелері жөніндегі Басқарманың жұмысы туралы не білесініңізді айтыңызшы?» сұрағына жауаптардың үлестірілуі, (%-бен)

2016 жылмен салыстырғанда, өз елді мекеніндегі Жастар саясатының мәселелері жөніндегі Басқарманың жұмысымен мүлде таныс емес жастардың үлесі айтарлықтай жоғарылаған жоқ – 2016 жылғы 53,4 %-дан 2018 жылғы 54,6 % дейін. Аталған Басқармалар жүргізетін халыққа өз мақсаттары мен іс-шараларын түсіндіру бағытында жасалатын жұмыс күш салуды талап етеді.

ҚР ДИАҚМ Жастар ресурстық орталықтарына және Жастар саясаты департаменттеріне ұқсас, жастар өңірлердегі Жастармен жұмыс жөніндегі басқармалардың жұмысын бағалау кезінде оң бағалар басым болды – олардың жұмысын тиімді деп бағалағандардың саны оның жұмысына барлық бағыттар бойынша қанағаттанбайтындардың санынан жоғары болды. Осындай Басқармалардың жұмысын жақсы білетін жас сұхбаткерлер олардың ұйымдық-тәжірибелік жұмысына (акциялар, семинарлар, дөңгелек үстелдер, флэшмобтар өткізу және т.б.), сондай-ақ ақпараттық-түсіндіру жұмысына

(БАҚ-та жариялау, жастармен кездесулер, ақпараттық кампаниялар) ең жоғары баға берді (7-кесте).

7-кесте

«Сіздің облысыңыздың / Сіздің қалаңыздың жастар саясаты / ішкі саясат мәселелері жөніндегі Басқарманың жұмысына мына түрлер бойынша ... баға беріңіз» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

	Тиімді	Тиімсіз
Ғылыми және әдістемелік әдебиетпен (кітаптармен, әдістемелік құралдармен, кітапшалармен және т.б.) қамтамасыз ету	65,3	28,9
Ақпараттық - түсіндіру жұмысы (БАҚ-нда жариялау, жастармен кездесулер, ақпараттық кампаниялар)	82,1	13,2
Ұйымдастыру - тәжірибе жұмысы (акцияларды, семинарларды, дөңгелек үстелдерді, флэшмобтарды және т.б. өткізу)	86,3	8,9
Жастардың мақсатты (ауылдық, жұмыссыз, маргиналды, жұмысшы, студенттік және т.б.) топтарымен жұмыс жасау	70,5	20,0
Жастардың жұмысбастылығына қолдау көрсету, жас отбасыларды қолдау және т.б.	71,1	21,6
Патриоттық тәрбие бойынша жұмыс	62,1	29,5
Жастармен бейресми кездесулер (базарлардағы, жатақханалардағы, құрылыс алаңдарындағы және т.б. сұхбаттар)	63,2	23,2

3.2. Жастарды қолдау бойынша мемлекеттік бағдарламалар мен жобалар туралы ақпараттандырылу деңгейі

Қоғам өмірінде жас азаматтардың әлеуметтік белсенділік түрлерінің бірі жастарды қолдау бойынша мемлекеттік бағдарламаларға қатысу болып табылады. Мемлекет жастарының аталған бағдарламаларды іске асыруға қатысу деңгейі жастардың сол бағдарламалардың мақсаттары, олардың жастардың дамуы үшін ұсынатын мүмкіндіктері және оларға қатысу шарттары туралы ақпараттылық дәрежесіне тікелей байланысты.

Әлеуметтік сауалнамада ұсынылған және қазақстанда іске асырылатын жастарды қолдау жөніндегі 12 мемлекеттік бағдарлама және жобаның ішінен мемлекет жастары үшін «Болашақ» Халықаралық стипендиясы, «Дипломмен – ауылға!», «Жасыл ел», «Бизнестің жол картасы - 2020», «Нұрлы жер» және «Жастар тәжірибесі» сияқты жобалар ең таныс жобалар болды. Барлық алты бағдарлама бойынша олар туралы әртүрлі дәрежеде ақпараттандырылған жастардың саны олар туралы ешқашан естімегендер санынан жоғары болды. Сауалнамада көрсетілген барлық қалған алты бағдарлама бойынша олар туралы ешқашан естімегендердің саны 50 % асты (8-кесте).

«Жастарды қолдау бойынша қандай мемлекеттік бағдарламалар мен жобалар туралы естідіңіз, олар туралы білесіз бе немесе қатысушысы болдыңыз ба?» сұрағына жауаптардың үлестірілуі, (%-бен)

Мемлекеттік бағдарламалар, жастар жобалары	Аздап естігенмін	Жақсы білемін, бірақ қатыспағанмын	Білемін, қатысқанмын	Ештеңе білмеймін, естімегенмін
«Жастар тәжірибесі»	36,0	12,3	3,3	48,4
«Дипломмен - ауылға!»	51,9	19,5	1,5	27,1
«Жасыл Ел»	48,6	18,2	4,6	28,6
«Бизнестің жол картасы - 2020» бизнесті қолдау мен дамытудың бірыңғай бағдарламасы	47,4	15,9	1,8	34,9
2017-2021 жылдарға арналған Нәтижелі жұмысбастылық пен жаппай кәсіпкерлікті дамыту бағдарламасы	30,8	9,7	0,9	58,7
«Нұрлы жер» тұрғын үй құрылысы бағдарламасы	46,1	17,0	1,4	35,6
«Болашақ» халықаралық шәкіртақысы	53,7	18,7	0,8	26,8
«Дарын» мемлекеттік жастар сыйлығы	36,7	11,4	0,8	51,1
Серпін-2050	30,3	9,1	0,4	60,2
Барлығына арналған ақысыз техникалық және кәсіби білім	32,4	10,7	1,5	55,4
Жастар корпусын дамыту жобасы	17,7	7,3	0,6	74,4
Жастардың кадрлық резерві	17,9	7,5	1,1	73,5

Қазақстанның жастарына ең таныс бірінші алтылығына кірген мемлекеттік бағдарламалар мен жобалардың «Олар туралы аздап естігенмін» деңгейінде белгілі екенін айта кету керек. Бұл олар туралы шынында да хабардар екенін көрсетпейді. Аталған бағдарламалардың іске асырылуымен жақсы таныс және оған қатысқан жастардың үлесі барлық аталған алты жоба бойынша 5 % аспайды. Бұл қазіргі қазақстандық жастардың оны қолдау жөніндегі жастар саясаттары туралы хабардарлық дәрежесінің аса төмен екенін көрсетеді. Оның салдары мемлекеттің жастарды осы жобаларға қатысуға тарту бойынша жарнамалық - насихаттау жұмысының тиімділігінің төмен болуына және жастардың әлеуметтік белсенділікті көрсету үшін уәждеменің әлсіз болуына алып келді. Жастардың мемлекеттік жастар жобалары туралы хабардарлық деңгейінің мұндай төмен болуының және оларға қатысу деңгейінің өте төмен болуының жастардың барлық үш санаттарына тән екенін айта кету керек.

Егер мемлекеттік жастар жобаларын іске асыруға белсенді қатысушылар құрамының өңірлік қимасын талдасақ, біз «Жастар тәжірибесі» жобасын іске асыруға Жамбыл және Батыс-Қазақстан облыстарының жастарының ең белсенді тартылатынын байқаймыз. Аталған облыстарда «Жастар тәжірибесі» жобасына қатысқан жастардың саны 10 %-дан асады. «Дипломмен – ауылға!» бағдарламасына ең белсенді қатысушылар алынған мәліметтер бойынша Қызылорда облысының жастары болып табылады – сұхбаткерлердің 5,7 %-ы оған өздерінің қатысқанын көрсетті. «Жасыл ел» бағдарламасына қатысушылардың саны алдыңғы жобаларға қарағанда айтарлықтай жоғары, оған белсенді қатысушылардың шегі еліміздің бас облысында – Ақтөбе (14,9 %), Қызылорда (14 %), Павлодар (12,1 %), Батыс-Қазақстан (11,6 %) және Алматы (10,6 %) облыстарында 10 % асты.

«Бизнестің жол картасы - 2020» бағдарламасын Солтүстік Қазақстан және Қостанай облыстарының жастары ең белсенді игеруде – оған қатысу тәжірибесі бар сұхбаткерлердің үлесі аталған облыстарда сәйкесінше 5,8 % және 5,5 % тең. «Нұрлы жер» тұрғын үй құрылысы бағдарламасын іске асыруға ең белсенді қатысушылар Солтүстік - Қазақстан облысының жастары болып табылады – мемлекет бойынша оған қатысу көрсеткіші орта есеппен 2,1 % болған жағдайда, бұл облыста оны мәні орташа мәннен 10 есе жоғары және 21,2 % тең.

Алынған мәліметтерге қарағанда, барлығына арналған ақысыз техникалық және кәсіби білім беру бағдарламасы Павлодар және Маңғыстау облыстарында сәттірек жүзеге асырылуда – бұл өңірлерде оларға өздері қатысқан жастардың үлесі 1,8 % орташа көрсеткішінен едәуір жоғары (сәйкесінше 9,5 % және 5,3 %).

Осы зерттеудің міндеттерінің бірі мемлекет жастарының жастар ұйымдары туралы хабардарлық дәрежесін және олардың қызметіне қатысу деңгейін анықтау болды.

Әлеуметтік сұрақ-жауаптың барысында алынған мәліметтер жастар ұйымдарының мемлекет жастарының арасындағы танымалдық рейтингісін құруға мүмкіндік береді.

Алынған мәліметтер бойынша, жастардың ішінде танымалдығы бойынша «Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» Жастар қанаты көшбасшы болып отыр – пікір сұралған жастардың 78,6 %-ы ол туралы білетінін көрсетті. Бұл жастар ұйымының қазақстандық жастардың арасындағы мұншалықты танымалдығына қарамастан, олардың 31,9 % ғана онымен өздерінің жұмыс істегенін немесе бірлесіп жұмыс жасағанын мәлімдеді. Біздің пікірімізше, жастардың «Жас Отан» туралы хабардарлық көрсеткішінің жоғары болуы мемлекет жастарының осы жастар ұйымының жұмысының мақсаттары мен негізгі бағыттары туралы жақсы білетінін дәлелдемей, оның «Нұр Отан» партиясының мемлекеттегі танымалдығының арқасында ие болған танымалдығын көрсетеді. «Жас Отан» жастар қанаты соңғы жылдардың ішінде барлық қалған жастар ұйымдарынан озып, әрине, танымалдығы бойынша да, белсенді мүшелері бойынша да көшбасшы болып отыр («Жасыл ел» Республикалық жастар еңбек жасақтарының штабын қоспағанда).

Егер қазірше ұсынылған жастар ұйымдарына қатысушылардың санын ескермей, олар туралы хабардарлықты ғана назарға алсақ, онда біз «Жас Отаннан» (ол туралы білетіндердің 78,6 %) кейін танымалдығы бойынша екінші болып Қазақстанның КТК Одағы (64,2 %), үшінші болып – «Қазақстан Республикасы Президентінің «Болашақ» Халықаралық стипендиясы стипендиаттарының қауымдастығы» (61,3 %) тұр.

Мемлекет жастарының 2018 жылғы жастар ұйымдары туралы хабардарлық деңгейін былтырғы 2017 жылдың көрсеткіштерімен салыстырған жағдайда соңғы жылы былтыр тек төртінші позицияда ғана тұрған Қазақстанның КТК Одағының танымал болғанын қоспағанда, біз жағдайдың өзгермегенін байқаймыз (9-кесте).

9-кесте

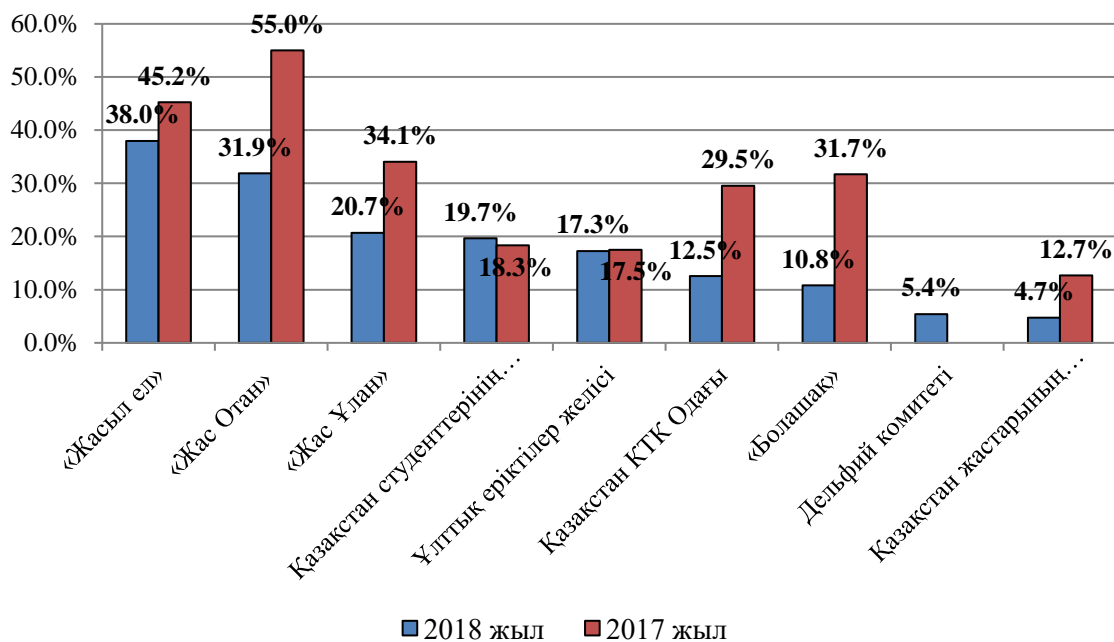
*«Сіз қандай жастар ұйымдарын білесіз?» сұрағына жауаптарды үлестіру,
(соңғы жыл ішіндегі динамикасында, %-бен)*

	2017	2018
«Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	78,4	78,6
Қазақстанның КТК Одағы	60,7	64,2
Қазақстан Республикасы Президентінің «Болашақ» Халықаралық стипендиясы стипендиаттарының қауымдастығы	63,2	61,3
«Жасыл ел» Республикалық жастар еңбек жасақтарының штабы	57,9	57,8
«Жас Ұлан» Бірыңғай балалар-жасөспірімдер ұйымы	54,8	56,1
Қазақстан студенттерінің альянсы	38,9	33,9
Ұлттық еріктілер желісі	32,1	28,2
Қазақстан жастарының конгресі	24,6	23,3
Ұлттық Дельфий комитеті	-	12,2

Жастар ұйымдары туралы хабардарлық деңгейі олардың қызметіне қатысу деңгейінен айтарлықтай жоғары. Егер ұйымның қызметімен максималды танысқандық (ол туралы білу) көрсеткіші 78,6 % («Жас Отанмен» болған жағдайға ұқсас) тең болса, онда оларға қатысу деңгейінің «Жасыл ел» Республикалық жастар еңбек жасақтарының штабын сипаттайтын максималды мәні 38 % тең. Қатысу деңгейі бойынша екінші орында «Жас Отан» (31,9 %), үшінші орында - «Жас Ұлан» Бірыңғай балалар-жасөспірімдер ұйымы (20,7 %) тұр. «Ардагерлер ұйымы», Қазақстан коммунистерінің Қозғалысы, Еркін интернет үшін Қозғалыс, «Алға» Қозғалысы сияқты жастар ұйымдарының жастар мүшелігі көрсеткіші өте төмен, өткен сұрақ-жауап барысында тек бір реттен ғана аталды.

Алынған мәліметтерді жастардың жастар ұйымдарында мүшелік көрсеткіштерімен салыстыру талдауы 2017 жылы жастардың олардың қызметіне жалпы қатысу деңгейінің дерлік барлық ұсынылған жастар жобалары бойынша төмендеп кеткенін көрсетті. Жастардың тек қана Қазақстан Студенттерінің альянсында мүшелік көрсеткіші аздап жоғарылады (11-сурет).

«Олардың ішінде Сіз қайсысымен жұмыс істедіңіз, бірлесіп жұмыс жасадыңыз, байланыста болдыңыз?» сұрағына жауаптарды үлестіру (соңғы жылдың ішіндегі динамикасында, %-бен)

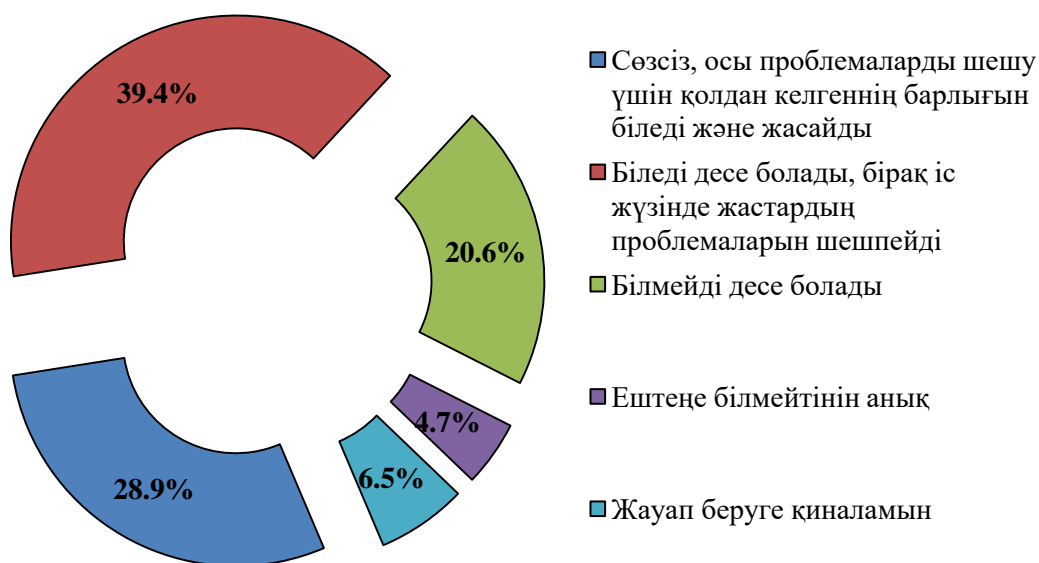

3.3. Жастардың мемлекеттік жастар саясатының іске асырылуына қанағаттанушылық деңгейі

Жастардың мемлекеттік жастар саясатының іске асырылуына қанағаттанушылығы туралы мәселе екі бағытта – мемлекеттік шешуді қажет ететін жастардың нақты проблемалары туралы хабардарлығы жөніндегі жастардың пікірін зерттеу арқылы және «Сіз Қазақстанда мемлекеттік жастар саясатының қалай іске асырылып жатқанына қанағаттанасыз ба?» сауалнама сұрағы арқылы тікелей қаралды.

Мемлекет жастарының пікірі бойынша, мемлекеттік органдардың жалпы жастардың нақты проблемалары туралы түсінігі бар – пікір сұралған жастардың 68,3 %-ы «Сөзсіз, осы мәселелер туралы біледі және оларды шешу үшін барлығын жасайды» және «Біледі деуге болады, бірақ жастардың мәселелерін нақты шешпейді» жауаптарының қосындысында осылай ойлайды. Олардың 28,9 %-ы мемлекеттің жастар проблемаларын шешу үшін барлығын жасап жатқанына сенімді. 39,4 %-ы жастар саясатын іске асыру үшін жауапты мемлекеттік органдардың жастардың проблемалары туралы ақпаратты білетініне қарамастан, дегенмен бұл мәселелер шешіліп жатқан жоқ деп санайды. Әрбір бесінші жас қазақстандық (20,6 %) мемлекет жастар ортасында шешілуіге тиіс проблемаларды толық түсінбейді деп мәлімдеді, ал 4,7 %-ы мемлекеттің жастар проблемалары туралы мүлде білмейтініне сенімді (12-сурет).

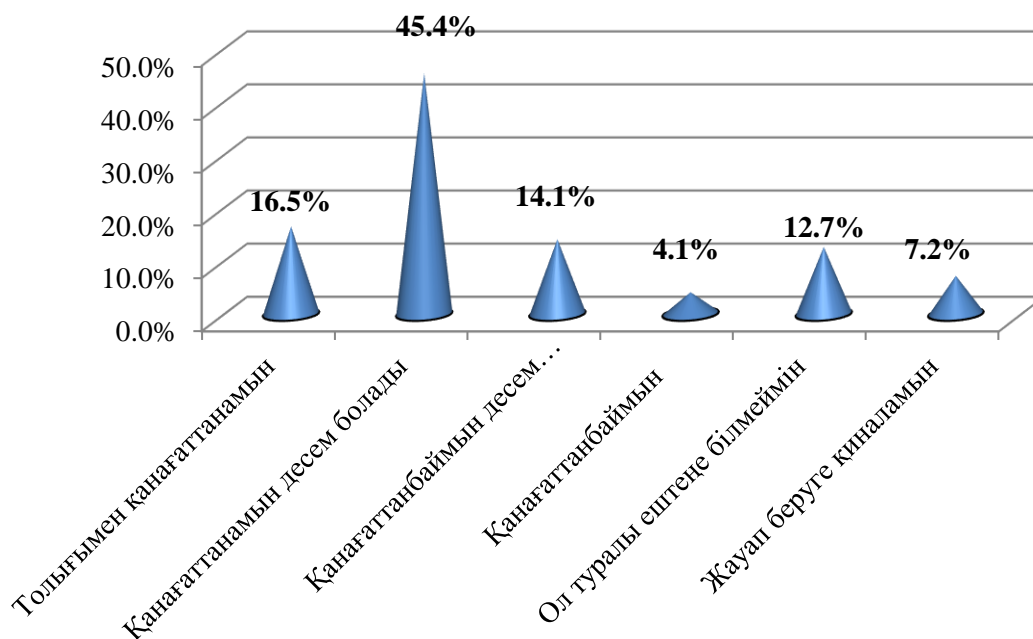
«Сіз қалай ойлайсыз, мемлекеттік билік органдары жастардың нақты мәселелері туралы біле ме?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

Жоғарыда мемлекеттік жастар саясатын іске асыру үшін жауапты бірқатар мемлекеттік органдардың тиімділігін бағалау туралы мәселе бойынша деректерге жасалған талдау келтірілді. Жоғарыда келтірілген кестелерде біз бұл органдардың жұмыстарының тиімділігіне берілген орташа бағаның 60 % бастап 80 % дейін өзгеретінін көріп тұрмыз – жас қазақстандықтардың осындай бөлігі оны тиімсіз деп атады. Сұхбаткерлерге өздерінің Қазақстанда жүргізіліп жатқан мемлекеттік жастар саясатына қанағаттанушылық дәрежесі туралы жалпы пікір айту ұсынылған кезде орташа баға біршама төмен – 61,9 % болды. Бұл жастардың, негізінен, жастар саясатын іске асыратын нақты мемлекеттік органдарға қарсылығы жоқтығын білдіруі мүмкін, алайда жалпы жастардың проблемалары толық шешілмеген сияқты. Бұл ретте жастар оларды шешумен кімнің айналысу керектігін анық білмейтіндей көрінеді.

Пікір сұралғандардың 18,2 %-ы елімізде мемлекеттік жастар саясатының іске асырылуына қанағаттанбайды – «Қанағаттанбаймын дей аламын» және «Қанағаттанбаймын» жауаптарының қосындысында, тағы 12,7 % «Мемлекеттік жастар саясаты туралы ештеңе білмеймін» жауабының нұсқасын таңдап алды (13-сурет).

«Қазақстанда мемлекеттік жастар саясатының қалай іске асырылып жатқанына Сіз қанағаттанасыз ба?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

Былтырғы 2017 жылмен салыстырғанда жастар саясатын іске асыратын мемлекеттік органдардың жұмысының тиімділігіне берілген баға айтарлықтай жоғарылаған жоқ. Егер 2017 жылы мемлекеттік жастар саясатын тиімді деп атаған жастардың үлесі 57,5 %-ды, ал тиімсіз деп санайтындардың үлесі 24,8 %-ды құраған болса, ағымдағы 2018 жылы бұл көрсеткіштер сәйкесінше 61,9 % және 18,2 % құрады.

Жас шамасының қимасындағы корреляцияларды талдау мемлекеттік жастар саясатына қанағаттанушылықтың төмен дәрежесін жоғары жас санатының жастары (24 жастан 28 жасқа дейін) көрсетіп отыр – «Қанағаттанбаймын дей аламын» және «Қанағаттанбаймын» жауаптарының жиынтық көрсеткіші бойынша 21,7 %. Кіші жастағы топта бұл көрсеткіш 12,5 % тең болса, орта жастағы топта ол – 18,8 % құрады. Мемлекеттің жастар саласындағы саясатына қанағаттанушылық дәрежесінің төмендеуіне жастардың жасы жоғарылаған сайын жастардың жоғары жастағы адамдарының, шешуімен біздің пікірімізше мемлекет айналысуға тиіс үлкен әлеуметтік проблемалар көлемінің болуы себеп болып отыр. Мұндай мәселер ішінде кіші санаттағы жастар сирек тап болады жұмыспен қамту, тұрғын үй және білім алумен.

Жастары мемлекеттік жастар саясатына жоғарырақ орташа қанағаттанушылық дәрежесін көрсететін өңірлердің ішінде (басқа өңірлермен салыстырғанда) Оңтүстік-Қазақстан облысы (қазіргі Түркістан облысы) және Астана қ. Ерекше болып отыр – екі жағдайда да қанағаттанушылықтың жиынтық көрсеткіші 80 % асады (сәйкесінше 85,3 % және 81,2 %). Жастар саласындағы саясатқа қанағаттанушылық көрсеткіштері ең төмен өңірлер қатарына қанағаттанатындардың саны 50 % аспайтын өңірлер кірді – Алматы

қ. (40,8 %), Алматы (44,0 %), Павлодар (44,6 %), Шығыс-Қазақстан (44,9 %) және Батыс-Қазақстан (48,6 %) облыстары.

Мемлекеттік жастар саясатына қанағаттанушылық дәрежесіне берілген баға жас қазақстандықтардың этникалық қатыстылығына қарай өзгеріп тұрады. Мысалы, оның дәрежесі әсіресе қазақстандықтардың арасында ең жоғары болып табылады - «Толығымен қанағаттанамын» және «Қанағаттанамын дей аламын» жауаптарының қосындысында 66,7 % құрайды, ол басқа ұлыстар (қазақ мен орыс ұлттарын қоспағанда) жастарының арасында аздап төмен болып табылады – 58,1 %. Орыс ұлтты жастары ең төмен көрсеткішті - 47,3 % көрсетті (бұл көрсеткішті төмен деп санау қиын болса да). Көбінесе оны басқа ұлыстармен салыстырғанда орыс ұлттылардың арасындағы мемлекеттік жастар саясаты туралы ештеңе білмейтіндер санының ең жоғары болып табылатынымен түсіндіруге болады – ұлты орыс әрбір бесіншісінен артық (22,7 %) жас қазақстандық (қазақтардың арасында бұл көрсеткіш 9,6 %-ға, басқа ұлыстардың арасында – 14,2 %-ға тең). Өз кезегінде бұл көрсеткіш орыс ұлтты жастарының мемлекеттің жастар саласындағы саясатқа қызығушылық білдіруге және оның жобаларына қатысуға ынталандыру деңгейінің төмен болып табылатынын дәлелдеуі мүмкін.

Бөлім бойынша қорытындылар:

1. Жастардың Қазақстанда мемлекеттік жастар саясатын жүзеге асыратын мемлекеттік органдардың жұмысы туралы жастардың хабардарлық деңгейі барлық үш құрылым (ЖРО, ҚР ДИАҚМ Жастар саясаты департаменті және өңірлердегі Жастармен жұмыс жөніндегі Басқарма) бойынша 40 % асады.

2. Мемлекет жастарына Жастар ресурстық орталықтарының жұмысымен көбірек таныс, алайда соңғы үш жылдың ішінде ЖРО қызметі туралы ештеңе білмейтін (естімеген) жас қазақстандықтардың саны аздаған ұлғаюға беталыспен бір деңгейде сақталады (2016жылы – 53 %, 2017жылы – 50,5 %, 2018 жылды – 52,1 %).

3. Жалпы, жас қазақстандықтар өз тұрғылықты жерлеріндегі Жастар ресурстық орталықтарының жұмысы жоғары бағалайды. Оған барлық қызмет бағыттары бойынша қанағаттанатындардың саны қанағаттанбайтындардың (оны тиімсіз деп бағалағандардың) санынан 2,5 еседен артық мөлшерге асады.

4. Мемлекет жастарының Қазақстан Республикасы Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің Жастар саясаты департаментінің жұмысы туралы хабардарлық көрсеткіші 40 % (жауаптардың жиынтығы« Ия, білемін» «Бірденке естідім, оқыдым»). Бұл ретте былтырғы 2017 жылмен салыстырғанда Департаменттің жұмысы туралы ештеңе білмейтін жас қазақстандықтардың үлесі шамамен 3 %-ға азайды (2017 жылы 59,3 %, ағымдағы 56,4 %).

5. Қазақстан Республикасы Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің Жастар саясаты департаментінің жұмысымен жақсы таныс

жастар оның барлық бағыттар бойынша жұмысының тиімділігін жоғары бағалайды.

6. Өңірлердегі Жастар саясаты мәселелері жөніндегі басқармалардың жұмысы туралы ештеңе білмейтін жастардың саны ол туралы білетіндерден 14 % артық. Хабардарлық деңгейінің төмен болуына қарамастан, жастар өңірлердегі Жастармен жұмыс жөніндегі Басқармалардың жұмысын бағалау кезінде оң бағалар басым болды – олардың жұмысын тиімді деп бағалағандардың саны оған барлық бағыттар бойынша қанағаттанбайтындардың санынан жоғары болды.

7. «Болашақ» Халықаралық стипендиясы, «Дипломмен – ауылға!», «Жасыл ел», «Бизнестің жол картасы - 2020», «Нұрлы жер» және «Жастар тәжірибесі» сияқты жастар жобалары мемлекет жастары үшін ең таныс болып шықты. Барлық алты бағдарлама бойынша олар туралы әртүрлі дәрежеде хабардар жастардың саны олар туралы ештеңе естімегендердің санынан артты, алайда аталған бағдарламалардың іске асырылуымен жақсы таныс және оған қатысқан жастардың үлесі барлық аталған алты жоба бойынша 5 % аспайды.

8. Жастар ұйымдарының танымалдың рейтингінде «Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» Жастар қанаты, Қазақстан «КВН» одағы, Қазақстан Республикасы Президентінің «Болашақ» Халықаралық стипендиясы стипендиаттарының қауымдастығы көшбасшы болып отыр. Бұл ретте жастардың олар туралы хабардарлық деңгейі олардың қызметіне қатысу деңгейінен айтарлықтай жоғары.

9. Қазақстан жастары мемлекеттік органдардың жалпы жастардың нақты проблемалары туралы түсінігі бар екеніне сенімді. Мемлекеттік жастар саясатына қанағаттанушылық дәрежесін орташа және орташадан жоғары деп сипаттауға болады. Мемлекеттік жастар саясатына ең төмен қанағаттанушылықты жоғары жас санатының (24 жастан 28 жасқа дейін) жастары көрсетіп отыр.

10. Мемлекеттік жастар саясатына ең жоғары қанағаттанушылық дәрежесін Оңтүстік-Қазақстан облысы (қазіргі Түркістан облысы) мен Астана қ. көрсетсе, ең төмен дәрежесін Алматы қ., Алматы, Павлодар, Шығыс-Қазақстан және Батыс-Қазақстан облыстарының жастары көрсетіп отыр.

11. Жастар саясатына ең жоғары қанағаттанушылық дәрежесі қазақтардың арасында, ал ең төмен дәрежесі орыс ұлтты жастарының арасында анықталды.

Ұсынымдар:

1. Мемлекет жастарының мемлекеттік жастар саясатын іске асыратын мемлекеттік органдардың қызметі туралы хабардарлығының осындай төмен көрсеткіштерін ескере отырып, барлық жоғарғы оқу орындарының бағдарламасына жоғарғы оқыту сатыларында факультатив түрінде «Қазақстандағы мемлекеттік жастар саясаты» пәнін енгізу ұсынылады. Әртүрлі жастағы жастарды жастар ұйымдарының қызметіне жастар жобаларын іске асыруға қатысу беретін артықшылықтармен қатысу

мүмкіндіктерімен таныстыруға бағытталған тақырыптық сынып (куратор) сағаттарын жүргізу ұсынылады.

2. Мемлекеттік жастар саясаты туралы ақпараттылық деңгейіндегі және оған әртүрлі жастар топтарындағы қанағаттанушылық дәрежесіндегі айырмашылықтарды ескере отырып, оны іске асыруға қатысуға ынталандыруды арттыру мақсатында мемлекеттік жастар саясаты туралы таныстыру шараларына әртүрлі жастағы, этникалық қатыстылықтағы жастарды тарту, жұмыссыз жастарды, NEET санатындағы жастарды жұмылдыру ұсынылады.

IV-БӨЛІМ. МЕМЛЕКЕТ ЖАСТАРЫНЫҢ САНАСЫНДАҒЫ ПАТРИОТИЗМНІҢ ҚҰНДЫЛЫҒЫ

Проблема.

Қазіргі қоғамның ең маңызды құндылықтарының бірі тек Отанға сүйіспеншілік, өз елі үшін мақтаныш, оны білуге және түсінуге ұмтылу, жақсарту ретінде ғана емес, өз елі үшін қызмет етуге (әскери, мемлекеттік, азаматтық) дайындық ретінде де қабылданатын патриотизм болып табылады.

Әлеуметтік сауалнаманың бірқатар сұрақтары Қазақстан жастарының санасындағы патриотизм құндылығының мәнін анықтауға, жастардың әскери-патриоттық тәрбиеге көзқарасын зерттеуге, әскери күштерге арналды.

Нәтижелер.

4.1. Жас қазақстандықтардың санасындағы «патриотизм» ұғымының мағынасы

Қазіргі Қазақстанның жастары үшін патриотизм ұғымы эмоциялық күйзелістермен – Отанға, соның ішінде туған қаласына, ауылына, кентіне деген сүйіспеншілікпен ассоциацияланады – пікір сұралғандардың 32,4 % осылай ойлайды. Жас қазақстандықтардың төрттен бір бөлігінен артығы (27,3 %) патриот болуды мемлекеттік ұлы жетістіктерін мақтаныш ету, ал тағы әрбір бесіншісі (20,3 %) – Отан игілігі үшін еңбек ету деп түсінеді. Патриотизмге берілген алдыңғы екі түсіндірмеге қарағанда үшінші нұсқама тек эмоциялық күйзелісті немесе сезімді ғана емес, әрекет жасауға дайындықты білдіреді. Келтірілген түсіндірмелермен қатар мемлекет жастары патриотизм ұғымына бейбітшілікте және елдің басқа азаматтарымен келісімде (13,4 %) өмір сүруді, мемлекет заңдарын сақтауды (12,9 %) және елін қолына қару алып қорғауға дайын болуды (12,8 %) салады (10-кесте).

10-кесте

«Сіздің пікіріңізіңіз, «Қазақстанның патриоты» болу деген не?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

	%
Отанын, соның ішінде туған қаласын, ауылын, кентін сүю	32,4
Елінің ұлы жетістіктерін мақтаныш ету	27,3
Отан игілігі үшін еңбек ету	20,3
Елінің басқа азаматтарымен бейбітшілікте және келісімде өмір сүру	13,4
Елінің заңдарын сақтау, заңға бағынатын салық төлеуші болу	12,9
Қажет болған жағдайда елін қолына қару алып қорғау	12,8
Қазақ тілін, Қазақстанның салт-дәстүрлері мен тарихын білу	12,5
Елінің жарқын болашағына сені	12,0
Шетелге шыққан кезде Қазақстан туралы мақтанышпен айту, Қазақстан туралы әңгімелеу	9,2
Елде болып жатқан жағдай үшін жауапкершілікті сезу	6,8

Отандық қазақстандық өнімді (азық-түлік өнімдерін, киім-кешекті және т.б.) сатып алу	3,7
Отаннан алыс жерде оны аңсау	3,7
Әскерде қызмет ету	2,0

Әртүрлі ұлыс жастары «патриотизм» ұғымын әртүрлі түсінеді. Барлық ұлыс жастары патриотизм туралы түсінікке келгенде кестедегі бірінші екі позицияны жиі таңдайды. Алайда, осы сөзге байланысты жиі аталатын ассоциациялар үштігінде үшінші позиция әртүрлі ұлт жастарында әртүрлі болады. Егер қазақтар үшінші позициядағы патриотизмді Отан игілігі үшін еңбек ету деп түсінсе, орыстар патриотизмді мемлекет заңдарын сақтау, яғни әр ұғымның азаматтық түсіндірмесі деп түсінеді. Басқа ұлыс жастарында үштікке патриотизмді елдің басқа азаматтарымен бейбітшілік пен келісімде өмір сүруге ұмтылу деген түсінік кіреді. Аздаған айырмашылықтарға қарамастан әртүрлі ұлыс жастарында патриотизм құндылығына жиі беретін түсіндірмелердің алғашқы бестігіндегі түсініктер бірдей.

4.2. Жастардың Қазақстан Республикасының Қарулы Күштеріне көзқарасы

Патриотизм құндылығының өлшемдерінің бірі жастардың әскерде қызмет етуге көзқарасын зерттеу болып табылады. Патриотизмнің бұл өлшемі өз Отанына эмоциялық құштарлық деп қана емес, оның алдындағы өз борышын ұтымды ұғындыру деп сипатталады.

Осы зерттеудің шеңберінде жастардың әскерге көзқарасы жас қазақстандықтардың Қарулы күштерге сезінетін сезімдерді айқындау арқылы өлшенді. Әлеуметтік сұрақ-жауаптың нәтижелері жас азаматтардың қарулы күштерге сезінетін ең жиі сезімі мақтаныш сезімі болып табылатынын көрсетті – әрбір үшінші жас азамат (28,6 %) осы сезімді көрсетті. Жастардың тағы төрттен бір бөлігі (25,6 %) құрметті, әрбір бесінші қазақстандық Қарулы күштерге сенетінін (21,3 %) көрсетті.

Бірінші үш жиі таңдап алынатын позицияның құрметпен, сеніммен және мақтанышпен байланысты оң сезімдерді білдіретінін байқап отырмыз. Бұл жанама түрде жас қазақстандықтардың арасында патриотизм деңгейінің өте жоғары екенін көрсетуі мүмкін. Оларға әскер тамсануды тудыратындардың тағы 4,3 % қосса, біз әскер институтына оң көзбен қарайтын жастар үлесінің 79,7 % жеткенін байқаймыз.

Алайда біз жастардың 13,6 %-ң Қарулы күштерге жағымсыз эмоция сезінетінін көріп тұрмыз. Олардың 5,3 % сенімсіздік, 3 % – түңілу, тағы 5,3 % – немқұрайлылық, 0,5 % – қорқыныш сезімін сезінеді. Жалпы алғанда, әскер институты оң эмоция тудыратын жастар саны оған қанағаттанбайтындар санынан бес еседен артық мөлшерге асады (11-кесте).

«Сіз Қазақстан Республикасының Қарулы күштеріне қандай сезімдерді сезінесіз?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

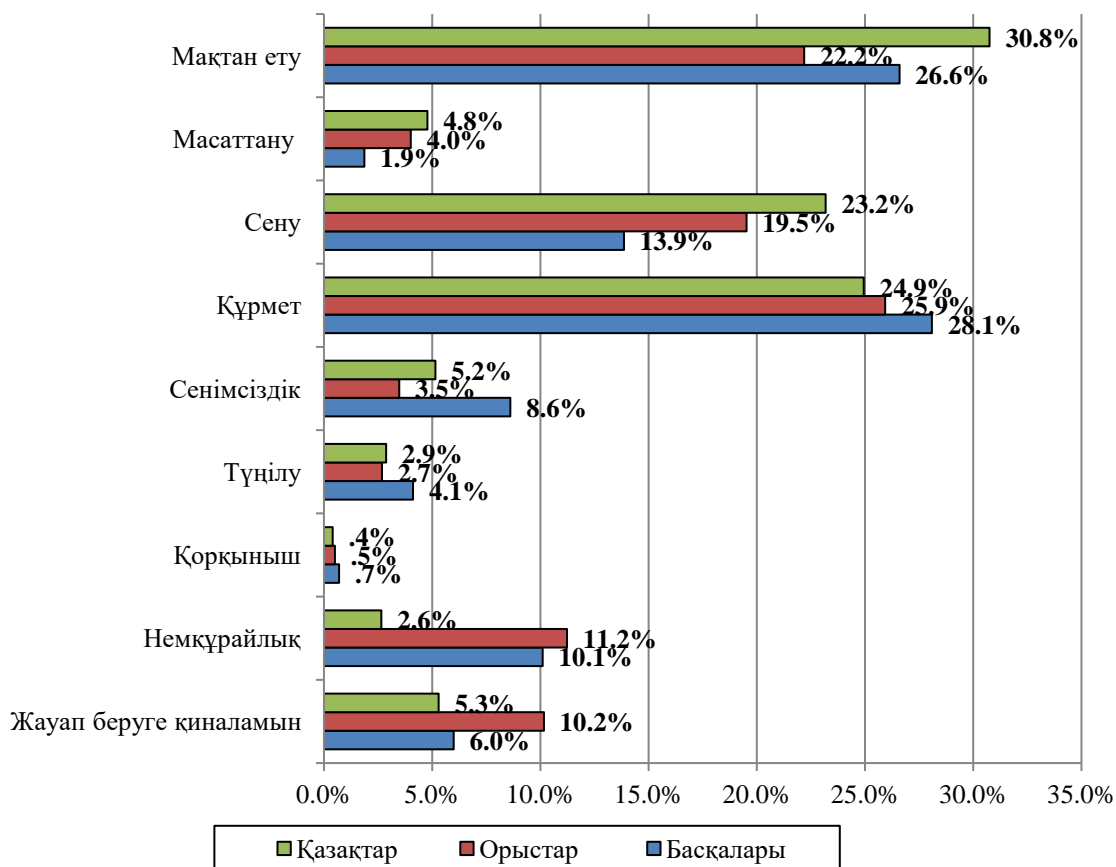
	%
Мақтаныш	28,6
Құрмет	25,6
Сенім	21,3
Сенімсіздік	5,3
Немқұрайлық	5,3
Тамсану	4,3
Түңілу	3,0
Қорқыныш	0,5
Басқа	0,1
Жауап беруге қиналамын	6,3

Жас ерлер мен жас әйелдердің осы сұраққа берген жауаптарының арасында айтарлықтай айырмашылық жоқ. Сонымен қатар әртүрлі жас санаттарындағы жастардың Қарулы күштер туралы пікірлерінің арасында да айырмашылық аз.

Жастардың этникалық қатыстылығына байланысты әскерге көзқарасындағы айырмашылықтар қызығушылық тудырады. Барлық ұлыстарда оң көзқарастың басым болғанына қарамастан, жекелеген эмоцияларды білдіруде кейбір айырмашылықтар байқалады. Қарулы күштер үшін мақтаныш сезімін барлық қазақтардың – 30,8 %-ы сезінеді, сұхбаттасқан барлық қазақтардан, ал орыстарда бұл көрсеткіш 22,2 %-ға, басқа ұлыс жастарында – 26,6 %-ға тең. Қарулы күштерге қатысты сенім сезімі де қазақстандық жастарда басым болса (23,2 %), орыстарда 19,5 % дейін төмендейді және басқа ұлыстарда ең төмен көрсеткішке жетеді (13,9 %).

Әскерге немқұрайлық сезімі орыс (11,2 %) және басқа ұлыстар (10,1 %) жастарының арасында ең жоғарғы мәнге жетіп отыр – пікір сұралған бұл жастар Қарулы күштерге көзқарасын осылай сипаттады, ал қазақтардың ішінде ол көрсеткіш 2,6 % тең (14-сурет).

«Сіз Қазақстан Республикасының Қарулы күштеріне, Армиясына қандай сезімдерді сезінесіз?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (ұлыстар бойынша, %-бен)

Патриотизм дәрежесін өлшеу үшін сауалнама жүргізу барысында жас сұхбаткерлерге Қазақстан Республикасының қарулы күштері үшін мақтаныш сезімі туралы сұрақ қойылды. Нәтижелер жас қазақстандықтардың басым бөлігінің (76,5 %) армия үшін мақтаныш сезімін сезетінін көрсетті – «Иә» (46,5 %) және «Иә десе болады» (30,0 %) жауаптарының қосындысында. Жастардың 11,5 % өз елінің Қарулы күштері үшін мақтанбайтынын айтты («Жоқ десем болады» және «Жоқ» жауаптарының қосындысы). Тағы 6,5 % оларға бәрібір екенін көрсетті. Шын мәнінде, жастардың қоғам институттарына (атап айтқанда, әскерге) бейтарап, немқұрайлы қарайтын соңғы санаты ең отаншыл емес деп сипатталуы мүмкін, себебі кез келген эмоциялар (оң немесе теріс) кез келген жағдайда мемлекет өміріне қызығушылықтың болуын, ал олардың болмауы өз елінің өміріне ынтасыздығын көрсетіп отыр.

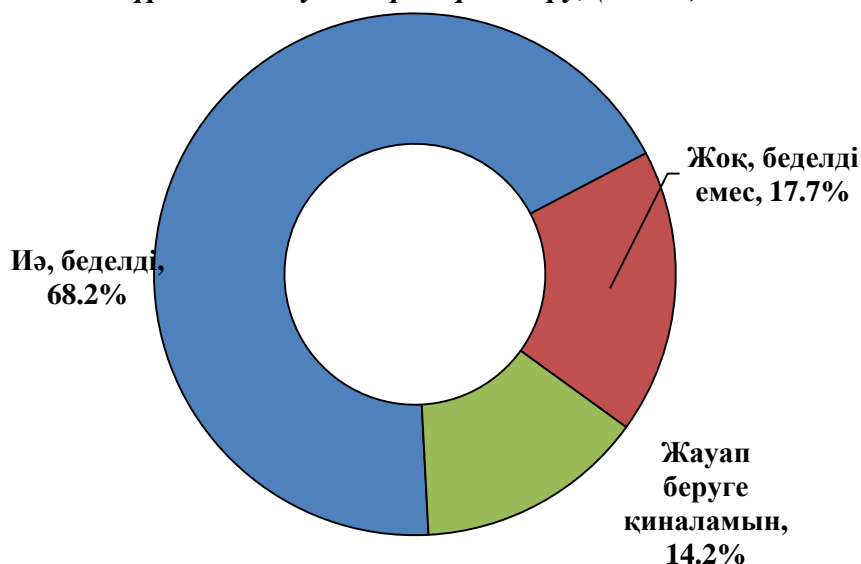
Мәліметтерге ұлыстар бойынша қараған кезде өз елінің Қарулы күштері үшін қазақтардың (барлық қазақтардың 80,7 %) мақтанатынын көреміз, басқа ұлыстар жастарының ішінде бұл көрсеткіш 70,4 %-ды, орыстардың ішінде – 65,5 % құрады.

Жастардың Қарулы күштерге көзқарасының өлшемдерінің бірі әскердегі қызметтің беделдігі туралы түсінік болып табылады. Алынған мәліметтер бойынша, әскерде қызмет етуді беделді деп санайтын жас қазақстандықтар

санының оны беделді деп санамайтындардан шамамен 4 есе артық (сәйкесінше 17,7 % және 68,2 %). Бұл жанама түрде Қазақстан жастарының ішінде патриотизм деңгейінің біршама жоғары екенін растауы мүмкін (15-сурет).

15-сурет

«Сіз қалай ойлайсыз, Қазақстанның Қарулы күштерінде қызмет ету беделді ме?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

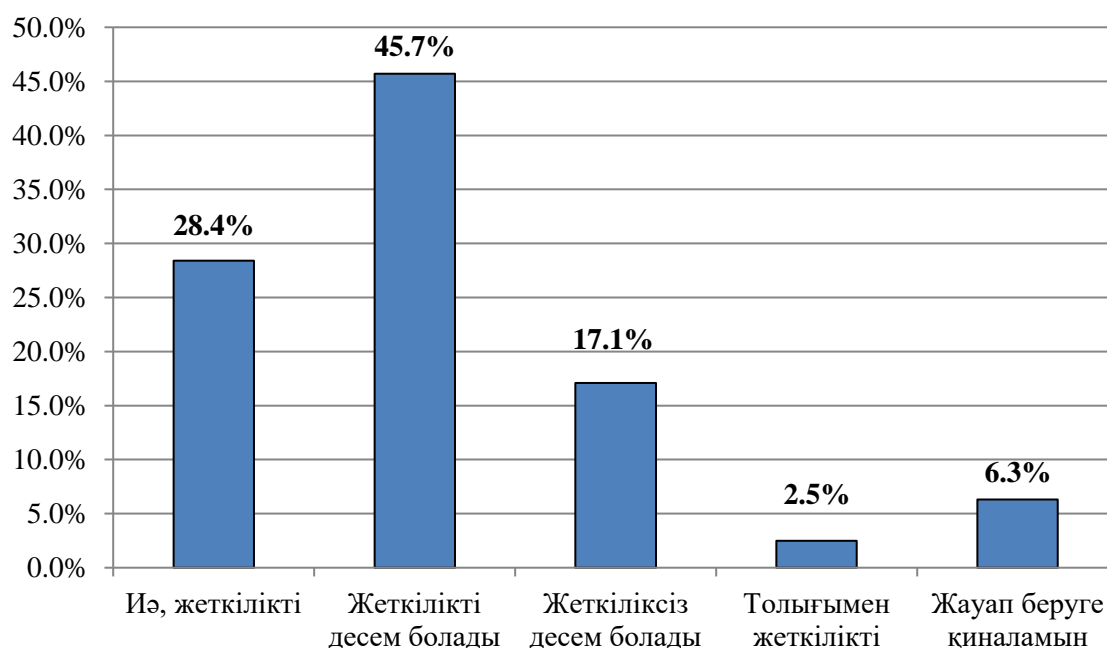
Әскерде қызмет етудің беделділігін / беделсіздігін бағалауда әртүрлі жыныстағы, жастағы, білім деңгейіндегі жастардың арасында айтарлықтай айырмашылық анықталған жоқ. Алайда әскерде қызмет етуге берген оң бағалар барлық ұлыстарда басым болған жағдайда қазақтардың ішінде әскерде қызмет етуді беделді деп санайтындар санының оны беделді емес деп санайтындардан 4,6 есе жоғары екені байқалды (сәйкесінше 15,8 % және 73,4 %). Орыстардың ішінде бұл арақатынас 21,7 % және 55,6 % құраса, басқа ұлыстардың ішінде 21,3 % және 58,8 % тең болды.

4.3. Қазақстандық жастардың санасындағы патриоттық тәрбие беру проблемасы

Осы зерттеудің міндеттерінің бірі мемлекет жастарының патриоттық тәрбие туралы мәселеге қатысты болды. Жастардың осы тәрбие түріне бөлінетін назардың дәрежесі туралы пікір, жастардың патриоттық бағыттағы тәрбие шараларына қатысу және жастардың патриоттықты тәрбиелеу бойынша ықтимал тиімді шаралар туралы түсінік деңгейі зерттелді.

Қазақстан жастарының басым бөлігі (74,1 %) мемлекетте патриоттық тәрбиеге бөлінетін көңіл деңгейін толығымен жеткілікті деп санайды («Иә, жеткілікті» және «Жеткілікті десем болады» жауаптарының қосындысы). Мұндай шаралардың анық жеткіліксіз екенін көрсететін кері пікірді жастардың 19,6 % білдірді («Жеткіліксіз десем болады» және «Мүлде жеткіліксіз» жауаптарының қосындысы бойынша). Қарама-қарсы пікірлердің арақатынасы 10 еседен артық мөлшерге бірікпейді («Иә, жеткілікті» және «Мүлде жеткіліксіз») (16-сурет).

«Қалай ойлайсыз, Қазақстанда жастардың патриоттық тәрбиесіне жеткілікті көңіл бөліне ме?» сұрағына жауаптарды үлестіру, %-бен

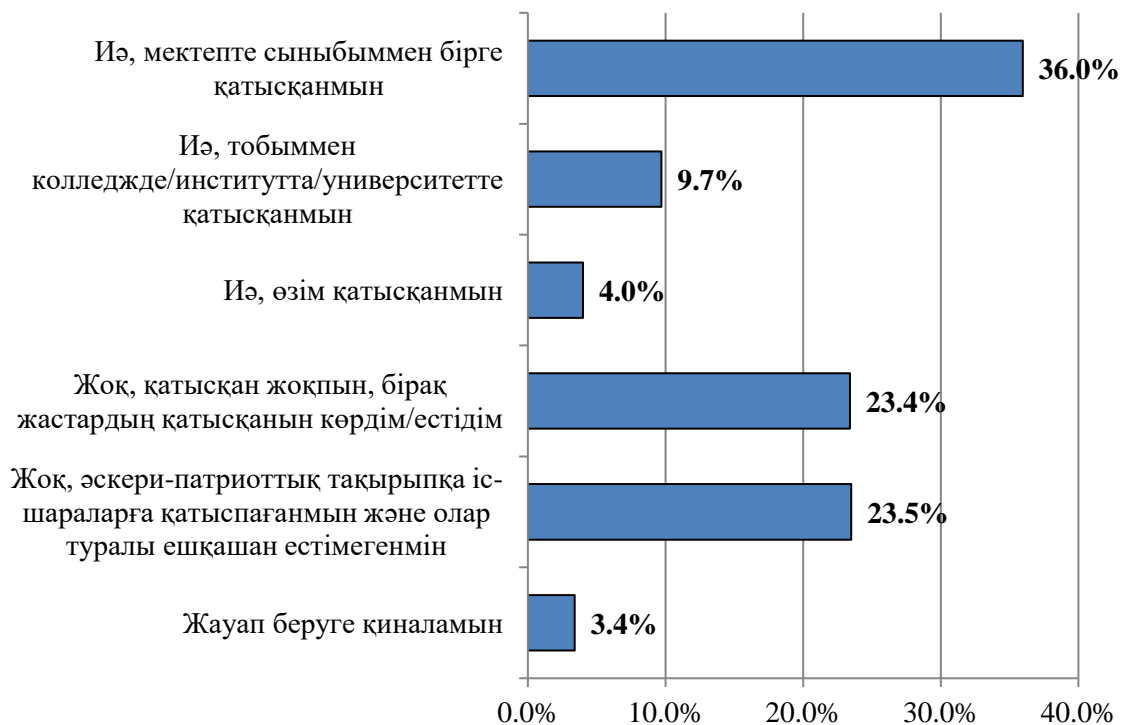

Жастардың патриоттық тақырыптағы тәрбие шараларына қатысу деңгейі бойынша алынған мәліметтер ерекше болды. Оларға қатысушылардың саны оларға аз хабардар болуы себебінен қатыспайтындар санынан 3 %-ға ғана артық (сәйкесінше 46,9 % және 49,7 %).

Осыған ұқсас шараларға қатысушылардың құрамына, негізінен, оларға оқу барысында қатысатындар (мектепте олардың үлесі жоғары 36 %, колледжде, институтта, университетте 9,7 %) және осы шараларға өз бетінше қатысатындар (4,0 %) кіреді.

Қазіргі Қазақстанда патриоттық тәрбиенің, негізінен, әртүрлі деңгейдегі оқу орындарында берілетінін байқап отырмыз. Осы тұста мұндай шаралардың неліктен тек қана білім алушылардың жартысын ғана қамтитыны туралы сұрақ туындайды, өйткені көп жағдайда патриоттық шаралар жаппай сипатта өтеді және бір топқа немесе сыныпқа бағытталады (17-сурет).

«Сіз әскери-патриоттық тақырыптағы конкурстарға, жарыстарға, олимпиадаларға, концерттерге және басқа шараларға қатысып па едіңіз?» сұрағына жауаптарды үлестіру, %-бен)

Жас шамасы бойынша корреляцияларға жасалған талдау көбінесе әскери-патриоттық шаралардың мектептерде оқитын жастарды қамтитыны туралы қорытындыны растап отыр – мұндай кездесулерге қатысушылардың басым бөлігі 14 жастан 18 жасқа дейінгі жастардан құралады.

Сауалнама жүргізу барысында жас сұхбаткерлерге жастардың патриоттық сезімін тәрбиелеу бойынша ұсынылған шаралардан оларға тиімді болып көрінетін шараларды таңдап алу ұсынылды. Жастар тек қана патриоттықты тәрбиелеуге себепшіл болатын шараларды ғана емес, баруы мен қатысуы өздеріне қызықты болған шараларды да таңдап алған сияқты. Жастардың пікірі бойынша жастардың отаншыл болуы үшін қажетті болып табылатын шаралардың бірінші үштігіне мыналар кірді: Қазақстанның тарихын, дәстүрлерін және салттарын оқып білу (18,4 %), орта мектептерде алғашқы әскери дайындықты жүргізу (15,2 %) және тұрғылықты жерлері бойынша балалар-жасөспірімдер клубтарының жұмысын дамыту (11,2 %). Біз аталған шаралардың жастар өмірінің әртүрлі салаларын қамтитынын, бірақ олардың пікірі бойынша олардың барлығының патриотизммен байланысты екенін көріп тұрмыз. Бұл мемлекет жастарының санасында «патриотизм» түсінігінің тағы бір рет әртүрлі қабылданатынын растайды (12-кесте).

«Сіз қалай ойлайсыз, жастар отаның болу үшін не істеу керек?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

	%
Қазақстан халықтарының тарихын, дәстүрлерін және салттарын оқып білу	18,4
Орта мектептерде алғашқы әскери дайындықты жүргізу	15,2
Тұрғылықты жері бойынша балалар-жасөспірімдер клубтарының жұмысын дамыту	11,2
Мерзім сайын спорттық жарыстарды, конкурстарды, олимпиадаларды өткізу	11,1
Жазғы демалыс кезінде оқушыларға арнап әскери-патриоттық лагерьлер ұйымдастыру	9,5
Балалар мен жастарға мемлекеттік тілдегі, қазақстандық және қазақ авторларының әдебиеттерді оқу	7,0
Қазақ тілін үйрену	6,2
Жастарға әскерде қызмет етуді міндеттеу	5,9
Ұлттық кейіпкерлер туралы қазақ тілінде мультфильмдерді, балалар бағдарламаларын құру	5,1
Балабақшаларда әнұранды үйрету	2,3

Басқа ұлыстар жастарына қарағанда қазақ жастары жастарға патриоттық тәрбие беру бойынша маңызды шаралар ретінде ұлттық (қазақ) мәдениет пен тілді дамытумен байланысты шараларды атады – мемлекеттік тілдегі, қазақстандық және қазақ авторларының әдебиеттерін оқу (орыстардың арасында 4,5 % қарағанда 8,1 % және басқа ұлыстардың арасында 4,5 %) және ұлттық кейіпкерлер туралы қазақ тіліндегі мультфильмдерді, балалар бағдарламаларын жасап шығару (сәйкесінше 6,6 %, 1,3 % және 2,2 %).

Орыс жастары патриоттықты тәрбиелеудегі бір нақты ұлыспен байланысты емес шаралардың маңызына көбірек көңіл бөлген, ал әртүрлі этникалық топтар жастарының мүмкіндіктерін спорт, спорт жарыстарын, олимпиадаларды, конкурстарды жүйелі түрде өткізу сияқты салалар арқылы теңдестіреді (орыстардың арасында 15,5 %, басқалардың арасында 13,5 % және қазақтардың арасында 9,3 %). Сонымен қатар ұлты орыс және басқа ұлыс жастары (қазақтар мен орыстарды қоспағанда) Қазақстанда тұрып жатқан барлық халықтардың мәдениеті мен тарихын зерттеу қажеттігіне көңіл бөлді – патриоттықты тәрбиелеу шарасы ретінде Қазақстан халықтарының тарихын, салт-дәстүрлерін зерттеуді патриоттықты тәрбиелеу шарасы ретінде таңдады (орыстардың арасында 21,7 %, басқалардың арасында 18,7 %, қазақтардың арасында 17,4 %).

Бөлім бойынша қорытындылар:

1. Қазақстан жастарының санасындағы патриоттық ұғымы, негізінен, эмоциялық күйзелістермен ассоциацияланады. Жастардың санасындағы «патриоттық» ең кең таралған түсіндірмелерінің үштігіне Отанға (соның

ішінде туған қалаға, ауылға, кентке) деген сүйіспеншілік, елінің ұлы жетістіктері үшін мақтаныш және Отан игілігі үшін еңбек жатады.

2. Мемлекеттік Қарулы күштеріне қатысты жастардың басым бөлігі оң сезімдерге – мақтаныш, тамсану, сенім, құрмет сезімдеріне бөленеді. Әскер институты оң эмоцияларын тудыратын жастар саны оған қанағаттанбайтындар санынан бес есе артық.

3. Әскерге оң көзқарастың барлық ұлыстарда басым болып табылатынына қарамастан, Қарулы күштер үшін мақтаныш сезімін және оларға сенімділігін қазақ ұлтының жастары көбірек сезеді. Әскерге немқұрайлылық сезімі орыс жастарының арасында максималды көрсеткішке жетіп отыр (оны жоғары деуге де болмайды! - 11 % жуық).

4. Жалпы алғанда, Қазақстан жастары әскерде қызмет етуді беделді деп есептейді. Әскерде қызмет етуді беделді деп санайтын жас қазақстандықтардың саны оны беделді деп санамайтындардың санынан шамамен 4 есе асады (68,2 % қарсы 17,7 %).

5. Қазақстан жастарының басым бөлігі ел ішіндегі патриоттық тәрбиеге бөлінетін көңіл деңгейін толығымен жеткілікті деп есептейді, алайда патриоттық сезімін дамыту бойынша тәрбиелік шараларға қатысу дәрежесін орташа деп сипаттауға болады. Негізінен, қазіргі Қазақстандағы патриоттық тәрбие әртүрлі деңгейдегі оқу орындарында шоғырланған және жаппай / топтық сипатқа ие.

6. Жастардың пікірінше жастардың патриот болуы үшін қажетті бірінші шаралар үштігіне мыналар кірді: Қазақстан халқының тарихын, дәстүрлерін және салттарын зерттеу, орта мектептерде алғашқы әскери дайындықты жүргізу және тұрғылықты жерлері бойынша балалар-жасөспірімдер клубтарының жұмысын дамыту. Бұл ретте қазақ жастары басқа ұлыстарға қарағанда жастардың патриотизм сезімін маңызды тәрбиелеу шаралары ретінде ұлттық (қазақ) тілі мен мәдениетін дамытумен байланысты шараларды көбірек атады. Орыс жастары көбінесе патриотизмді тәрбиелеуде бір нақты ұлыспен байланысты емес шаралардың маңызына көп көңіл бөлді.

Ұсынымдар:

1. Патриотизмнің құндылығын насихаттау бойынша тәрбие шараларымен оқымайтын жастардың (соның ішінде жұмыс істейтін) аз қамтылғанын ескерсек, патриотизмді оқу орындарынан тыс жерде тәрбиелеу шараларын әзірлеу және кезең-кезеңімен енгізу ұсынылады – жастарды мұражайларға, спорттық шараларға, отандық орындаушылардың концерттеріне тарту, БАҚ-нда қазақстандық тауарлардың жарнама кампанияларын жүргізу. Жастардың санасына «Қазақстан біздің ортақ үйіміз» идеясын әрі қарай енгізу, осындай шараларға басқа этникалық топтар жастарын (қазақтардан басқа) белсенді түрде тарту ұсынылды.

2. Жастардың Қарулы күштерге сену деңгейінің жоғары болуына және оған қатысты оң бағалардың басым болуына қарағанда, БАҚ-нда алдығы уақытта әскерде қызмет етудің беделділігін насихаттау, әскери қызметкер бейнесін дәріптеу ұсынылады.

3. Жастардың бір бөлігінің (аз болса да) әскерге қатысты теріс эмоцияларды (сенімсіздік, қорқыныш, түңілу) сезетініне қарамастан, мұндай эмоциялардың жас қазақстандықтардың әртүрлі санаттарының арасында туындауын егжей-тегжейлі зерделеу ұсынылады.

V-БӨЛІМ. ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖАСТАРДЫҢ ЖАСТАР СУБМӘДЕНИЕТТЕРІНЕ КӨЗҚАРАСЫ

Проблема.

Жастарды, олардың өмір сүру салтын және құндылықтық бағдарларын зерттеу кезінде зерттеуші міндетті түрде жастар субмәдениеттері проблемасына тап болады. Субмәдениеттерді зерттеу қажеттігіне бұл мәдени феноменнің ол туралы ақпарат жалпы қоғам туралы түсінік беретін өзіндік әлеуметтік индикатор болып табылатыны себепшіл болып отыр. Сауалнаманың жастардың субмәдениеттерге көзқарасына қатысты сұрақтарын екі топқа бөлуге болады. Бірінші топқа бізге сұхбаткерлердің әртүрлі жастар субмәдениеттері аспектілерін (субмәдениет деген не, субмәдениеттің оның мүшелері үшін маңыздылығы, белгілі бір субмәдениетке тартылуына әсер ететін факторлар) субъективті қабылдауы туралы түсінік беретін сұрақтар жатады. Екінші топқа бізге сұхбаткерлердің жастар субмәдениеттеріне тартылу деңгейі, субмәдениеттердің қазіргі Қазақстанның жастар ортасында таралу дәрежесі туралы түсінік беретін сұрақтар жатады.

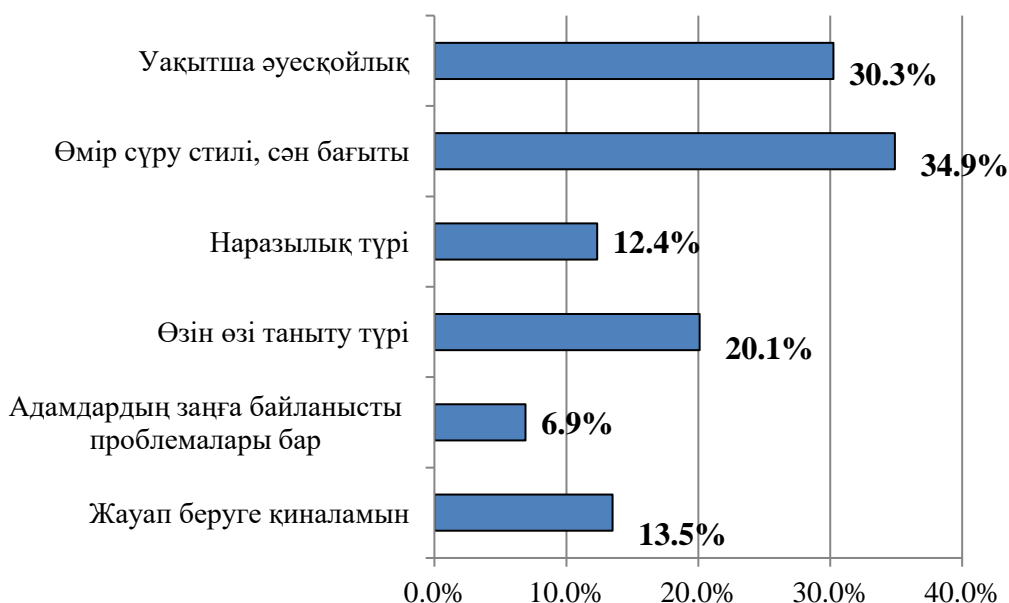
Нәтижелер.

5.1. Жастардың санатындағы «жастар субмәдениеті» ұғымының мазмұны және оған көзқарасы

Сауалнаманың «Сіз үшін «Жастар субмәдениеті» - бұл...?» сұрағына жауап ретінде «Жастардың өмір сүру стилі, сәнді бағыты» нұсқасы көбірек таңдалды (34,9 %) (18-сурет).

18-сурет

«Сіз үшін «Жастар субмәдениеті» - бұл...?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

Таралуы бойынша екінші орында «Жастардың уақытша қызығушылығы, бос уақыт өткізу нысаны» нұсқасы тұр (30,3 %). Содан кейін «Өзін-өзі таныту / өзін-өзі сәйкестендіру нысаны» (20,1 %), «Жастар

ортасында наразылық білдіру нұсқасы» (12,4 %), «Заңға байланысты проблемалары бар жас адамдар тобы» (6,9 %) нұсқалары таңдап алынды. Бұл сұраққа жауап беруге қиналған сұхбаткерлер тобы өте үлкен (13,5 %). Бұл сұраққа жауаптарда біреуден артық нұсқаны таңдап алуға болатынын айтуға болады.

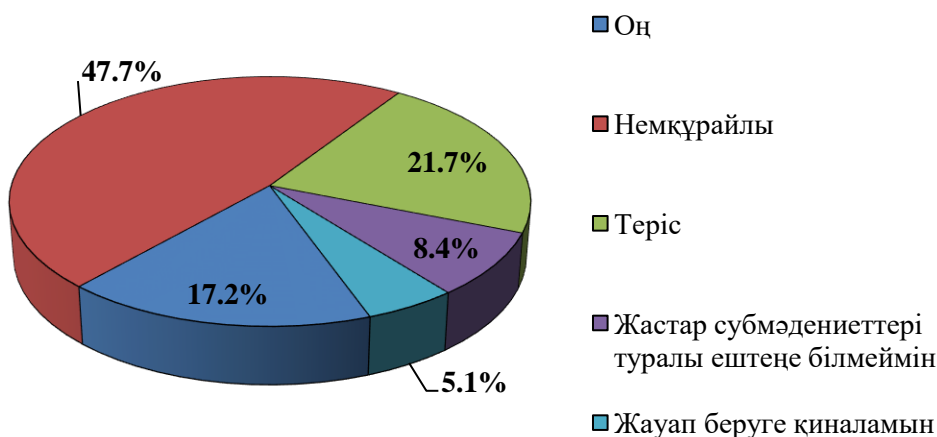
Жауаптардың жас шамасы және жынысы бойынша үлестірілуіне жасалған талдау бұл сұрақ бойынша әртүрлі топ өкілдерінің айтарлықтай айырмашылықтарының болмағанын көрсетті.

Сұхбаткерлердің білім деңгейі бойынша бөлінуі қызығушылық тудырады. Мысалы, ғылыми дәрежесі бар сұхбаткерлер тобында «Жастардың уақытша әуесі, бос уақыт өткізу нысаны» нұсқасы 46,9 %-бен басым болып отыр. Ал «Жастардың өмір сүру стилі, сәнді бағыт» және «Өзін-өзі таныту / өзін-өзі сәйкестендіру нысаны» нұсқаларын тек 21,9 %-дан ғана таңдап алынды. «Жастар ортасында наразылық білдіру нысаны» нұсқасы бұл топта 3,1 % ғана жинады. Бұл жастардың басқа жастық топтарынан айтарлықтай төмен.

Сауалнаманың «Жалпы алғанда, Сіз жастар субмәдениеттеріне қалай қарайсыз?» сұрағына жауаптардың ішінде «Немқұрайлы» нұсқасы көп таңдалды (47,7 %). Екінші орында «Теріс» (21,7 %) нұсқасы, одан кейін «Оң» нұсқалары (17,2 %), «Жастар субмәдениеттері туралы ештеңе білмеймін» (8,4 %) және «жауап беруге қиналамын» (5,1 %) нұсқалары тұр (19-сурет).

19-сурет

«Жалпы алғанда, Сіз жастар субмәдениеттеріне қалай қарайсыз?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

Әртүрлі жас санаттарында жастар субмәдениеттеріне көзқарас әртүрлі. «Немқұрайлы» нұсқасы әлі де алда тұр, бірақ «Оң» және «Теріс» нұсқалары жасына қарай қарама қарсы болып табылады. Мысалы, 14 жастан 18 жасқа дейінгі жастық топта «Оң» нұсқасын сұхбаткерлердің 23,5 %-ы, ал «Теріс» нұсқасын тек 17,4 %-ы ғана таңдап алды. 19 жастан 23 жасқа дейінгі топта «Оң» және «Теріс» нұсқаларын сәйкесінше, сұхбаткерлердің 17,3 % және

20,1 % таңдап алды. Бұл көрсеткіштер бір бірімен салыстыруға келеді. 24 жастан бастап 28 жасқа дейінгі ең жоғары топта «Оң» нұсқасын таңдап алған сұхбаткерлердің үлесі ең төмен болды және бар болғаны 12,8 % құрады, ал теріс қарайтындардың үлесі одан екі есе жоғары – 25,8 % құрады.

Егер бұл мәселеде қала және ауыл жастарын салыстырсақ, ауыл өкілдерінің қара тұрғындарына қарағанда субмәдениеттерге көбірек теріс қарайтынын байқауға болады. Қала тұрғындарының 19,3 %-ы және ауыл тұрғындарының 24,8 %-ы тиісті нұсқаны таңдап алды. Қала тұрғындарының 53,6 %-ы, ал ауыл тұрғындарының 39,9 %-ы «Немқұрайлы» нұсқасымен келісті. Бұл ретте ауыл тұрғындарының шамамен екі есе бөлігі субмәдениеттер туралы ештеңе білмейді, атап айтқанда, қала тұрғындарының ішінде оны білмейтіндердің үлесі 6,1 %-ды, ал ауыл тұрғындарының ішінде 11,2 %-ды құрады.

Сауалнаманың «Сіз қалай ойлайсыз, қоғамдағы адамдар неліктен бейресми жастар субмәдениеттерінің өкілдерімен қарым-қатынас жасаудан неге қауіптенеді және жасамауға тырысады?» сұрағына жауаптардың ішінде «Біздің қоғамымыз жаңалықты ауыр қабылдайды» нұсқасы алда тұр (21,6 %).

Екінші орында «Шамданған сыртқы көрінісі мен қалыпсыз түрі қағажытады» жауабы тұр (20,8 %). Үшінші орында тұрған «Қоғамдағы нормалар мен стандарттардан өзгешенің барлығы үрей мен күмән тудырады» нұсқасы алдыңғы нұсқаға ұқсас (17,9 %). Шамамен әрбір жетінші жас қазақстандық (13,7 %) адамдарды жастар субмәдениеттеріне орай сабырлы әрекет етеді деп санайды. Жауап беруге қиналғандардың үлесі біршама жоғары – 13,1 % (13-кесте).

13-кесте

«Сіз қалай ойлайсыз, қоғамдағы адамдар бейресми жастар субмәдениеттерінің өкілдерімен қарым-қатынас жасауға неге қауіптенеді және жасамауға тырысады?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

	%
Біздің қоғамымыз жаңалықты ауыр қабылдайды	21,6
Шамданған сыртқы көрінісі мен қалыпсыз түрі қағажытады	20,8
Қоғамдағы нормалар мен стандарттардан өзгешенің барлығы үрей мен күмән тудырады	17,9
Адамдар жастар субмәдениеттерінің өкілдеріне орай түсіністікпен сабырлы әрекет етеді	13,7
Жауап беруге қиналамын	13,1
Бейресми жастар ұйымдары нашакорлықпен, маскүнемдікпен және қылмыстылықпен ассоциацияланады	12,9

Осы сұраққа жауаптардың сұхбаткерлердің білім деңгейі бойынша үлестірілуі қызығушылық тудырады. Жалпы алғанда алда тұрған «Біздің қоғамымыз жаңалықты ауыр қабылдайды» нұсқасы (21,6 %) ғылыми дәрежесі бар сұхбаткерлер тобында 9,4 %-бен тек төртінші орында тұр. Аяқталған жоғары немесе орта арнайы білімі бар топтарда бұл нұсқа сәйкесінше 18,4 % және 19,9 % пайыздармен үшінші орында тұр. Аяқталмаған орта және жалпы орта білімі бар топтарда сәйкесінше 23,5 % және 26,0 % пайыздармен алда тұр.

Оларға толық емес орта білімі бар сұхбаткерлер қосылады. Екінші орнына қарамастан бұл нұсқа 24,0 % дауыстармен айтарлықтай танымал болып табылады (14-кесте).

14-кесте

«Сіз қалай ойлайсыз, қоғамда адамдар неге бейресми жастар субмәдениеттермен қарым-қатынас жасауға қауіптенеді және жасамауға тырысады?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (білімдері бойынша, %-бен)

	Оғары, ғылыми дережесі бар	Жоғары, академиялық дережесі бар	Аяқталмаған жоғары	Орта арнайы / кәсіптік білім	Жалпы орта білім	Орталау орта білім	Білімі жоқ
Қоғамдағы нормалар мен стандарттардан өзгешенің барлығы үрей мен күмән тудырады	28,1	17,3	24,9	21,1	11,6	15,7	10,0
Бейресми жастар ұйымдары нашакорлықпен, маскүнемдікпен және қылмыстылықпен ассоциацияланады т	15,6	13,5	10,0	12,7	13,2	14,2	5,0
Шамданған сыртқы көрінісі мен қалыпсыз түрі қағажытады	31,3	22,4	21,3	21,8	18,2	18,3	15,0
Біздің қоғамымыз жаңалықты ауыр қабылдайды	9,4	18,4	24,0	19,9	26,0	23,5	20,0
Адамдар жастар субмәдениеттерінің өкілдеріне орай түсіністікпен сабырлы әрекет етеді	3,1	19,5	9,0	11,4	14,7	12,7	5,0
Жауап беруге қиналамын	9,4	8,9	10,9	12,9	16,3	15,7	45,0

5.2 Жастар субмәдениеттерінде мүшелік деңгейі

Сауалнаманың «Сіз қазіргі уақытта қандай да бір субмәдениеттің өкілі болып табыласыз ба?» сұрағына жауаптарда «Жоқ, ешқандай субмәдениеттің өкілі болып табылмаймын» нұсқасы алда тұр (86,5 %). Екінші орында «Футбол жанкүйерлері» жауабы (4,2 %), содан кейін «Хип-хоп» және «Рэперлер» (2,1 %-бен бірге), «Геймеры» (1,4 %) нұсқалары тұр. Қалған нұсқаларды бірең-сараң сұхбаткер тандап алды және тіпті бір пайыз да жинаған жоқ немесе мүлде тандап алынған жоқ.

Жас шамасы бойынша үлестіруде 14 жастан 18 жасқа дейінгі ең кіші жастық топта ең көп субмәдениеттер өкілдері болады деп күтілуде. «Жоқ, ашқандай субмәдениеттің өкілі болып табылмаймын» нұсқасын бұл жерде де басым көпшілік тандап алды (79,8 %), алайда бұл көрсеткіш жастардың

жоғары жастық топтарға қарағанда төмен. Бұл арада «Футбол жанкүйерлері» (6,8 %), «Геймерлер» (3,1 %), «Хип-хоп» және «Рэперлер» (2,8 %-бен) «Аниме» (1,4 %), «Рокерлер» (1,2 %), «Паркур» (1 %) сияқты нұсқаларды бөліп көрсетуге болады.

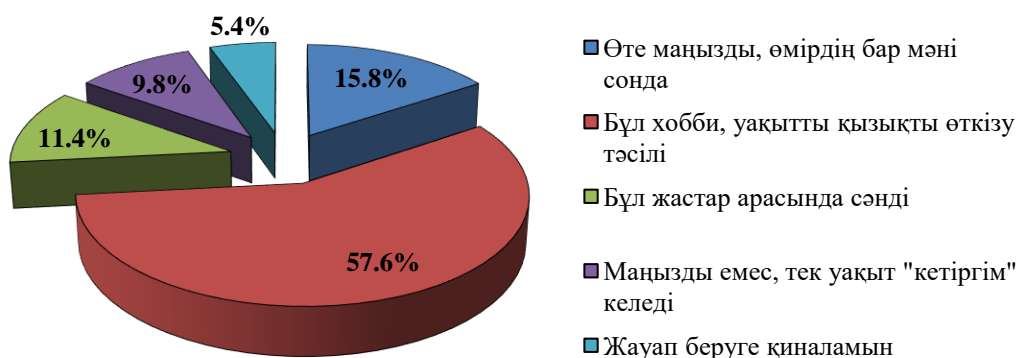
19 жастан 23 жасқа дейінгі жастық топта сұхбаткерлердің 87,9 %-ы өздерін ешқандай субмәдениетке жатқызбайды, 3,9 %-ы өздерін футбол жанкүйерлеріне жатқызады, 1,8 %-ы «Хип-хоп» («Рэперлер» нұсқасымен бірге – 2,5 %) жауабын таңдады. Осы жастық топ сұхбаткерлерінің тағы 1,2 %-ы «Геймерлер» нұсқасын таңдап алды.

24 жастан 28 жасқа дейінгі жастық топта сұхбаткерлердің 90 % өздерін ешқандай субмәдениетке жатқызбайды.

Ұлыстар бойынша үлестіру «Жоқ, ешқандай субмәдениеттің өкілі болып табылмаймын» нұсқасын қазақтарға (84,7 %) қарағанда орыстардың (91,7 %) немесе басқа ұлыстар өкілдерінің (88 %) көбірек қалайтынын көрсетті. Барлық үш топта да ең көп таңдалатын нұсқа әлі де футбол жанкүйерлері болып табылады: қазақтардың ішінде – 4,6 %, орыстардың ішінде – 2,4 %, басқа ұлыстардың ішінде – 4,9 %.

20-сурет

«Сіз үшін осы қауымдастықтың мүшесі болу қаншалықты маңызды?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

Сауалнаманың «Сіз үшін осы қауымдастықтың мүшесі болу қаншалықты маңызды?» сұрағына «Бұл хоббиім, уақытты қызықты өткізу тәсілім» жауабы (57,6 %) бірінші орында, танымалдығы бойынша екінші орында «Өте маңызды, менің өмірімнің мәні осында» жауабы тұр (15,8 %). Үшінші орында «Бұл жастардың арасында сәнді болып табылады» нұсқасы (11,4 %) тұрса, төртінші орынды «Маңызды емес, мен тек жай ғана уақытты «кетіргім» келеді» нұсқасы алып отыр (9,8 %) (20-сурет).

Жауаптардың жас шамасы бойынша үлесуі қызығушылық тудырады. «Бұл хоббиім, уақытты қызықты өткізу тәсілім» нұсқасы барлық топтарда алда тұр, бірақ жауаптардың үлестері әртүрлі болып отыр. 14 жастан 18 жасқа дейінгі жастық топта «Өте маңызды, өмірдің мәні осында» нұсқасын әрбір

бесінші – 21,6 %, ал 24 жастан 28 жасқа дейінгі топта әрбір жетінші (14,9 %), 18 жастан 23 жасқа дейінгі топта – әрбір он алтыншы (6,1 %) жас таңдап алды. «Маңызды емес, мен жай ғана уақытты «кетіргім» келеді» жауабы былай бөлінді: 14 жастан 18 жасқа дейінгі санатта – 5,7 %, 18 жастан 23 жасқа дейінгі санатта – 10,2 %, 24 жастан 28 жасқа дейінгі санатта – 17,0 % (Таблица 15).

15-кесте

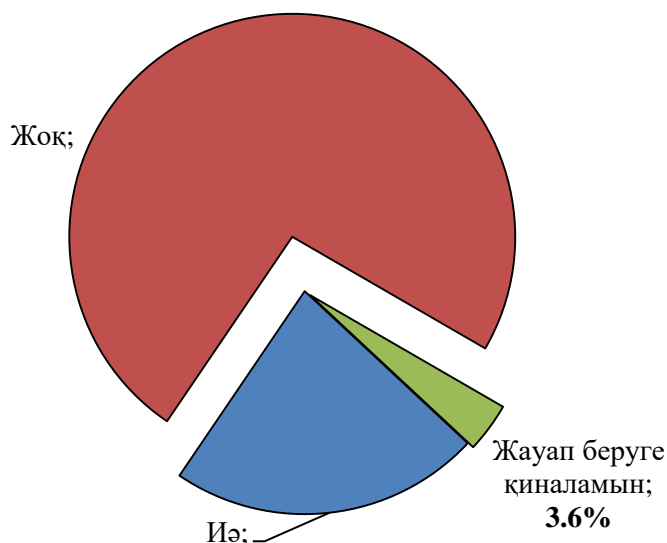
«Сіз үшін осы қауымдастықтың мүшесі болу қанишалықты маңызды?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (жас шамасына қарай, %-бен)

	14 жастан 18 жасқа дейін	18 жастан 23 жасқа дейін	24 жастан 28 жасқа дейін
Өте маңызды, өмірдің бар мәні сонда	21,6	6,1	14,9
Бұл хобби, уақытты қызықты өткізу тәсілі	56,8	67,3	48,9
Бұл жастар арасында сәнді	13,6	10,2	8,5
Маңызды емес, тек уақыт "кетіргім" келеді	5,7	10,2	17,0
Жауап беруге қиналамын	2,3	6,1	10,6

Субмәдениеттің өмір сүру үшін маңыздылығының түсіндірмесі ұлыстар бойынша таралады. «Өте маңызды, өмірдің бар мәні осында» нұсқасын қазақтардың ішінде 16,3 %-ы, басқа ұлыстар өкілдерінің ішінде - 18,5 %-ы, ал орыстардың ішінде - тек 9,1 %-ы ғана таңдап алды. Мұнымен қатар, орыс ұлысына жататын сұхбаткерлер сәнде көбірек жүгінеді. «Бұл жастар арасында сәнді» нұсқасын орыс сұхбаткерлерінің ішінде әрбір үшіншісі таңдап алды (31,8 %). Қазақтардың ішінде бұл жауапты шамамен әрбір оныншысы (9,6 %), ал басқа ұлыстар өкілдерінің ішінде – тек әрбір жиырма жетіншісі ғана таңдап алды (3,7 %).

Әлеуметтік сауалнаманың «Сіздің достарыңыз бен таныстарыңыздың ішінде жастар субмәдениеттерінің өкілдері бар ма?» сұрағына сұхбаткерлердің басым бөлігі (73,9 %) теріс жауап берді. Пікір сұралғандардың тек 22,6 %-нда ғана белгілі бір субмәдениетке кіретін таныстары бар (21-сурет).

«Сіздің достарыңыз бен таныстарыңыздың ішінде жастар субмәдениеттерінің өкілдері бар ма?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

Әртүрлі жастық топтарда бұл сұраққа оң жауаптар былай бөлінді; 14 жастан 18 жасқа дейін – 29,4 %, 18 жастан 23 жасқа дейін – 22,8 %, 24 жастан 28 жасқа дейін – 17,6 %.

«Ауыл / қала» қимасында күтілгендей таныс субмәдениеттер өкілдерінің саны қала тұрғындарының ішінде көп, қала тұрғындарының ішінде 26,3 % болса, ауыл тұрғындарының ішінде 17,7 % құрайды.

Сауалнаманың «Сіз өз қалаңыздың / ауылыңыздың көшелерінде бейресми көрінетін, басқа адамдардан өзгеше жастарды жиі кездестіресіз бе?» сұрағына жауаптардың ішінде «Ешқашан дерлік» жауабы (31,7 %) бірінші орында тұр. Екінші орында «Кейде» (25 %) нұсқасы, одан кейін «Өте сирек» (23,8 %) және «Айтарлықтай жиі» (10,7 %) нұсқалары тұр. Соңғы орында «Үнемі» нұсқасының үлесінде (3 %).

Қала және ауыл тұрғындарының арасында жауаптар өте әртүрлі үлестірілді. Мысалы, «Ешқашан дерлік» нұсқасын қала тұрғындарының 21,6 %-ы, ал ауыл тұрғындарының 44,6 % таңдап алды. Егер «Ешқашан дерлік» және «Жауап беруге қиналамын» нұсқаларынан басқа нұсқаларды ескере отырып, оң жауаптардың нәтижелерін бір біріне қосындыласақ, біз қала тұрғындарының 73,2 %-ң қалай да болса көшелерде субмәдениеттер өкілдерін кездесетінін, ал ауыл тұрғындарының ішінде ондай сұхбаткерлердің 48,5 % құрағанын байқаймыз. Бұл ретте «Үнемі» нұсқасын қалалықтардың 4,1 %-ы және ауыл жастарының тек 1,5 %-ы таңдап алды, ал «Айтарлықтай жиі» жауабын – қалалықтардың 11,9 %-ы және ауыл тұрғындарының 9,2 %-ы таңдап алды.

5.3 Жастар субмәдениеттеріне кіру себептері

Сауалнаманың «Сіз қалай ойлайсыз, жастар неге жастар субмәдениеттеріне кіреді?» сұрағына берген жауаптардың ішінде жастардың

басым бөлігі «Әуестік пен қызығушылықтан» деп жауап берді (40 %). Екінші орында «Қоғам ішінен бөліну, көпшіліктің назарын аударту» жауабы (21,5 %), одан кейін «Жастар субмәдениетінің өкілі болу сәнді» жауабы (15,9 %), «Өзін жеке тұлға ретінде іске асыру, өз шығармашылық дарындарын ашу үшін» жауабы (15,8 %), «Барлығына ұқсамау, қоғамдағы стандарттарға қарсы өз наразылығын білдіру үшін» жауабы (14,8 %), «Жақындармен және достармен қарым-қатынастағы қиындықтардың, олардың тарапынан түсінбестіктің себебінен» жауабы (12,5 %) тұр (22-сурет).

22-сурет

«Сіз қалай ойлайсыз, жастар неге жастар субмәдениеттеріне кіреді?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

Жастық топтар бойынша басымдылықтар аздап өзгеріп тұр. Жастардың барлық үш жастық топтарында бірінші орынды «Әуестік пен қызығушылықтан» жауабы алып отыр: 14 жастан 18 жасқа дейін – 43,2 %, 18 жастан 23 жасқа дейін – 38,2 %, 24 жастан 28 жасқа дейін – 39,1 %. Алайда 14 жастан 18 жасқа дейінгі ең кіші топта екінші орында сән тұр (19,3 %), ал жоғары топтардың екеуі де екінші орынға бөлінуге ұмтылуды қойды. Вариант «Қоғам ішінен бөліну, көпшіліктің назарын аударту» нұсқасы 18 жастан 23 жасқа дейінгі және 24 жастан қа дейінгі топтарда сәйкесінше 23,8 %-ға және 22,7 %-ға ие болды.

Бөлім бойынша қорытындылар:

1. Жалпы алғанда, Қазақстан жастарының субмәдениеттерге көзқарасы ортақ. Әртүрлі этникалық топтардағы жауаптардың нұсқалары өзгеріп тұрғанымен, түбегейлі айырмашылықтарын көрсетпейді. Сұхбаткерлердің басым бөлігі субмәдениеттерді маңызды құбылыс деп қарауға бейім емес. Сұхбаткерлердің пікірінше, жастар субмәдениеті – бұл, ең алдымен, сәнді бағыт, ал содан кейін уақытша әуес және бос уақыт өткізу нысаны. Сегіз

сұхбаткердің бірі ғана субмәдениетте өзін-өзі көрсету нысанын байқай алады. Пікір сұралғандардың немқұрайлы қарауының себебі де осы.

2. Жастардың субмәдениеттерге оң көзбен қарау деңгейі сұхбаткерлердің жасы ұлғайған сайын тапжылмай төмендейді, алайда тіпті ең кіші жастық топта да субмәдениеттерді тек әрбір төртіншісі ғана қолдайды. Қала және ауыл тұрғындарының жауаптарын үлестірудегі айырмашылықтың себебі субмәдениеттердің ауылдық елді мекенде аз таралуында, сондай-ақ ауылдықтардың консерватизм деңгейінің жоғары болуында.

3. Қазақстанның қазіргі жастарының жастар субмәдениеттердің өміріне тартылу деңгейінің төмен екенін айта кету керек. Сұхбаткерлердің басым бөлігі өздерін қандай да бір субмәдениетке жатқызбайды.

4. Сұхбаткерлердің біршама басым бөлігінің (4,2 %) өздерін футбол жанкүйерлеріне жатқызуын сұхбаткерлердің бұл ұғымды аздап басқаша түсінетінімен түсіндіруге болады. Футбол жанкүйерлері қауымдастықтарының саны Қазақстанда тиісті субмәдениеттің белгісі ретінде аз, жақсы ұйымдастырылған және, әдетте, құрамында бірнеше ондаған адамнан артық адам болатын біршама жабық топтар болып табылады. Сұхбаткердің футбол көруді ұнатуының және белгілі бір команда үшін жанкүйер болуының өзі оны футбол жанкүйерлері субмәдениетіне жатқызбайды.

5. Субмәдениеттерге тартылуының ең жоғары дәрежесі кіші жастық топта байқалады, жас ұлғайған сайын бұл көрсеткіш төмендейді. Осы топтың субмәдениеттерге байыпты қарауы байқалды. Оны «ересек өмірге» тартылу деңгейінің жеткіліксіздігімен түсіндіруге болады.

6. Қазақстанда жастар субмәдениеттерінің әлсіз дамығаны субмәдениеттердің ішінде достардың болуы туралы сұрақтарға жауаптармен және көшелерде субмәдениеттер өкілдерінің кездесу жиілігімен расталады. Қала және ауыл тұрғындарының жауаптарындағы айырмашылықтар ауылда субмәдениеттердің аз таралғаны туралы тезисті растайды.

7. Сұхбаткерлердің жастар субмәдениеттері туралы маңызды емес, уақытша құбылыс ретіндегі пікірін субмәдениеттерге келу уәждері туралы сұрақтарға жауаптар да растап отыр. Әуесқойлық, бөлінуге ұмтылу, сән – бұл пікір сұралғандардың пікірі бойынша жастардың субмәдениеттерге келуінің негізгі факторлары.

Ұсынымдар:

1. Субмәдениеттердің қазақстандық қоғам қимасындағы рөлінің көрінген маңызсыздығына қарамастан, белгілі бір субмәдениетте болып жатқан үдерістерге олардың шегінде болып жатқан үрдістерді айқындауға бағытталған мұқият және жүйелі мониторинг қажет.

2. Сұрақ-жауап қазіргі жастардың көптеген өкілдерінің субмәдениеттің не екені туралы нақты түсінігінің жоқ екенін көрсетті. Осы бағытта қоғамдық пікірді түзете отырып, нақты ақпараттық саясат жүргізген маңызды. Жастардың белгілі бір субмәдениетті барабар бағалай отырып, объективті білім алуы, олардың оң және теріс жақтарын білуі тиіс.

VI БӨЛІМ. ҚАЗАҚСТАН ЖАСТАРЫНЫҢ ДІНШІЛДІК ДЕҢГЕЙІ

Проблема.

Жастар ортасында қоғамдық-саяси жағдайдың даму көрсеткіштерінің бірі оның діншілдік деңгейі, жастардың дінге тартылушылық, діни ұйғарымдардың олардың күнделікті өміріне әсер ету дәрежесі болып табылады. Жастардың діншілдік деңгейін зерттеуге мемлекет ішіндегі жалпы діни жағдайды бағалау (оған қоса, соңғы жылдардың ішіндегі динамиканы бағалау) және жеке діншілдіктің негізгі құрауыштарын – діни сенімге көзқарас түрлерін (діншіл, дінге сенбейтін, атеист және т.б.), өзін белгілі бір діни конфессияға жатқызу ерекшеліктерін, адамның дінге бірге алып келетін қажеттіліктерін, сондай-ақ жастардың басқа діндерге эмоциялық көзқарасын талдау жатады.

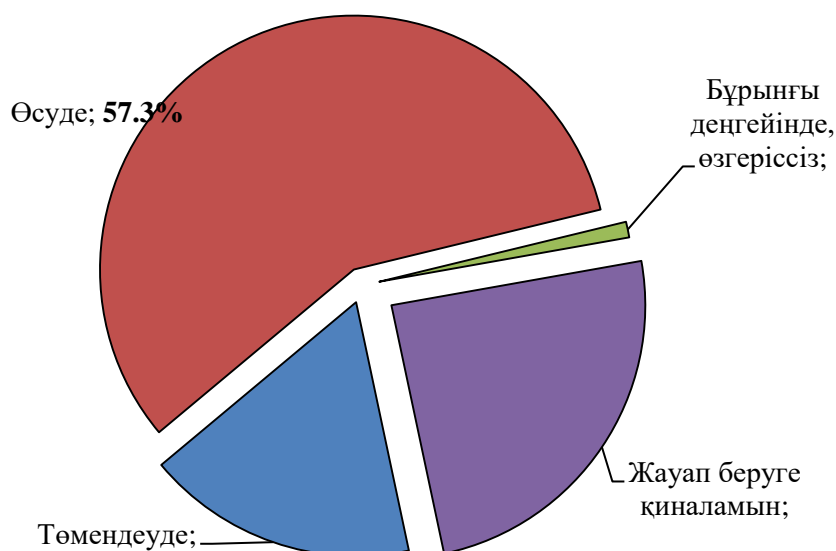
Нәтижелер.

6.1. Жастардың мемлекет ішіндегі діни жағдайды жалпы бағалауы

Жүргізілген зерттеудің нәтижелері мемлекет жастарының жартысынан артығының (57,3 %) соңғы 3-5 жылдың ішінде жастардың діншілдігі артты деп есептейтінін көрсетті. Пікір сұралғандардың 17,3 %-ы қарсы пікірді ұстанады, 1 пайызға жуығы жастардың діншілдік деңгейінен ешқандай өзгеріс көрмейді. Жастардың төрттен бірінің (24,5 %) діни сұрақтарға мүдделіліктің төмендігін және жағдайда талдауға ниеттің жоқтығын көрсете отырып, бұл сұраққа жауап беруге қиналғанына назар аударған жөн (23-сурет).

23-сурет

«Сіздің пікіріңізше, соңғы үш-бес жылдың ішінде қазақстандық жастардың діншілдігі төмендеп жатыр ма, әлде жоғарылап жатыр ма?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

Мемлекет өңірлерінің ішінде жастарының діншілдіктің өсіп жатқаны туралы пікірі басым өңірлердің ішінде Атырау (81,2 %), Ақтөбе (76,5 %) және Оңтүстік-Қазақстан (қазіргі Түркістан облысы) (76,1 %) облыстары көшбасшы

болып отыр – осы облыстардың барлығында жастар ортасында діни фактордың күшейгеніне сенімді жастардың үлесі үштен бір бөліктен асады. Жастардың діншілдігінің соңғы жылдардың ішінде төмендеп жатқанына жастары сенімді өңірлерге Қостанай (31,9 %), Шығыс-Қазақстан (30,1 %) және Ақмола (28,9 %) облыстары жатады.

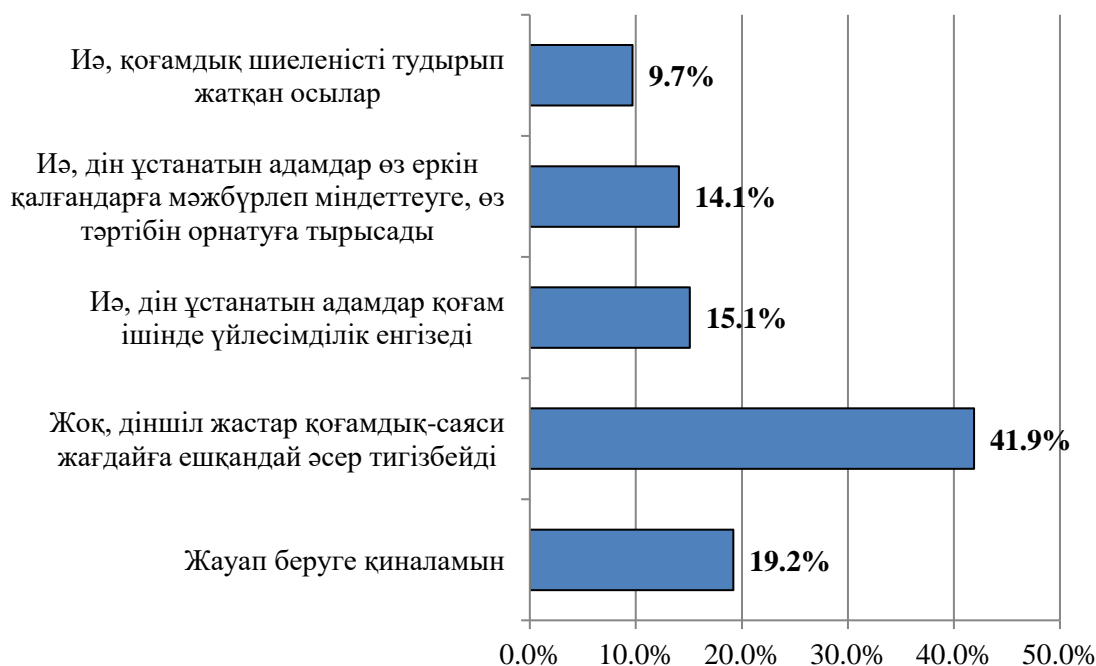
Жастардың арасында діншілдіктің жоғарылағаны туралы пікірді негізінен қазақтар қолдайды (қазақтардың 61,7 %-ы осы пікірді ұстанады), басқа ұлыстар жастарының ішінде осындай пікірді (қазақтар мен орыстарды қоспағанда) 55,1 %-ы айтты, орыс жастарының ішінде бұл көрсеткіш 42,8 % тең.

Жастар қимасында корреляцияларға жасалған талдау жастар ортасында діни фактордың күшейгені туралы пікірдің мағынасының сұхбаткерлердің жастары ұлғайған сайын жоғарылайтынын көрсетті. Мысалы, егер 14 жастан 18 жасқа дейінгі аралықта осы позицияны жастардың 51,4 %-ы, ал 19 жастан 23 жасқа дейінгі аралықта 58,3 %-ы ұстанса, жоғары жастық топта олардың үлесі 60,6 % жеткен.

Жастар ортасындағы діншілдік деңгейін зерттеу шеңберіндегі міндеттердің бірі жастардың діншілдіктің тұрғылықты өңірлердегі жалпы қоғамдық-саяси жағдайға әсеріне берген бағасының өлшемі болды. Осы мәселе бойынша пікірлер теңдей бөлінді – жастардың 38,9 %-ы жастардың діншілдігінің өңірдегі жалпы жағдайға әсер ететінін мойындайды, 41,9 %-ы діни жастарды қоғамдық-саяси жағдайға ешқандай әсер тигізбейді деп есептейді (24-сурет).

24-сурет

«Діншіл жастар сіздің өңіріңіздің қоғамдық-саяси жағдайына әсер ете ме?»
сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

Діни жастардың өңірдегі қоғамдық-саяси жағдайға әсерін айтарлықтай деп санайтын 38,9 %-ң жастардың 23,8 %-ң бұл әсерді жағымсыз (қоғамдық

шиеленісті құру, өз еркін басқаларға мәжбүрлеуге тырысу), 15,1 %-ң қоғамда үйлесімділік енгізе отырып, оң әсер етеді деп санайтынына көңіл бөлген жөн.

Діни жастарды қоғамдық шиеленіс құра алуға қабілетті деп санайтын жастардың ең жоғары пайызы Батыс-қазақстан облысында тұрады (облыстың барлық жастарының 38,6 %-ы).

Діни жастардың қоғамдық-саяси жағдайға ешқандай әсер тигізбейтінімен келісетіндер көбінесе орыс жастары болып табылады – пікір сұралғандардың жартысынан көбі (53,5 %). Қазақ жастарының ішінде осы пікірге 39,7 %-ы, басқа ұлыстардың ішінде – 37,1 %-ы қосылады.

Осы мәселе бойынша жынысы, жасы және басқа әлеуметтік-демографиялық белгілер бойынша айтарлықтай айырмашылық анықталған жоқ.

6.2. Қазақстан жастарының жеке діншілдік деңгейі

Жеке діншілдік деңгейін зерттеу осы саладағы істердің ағымдағы жағдайын ғана емес, сонымен қатар жастар діншілдігінің әрі қарай өсу әлеуетін анықтауға мүмкіндік береді.

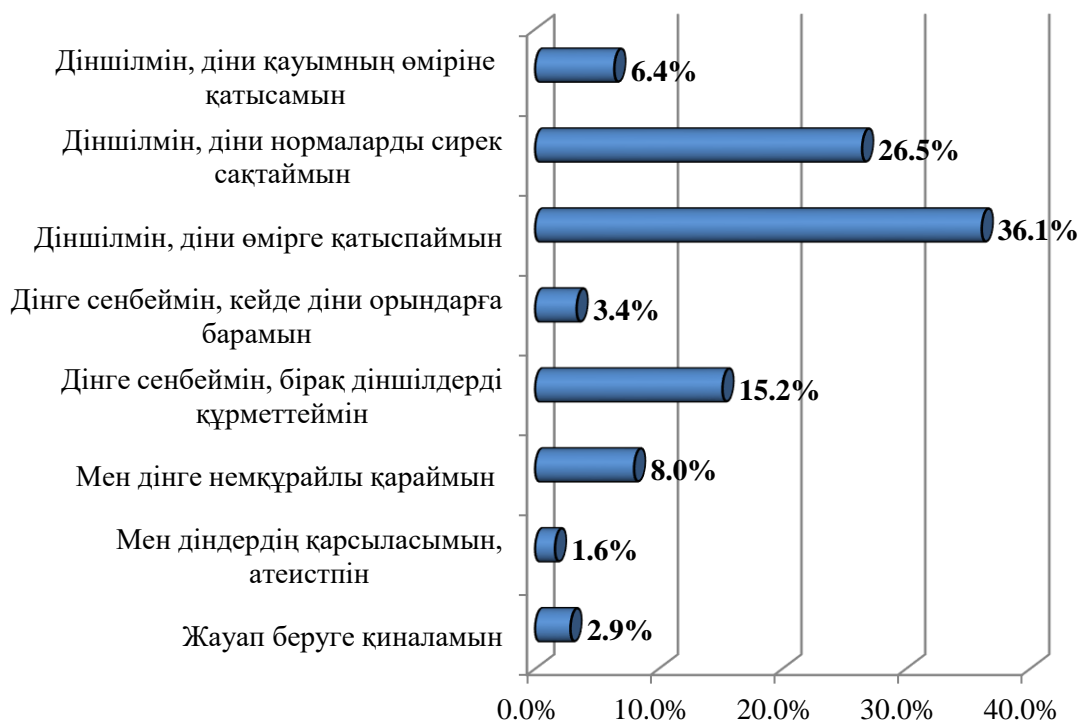
Өткізілген сұрақ-жауаптың нәтижелері жас қазақстандықтардың діншілдік деңгейінің орташа болып сипатталатынын көрсетті, жалпы алғанда өздерін діншіл деп жас сұхбаткерлердің 69 %-ы атады. Діншілдердің қатарына үш санат кірді: діни қауымның өміріне қатысатын белсенді діншілдер (6,4 %); діни нормаларды сирек сақтайтын және діни орындарға тек қана мейрам күндері баратын діншілдер (26,5 %); үшінші санат – діни өмірге қатыспайтын діншілдер (36,1 %).

Өз дінінің барлық ұйғарымдарын орындайтын белсенді діншілдер саны 10 % аспайды. Бұл діншілдердің қалған екі санаттарының қоғамның қоғамдық-саяси өміріне ешқандай әсер тигізбейтінін білдіреді. Алайда олардың қоғамға әсері бірінші топ діншілдеріне қарағанда әлдеқайда төмен.

Деректер бойынша Қазақстан жастарының дінге көзқарасының басым нысаны өз өмірі мен отбасы өмірінің шегінен тыс шықпайтын дін болып табылады. Діншілдердің саны ең көп екінші және үшінші санаттары олардың зайырлы өмірі мүмкіндік беретін мөлшерде ғана – діни салттарды орындау қарқынды орын алатын маңызды діни мейрамдар, негізгі отбасы оқиғалары күндері, діншіл болып табылады.

Жастардың 28,1 %-ы өздерін дінге сенбейтіндерге жатқызды, оған қоса бұл топ да әрқелкі келеді. Дінге сенбейтіндер тобының ішінде басым бөлігін дінге сенбейтін, бірақ діншілдерді құрметтейтін жастар құрайды (15,2 %), 8 %-ы өздерін дінге немқұрайлы қарайтындар қатарына, 3,4 %-ы – дінге сенбейтін, бірақ кейде діни орындарға қызығушылықтан немесе біреуге серік болу үшін баратындарға жатқызды және 1,6 %-ы өздерін діннің қарсыластары, атеистер деп атады (25-сурет).

«Сіз өзіңізді діншіл адам деп есептейсіз бе?» сұрағына жауаптарды үлестіру,
(%-бен)

Егер белсенді діншілдер санатын, яғни дінге сенетін (өз ойы бойынша), діни ұйғарымдарды сақтайтын және діни қауымның өміріне қатысатын жастарды талдасақ, мұндай жастардың басым бөлігінің Маңғыстау облысында (16,0 %), Астанада (12,8 %) және Қарағанды облысында (12,4 %) тұратынын байқаймыз. Өздерін дінге сенбейтіндер санатына жатқызған жастардың көбі Шығыс-Қазақстан облысында тұрады (74,3 %). Одан кейін, аздаған үзілістен соң, бірақ алдыңғы орындада Қызылорда Д (48,4 %) және Атырау (43,5 %) облыстары тұр.

Егер деректерді ұлыстар қимасында талдасақ, жоғарыда аталған белсенді діншілдер үлесінің үш этникалық санатта айтарлықтай ерекшеленбейтінін байқаймыз – қазақтардың ішінде 6,3 %, орыстардың ішінде – 6,1 %, басқалардың ішінде – 7,5 %. Өздерін діншілдерге (барлық үш санатты қоса алғанда) және дінге сенбейтіндерге (төрт санатты қоса алғанда) жатқызатындардың жалпы санын салыстыру кезінде айтарлықтай айырмашылықтар байқалады. Қазақтардың ішінде өздерін діншілдер деп атағандардың жалпы саны 70 % асады, басқа ұлыс жастарында бұл көрсеткіш одан да жоғары, яғни 74,2 % құрайды. Минималды көрсеткішті орыстар көрсетіп отыр – олардың ішінде діншілдердің үлесі 55 %-дан аздап жоғары (16-кесте).

**«Сіз өзіңізді діншіл адам деп есептейсіз бе?» сұрағына жауаптарды үлестіру,
(ұлыстар қимасында, %-бен)**

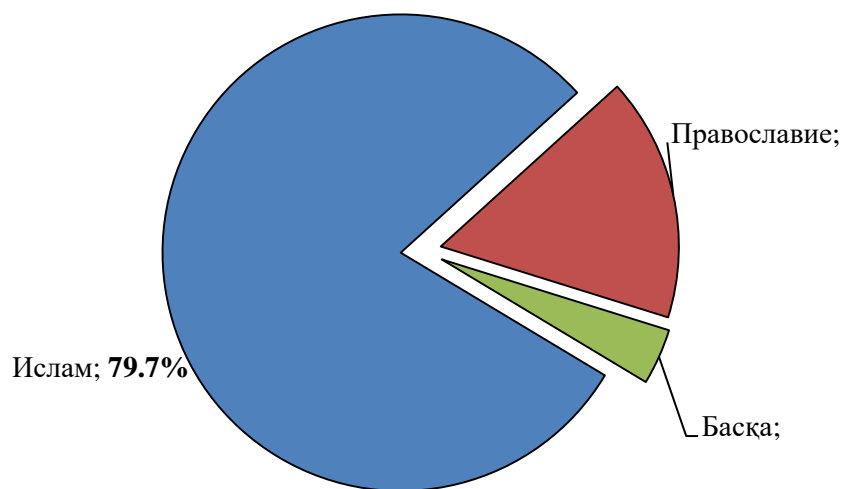
	Қазақтар	Орыстар	Басқалары
Мен – діншілмін, діни қауымның өміріне араласамын, діни нормаларды сақтаймын	6,3	6,1	7,5
Мен – діншілмін, бірақ діни нормаларды сирек сақтаймын және діни орындарға тек қана мейрам күндері барамын	26,9	19,5	34,1
Мен – діншілмін, бірақ діни өмірге араласпаймын	38,5	29,9	32,6
Мен – дінге сенбеймін, бірақ кейде діни орындарға қызығып немесе біреуге серік болып барамын	2,7	4,5	4,9
Мен – дінге сенбеймін, бірақ діншілдерді құрметтеймін	14,6	22,2	7,9
Мен дінге немқұрайлы қараймын	7,1	11,2	8,2
Мен дінге қарсымын, атеистпін	1,0	2,4	3,7
Жауап беруге қиналамын	2,9	4,0	1,1

Өзін діншіл адам деп анықтау мәселесінде жынысы, жасы және басқа әлеуметтік-демографиялық параметрлер бойынша айтарлықтай айырмашылық анықталған жоқ.

Өздерін әлеуметтік сұрақ-жауап барысында белгілі бір діни конфессияға жатқыза алған 1446 адамның ішінде 79,7 %-ын мұсылмандар, 16,5 %-ын – православиеліктер құрады, сауалнамада ұсынылған басқа конфессиялардың саны 1 % асқан жоқ (26-сурет).

26-сурет

«Сіз өзіңізді қай дінге немесе конфессияға жатқызасыз?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

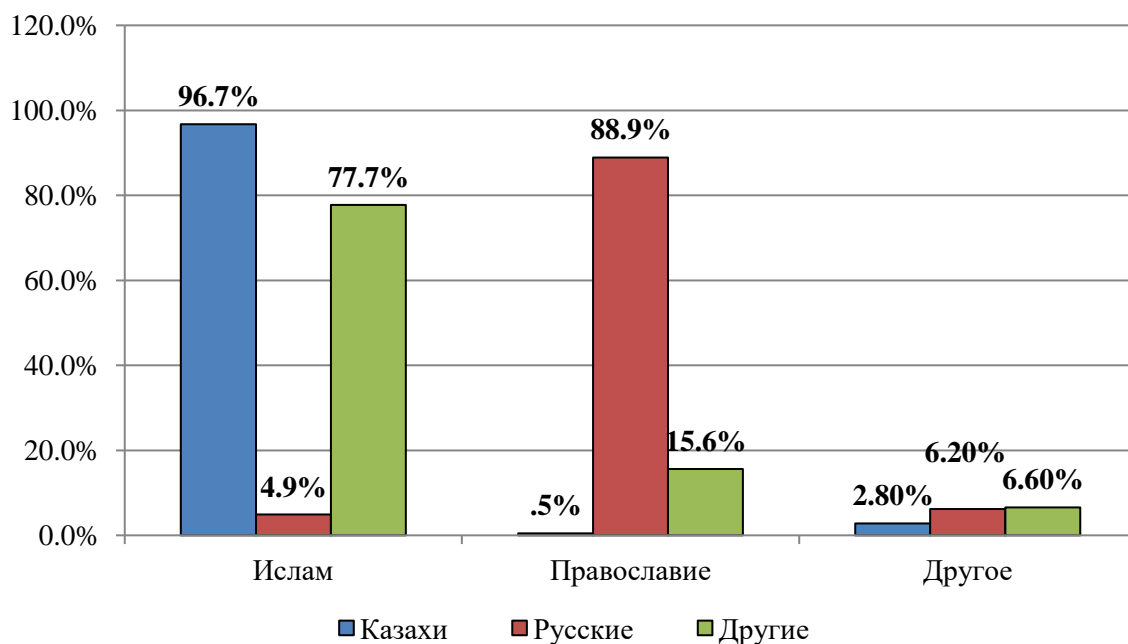
Ұлыстар қимасында корреляцияларды талдау діни қатыстылыққа ұлыстың себепшіл болу дәрежесін белгілеп алуға мүмкіндік береді. Дәстүрлі

қоғамдарда бір бірімен тығыз байланысты этникалық және діни құрамдас бөліктер қазіргі заманда тарала бастайды, соның нәтижесінде бұрын бір дінді ұстанған жекелеген адамдар немесе топтар діни конверсияны жасайды және басқа діни жүйенің идеяларын ұстана бастайды. Жасына байланысты айрықша психологиялық және әлеуметтік ерекшеліктері бар жастар діни конверсияға көп шалдығады.

Жалпы, біз қазіргі Қазақстанда дін мен ұлыстың өзара шарттастығының өз мағынасын сақтайтынын көріп отырмыз. Деректер бойынша, қазақ жастарының 96,7 %-ы өздерін исламға, 88,9 %-ы өздерін православиеға жатқызады. Алайда болашақта күшеюі мүмкін өткен діни конверсия фактілерінің орын алғаны анық. Қазақтардың 1,5 % жуығы қазақтар үшін дәстүрлі емес қандай да бір діни бағытты (христандық, иудаизм және т.б.) қолдаушылар болып табылатынын айтты. Сонымен қатар орыстардың шамамен 5 %-ң өздерін исламға жатқызатынын көріп отырмыз (27-сурет).

27-сурет

«Сіз өзіңді қандай дінге немесе конфессияға жатқызасыз?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (ұлыстар қимасында, %-бен)

Жастардың діншілдігін зерттеу міндеттерінің бірі Құдайға сенімін қанағаттандыратын қажеттіліктерді анықтау болып табылады. Осы зерттеудің шеңберінде аталған қажеттіліктер «Сіздің пікіріңізше, жас адам дінде не іздейді?» сұрағы арқылы анықталды. Жүргізілген әлеуметтік сұрақ-жауаптың нәтижелері Қазақстан жастарының басым бөлігі үшін діннің өмірдің мәні мен түсінігін беретінін көрсетті – пікір сұралғандардың 33,5 %-ы осылай есептейді, одан кейін «дін үміт, болашаққа сенім береді» жауабы тұр (28,3 %), үштікті «адам діннен тәртіп пен реттілікті іздейді» жауабы тұйықтайды (26,7 %) (17-кесте).

«Сіздің пікіріңізше, жас адам діннен не іздейді?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

	%
Өмірдің мәнін және ол туралы түсінікті	33,5
Үмітті, болашаққа сенімді	28,3
Тәртіп пен реттілікті	26,7
Күрделі өмір кезеңіндегі тіректі	21,6
Қолдау көрсететін рухани ұстазды	9,5
Басқалардан ерекшелену мүмкіндігін	5,7
Пікірлестер қауымдастығын, олардың өмірдің әртүрлі салаларында қолдауын	5,4

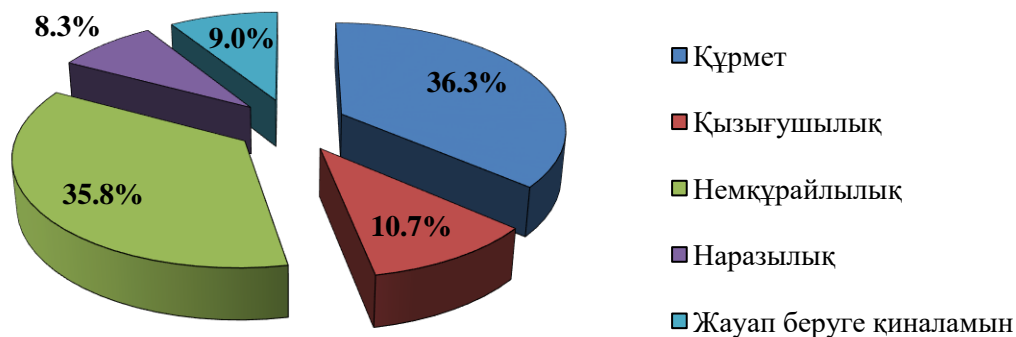
Осы сұраққа жауап беру кезінде жастардың жалпы жастардың қажеттіліктері жөнінде пікір айтқанына назар аударған жөн. Бұл ретте өз тәжірибесін пайдалану міндетті емес, сондықтан пікір сұралған жастардың белгілі бір бөлігінің қарабайыр, көпшілік білетін жауаптарды беру ықтималдығының болғанын ескеру керек. Жынысы, жасы, отбасылық жағдайы, тұрғылықты өңірі әртүрлі жас сұхбаткерлердің жауаптары бір бірінен көп ерекшеленбейді.

Жастардың діншілдік деңгейін зерттеуге байланысты қарастырылған тағы бір аспект – бұл жас қазақстандықтардың басқа діндерге эмоциялық көзқарасының мазмұны.

Жастардан пікір сұрауға қатысқандардың жартысынан кем бөлігінің (47,0 %) басқа діндер оң эмоцияларын тудырады - «Құрмет» (36,3 %) және «Қызығушылық» (10,7 %) жауаптарының қосындысы. 35,8 %-ы басқа діндерге немқұрайлы екенін мойындады. Әрбір он екінші жас қазақстандықта (8,3 %) басқа діндер тітіркену сезімін тудырады (28-сурет).

28-сурет

«Басқа діни сенімдердің өкілдері Сіздің қандай эмоцияларыңызды тудырады?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

Басқа діндер өкілдеріне қатысты төзімді болып орыс жастары табылады – осы ұлт өкілдерімен сұрақ-жауап жүргізуге қатысқандардың барлығының

57,2 %-ы оларға оң эмоция сезінетінін айтты («Құрмет» және «Қызығушылық» нұсқаларының қосындысы). Қазақтардың ішінде бұл көрсеткіш 43,9 %-ға, басқа ұлыс жастарының ішінде – 47,9 %-ға тең.

Бөлім бойынша қорытындылар:

1. Жастардың жартысынан көбі соңғы 3-5 жылдың ішінде Қазақстандағы жастардың діншілдігі артқан деп есептейді. Бұл жас қазақстандықтардың дінге көп тартылатынын, діни тақырыптардың көпшілік кеңістікте белсенді түрде жұртқа жайылып жатқанын көрсетіп отыр.

2. Атырау, Ақтөбе және Оңтүстік-Қазақстан облыстарында (қазіргі Түркістан облыстарында) тұратын жастардың төрттен үш бөлігі (бұл мемлекет бойынша максималды мәндер) соңғы жылдары жастар діншілдігінің артқанына сенімді. Осы көрсеткіш бойынша минималды мәндер Қостанай, Шығыс-Қазақстан және Ақмола облыстарында белгіленген.

3. Жастардың арасында діншілдіктің артқаны туралы пікірді қазақтар көп қолдады және ол жастардың жасы ұлғайған сайын өсіп жатыр.

4. Жастардың жас қазақстандықтардың діншілдігінің тұрғылықты өңірлеріндегі жалпы қоғамдық-саяси жағдайға әсер ету дәрежесіне берген бағасында бір мағыналы беталыс жоқ. Бұл мәселе бойынша пікірлер теңдей бөлінді – жастардың бір бөлігі жастардың діншілдігінің өңірдегі жалпы жағдайға әсерін мойындайды, шамамен сол сияқты бөлігі діни жастар қоғамдық-саяси жағдайға мүлде әсер етпейді деп есептейді. Әрбір төртінші жас қазақстандық осы әсерді жағымсыз деп таниды. Ол қоғамдық шиеленіс тудырады, өз еркін басқаларға мәжбүрлейді. Тек әрбір жетіншісі ғана оларды қоғам ішінде үйлесімділік енгізе алады дегенге сендіріп, олардың оң әсеріне сенеді.

5. Жас қазақстандықтардың діншілдік деңгейі орташа деп сипатталады. Жалпы алғанда, өздерін діншіл деп жас сұхбаткерлердің шамамен 70 % есептейді. Өз дінінің барлық ұйғарымдарын орындайтын белсенді діншілдердің саны 10 % аспайды. Қазақстан жастарының дінге көзқарасының басым нысаны өз өмірінің және отбасы өмірінің шегінен тыс шықпайтын сенім болып табылады.

6. Өз дінінің барлық ұйғарымдарын орындайтын және діни қауымның өміріне белсенді қатысатын жастардың басым бөлігі Маңғыстау облысында, Астанада және Қарағанды облысында тұрады. Өздерін дінге сенбейтіндер санатына жатқызған жастардың көбі Шығыс-Қазақстан, Қызылорда және Атырау облыстарында тұрады.

7. Жалпы алғанда, қазіргі Қазақстанда дін мен ұлыстың өзара шарттастығының өз мағынасын сақтап тұрғанын көріп тұрмыз – діни конверсия жағдайлары жиі орын алмайды. Діни ауысу жағдайларының аздығына қарамастан, олардың орыс жастарының ортасында қарқынды екенін айта кетуіміз керек.

8. Қазақстан жастарының басым бөлігі үшін дін өмірінің мәні мен түсінігін; үмітті, болашаққа сенімді; тәртіп пен реттілікті береді.

9. Жастардың басқа діндер өкілдеріне көзқарасына келсек, бұл арада оң эмоциялар – құрмет пен қызығушылық басым. Оған қарамастан, әрбір 12-ші жас қазақстандық басқа діндерге қатысты тітіркену сезімін сезінеді. Басқа діндер өкілдеріне қатысты ең төзімді жастар орыс жастары болып табылады.

Ұсынымдар:

Жас қазақстандықтардың жартысынан астам бөлігінің жастардың діншілдігіндегі өзгерістерді өсуге беталыс ретінде қабылдайтынына қарамастан, осылай түсінудің себептерін анықтауға және ұдайы діншілдіктің сипатын анықтауға бағытталған арнайы әлеуметтік зерттеулерді жүргізу ұсынылады. Мұндай әлеуметтік зерттеулердің фокусын жастар ортасындағы діншілдіктің деструктивтілік дәрежесінде, оның көбею факторларын анықтауға жасау қажет. Жастары діншілдіктің өсу беталысын айрықша сезінетін өңірлерге ерекше көңіл бөлу керек.

VII-БӨЛІМ. ЖАСТАР ОРТАСЫНДАҒЫ НАРАЗЫЛЫҚ КӨҢІЛ-КҮЙЛЕРІН БАҒАЛАУ

Проблема.

Жастардың өз өміріне қанағаттанушылық дәрежесінің жоғары болуына қарамастан, қазіргі жастар көбейе отырып жастардың фрустрация күйінің, қоршаған ортаға реніш сезімінің, мемлекетке деген наразылықтарының пайда болуына алып келуі мүмкін проблемалар кешеніне тап болады.

Мемлекет жастарының бір бөлігінің тап болатын негізгі проблемалар, негізінен, әлеуметтік-экономикалық салаға қатысты – табыс көзінің төмен болуы, жұмыссыздық, еңбек нарығындағы бәсекеге қабілетсіздік, тұрғын үй проблемалары және т.б. Жастар аталған проблемаларды тиімді шешу жолдарын таппаған жағдайда жастар ортасында наразылық көңіл-күйлерінің даму негізі пайда болады. Жастар ортасындағы басқарылмайтын наразылық қозғалыстары қоғамдық тәртіпті бұзады және қоғамның тұрақты даму факторына айналуы мүмкін.

Жастардың осы зерттеу шеңберіндегі наразылық әлеует деңгейі жастардың тұрғылықты жерлерінде наразылық акцияларының пайда болу ықтималдығына беретін бағасын анықтау және жастардың өздерінің пікірі бойынша, жастар ортасындағы наразылық белсенділік деңгейін арттыруға қабілетті проблемаларға талдау жасау арқылы зерттелді.

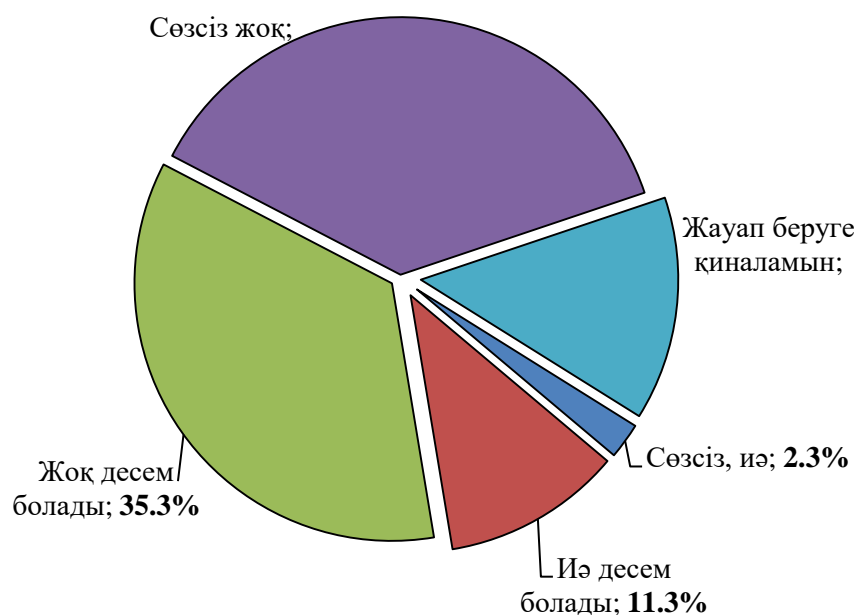
Нәтижелер.

7.1. Жастардың тұрғылықты жерлерінде наразылық акцияларының пайда болу ықтималдығын бағалауы

Өткізілген зерттеудің нәтижелері жастардың 70 % астам бөлігінің қалада / ауылда наразылық акцияларының пайда болу қаупінің жоғына сенімді. Олардың 37,2 %-ы мұндай жағдайдың болуы мүмкін емес нұсқасын, 35,3 %-ы «Қауіп жоқ десем болады» нұсқасын таңдап алды, яғни Қазақстанда наразылық көңіл-күйлерінің пайда болу ықтималдығын толығымен жою мүмкін емес, олар оны минималды деп есептейді.

Жастардың әрбір жетіншісі (мемлекет жастарының 13,5 %-ы) бүгінгі таңда Қазақстанда жастар тарапынан наразылық акцияларының пайда болу ықтималдығы бар деп есептейді, бұл ретте олардың бір бөлігі (2,3 %) олай болуы мүмкін дегенге сенеді (29-сурет).

«Сіз қалай ойлайсыз, қазір Сіздің қалаңызда / ауылыңызда наразылық акцияларының пайда болу ықтималдығы бар ма?» сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)

Жастары өздерінің тұрғылықты жерлерінде жастардың наразылық белсенділігінің даму ықтималдығына жол беретін өңірлердің ішінде республикамыздың батыс жағындағы өңірлер көшбасшы болып отыр – Ақтөбе облысы («Сіз қалай ойлайсыз, қазір Сіздің қалаңызда / ауылыңызда наразылық акцияларының пайда болу ықтималдығы бар ма?» сұрағына «Әрине, иә» және «Иә десем болады» жауаптары бойынша жиынтық көрсеткіш 26,5 % тең), Атырау облысы (жиынтық көрсеткіштің мәні 26,1 % тең) және Қызылорда облысы (25,3 %). Сонымен қатар жиынтық көрсеткіш 20 %-дық мәннен Алматы қаласында (22,5 %) және Қарағанды облысында (24,1 %) артып отыр.

Жастары республика бойынша өз өңірінде жастар тарапынан наразылықтардың пайда болу ықтималдығына ең төмен дәрежеде жол беретін өңірлерге Солтүстік-Қазақстан облысы (0 %) Астана қ. (жиынтық көрсеткіш 1,7 %) және Қостанай облысы (2,2 %) жатады. Ауылда тұратын жастар қалалық жастарға қарағанда қоғамдық наразылықтар қаупіне ең төмен дәрежеде жол береді (16 % салыстырғанда 10,3 %).

Жастардың ағымдағы жыл деректері бойынша жастар ортасында наразылықтардың пайда болу қаупі туралы пікірін 2016 жылғы (2016 жылғы 4-тоқсан) сауалнама нәтижелерімен салыстырсақ, жағдайдың өзгермегенін байқауға болады: әлі де жас азаматтардың шамамен 70 %-ы мұндай қауіптің жоқтығына сенімді.

7.2. Жастар ортасында наразылық белсенділік деңгейін арттыруға қабілетті проблемалар

Жастар ортасындағы наразылық көңіл-күйлер феноменін зерттеген кезде, олардың пайда болуына ненің себеп болатынын, қандай

проблемалардың жастар ортасында наразылық белсенділігінің өсуіне алып келуі мүмкін екенін анықтау маңызды. Әлеуметтік сұрақ-жауап барысында сұхбаткерлерге ұсынылған проблемалар тізбесінен жастар арасында наразылық белсенділігінің тындауына алып келуі мүмкін мәселелерді көрсету ұсынылды. Пікір сұралған жастардың жартысынан көбі (54,8 %) оларды ешқандай себептің ашық наразылық білдіруге итермелей алмайтынын айтты. 2016 жылдың төртінші тоқсанында өткізілген зерттеудің мәліметтері бойынша, олардың үлесі 49,6 % құрады, яғни біз мемлекет жастарының шамамен 50 %-ң белгілі проблемалардың оларды наразылық акцияларына қатысуға итермелеуі мүмкін деген болжамы бар екенін көріп отырмыз.

Деректерді ешқандай жағдайда наразылық акцияларына қатыспайтын жастар санаты бойынша қарастырсақ, олардың санының қазақтардың арасында ең аз екенін байқаймыз (барлық пікір сұралған қазақтардың 52,1 %-ы), орыс ұлтты жастардың ішінде олар 55,9 %-ды, басқа ұлыстар жастарының ішінде 61,8 %-ды құрады. Болжам бойынша, белгіленген мәселелер барлық ұлыстардың жастарына қатысты болып отыр. Алайда, біз әртүрлі ұлыстарда наразылыққа дайындық дәрежесінің әртүрлі екенін көріп отырмыз. Назылық шараларға қатысуға ниеті жоқ жастардың жынысы, жасы және басқа әлеуметтік-демографиялық белгілері бойынша ешқандай айтарлықтай айырмашылығы анықталған жоқ.

Белгіленген мәселелердің ішінде наразылық белсенділігін арттыруға қабілетті себептер ретінде жастар, негізінен, медициналық мекемелер қызметкерлерінің кәсібисіздігін (бұл проблема әрбір оныншы жас қазақстандықты мазалайды), алғашқы қажеттілігі бар таураларға бағалардың өсуін (азық-түлік өнімдеріне, жанар-жағармай материалдарына, дәрілерге) және жұмыстан айрылуын көрсетті (18-кесте).

18-кесте

*«Қай проблема Сізді жария наразылық акциясына баруға мәжбүрлеуі мүмкін?»
сұрағына жауаптарды үлестіру, (%-бен)*

	%
Мені ешнәрсе ашық түрде наразылық білдіруге мәжбүрлей алмайды	54,8
Медициналық мекемелер қызметкерлерінің немқұрайлылығы және кәсіпқой еместігі	9,9
Азық-түлік өнімдеріне, жанар-жағармай материалдарына (ЖЖМ), дәрілерге бағалардың өсуі	9,8
Жұмыстан қысқартылу / босатылу	8,7
Әділетсіз сот шешімдері	8,5
Жалақы / шәкіртақы / жәрдемақы төлеудегі кідіріс	7,9
Тұрғын үйге байланысты проблемалар	7,6
Экологиялық жағдайдың нашарлауы	7,4
Биліктердің іс-әрекеттеріне қанағаттанбаушылық	6,7
Негізсіз айыппұлдар	6,2
Несиелер немесе ипотека бойынша төлемдердің жоғарылуы	5,9
Коммуналдық қызметтерге тарифтердің негізсіз өсуі	6,1
Мектептегі / колледждегі / жоо-ғы проблемалар	5,5
Этникалық негіздегі құқықтардың бұзылуы	5,3

2016 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда, аталған проблемаларды саралау тәртібі айтарлықтай өзгерген жоқ, бірақ олардың ең маңыздылары әлі де жылдан жылға өз позицияларын сақтап отыр. Мемлекет жастары үшін медициналық мекемелер қызметкерлерінің немқұрайлылығы мен кәсібісіздігі сияқты проблеманың мәні айтарлықтай жоғарылады. Бұл қоғам ішінде бұл проблеманың артып жатқанын көрсетіп отыр.

Бөлім бойынша қорытындылар:

1. Жас қазақстандықтардың басым көпшілігі олар тұратын қалада / ауылда наразылық акцияларының пайда болу қаупі жоқ дегенге сенімді. Тек әрбір жетінші жас азамат бүгінгі күні Қазақстанда жастар ортасында наразылық акцияларының пайда болу қаупі бар деп санайды.

2. Жас тұрғындарының 25 % астам бөлігі басқаларға қарағанда тұрғылықты жерлерінде жастардың наразылық акцияларының даму ықтималдығына жол беретін өңірлердің ішінде, ең алдымен, республикамыздың батыс өңіріндегі – Ақтөбе және Атырау облыстары, сондай-ақ Қызылорда облысы көшбасшы болып отыр.

3. Соңғы үш жылдың ішінде жастардың наразылық акцияларының пайда болу ықтималдығына берген бағасы, негізінен, өзгерген жоқ. Жас азаматтардың бұрынғыдай 70 %-ы мұндай қауіптің жоқ екеніне сенімді.

4. Мемлекет жастарының шамамен 50 %-ы белгілі проблемалардың оларды наразылық акцияларға қатысуға итермелеуі мүмкін деген пікірлерін білдірді. Жастардың пікірі бойынша, наразылық белсенділігін арттыруы мүмкін негізгі проблемаларға медициналық сала қызметкерлерінің кәсібісіздігі, алғашқы қажеттілігі бар тауарларға бағалардың өсуі және жұмыссыздық қаупі жатады.

Ұсынымдар:

1. Зерттеу нәтижелерінің жас тұрғындарының шамамен төрттен бір бөлігі тұрғылықты жерлеріндегі жастардың наразылық белсенділігінің даму ықтималдығына көбірек жол беретін өңірлердің бар екенін көрсетіп отырғанына байланысты, осындай түсініктің пайда болуына себеп болатын себептерді анықтауға бағытталған тереңдетілген әлеуметтік және политологиялық зерттеулерді жүргізу ұсынылады. Бұл өңірлердің жастары өздерін әлеуметтік жағынан осал деп сезінуі, қандай да бір ерекше әлеуметтік проблемаларының болуы, жалпы күрделі әлеуметтік-экономикалық жағдайдың әсерін сезінуі мүмкін.

2. Жастардың наразылық көңіл-күйлердің пайда болу ықтималдығын орташа деп бағалайтын ұсынылған мәліметтер наразылық акцияларының пайда болу дәрежесін толық көлемде түсінуге мүмкіндік бермей, жастардың субъективті түсінігінің бар екенін көрсетіп отыр. Осыған байланысты, жаста ортасындағы наразылық белсенділігінің деңгейін наразылық акцияларының

пайда болу динамикасына жасалған талдауға, олардың себептері мен қатысушыларының әлеуметтік құрамын анықтауға негізделіп, егжей-тегжейлі зерттеу ұсынылады.

ҚОРЫТЫНДЫ

Қазақстанның қазіргі жастары – бұл өздеріне тән бірегей сипаттамалары кешені бар серпінді дамып келе жатқан әлеуметтік топ. Басқа жас санаттарына қарағанда ол құндылықтар мен өмірлік ұстанымдар жағынан тұрақсыз, қозғалмалы, икемді болып табылады, оның әлеуметтік белсенділік дәрежесі жоғары. Жастар жаңа ақпараттық технологиялардың, жаңа оқу нысандарының іске асырылуына, бос уақыттың, қарым-қатынастың жаңаша жүргізілуіне жылдамырақ бейімделеді. Екінші жағынан, жас ерекшеліктерінен туындайтын артықшылықтармен қатар, жастар ішінде негізгілері табыс деңгейінің төмендігі, жұмыссыздық, еңбек нарығындағы бәсекеге қабілетсіздің, тұрғын үй проблемалары болып табылатын өзекті әлеуметтік проблемалар алдында осалырақ болып табылады.

Жастарға тән екі жақтылық онымен өзара қатынаста осы жас шаманың артықшылықтары мен оның осалдық факторларын ескеретін жаңа тәсілдердің қоғамдық институттарды әзірлеу қажеттігін тудырады. Қазақстан жастарының бүгінгі таңда әрқелкі екенін ескере отырып (жасы, тұрғылықты өңірі, этникалық қатыстылығы, білім деңгейі, жұмысбастылығы бойынша), онымен жұмыс жасау үшін жіктелі саясат құру қажет.

Қазіргі Қазақстанның жастарына оптимистік көңіл-күйлер мен өміріне субъективті қанағаттанушылық дәрежесінің жоғары болуы тән. Басқа жас қазақстандықтарға қарағанда, айналасындағы адамдармен қарым-қатынастарға, өз денсаулығының жағдайына, білім сапасына және қауіпсіздігінің қамтамасыз етілуі сапасына көбірек қанағаттанады. Жастар тіршілігінің ең күрделі салаларына экологиялық ахуалдың, медициналық қызмет көрсету сапасының нашарлығы, алғашқы қажеттілік таураларына бағалардың қымбаттығы, жұмысқа орналасу саласындағы қиындықтар және тұрғын үй жағдайлары жатады. Жастары дамуы үшін жасалып жатқан жағдайларға көбірек қанағаттанатын көшбасшы - өңірлерге Астана қ. және Қызылорда облысы жатады. Онымен қатар, Астана жастары әлеуметтік проблемаларға алаңдаушылығын көбірек көрсететін өңірлердің ішінде алда тұр.

Жастардың Қазақстанда мемлекеттік жастар саясатын жүзеге асыратын мемлекеттік органдардың жұмысы туралы хабардарлық деңгейін барлық үш құрылым (ЖРО, ДІАҚМ Жастар саясаты департаменті және өңірлердегі Жастармен жұмыс жөніндегі Басқармалар) бойынша орташадан төмен деп бағалауға болады. Жастар үшін Жастар ресурстық орталықтарының жұмысы көбірек таныс, алайда соңғы үш жылдың ішінде ЖРО жұмысы туралы ештеңе білмейтін (естімеген) жас қазақстандықтардың саны аздаған мөлшерге көбейе отырып, бір деңгейде сақталып отыр. «Болашақ» Халықаралық шәкіртақысы, «Дипломмен – ауылға!», «Жасыл ел», «Бизнестің жол картасы - 2020», «Нұрлы жер» және «Жастар тәжірибесі» сияқты жастар жобалары жастар үшін бірінші деңгейде таныс болып шықты. Барлық алты бағдарлама және жоба бойынша олар туралы әртүрлі дәрежеде хабардар жастардың саны олар туралы ешқашан естімегендерден артық, алайда осы бағдарламалардың іске асырылуы туралы

білетін және оларға қатысқан жастардың үлесі барлық алты жоба бойынша 5 % аспайды. Жастар ұйымдарының жас қазақстандықтардың арасындағы танымалдылық рейтингісінде «Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты, Қазақстанның «КВН» Одағы, «Қазақстан Республикасы Президентінің «Болашақ» Халықаралық стипендиясы стипендиаттарының қауымдастығы» алда тұр. Бұл ретте жастардың олар туралы хабардарлық деңгейі олардың қызметіне қатысу деңгейінен әлдеқайда жоғары. Мемлекеттік жастар саясатына қанағаттанушылық деңгейінің ең жоғары көрсеткіштерін Оңтүстік-Қазақстан облысының (қазіргі Түркістан облысының) және Астана қ. жастары, ең төмен көрсеткіштерін - Алматы қ., Алматы, Павлодар, Шығыс-Қазақстан және Батыс-Қазақстан облыстарының жастары көрсетіп отыр.

Патриотизмнің құндылығы жас қазақстандықтардың санасында жоғары өзектілік дәрежесіне ие. Патриотизм ұғымын жас қазақстандықтар, ең алдымен, эмоциялық күйзелістермен байланыстырады. Жастардың санасындағы «патриотизм» ұғымының ең көп таралған түсіндірмелер үштігіне мыналар жатады: Отанға (соның ішінде туған қаласына, ауылына, кентіне) деген сүйіспеншілік, елінің ұлы жетістіктері үшін мақтаныш және Отан иігілігі үшін еңбек. Жастардың басым бөлігі елінің Қарулы күштеріне оң сезімдерді бастан кешіреді – мақтаныш, тамсану, сенім, құрмет. Армия институты оң эмоцияларын тудыратын жастардың саны оларға қанағаттанбайтын жастар санынан бес еседен артық мөлшерге жоғары. Жалпы, Қазақстан жастары әскерде қызмет етуді беделді деп есептейді. Әскерде қызмет етуді беделді деп санайтын жас қазақстандықтардың саны оны беделді деп есептемейтіндерден шамамен 4 есе артық. Жастардың пікірі бойынша, патриоттық тәрбие берудің Қазақстанның тарихын, салт-дәстүрлерін оқып білу, орта мектептерде алғашқы әскери дайындықты жүргізу және тұрғылықты жерлердегі балалар-жасөспірімдер клубтарының жұмысын дамыту сияқты шараларға көбірек көңіл бөлу қажет.

Қазіргі Қазақстан жастары субмәдениеттерге негізінен немқұрайлы қарайды. Сұхбаткерлердің пікірі бойынша, жастар субмәдениеті, ең алдымен, сәнді бағыт және уақытша әуес пен бос уақыт өткізу түрі ретінде қабылданады. Субмәдениеттерге оң қарау деңгейі сұхбаткерлердің жасы ұлғайған сайын азайып жатыр. Алайда, тіпті ең кіші жастық топта субмәдениеттерге тек әрбір төртіншісі ғана оң көзбен қарайды екен. Қазақстанның қазіргі жастарының жастар субмәдениеттерінің жұмысына тартылу деңгейі өте төмен. Жас қазақстандықтардың басым бөлігі өздерін ешқандай субмәдениетке жатқыза алмайды. Кіші жастық топта оларға тартылу деңгейі ең жоғары болып отыр, бірақ жас ұлғайған сайын бұл көрсеткіш төмендейді екен. Жастардың пікірі бойынша, субмәдениеттерге кірудің негізгі факторлары қызығушылық, бөлінуге ұмтылу, назар аудартуға тырысу, сән болып табылады.

Мемлекет жастарының жартысынан көбі соңғы 3-5 жылдың ішінде Қазақстан жастарының діншілдігі жоғарылады деп есептейді. Демек, жас қазақстандықтардың көбі дінге тартылып, көпшілік кеңістікте діни тақырыптар туралы белсенді түрде асырып айтылып отыр. Атырау, Ақтөбе және Оңтүстік-Қазақстан облыстарында (қазіргі Түркістан облыстарында)

діншілдіктің артқанынан сенетін жастардың үлесі ең жоғары болса, Қостанай, Шығыс-Қазақстан және Ақмола облыстарында бұл көрсеткіш ең төмен болып отыр. Жас қазақстандықтардың жалпы діншілдік деңгейі орташа деп сипатталады, жалпы, өздерін діншілміз деп жас сұхбаткерлердің шамамен 70 %-ы есептейді. Өз дінінің барлық ұйғарымдарын орындайтын белсенді діншілдер саны 10 % аспайды. Қазақстан жастарының дінге көзқарасының басым нысаны өз өмірі мен отбасы өмірінің шегінен шықпайтын сенім болып табылады. Белсенді жас діншілдер санаты негізінен Маңғыстау облысында, Астанада және Қарағанды облысында тұрады. Өздерін дінге сенбейтіндер санатына жатқызатын жастардың ең жоғары көрсеткіші Шығыс-Қазақстан, Қызылорда және Атырау облыстарында тұрады.

Тек әрбір жетінші жас азамат бүгінгі күні Қазақстанда жастар ортасында наразылық акцияларының пайда болу қаупі бар деп санайды. Жас тұрғындарының 25 % астам бөлігі басқаларға қарағанда тұрғылықты жерлерінде жастардың наразылық акцияларының даму ықтималдығына жол беретін өңірлердің ішінде, ең алдымен, республикамыздың батыс өңіріндегі – Ақтөбе және Атырау облыстары, сондай-ақ Қызылорда облысы көшбасшы болып отыр. Мемлекет жастарының шамамен жартысы белгілі проблемалардың олардың наразылық акцияларына қатысуға итермелеуі мүмкін деген болжаммен келіседі. Наразылық белсенділік деңгейін арттыруға қабілетті негізгі проблемаларға алғашқы қажеттілік тауарларына бағалардың қымбаттауы, медициналық қызмет көрсету сапасының төмендігі, жұмыссыздық қаупі жатады.

Алынған мәліметтерге жасалған талдау және оларды 2016 және 2017 жылдардың мәліметтерімен салыстыру кезінде өздерінің негізгі көрсеткіштері бойынша қазіргі Қазақстанның жастар ортасындағы жағдайдың тұрақты деген қорытынды жасауға мүмкіндік туды. 2016 және 2018 жылдардың арасында негізгі зерттеліп жатқан параметрлер бойынша көрсеткіштерде қажетті жұмыстың жүргізіліп жатқанын көрсететін айтарлықтай айырмашылық байқалған жоқ. Сонымен қатар, мемлекет жастарының белгілі бір өмір сүру мәселелері бойынша оң динамиканың болмауы Қазақстанда жылдан жылға аяқталатын мемлекеттік жастар саясатын іске асыруда бұрынғыдай проблемалардың сақталып тұрғанын білдіруі мүмкін. Олардың ішінде негізгілері мыналар болып табылады: жастардың табыс деңгейінің төмендігі, сапалы білімге және бос уақыт өткізуге қолжетімділіктің әлсіздігі, жастардың мемлекеттік жастар саясаттары туралы хабардарлық дәрежесінің төмендігі, жастардың оларды қолдау бойынша жүзеге асырылып жатқан жастар бағдарламалары туралы хабардарлық дәрежесінің төмендігі, Жастар еңбек биржаларының жұмысында проблемалардың болуы, ел ішінде кәсіби бағдарлау жұмысының нашар жүргізілуі, жастардың жұмыссыздық деңгейінің жоғары болуы және т.б.

Жүргізілген зерттеудің барысында алынған мәліметтерге жасалған талдаудың негізінде бірқатар ұсынымдарды тұжырымдауға болады:

1. Еліміздің қазіргі жастарының ең өзекті проблемаларының қатарына жұмыс іздеуге байланысты қиындықтар, жұмыссыздық, еңбек нарығындағы

бәсекеге қабілеттілік дәрежесінің төмендігі жатады. Жұмыспен қамту саласындағы проблемаларға жастардың өздері жастар ортасында наразылық көңіл-күйлердің пайда болуының әлеуетті себебі ретінде қарайды. Соған байланысты жастар еңбек биржаларының, жастар ресурстық орталықтарының жұмыс іздеп жүрген жастарға көмек көрсетуге бағытталған жұмысын оңтайландыру бойынша бірқатар шараларды өткізу ұсынылады. Жүйелі түрде жастарға еңбек нарығында көмек көрсетуге маманданатын жастар ұйымдарының жарнама / ақпараттық кампанияларын жүргізуіне ерекше көңіл бөлу қажет, себебі жастар олардың жұмысының бағыттары турала аз біледі.

2. Жастардың мемлекеттік жастар саясатын іске асыратын мемлекеттік органдардың қызметі турады мемлекет жастарының хабардарлық көрсеткіштерінің төмендігін ескере отырып, жастарды жастар ұйымдарының қызметіне қатысу мүмкіндіктерімен, жастар жобаларын іске асыруға қатысудың беретін артықшылықтарымен таныстыруға, әртүрлі жастағы және этникалық қатыстылығы әртүрлі жастарды мемлекеттік жастар саясаты турады таныстыру шараларына тартуға бағытталған бірқатар шараларды өткізу ұсынылады.

3. Жастар ортасындағы патриотизм деңгейінің жоғары болғанына, жастардың Қарулы күштерге сенетініне және оған қатысты оң бағалардың басым болғанына қарамастан, әртүрлі санаттағы жастарды патриоттық тәрбие беру шараларына тарту, НЕЕТ санатындағы жастарды қатысушылардың құрамына кіргізу, титулдық емес ұлттардың жас қазақстандықтарын, әртүрлі жастағы және білім деңгейлері әртүрлі жастарды белсенді түрде тарту ұсынылады.

4. Жастар субмәдениеттерінің қазақстандық қоғамдағы қоғамдық-саяси жағдайындағы рөлінің көрінетін мағынасыздығына қарамастан белгілі бір субмәдениетте болып жатқан үдерістерге олардың шегінде болып жатқан үрдістерді анықтауға бағытталған мұқият және жүйелі мониторинг жүргізу қажет, себебі олардың кейбірі жастардың девианттық деңгейінің жоғарылауына, жастар ортасында наразылық көңіл-күйлердің пайда болуына, өзіне-өзі қол жұмсау нұсқамаларының өсуіне негіз болуы мүмкін.

5. Жас қазақстандықтардың жартысынан көбінің жастардың діншілдігінің өзгеруін өсуге беталыс ретінде қабылдайтынын ескерсек, мұндай түсініктің пайда болу себептерін және жастар ортасындағы діншілдіктің деструктивтілік дәрежесін анықтауға сүйене отырып, діншілдік сипатын әрі қарай зерттеу, оның өсу факторларын анықтау ұсынылады.

1. 6. Қазақстан жастарының ел ішінде наразылық көңіл-күйлердің пайда болу ықтималдығын орташа деп бағалайтынына қарамастан, жастардың көңіл-күйлерін олардың деңгейін жастардың әлеуметтік қанағаттанушылық деңгейімен салыстыра отырып, жастар ортасында наразылық белсенділігінің өсу мүмкіндігінің терең себептерін анықтау мақсатымен өңірлер бойынша жүйелі түрде өлшеу ұсынылады.

Қосымша

1-қосымша. Жастардан сұрауға арналған сауалнама

Құрметті респондент! Менің есімім _____. Мен «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығының (Астана қ.) интервьюерімін. Сізден қазақстандық жастардың өзекті мәселелеріне арналған социологиялық сауалнамаға қатысуды сұраймыз. Назарларыңызға бірқатар сұрақтар мен олардың жауаптары ұсынылады. Осы сұрақтар мен олардың жауап нұсқаларын тыңдап, өз жауабыңызды таңдаңыз. Сұрақтар мен жауаптарды соңына дейін тыңдап, көңіліңізден шығатын жауапты таңдауды сұраймыз. Жауаптардың ешқайсысы Сізді қанағаттандырмайтын болса, өз жауабыңыздың нұсқасын «басқасы» тармағында көрсетіңіз.

Алынған ақпарат тек жалпылама түрде қолданылатын болады. Пікіріңіздің құпиялылығына кепілдік беріледі.

1. Жалпы алғанда өзіңіздің өміріңізге көңіліңіз тола ма? (БІР жауап)

1. Толықтай көңілім толады
 2. Ішінара толады
 3. Көңілім толмайды деуге болады
 4. Мүлдем көңілім толмайды
- (99) Жауап беруге қиналамын

2. Өз өміріңіздің келесі жақтарына қаншалықты қанағаттанатыныңызды бес балдық межелікпен бағалаңыз, мұндағы «1» – мүлдем қанағаттанбаймын, «5» – толық қанағаттанамын (әр жол бойынша БІР ЖАУАП. ИНТЕРВЬЮЕР, № 1 КАРТОЧКАНЫ беріңіз)

№	Өмір сүру аспектілері	Бағалау межелігі	ЖБқ
1.	Отбасының материалдық жағдайымен	1-----2-----3-----4-----5	(99)
2.	Жұмыс / еңбекке орналасу мүмкіндігімен	1-----2-----3-----4-----5	(99)
3.	Бос уақытты өткізу сапасымен	1-----2-----3-----4-----5	(99)
4.	Жеке денсаулық жағдайымен	1-----2-----3-----4-----5	(99)
5.	Сіздің қала / ауылыңыздағы медициналық қызмет көрсетумен	1-----2-----3-----4-----5	(99)
6.	Сіздің қала / ауылыңыздағы экологиялық жағдаймен	1-----2-----3-----4-----5	(99)
7.	Қойылған мақсаттарға жету мүмкіндіктерімен	1-----2-----3-----4-----5	(99)
8.	Тұрғын үй жағдайымен	1-----2-----3-----4-----5	(99)
9.	Алатын - алынған біліммен	1-----2-----3-----4-----5	(99)
10.	Сіздің қауіпсіздігіңізді қамтамасыз ету сапасы	1-----2-----3-----4-----5	(99)
11.	Айналадағы адамдармен (отбасы, достар, әріптестер) қатынас	1-----2-----3-----4-----5	(99)

3. Сіздің өз елді мекеніңіздің дамуына қаншалықты көңіліңіз толады? (БІР жауап)

1. Толықтай қанағаттанамын
 2. Ішінара қанағаттанамын
 3. Біршама қанағаттанбаймын
 4. Толықтай қанағаттанбаймын
- (99) Жауап беруге қиналамын

4. Сіздің ойыңызша, қазіргі уақытта Сіздің қалаңызда / ауылыңызда жастардың дамуы үшін мүмкіндіктер жеткілікті ме? (БІР жауап)

1. Иә, толықтай жеткілікті
 2. Жеткілікті деуге болады
 3. Жеткіліксіз деуге болады
 4. Мүлдем жеткіліксіз
 5. Басқасы (жазыңыз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын

5. Сіздің елді мекеніңіздегі ойын-сауық мекемелерінің жұмысына және сапасына Сіздің көңіліңіз тола ма (оқушылар мен жастар сарайлары, үйлері, өнер мектептеріне, спорт сарайына, БЖСМ-ге, спорт орталықтарына және т.б.)? (БІР жауап)

1. Толықтай қанағаттанамын
2. Ішінара қанағаттанамын
3. Қанағаттанбаймын деуге болады
4. Толықтай қанағаттанбаймын
5. Басқасы (жазыңыз) _____

6. Мен ойын-сауық орталықтарына бармаймын
 7. Біздің елді мекенде ойын-сауық мекемелері жоқ
- (99) Жауап беруге қиналамын

6. Сіздің қалаңыздың / ауылыңыздың жастарында жұмыс іздеу және жұмысқа орналасуда қиыншылықтар бар ма?

1. Иә, жастар үнемі жұмысқа орналасуда қиыншылыққа тап болады
 2. Жастар мамандығы бойынша жұмысқа орналасуда қиналады. Арнайы кәсіби дағдыны қажет етпейтін жұмыс табу қиын емес
 3. Менің қаламдағы / ауылымдағы жастарда жұмысқа орналасу мәселесі жоқ
 4. Басқасы (жазыңыз) _____
 5. Мен оқып жүрмін, жұмыс іздеген жоқпын және жұмыс іздеу тәжірибем жоқ
- (99) Жауап беруге қиналамын

7. Сіздің ойыңызша, жұмыссыз қалған жағдайда Сіз өзіңізге лайықты жұмысты қаншалықты тез таба аласыз? (БІР жауап)

1. Мен мамандығым бойынша жұмысты қысқа уақыт ішінде таба аламын
 2. Жұмыс іздеу белгілі қиындықтар тудырады, бірақ үш ай уақыт ішінде мен жұмысқа орналасамын
 3. Жаңа жұмыс табу – бұл жастар үшін үлкен мәселе, ең жақсы жағдайда жарты жыл ішінде табылуы мүмкін
 4. Басқасы (жазыңыз) _____
 5. Мен оқып жүрмін, жұмыс іздеген жоқпын және жұмыс іздеу тәжірибем жоқ
- (99) Жауап беруге қиналамын

8. Өзіңіз алған немесе алып жүрген білімнің сапасына қаншалықты қанағаттанатыныңызды бес балдық межелікпен бағалаңыз, мұндағы «1» – мүлдем қанағаттанбаймын, «5» – толық қанағаттанамын? (әр жолда БІР жауап)

№	Білім	Бағалау межелігі	Жбқ
1.	Жалпы орта білім	1-----2-----3-----4-----5	(99)
2.	Техникалық және кәсіби білім	1-----2-----3-----4-----5	(99)
3.	Жоғары білім	1-----2-----3-----4-----5	(99)
4.	Жоғарыдан кейінгі білім	1-----2-----3-----4-----5	(99)

9. Соңғы жыл ішінде денсаулық жағдайыңыз қалай өзгерді? (БІР жауап)

1. Жақсарды
 2. Жақсарды деуге болады
 3. Өзгерген жоқ
 4. Нашарлады деуге болады
 5. Нашарлады
- (99) Жауап беруге қиналамын

10. Сіздің қалаңыздың / ауылыңыздың жастарына аталған мәселелер қаншалықты өзекті екенін бес балдық межелік бойынша бағалаңыз, мұндағы «1» – мүлдем өзекті емес, «5» – аса өзекті (әр жолда БІР жауап. ИНТЕРВЬЮЕР, № 2 карточканы көрсетіңіз)

№	Өмір сүру аспектілері	Бағалау межелігі	Жбқ
1.	Жоғары білімнің қол жетімсіздігі (жоғары құны)	1-----2-----3-----4-----5	(99)
2.	Табыстың төмен деңгейі (төмен жалақы, шәкіртақы т.б.)	1-----2-----3-----4-----5	(99)
3.	Тамақ өнімдерінің, халық тұтынатын тауарлардың қымбаттығы	1-----2-----3-----4-----5	(99)
4.	Жұмысқа орналасу қиындығы, жұмыссыздық	1-----2-----3-----4-----5	(99)
5.	Жеке өмірдегі сәтсіздік	1-----2-----3-----4-----5	(99)
6.	Ата-аналармен / оқытушылармен / аға буынмен кикілжіңдер, туған туыстардың түсініспеушілігі	1-----2-----3-----4-----5	(99)
7.	Ертеңге күнге сенімнің болмауы	1-----2-----3-----4-----5	(99)
8.	Жастардың мәдениеті мен руханилығының төмен болуы	1-----2-----3-----4-----5	(99)
9.	Жеке қауіпсіздіктің әлсіздігі (көшеде жүру қауіпті т.б.)	1-----2-----3-----4-----5	(99)
10.	Жастар арасындағы қылмыс	1-----2-----3-----4-----5	(99)
11.	Жастар арасындағы діни экстремизм	1-----2-----3-----4-----5	(99)

12.	Нашақорлық, токсикомания, алкоголизм және темекі шегу	1-----2-----3-----4-----5	(99)
13.	Жастардың бос уақытын өткізетін орындардың болмауы	1-----2-----3-----4-----5	(99)
14.	Жылдамдығы жоғары интернеттің, сапалы мобильді байланыстың қолжетімсіздігі	1-----2-----3-----4-----5	(99)
15.	Спорттық керек-жарақтар мен тауарларды сататын мамандандырылған дүкендердің жоқтығы	1-----2-----3-----4-----5	(99)
16.	Емдеу орталықтарында, емханаларда мамандардың жеткіліксіздігі	1-----2-----3-----4-----5	(99)
17.	Әлеуметтік және психологиялық қызметтердің, сенім телефондарының жеткіліксіздігі	1-----2-----3-----4-----5	(99)
18.	Мектепке дейінгі және мектеп тәрбиесін дамыту орталықтарының нашар ұйымдастырылуы	1-----2-----3-----4-----5	(99)
19.	Басқасы (жазыңыз)_____	1-----2-----3-----4-----5	

11. Сіз өз қауіпсіздігіңізге сенімдісіз бе? (БІР жауап)

1. Иә, сенімдімін
 2. Ішінара сенімдімін
 3. Сенімсізбін деуге болады
 4. Жоқ, сенімсізбін
- (99) Жауап беруге қиналамын

12. Қалай ойлайсыз, мемлекеттік билік органдары жастардың нақты мәселелері туралы біле ме? (БІР жауап)

1. Әлбетте біледі және шешімін табу үшін барлығын жасайды
 2. Білуі мүмкін, бірақ жастар мәселелерін шешпейді
 3. Білмейді деуге болады
 4. Әрине еш нәрсе білмейді
 5. Басқасы (жазыңыз)_____
- (99) Жауап беруге қиналамын

13. Сізге өз аудан / қала / облысыңыздағы Жастар ресурстық орталығының (ЖРО) жұмысы туралы белгілі ме? (БІР жауап)

1. Иә, белгілі. ЖРО-ға барғанмын -----→ № 14 СҰРАҚҚА АУЫСУ
 2. Иә, белгілі, бірақ ЖРО-ға барып көрмегенмін-----→ № 15 СҰРАҚҚА АУЫСУ
 3. Бір нәрсе естігенмін, ЖРО туралы оқығанмын-----→ № 15 СҰРАҚҚА АУЫСУ
 4. Жоқ, ЖРО туралы естіген емеспін-----→ № 15 СҰРАҚҚА АУЫСУ
- (99) Жауап беруге қиналамын-----→ № 15 СҰРАҚҚА АУЫСУ

14. Сіз өз аудан / қала / облысыңыздағы Жастар ресурстық орталығының келесі салалар бойынша жұмысына баға беріңіз (әр жолда БІР жауап)

№	Қызмет бағыты	Тиімді	Тиімсіз	Жбқ
1.	Жастарға мемлекеттік әлеуметтік бағдарламалар туралы хабардар ету	1	2	(99)
2.	Консалтингтік қызметтер көрсету (құқықтық, білім беру, тұрғын үй, жұмысқа орналастыру, жас отбасыларды қолдау бойынша және т.б.)	1	2	(99)
3.	Жастардың өздігінен дамуы үшін ашық алаңдарды қамтамасыз ету (коворкинг аймақтары)	1	2	(99)
4.	Өмірлік дағдылар (жауапкершілік, коммуникативтік дағдылар, көшбасшылық, сыни ойлау, гендерлік теңдік және т.б.) бойынша тренингтерді ұйымдастыру	1	2	(99)
5.	Жастар бастамалары мен идеяларын қолдау	1	2	(99)
6.	Нақты жобалар мен бағдарламалар шеңберінде мақсатты топтармен (жұмыссыз, ауылдық, жұмысшы, студенттік жастар, жас отбасылар, ерекше қажеттіліктері бар жастар және т.б.) мақсатты жұмыс	1	2	(99)
7.	Басқасы (жазыңыз)_____	1	2	

15. Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі Жастар саясаты департаментінің жастарды қолдау мен дамытуға бағытталған қызметі туралы сіз білесіз бе? (БІР жауап)

1. Иә білемін-----→ № 16 СҰРАҚҚА АУЫСУ
2. Естігенім, оқығаным бар-----→ № 17 СҰРАҚҚА АУЫСУ
3. Департамент жұмысы туралы еш нәрсе білмеймін-----→ № 17 СҰРАҚҚА АУЫСУ
(99) Жауап беруге қиналамын-----→ № 17 СҰРАҚҚА АУЫСУ

16. Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі Жастар саясаты департаментінің жұмысын бағалаңыз ... (әр жолда БІР жауап)

№	Қызмет бағыттары	Тиімді	Тиімсіз	ЖБҚ
1.	Жастар саясаты мәселелері бойынша / ішкі саясат облыстық / қалалық басқармалар жұмыстарын ұйымдастыру	1	2	(99)
2.	Жастар ұйымдарымен өзара әрекеттестік	1	2	(99)
3.	Ғылыми-әдістемелік әдебиеттермен қамтамасыз ету (кітаптар, әдістемелік құралдар, брошюралар және т.б.)	1	2	(99)
4.	Ақпараттық-түсіндірме жұмыстары (бұқаралық ақпарат құралдарында жарияланымдар, жастармен кездесулер, ақпараттық кампаниялар)	1	2	(99)
5.	Жастар арасында еріктілер қызметін ынталандыру	1	2	(99)
6.	Жастарға патриоттық тәрбие беру жұмыстары	1	2	(99)
7.	Басқасы (жазыңыз)_____	1	2	

17. Айтыңызшы, Сіздің облыс/қалаңыздағы Жастар саясаты мәселелері жөніндегі /Ішкі саясат басқармаларының жұмысы туралы білесіз бе (Жастар саясаты мәселелері жөніндегі/Ішкі саясат басқармалары/ Қоғамдық даму істері басқармасы/ Отбасы, балалар және жастар істері жөніндегі басқарма)? (БІР жауап)

1. Иә, білемін -----→ № 18 СҰРАҚҚА АУЫСУ
2. Естігенім, оқығаным бар----- № 19 СҰРАҚҚА АУЫСУ
3. Басқарма жұмысы туралы еш нәрсе білмеймін -----СҰРАҚҚА АУЫСУ
(99) Жауап беруге қиналамын-----→ № 19 СҰРАҚҚА АУЫСУ

18. Сіздің облыс / қалаңыздағы Жастар саясаты мәселелері жөніндегі/ішкі саясат басқармаларының жұмысын келесі қызмет бағыттары бойынша бағалаңыз ... (Әр жолға БІР жауап)

№	Қызмет бағыттары	Тиімді	Тиімсіз	ЖБҚ
1.	Ғылыми-әдістемелік әдебиеттермен қамтамасыз ету (кітаптар, әдістемелік құралдар, брошюралар және т.б.)	1	2	(99)
2.	Ақпараттық-түсіндірме жұмыстары (бұқаралық ақпарат құралдарында жарияланымдар, жастармен кездесулер, ақпараттық кампаниялар)	1	2	(99)
3.	Ұйымдастыру-практикалық жұмыс (акциялар, семинарлар, дөңгелек үстелдер, флеш-мобтар және т.б. өткізу)	1	2	(99)
4.	Жастардың мақсатты топтарымен жұмыс (ауылдық, жұмыссыз, маргиналды, жұмысшы, студент және т.б.)	1	2	(99)
5.	Жастарды жұмысқа орналастыру, жас отбасыларды қолдау және т.б.	1	2	(99)
6.	Патриоттық тәрбие беру жұмыстары	1	2	(99)
7.	Жастармен бейресми кездесулер (базарда, жатақханада, құрылыс алаңында т.б. кездесу)	1	2	(99)
8.	Басқасы (жазыңыз)_____	1	2	

19. Жастарды қолдауға бағытталған қандай мемлекеттік бағдарламалар немесе жобаларды білесіз немесе қатысушысы болып табыласыз? (Әр жолға БІР жауап. ИНТЕРВЬЮЕР, № 3 карточканы көрсетіңіз)

№	Мемлекеттік бағдарламалар, жастар жобалары	Естідім	Жақсы білемін, бірақ қатыспадым	Білемін, қатыстым	Еш нәрсе естімедім
1.	«Жастар тәжірибесі»	1	2	3	4
2.	«Дипломмен ауылға!»	1	2	3	4
3.	«Жасыл Ел»	1	2	3	4
4.	"Бизнестің жол картасы-2020" бизнесті қолдау мен дамытудың бірыңғай бағдарламасы	1	2	3	4
5.	Нәтижелі жұмыспен қамтудың және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017 – 2021 жылдарға арналған бағдарламасы	1	2	3	4
6.	«Нұрлы жер» тұрғын үй құрылысы бағдарламасы	1	2	3	4
7.	«Болашақ» халықаралық стипендиясы	1	2	3	4
8.	«Дарын» мемлекеттік жастар сыйлығы	1	2	3	4
9.	Серпін-2050	1	2	3	4
10.	Барлығына арналған тегін техникалық және кәсіптік білім	1	2	3	4
11.	Жастар корпусын дамыту жобасы	1	2	3	4
12.	Жастар кадрлық резерві	1	2	3	4

20. Сіздің Қазақстандағы жастар саясатының жүзеге асырылуына көңіліңіз тола ма? (БІР жауап)

1. Толықтай көңілім толады
 2. Ішінара толады
 3. Көңілім толмайды деуге болады
 4. Мүлдем көңілім толмайды
 5. Басқасы (жазыңыз) _____
 6. Мемлекеттік жастар саясаты туралы еш нәрсе білмеймін
- (99) Жауап беруге қиналамын

21. Сіз қандай жастар ұйымдарын білесіз? (кез келген жауап нұсқасы болуы мүмкін. ИНТЕРВЬЮЕР, № 4 карточканы көрсетіңіз)

22. Олардың қайсысымен жұмыс жасап немесе серіктес болдыңыз?

Жастар ұйымдары	21 сұрақ білемін	22 сұрақ серіктес болдым
Қазақстан студенттер альянсы	1	1
Қазақстан КВН одағы	2	2
Қазақстан Республикасы Президентінің «Болашақ» халықаралық стипендиясы стипендиаттарының қауымдастығы	3	3
«Жасыл ел» Жастар еңбек жасақтарының республикалық штабы»	4	4
«Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	5	5
Республикалық бірыңғай «Жас Ұлан» балалар мен жасөспірімдер ұйымы	6	6
Қазақстан жастар конгресі	7	7
Ұлттық волонтерлік желі	8	8
Ұлттық Дельфийлік комитеті	9	9
Басқасы (жазыңыз) _____	10	10
Басқасы (жазыңыз) _____	11	11

23. Қандай мәселе Сізді наразылық акциясына шығуға мәжбүрлеуі мүмкін? (КЕЗ КЕЛГЕН жауап нұсқасы болуы мүмкін. ИНТЕРВЬЮЕР, № 5 карточканы көрсетіңіз)

1. Мектеп / колледж / жоғары оқу орнындағы проблемалар
2. Жұмыстан қысқарту / босату
3. Коммуналдық қызметтер тарифінің негізсіз артуы
4. Жалақы / шәкіртақы / жәрдемақы төлемдерінің кешіктірілуі
5. Медициналық мекеме қызметкерлерінің өз ісіне салғырттығы мен кәсіби емес деңгейі
6. Кредит және ипотека бойынша төлемнің артуы
7. Негізсіз айыппұлдар
8. Экологиялық жағдайдың нашарлауы
9. Билік әрекетіне қанағаттанбау
10. Әділетсіз сот шешімдері
11. Қабылданған реформаларға келіспеу
12. Этникалық тұрғыдағы құқықтың бұзылуы
13. Тұрғын үй мәселелері
14. Тамақ өнімдері, жанар-жағар май (ЖЖМ), дәрілердің бағасының артуы
15. Басқасы (жазыңыз) _____
16. Мені наразылыққа шығуға еш нәрсе мәжбүрлей алмайды

(99) Жауап беруге қиналамын

24. Сіздің ауыл / қалаңызда қазіргі уақытта наразылық акциясы өтуі мүмкін бе? (БІР жауап)

1. Иә, әлбетте
2. Болуы мүмкін
3. Болу ықтималдығы төмен
4. Жоқ, мүмкін емес

(99) Жауап беруге қиналамын

25. Сіздің ойыңызша, соңғы үш - бес жыл ішінде Қазақстан жастарының дінді ұстануы төмендеп отыр ма, әлде артып келе ме? (БІР жауап)

1. Төмендеуде
2. Артуда
3. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

26. Дін жолындағы жастар Сіздің аймақтағы қоғамдық-саяси жағдайға ықпал етеді ме? (БІР жауап)

1. Иә, олар қоғамдық шиеленіс тудырады
2. Иә, дін жолындағы адамдар басқаларды өз дегеніне көндіргісі келеді
3. Иә, дін жолындағы адамдар қоғамды үйлесімді етеді
4. Жоқ, дін жолындағы жастар қоғамдық-саяси жағдайға ықпал етпейді
5. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

27. Сіз өзіңізді діндар адам деп есептейсіз бе? (БІР жауап)

1. Мен – дін жолындамын, діни қауымдастық өміріне қатысып, дін нормаларын орындаймын
2. Мен – дін жолындамын, бірақ дін нормаларын сирек орындаймын және діни орындарға тек мейрамдарда ғана барамын
3. Мен – дін жолындамын, алайда діни өмірге қатыспаймын
4. Мен – дін жолын ұстанбаймын, бірақ кейде діни орындарға қызығып немесе біреумен еріп барамын
5. Мен – дін жолын ұстанбаймын, бірақ дін жолындағыларды құрметтеймін
6. Мен дінге бейтарап көзқарастамын
7. Мен дінге қарсымын, атеистпін
8. Басқасы (жазыңыз) _____

№ 29 СҰРАҚҚА
АУЫСУ

(99) Жауап беруге қиналамын

28. Өзіңізді қай дін немесе конфессияға жатқызасыз? (БІР жауап)

1. Ислам
2. Православтық
3. Католицизм
4. Протестантизм
5. Иудаизм
6. Әр түрлі конфессиялардың діни дәстүрлерін ұстанамын
7. Ешбір дінді ұстанбаймын

8. Басқасы (жазыңыз) _____
(99) Жауап беруге қиналамын
- 29. Сіздің ойыңызша жастар діннен не іздейді? (Екі жауап нұсқасынан артық емес)**
1. Тәртіп пен реттілікті
 2. Басқалардан ерекшелену мүмкіндігін
 3. Қиын кезеңдегі сүйенішті
 4. Өмірдің мәнін
 5. Қолдау көрсететін рухани тәлімгерді
 6. Әр түрлі салада қолдау көрсететін жақтастарды
 7. Үміт және жақсылыққа сенімді
 8. Басқасы (жазыңыз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын
- 30. Басқа діни нанымдар өкілдері сіздерде қандай эмоция тудырады? (Бір жауап)**
1. Құрмет
 2. Қызығушылық
 3. Бейтараптық
 4. Тітіркену
 5. Басқасы (жазыңыз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын
- 31. Сіз волонтерлік қызметпен айналысасыз ба, иә болса қаншалықты жиі? (Бір жауап)**
1. Мен волонтерлік қызметпен жылына бірнеше рет айналысамын
 2. Мен волонтерлік қызметпен айына бірнеше рет айналысамын
 3. Мен волонтерлік қызметпен аптасына бірнеше рет айналысамын
 4. Мен волонтерлік қызметпен айналыспаймын
 5. Басқасы (жазыңыз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын
- 32. Сіздің ойыңызша, «Қазақстан патриоты» болу деген не? (Екі жауап нұсқасынан артық емес. ИНТЕРВЬЮЕР, № 6 карточканы беріңіз)**
1. Елдің ұлы жетістіктерімен мақтану
 2. Қажет болған жағдайда қару алып ел-жер қорғау
 3. Мемлекет заңдарын сақтау, заңға бағынатын салық төлеуші болу
 4. Отанды, оның ішінде, өзің туған қала / ауылды сүйу
 5. Елдің ұлы болашағына сену
 6. Отаныңды алыста жүргенде сағыну
 7. Қазақстан туралы мақтанышпен айту, шет мемлекетке шыққанда Қазақстан туралы айту
 8. Отан үшін еңбек ету
 9. Отандық қазақстандық өнімдерді сатып алу (тағам өнімдері, киім т.б.)
 10. Елдегі жағдайлар үшін жауапкершілікті сезіну
 11. Ел азаматтарымен бейбіт өмір сүру
 12. Қазақ тілін, Қазақстан тарихы мән дәстүрін білу
 13. Әскери қызмет атқару
 14. Басқасы (жазыңыз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын
- 33. Қазақстанда жастардың патриоттық тәрбиесіне жеткілікті назар аударыла ма? (Бір жауап)**
1. Иә, жеткілікті
 2. Жеткілікті деуге болады
 3. Жеткіліксіз деуге болады
 4. Мүлдем жеткіліксіз
- (99) Жауап беруге қиналамын
- 34. Қазақстан Республикасының әскери (Қарулы) күштеріне қатысты қандай сезімдесіз? (Бір жауап)**
1. Мақтаныш
 2. Таңдану
 3. Сенім
 4. Құрмет
 5. Сенімсіздік
 6. Түңілу
 7. Қорқыныш

8. Бейтараптық

9. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

35. Сіз конкурстарға, әскери-патриоттық тақырыптағы сайыстар мен олимпиадаларға, концерттер мен басқа да іс-шараларға қатысып көрдіңіз бе? (БІР жауап)

1. Иә, мектепте сыныппен бірге

2. Иә, колледжде / институтта / университетте қатыстым

3. Иә, өз бетімше қатыстым

4. Қатысып көрмедім, бірақ жастардың қатысқанын көрдім

5. Жоқ, әскери-патриоттық тақырыптағы іс-шаралар туралы мүлдем естімедім

6. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

36. Сіздің ойыңызша жастар патриот болуы үшін не істеу керек? (БІР жауап. ИНТЕРВЬЮЕР, № 7 карточканы беріңіз)

1. Орта мектепте бастапқы әскери дайындықты жүргізу

2. Балалар мен жастарға әдебиеттерді мемлекеттік тілде, қазақстандық және қазақ авторларын оқу

3. Қазақ тілінде ұлт батырлары туралы фильмдер мен жобалар түсіру

4. Тұрақты спорттық сайыстар, конкурстар мен олимпиадалар өткізу

5. Жазғы демалыста оқушыларға арналған әскери-патриоттық лагерлер ұйымдастыру

6. Тұрғылықты жері бойынша балалар мен жасөспірімдер клубтарының жұмысын жақсарту

7. Қазақстан халықтарының тарихы, дәстүрін зерттеу

8. Балабақшада әнұранды жаттату

9. Қазақ тілін үйрету

10. Жастарға әскерге баруды міндеттеу

11. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

37. Қазақстан Республикасының әскері, Қарулы күштері үшін мақтаныш сезінесіз бе?

1. Иә

2. Сезінемін деуге болады

3. Сезінбеймін деуге болады

4. Жоқ

5. Маған бәрібір

(99) Жауап беруге қиналамын

38. Сіздің ойыңызша Қазақстанның қарулы күштерінде боршын өтеу беделді ме? (БІР жауап)

1. Иә, беделді

2. Жоқ, беделді емес

3. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

39. Сіз мемлекеттік қызметте жұмыс істегіңіз келеді ме? (БІР жауап)

1. Иә

2. Ішінара, иә

3. Жоққа жақын

4. Жоқ

(99) Жауап беруге қиналамын

40. Сіз үшін «Жастар субмәдениеті» – бұл...? (ЕКІ нұсқадан артық емес)

1. Жастардың уақытша ермегі, уақыт өткізудің амалы

2. Жастардың өмір сүру стилі, сән бағыты

3. Жастар арасында қарсылық білдіру формасы

4. Өзін-өзі растау / өзіне сенімін арттыру тәсілі

5. Заңмен қиыншылықтары бар жастар тобы

6. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

41. Сіз қазіргі уақытта қандай да бір субмәдениеттің өкілі болып табыласыз ба? (БІРНӘШЕ жауап нұсқасы болуы мүмкін)

1. Эмо

2. Гот

3. Треш
 4. Хипстер
 5. Аниме
 6. Гламур
 7. Хиппи
 8. Панктер
 9. Рэперлер
 10. Рокерлер
 11. Футбол фанаттары
 12. Геймер
 13. Паркур
 14. Скинхедтер
 15. Байкерлер
 16. Авто жарысушы
 17. Брейк-данс билеушілер
 18. Граффити салушылар
 19. Хип-хоп
 20. Бард
 21. Басқасы (жазыңыз) _____
 22. Мен ешқандай субмәдениет өкілі болып табылмаймын ----- → № 43
СҰРАҚҚА АУЫСУ
- (99) Жауап беруге қиналамын

42. Сіз үшін аталған қауымдастық мүшесі болу қаншалықты маңызды? (БІР жауап)

1. Аса маңызды, бүкіл өмірімнің мәні
2. Бұл хобби, уақытты қызықты өткізу тәсілі
3. Бұл жастар арасында сәнге ие
4. Маңызды емес, тек уақыт өткізгім келеді
5. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

43. Жалпы жастар субмәдениетіне қалай қарайсыз? (БІР жауап)

1. Оң
2. Бейтарап
3. Теріс
4. Жастар субмәдениеті туралы еш нәрсе білмеймін

(99) Жауап беруге қиналамын

44. Сіздің ойыңызша жастар не себепті жастар субмәдениетіне қосылады? (ЕКІ жауаптан артық емес)

1. Жастар субмәдениетінің өкілі болу сәнді
2. Қызығушылықтан
3. Өзгелерге ұқсамау, қоғамның стандарттарына қарсылығын білдіру үшін
4. Өзін тұлға ретінде қалыптастыру, шығармашылық талантын ашу үшін
5. Жақындары мен достары арасындағы қиын қатынас, түсініспеушіліктен
6. Қоғамда ерекшелену, өзіне назар аударту үшін
7. Басқасы (жазыңыз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

45. Достарыңыздың арасында жастар субмәдениетінің өкілдері бар ма? (БІР жауап)

1. Иә, бар
2. Жоқ

(99) Жауап беруге қиналамын

46. Сіздің ойыңызша не себепті қоғамда адамдар бейресми жастар субмәдениетімен қатынастан қашқақтайды? (БІР жауап)

1. Қоғамның стандарттары мен нормаларынан ауытқитын барлық нәрселер қауіп тудырады
2. Ресми емес жастар ұйымдары нашақорлық, алкоголизм және қылмыспен ассоциацияланады
3. Сыртқы түрі ұсқынсыз және тартымсыз
4. Біздің қоғам жаңалықты қиын қабылдайды
5. Басқасы (жазыңыз) _____
6. Адамдар жастар субмәдениеті өкілдеріне түсіністікпен қарайды

(99) Жауап беруге қиналамын

47. Өз қалаңыздың / ауылыңыздың көшелерінде бейресми түрдегі, басқалардан ерекше жастарды қаншалықты жиі кездестіресіз?

1. Үнемі
 2. Жиі деуге болады
 3. Кейде
 4. Өте сирек
 5. Ешқашан деуге болады
- (99) Жауап беруге қиналамын

ҚОРЫТА КЕЛЕ, ӨЗІҢІЗ ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТТЕРДІ АЙТУЫҢЫЗДЫ СҰРАЙМЫЗ

D1. Жынысыңыз: 1. Ер 2. Әйел

D2. Толық неше жастасыз? _____

D3. Сіздің ұлтыңыз?

1. Қазақ
2. Орыс
3. Басқа ұлт өкілі (көрсетіңіз) _____

D4. Сіздің біліміңіз:

1. Жоғары ғылыми дәрежесі бар (ғылым кандидаты / докторы, PhD докторы)
2. Жоғары академиялық дәрежесі бар (бакалавр / маман / магистр)
3. Аяқталмаған жоғары
4. Арнайы орта / кәсіптік білім
5. Жалпы орта
6. Толық емес орта
7. Білімім жоқ

D5. Сіз қайда тұрасыз?

1. Ата-анаммен, туыстарыммен тұрамын
 2. Жеке пәтерімде / үйімде тұрамын
 3. Жалдамалы пәтер, бөлме, жатақханада тұрамын
 4. Басқасы (жазыңыз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын

D6. Сіздің отбасы жағдайыңыз:

1. Үйленген / Тұрмыста
 2. Азаматтық некеде (бірге тұрады)
 3. Бойдақ / Тұрмыс құрмаған
 4. Жесір
 5. Ажырасқан
- (99) Жауап беруге қиналамын

D7. Сіздің неше балаңыз бар?

1. Балаларым жоқ
2. Бір бала
3. Екі бала
4. Үш бала
5. Төрт немесе одан артық

D8. Өз отбасыңыздың материалдық жағдайын қалай бағалайсыз?

1. Толық жеткілікті, қаражат жағынан шектеулі емеспіз
 2. Ақша жылжымайтын мүліктен (қала сыртындағы үй немесе пәтер) басқаларды сатып алуға жетеді
 3. Ақша жетеді, бірақ автомобиль сатып алу қиын
 4. Ақша барлық қажетімізге жетеді, алайда, ірі тұрмыстық техника сатып алу қиын
 5. Ақша тамаққа ғана жетеді, киім сатып алу қиын
 6. Тамаққа да үнемі жете бермейді
- (99) Жауап беруге қиналамын

D9. Қазіргі уақытта жұмыс істейсіз бе?

1. Жоқ, мен тек оқимын -----→ **АНКЕТА ТОЛТЫРУДЫ**

АЯҚТАУ

2. Оқимын және жұмыс істеймін

3. Иә, жұмыс істеймін

4. Оқымаймын, жұмыс істемеймін және жұмыс іздемеймін ----→ **АНКЕТА ТОЛТЫРУДЫ**

АЯҚТАУ

5. Оқымаймын, жұмыс істемеймін (жұмыс іздеймін) -----→ **АНКЕТА ТОЛТЫРУДЫ**

АЯҚТАУ

(99) Жауап беруге қиналамын

D10. Атқаратын негізгі қызметіңіз қандай?

1. Мекеме басшысы

2. Бөлім, бөлімше, қызмет меңгерушісі

3. Біліктілік деңгейі жоғары маман

4. Біліктілік деңгейі орта маман

5. Ақпарат дайындау, құжаттама ресімдеу, есепке алу және қызмет көрсетумен айналысатын қызметкер

6. Қызмет көрсету саласындағы, коммуналдық қызметтер көрсету, сауда және басқа да осыған ұқсас қызмет саласындағы қызметкер

7. Ауыл, орман және балық шаруашылығының білікті қызметкері

8. Ірі және ұсақ өнеркәсіптік ұйымдардың, көркемдік кәсіпорындардың, құрылыс, көлік және байланыс саласының білікті қызметкері

9. Оператор, аппаратшы, машиналар мен қондырғылар машинисті, слесарь - құрастырушы

10. Білікті емес жұмыскер

11. Лицензиясы бар жеке кәсіпкер

12. Әскер, полиция құрылымдарының қызметкері

13. Өзін-өзі жұмыспен қамтыған

14. Басқасы *(жазыңыз)* _____

(99) Жауап беруге қиналамын

САУАЛНАМАҒА ҚАТЫСҚАНЫҒЫЗ ҮШІН АЛҒЫС БІЛДІРЕМІЗ!

2-қосымша. Сұрақтарға жауаптардың сызықтық үлестірілулері.

Жалпы алғанда өзіңіздің өміріңізге көңіліңіз тола ма?

	Саны	%
Толықтай көңілім толады	1090	54,5
Ішінара толады	749	37,5
Көңілім толмайды деуге болады	122	6,1
Мүлдем көңілім толмайды	15	0,8
Жауап беруге қиналамын	24	1,2

Өз өміріңіздің келесі жақтарына қаншалықты қанағаттанатыныңызды бес балдық межелікпен бағалаңыз, мұндағы «1» – мүлдем қанағаттанбаймын, «5» – толық қанағаттанамын)

(Саны)

№	Өмір сүру аспектілері	Мүлдем көңілім толмайды	2	3	4	Толықтай көңілім толады	Жауап беруге қиналамын
1.	Отбасының материалдық жағдайымен	47	91	363	634	832	33
2.	Жұмыс / еңбекке орналасу мүмкіндігімен	102	191	422	546	538	201
3.	Бос уақытты өткізу сапасымен	49	144	493	566	670	78
4.	Жеке денсаулық жағдайымен	30	82	321	630	894	43
5.	Сіздің қала / ауылыңыздағы медициналық қызмет көрсетумен	121	180	507	646	455	91
6.	Сіздің қала / ауылыңыздағы экологиялық жағдаймен	159	219	421	601	527	73
7.	Қойылған мақсаттарға жету мүмкіндіктерімен	58	160	494	631	541	116
8.	Тұрғын үй жағдайымен	76	125	376	634	732	57
9.	Алатын - алынған біліммен	42	62	348	754	717	77
10.	Сіздің қауіпсіздігіңізді қамтамасыз ету сапасы	40	81	334	725	725	95
11.	Айналадағы адамдармен (отбасы, достар, әріптестер) қатынас	13	34	168	513	1211	61

Өз өміріңіздің келесі жақтарына қаншалықты қанағаттанатыныңызды бес балдық межелікпен бағалаңыз, мұндағы «1» – мүлдем қанағаттанбаймын, «5» – толық қанағаттанамын)

(%)

№	Өмір сүру аспектілері	Мүлдем көңілім толмайды	2	3	4	Толықтай көңілім толады	Жауап беруге қиналамын
1.	Отбасының материалдық жағдайымен	2,4	4,6	18,2	31,7	41,6	1,7

2.	Жұмыс / еңбекке орналасу мүмкіндігімен	5,1	9,6	21,1	27,3	26,9	10,1
3.	Бос уақытты өткізу сапасымен	2,5	7,2	24,7	28,3	33,5	3,9
4.	Жеке денсаулық жағдайымен	1,5	4,1	16,1	31,5	44,7	2,2
5.	Сіздің қала / ауылыңыздағы медициналық қызмет көрсетумен	6,1	9,0	25,4	32,3	22,8	4,6
6.	Сіздің қала / ауылыңыздағы экологиялық жағдайымен	8,0	11,0	21,1	30,1	26,4	307
7.	Қойылған мақсаттарға жету мүмкіндіктерімен	2,9	8,0	24,7	31,6	27,1	5,8
8.	Тұрғын үй жағдайымен	3,8	6,3	18,8	31,7	36,6	209
9.	Алатын - алынған біліммен	2,1	3,1	17,4	37,7	35,9	3,9
10.	Сіздің қауіпсіздігіңізді қамтамасыз ету сапасы	2,0	4,1	16,7	36,3	36,3	4,8
11.	Айналадағы адамдармен (отбасы, достар, әріптестер) қатынас	0,7	1,7	8,4	25,7	60,6	3,1

Сіздің өз елді мекеніңіздің дамуына қаншалықты көңіліңіз толады?

	Саны	%
Толықтай қанағаттанамын	698	34,9
Ішінара қанағаттанамын	984	49,2
Біршама қанағаттанбаймын	248	12,4
Толықтай қанағаттанбаймын	38	1,9
Жауап беруге қиналамын	32	1,6

Сіздің ойыңызша, қазіргі уақытта Сіздің қалаңызда / ауылыңызда жастардың дамуы үшін мүмкіндіктер жеткілікті ме?

	Саны	%
Иә, толықтай жеткілікті	502	25,1
Жеткілікті деуге болады	854	42,7
Жеткіліксіз деуге болады	458	22,9
Мүлдем жеткіліксіз	133	6,7
Жауап беруге қиналамын	53	2,7

Сіздің елді мекеніңіздегі ойын-сауық мекемелерінің жұмысына және сапасына Сіздің көңіліңіз тола ма (оқушылар мен жастар сарайлары, үйлері, өнер мектептеріне, спорт сарайына, БЖСМ-ге, спорт орталықтарына және т.б.)?

	Саны	%
Толықтай қанағаттанамын	511	25,6
Ішінара қанағаттанамын	819	41,0
Қанағаттанбаймын деуге болады	306	15,3
Толықтай қанағаттанбаймын	103	5,2
Басқасы	2	0,1
Мен ойын-сауық орталықтарына бармаймын	132	6,6

Біздің елді мекенде ойын-сауық мекемелері жоқ	82	4,1
Жауап беруге қиналамын	45	2,3

Сіздің қалаңыздың / ауылыңыздың жастарында жұмыс іздеу және жұмысқа орналасуда қиыншылықтар бар ма?

	Саны	%
Иә, жастар үнемі жұмысқа орналасуда қиыншылыққа тап болады	844	42,2
Жастар мамандығы бойынша жұмысқа орналасуда қиналады. Арнайы кәсіби дағдыны қажет етпейтін жұмыс табу қиын еме	610	30,5
Менің қаламдағы / ауылымдағы жастарда жұмысқа орналасу мәселесі жоқ	170	8,5
Басқасы <i>(жұмыс тапса болады, егерде ақша берсеңіз)</i>	3	0,2
Мен оқып жүрмін, жұмыс іздеген жоқпын және жұмыс іздеу тәжірибем жоқ	320	16,0
Жауап беруге қиналамын	53	2,7

Сіздің ойыңызша, жұмыссыз қалған жағдайда Сіз өзіңізге лайықты жұмысты қаншалықты тез таба аласыз?

	Саны	%
Мен мамандығым бойынша жұмысты қысқа уақыт ішінде таба аламын	278	13,9
Жұмыс іздеу белгілі қиындықтар тудырады, бірақ үш ай уақыт ішінде мен жұмысқа орналасамын	590	29,5
Жаңа жұмыс табу – бұл жастар үшін үлкен мәселе, ең жақсы жағдайда жарты жыл ішінде табылуы мүмкін	598	29,9
Басқасы <i>(жастар үшін жұмыс табу өте қиын, керек болса бір жыл немесе одан да көп, 5 жыл жұмыс іздеп келемін, өзімнің талғамыма байланысты)</i>	5	0,4
Мен оқып жүрмін, жұмыс іздеген жоқпын және жұмыс іздеу тәжірибем жоқ	437	21,9
Жауап беруге қиналамын	92	4,6

Өзіңіз алған немесе алып жүрген білімнің сапасына қаншалықты қанағаттанатыныңызды бес балдық межелікпен бағалаңыз, мұндағы «1» – мүлдем қанағаттанбаймын, «5» – толық қанағаттанамын? (Саны)

№	Білім	Мүлдем көңілім толмайды	2	3	4	Толықтай көңілім толады	Жауап беруге қиналамын
1.	Жалпы орта білім	38	51	283	747	806	75
2.	Техникалық және кәсіби білім	22	45	227	535	431	740
3.	Жоғары білім	34	39	195	431	462	839
4.	Жоғарыдан кейінгі білім	28	58	145	267	284	1218

Өзіңіз алған немесе алып жүрген білімнің сапасына қаншалықты қанағаттанатыныңызды бес балдық межелікпен бағалаңыз, мұндағы «1» – мүлдем қанағаттанбаймын, «5» – толық қанағаттанамын? (%)

№	Білім	Мүлдем көңілім толмайды	2	3	4	Толықтай көңілім толады	Жауап беруге қиналамын
1.	Жалпы орта білім	1,9	2,6	14,2	37,4	40,3	3,8
2.	Техникалық және кәсіби білім	1,1	2,3	11,4	26,8	21,6	37,0
3.	Жоғары білім	1,7	2,0	9,8	21,6	23,1	42,0
4.	Жоғарыдан кейінгі білім	1,4	2,9	7,3	13,4	14,2	60,9

Соңғы жыл ішінде денсаулық жағдайыңыз қалай өзгерді?

	Саны	%
Жақсарды	344	17,2
Жақсарды деуге болады	348	17,4
Өзгерген жоқ	1146	57,3
Нашарлады деуге болады	104	5,2
Нашарлады	18	0,9
Жауап беруге қиналамын	40	2,0

Сіздің қалаңыздың / ауылыңыздың жастарына аталған мәселелер қаншалықты өзекті екенін бес балдық межелік бойынша бағалаңыз, мұндағы «1» – мүлдем өзекті емес, «5» – аса өзекті (Саны)

№	Өмір сүру аспектілері	Мүлдем өзекті емес	2	3	4	Өте өзекті	Жауап беруге қиналамын
1.	Жоғары білімнің қол жетімсіздігі (жоғары құны)	159	131	347	553	699	111
2.	Табыстың төмен деңгейі (төмен жалақы, шәкіртақы т.б.)	67	117	375	511	820	110
3.	Тамақ өнімдерінің, халық тұтынатын тауарлардың қымбаттығы	66	96	390	464	888	96
4.	Жұмысқа орналасу қиындығы, жұмыссыздық	91	116	362	486	790	155
5.	Жеке өмірдегі сәтсіздік	323	242	501	376	330	228
6.	Ата-аналармен / оқытушылармен / аға буынмен кикілжіндер, туған туыстардың түсініспеушілігі	478	286	472	359	249	156

7.	Ертеңге күнге сенімнің болмауы	342	220	498	416	315	209
8.	Жастардың мәдениеті мен руханилығының төмен болуы	298	251	514	395	392	150
9.	Жеке қауіпсіздіктің әлсіздігі (көшеде жүру қауіпті т.б.)	435	328	491	357	223	166
10.	Жастар арасындағы қылмыс	277	300	545	386	339	153
11.	Жастар арасындағы діни экстремизм	332	248	495	364	339	222
12.	Нашақорлық, токсикомания, алкоголизм және темекі шегу	229	257	495	447	452	120
13.	Жастардың бос уақытын өткізетін орындардың болмауы	340	230	553	433	319	125
14.	Жылдамдығы жоғары интернеттің, сапалы мобильді байланыстың қолжетімсіздігі	661	319	398	317	218	87
15.	Спорттық керек-жарақтар мен тауарларды сататын мамандандырылған дүкендердің жоқтығы	612	374	374	292	232	116
16.	Емдеу орталықтарында, емханаларда мамандардың жеткіліксіздігі	315	258	489	359	392	187
17.	Әлеуметтік және психологиялық қызметтердің, сенім телефондарының жеткіліксіздігі	364	278	539	296	248	275
18.	Мектепке дейінгі және мектеп тәрбиесін дамыту орталықтарының нашар ұйымдастырылуы	368	283	545	317	245	242

Сіздің қалаңыздың / ауылыңыздың жастарына аталған мәселелер қаншалықты өзекті екенін бес балдық межелік бойынша бағалаңыз, мұндағы «1» – мүлдем өзекті емес, «5» – аса өзекті (%)

№	Өмір сүру аспектілері	Мүлдем өзекті емес	2	3	4	Өте өзекті	Жауап беруге киналамын
1.	Жоғары білімнің қол жетімсіздігі (жоғары құны)	17,2	17,4	57,3	5,2	0,9	2,0
2.	Табыстың төмен деңгейі (төмен жалақы, шәкіртақы т.б.)	3,4	5,9	18,8	25,6	41,0	5,5
3.	Тамақ өнімдерінің, халық тұтынатын тауарлардың қымбаттығы	3,3	4,8	19,5	23,2	44,4	4,8
4.	Жұмысқа орналасу қиындығы, жұмыссыздық	4,6	5,8	18,1	24,3	39,5	7,8
5.	Жеке өмірдегі сәтсіздік	16,2	12,1	25,1	18,8	16,5	11,4
6.	Ата-аналармен / оқытушылармен / аға буынмен кикілжіңдер, туған туыстардың түсініспеушілігі	23,9	14,3	23,6	18,0	12,5	7,8
7.	Ертеңге күнге сенімнің болмауы	17,1	11,0	24,9	20,8	15,8	10,5
8.	Жастардың мәдениеті мен руханилығының төмен болуы	14,9	12,6	25,7	19,8	19,6	7,5
9.	Жеке қауіпсіздіктің әлсіздігі (көшеде жүру қауіпті т.б.)	21,8	16,4	24,6	17,9	11,2	8,3
10.	Жастар арасындағы қылмыс	13,9	15,0	27,3	19,3	17,0	7,7
11.	Жастар арасындағы діни экстремизм	16,6	12,4	24,8	18,2	17,0	11,1
12.	Нашақорлық, токсикомания, алкогольизм және темекі шегу	11,5	12,9	24,8	22,4	22,6	6,0
13.	Жастардың бос уақытын өткізетін орындардың болмауы	17,0	11,5	27,7	21,7	16,0	6,3
14.	Жылдамдығы жоғары интернеттің, сапалы мобильді байланыстың қолжетімсіздігі	33,1	16,0	19,9	15,9	10,9	4,4
15.	Спорттық керек-жарақтар мен тауарларды сататын	30,6	18,7	18,7	14,6	11,6	5,8

	мамандандырылған дүкендердің жоқтығы						
16.	Емдеу орталықтарында, емханаларда мамандардың жеткіліксіздігі	15,8	12,9	24,5	18,0	19,6	9,4
17.	Әлеуметтік және психологиялық қызметтердің, сенім телефондарының жеткіліксіздігі	18,2	13,9	27,0	14,8	12,4	13,8
18.	Мектепке дейінгі және мектеп тәрбиесін дамыту орталықтарының нашар ұйымдастырылуы	18,4	14,2	27,3	15,9	12,3	12,1

Сіз өз қауіпсіздігіңізге сенімдісіз бе?

	Саны	%
Иә, сенімдімін	881	44,1 %
Ішінара сенімдімін	827	41,4 %
Сенімсізбін деуге болады	187	9,4 %
Жоқ, сенімсізбін	38	1,9 %
Жауап беруге қиналамын	67	3,4 %

Қалай ойлайсыз, мемлекеттік билік органдары жастардың нақты мәселелері туралы біле ме?

	Саны	%
Әлбетте біледі және шешімін табу үшін барлығын жасайды	578	28,9 %
Білуі мүмкін, бірақ жастар мәселелерін шешпейді	788	39,4 %
Білмейді деуге болады	411	20,6 %
Әрине еш нәрсе білмейді	94	4,7 %
Жауап беруге қиналамын	129	6,5 %

Сізге өз аудан / қала / облысыңыздағы Жастар ресурстық орталығының (ЖРО) жұмысы туралы белгілі ме?

	Саны	%
Иә, белгілі. ЖРО-ға барғанмын	120	6,0
Иә, белгілі, бірақ ЖРО-ға барып көрмегенмін	411	20,6
Бір нәрсе естігенмін, ЖРО туралы оқығанмын	376	18,8
Жоқ, ЖРО туралы естіген емеспін	1042	52,1
Жауап беруге қиналамын	51	2,6

Сіз өз аудан / қала / облысыңыздағы Жастар ресурстық орталығының келесі салалар бойынша жұмысына баға беріңіз (Саны)

№	Қызмет бағыты	Тиімді	Тиімсіз	Жбқ
1.	Жастарға мемлекеттік әлеуметтік бағдарламалар туралы хабардар ету	92	19	9

2.	Консалтингтік қызметтер көрсету (құқықтық, білім беру, тұрғын үй, жұмысқа орналастыру, жас отбасыларды қолдау бойынша және т.б.)	78	28	14
3.	Жастардың өздігінен дамуы үшін ашық алаңдарды қамтамасыз ету (коворкинг аймақтары)	69	31	20
4.	Өмірлік дағдылар (жауапкершілік, коммуникативтік дағдылар, көшбасшылық, сыни ойлау, гендерлік теңдік және т.б.) бойынша тренингтерді ұйымдастыру	81	29	10
5.	Жастар бастамалары мен идеяларын қолдау	73	30	17
6.	Нақты жобалар мен бағдарламалар шеңберінде мақсатты топтармен (жұмыссыз, ауылдық, жұмысшы, студенттік жастар, жас отбасылар, ерекше қажеттіліктері бар жастар және т.б.) мақсатты жұмыс	80	21	19

Сіз өз аудан / қала / облысыңыздағы Жастар ресурстық орталығының келесі салалар бойынша жұмысына баға беріңіз (%)

№	Қызмет бағыты	Тиімді	Тиімсіз	Жбқ
1.	Жастарға мемлекеттік әлеуметтік бағдарламалар туралы хабардар ету	76,7	15,8	7,5
2.	Консалтингтік қызметтер көрсету (құқықтық, білім беру, тұрғын үй, жұмысқа орналастыру, жас отбасыларды қолдау бойынша және т.б.)	65,0	23,3	11,7
3.	Жастардың өздігінен дамуы үшін ашық алаңдарды қамтамасыз ету (коворкинг аймақтары)	57,5	25,8	16,7
4.	Өмірлік дағдылар (жауапкершілік, коммуникативтік дағдылар, көшбасшылық, сыни ойлау, гендерлік теңдік және т.б.) бойынша тренингтерді ұйымдастыру	67,5	24,2	8,3
5.	Жастар бастамалары мен идеяларын қолдау	60,8	25,0	14,2
6.	Нақты жобалар мен бағдарламалар шеңберінде мақсатты топтармен (жұмыссыз, ауылдық, жұмысшы, студенттік жастар, жас отбасылар, ерекше қажеттіліктері бар жастар және т.б.) мақсатты жұмыс	66,7	17,5	15,8

Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі Жастар саясаты департаментінің жастарды қолдау мен дамытуға бағытталған қызметі туралы сіз білесіз бе?

	Саны	%
Иә білемін	168	8,4
Естігенім, оқығаным бар	639	32,0
Департамент жұмысы туралы еш нәрсе білмеймін	1128	56,4
Жауап беруге қиналамын	65	3,3

Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі Жастар саясаты департаментінің жұмысын бағалаңыз (Саны)

№	Қызмет бағыты	Тиімді	Тиімсіз	Жбқ
1.	Жастар саясаты / ішкі саясат мәселелері бойынша облыстық / қалалық басқармалар жұмыстарын ұйымдастыру	141	11	16
2.	Жастар ұйымдарымен өзара әрекеттестік	125	32	11
3.	Ғылыми-әдістемелік әдебиеттермен қамтамасыз ету (кітаптар, әдістемелік құралдар, брошюралар және т.б.)	111	39	18
4.	Ақпараттық-түсіндірме жұмыстары (бұқаралық ақпарат құралдарында жарияланымдар, жастармен кездесулер, ақпараттық кампаниялар)	118	35	15
5.	Жастар арасында еріктілер қызметін ынталандыру	109	37	22
6.	Жастарға патриоттық тәрбие беру жұмыстары	131	29	8

Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі Жастар саясаты департаментінің жұмысын бағалаңыз (%)

№	Қызмет бағыты	Тиімді	Тиімсіз	Жбқ
1.	Жастар саясаты / ішкі саясат мәселелері бойынша облыстық / қалалық басқармалар жұмыстарын ұйымдастыру	83,9	6,5	9,5
2.	Жастар ұйымдарымен өзара әрекеттестік	74,4	19,0	6,5
3.	Ғылыми-әдістемелік әдебиеттермен қамтамасыз ету (кітаптар, әдістемелік құралдар, брошюралар және т.б.)	66,1	23,2	10,7
4.	Ақпараттық-түсіндірме жұмыстары (бұқаралық ақпарат құралдарында жарияланымдар, жастармен кездесулер, ақпараттық кампаниялар)	70,2	20,8	8,9
5.	Жастар арасында еріктілер қызметін ынталандыру	64,9	22,0	13,1
6.	Жастарға патриоттық тәрбие беру жұмыстары	78,0	17,3	4,8

Айтыңызшы, Сіздің облыс/қалаңыздағы Жастар саясаты мәселелері жөніндегі /Ішкі саясат басқармаларының жұмысы туралы білесіз бе (Жастар саясаты мәселелері жөніндегі/Ішкі саясат басқармалары/ Қоғамдық даму істері басқармасы/ Отбасы, балалар және жастар істері жөніндегі басқарма)?

	Саны	%
Иә, білемін	190	9,5
Естігенім, оқығаным бар	617	30,9
Басқарма жұмысы туралы еш нәрсе білмеймін	1091	54,6
Жауап беруге қиналамын	102	5,1

Сіздің облыс / қалаңыздағы Жастар саясаты мәселелері жөніндегі/ішкі саясат басқармаларының жұмысын келесі қызмет бағыттары бойынша бағалаңыз (Саны)

№	Қызмет бағыттары	Тиімді	Тиімсіз	Жбқ
1.	Ғылыми-әдістемелік әдебиеттермен қамтамасыз ету (кітаптар, әдістемелік құралдар, брошюралар және т.б.)	124	55	11
2.	Ақпараттық-түсіндірме жұмыстары (бұқаралық ақпарат құралдарында жарияланымдар, жастармен кездесулер, ақпараттық кампаниялар)	156	25	9
3.	Ұйымдастыру-практикалық жұмыс (акциялар, семинарлар, дөңгелек үстелдер, флеш-мобтар және т.б. өткізу)	164	17	9
4.	Жастардың мақсатты топтарымен жұмыс (ауылдық, жұмыссыз, маргиналды, жұмысшы, студент және т.б.)	134	38	18
5.	Жастарды жұмысқа орналастыру, жас отбасыларды қолдау және т.б.	135	41	14
6.	Патриоттық тәрбие беру жұмыстары	118	56	16
7.	Жастармен бейресми кездесулер (базарда, жатақханада, құрылыс алаңында т.б. кездесу)	120	44	26

Сіздің облыс / қалаңыздағы Жастар саясаты мәселелері жөніндегі/ішкі саясат басқармаларының жұмысын келесі қызмет бағыттары бойынша бағалаңыз (%)

№	Қызмет бағыттары	Тиімді	Тиімсіз	Жбқ
1.	Ғылыми-әдістемелік әдебиеттермен қамтамасыз ету (кітаптар, әдістемелік құралдар, брошюралар және т.б.)	65,3	28,9	5,8
2.	Ақпараттық-түсіндірме жұмыстары (бұқаралық ақпарат құралдарында жарияланымдар, жастармен кездесулер, ақпараттық кампаниялар)	82,1	13,2	4,7
3.	Ұйымдастыру-практикалық жұмыс (акциялар, семинарлар, дөңгелек үстелдер, флеш-мобтар және т.б. өткізу)	86,3	8,9	4,7
4.	Жастардың мақсатты топтарымен жұмыс (ауылдық, жұмыссыз,	70,5	20,0	9,5

	маргиналды, жұмысшы, студент және т.б.)			
5.	Жастарды жұмысқа орналастыру, жас отбасыларды қолдау және т.б.	71,1	21,6	7,4
6.	Патриоттық тәрбие беру жұмыстары	62,1	29,5	8,4
7.	Жастармен бейресми кездесулер (базарда, жатақханада, құрылыс алаңында т.б. кездесу)	63,2	23,2	13,7

Жастарды қолдауға бағытталған қандай мемлекеттік бағдарламалар немесе жобаларды білесіз немесе қатысушысы болып табыласыз? (Саны)

№	Мемлекеттік бағдарламалар, жастар жобалары	Естідім	Жақсы білемін, бірақ қатыспадым	Білемін, қатыстым	Еш нәрсе естимедім
1.	«Жастар тәжірибесі»	709	243	65	954
2.	«Дипломмен ауылға!»	1028	386	29	537
3.	«Жасыл Ел»	958	359	91	564
4.	"Бизнестің жол картасы-2020" бизнесті қолдау мен дамытудың бірыңғай бағдарламасы	939	314	36	692
5.	Нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017 – 2021 жылдарға арналған бағдарламасы	606	191	17	1156
6.	«Нұрлы жер» тұрғын үй құрылысы бағдарламасы	911	336	27	704
7.	«Болашақ» халықаралық шәкіртақысы	1058	369	16	529
8.	«Дарын» мемлекеттік жастар сыйлығы	725	225	15	1008
9.	Серпін-2050	596	180	7	1185
10.	Барлығына арналған тегін техникалық және кәсіби білім	638	211	30	1092
11.	Жастар корпусын дамыту жобасы	349	143	12	1465
12.	Жастар кадрлық резерві	350	147	21	1436

Жастарды қолдауға бағытталған қандай мемлекеттік бағдарламалар немесе жобаларды білесіз немесе қатысушысы болып табыласыз? (%)

№	Мемлекеттік бағдарламалар, жастар жобалары	Естідім	Жақсы білемін, бірақ қатыспадым	Білемін, қатыстым	Еш нәрсе естимедім
1.	«Жастар тәжірибесі»	36,0	12,3	3,3	48,4
2.	«Дипломмен ауылға!»	51,9	19,5	1,5	27,1
3.	«Жасыл Ел»	48,6	18,2	4,6	28,6
4.	"Бизнестің жол картасы-2020" бизнесті қолдау мен дамытудың бірыңғай бағдарламасы	47,4	15,9	1,8	34,9

5.	Нәтижелі жұмыспен қамтуды және жаппай кәсіпкерлікті дамытудың 2017 – 2021 жылдарға арналған бағдарламасы	30,8	9,7	0,9	58,7
6.	«Нұрлы жер» тұрғын үй құрылысы бағдарламасы	46,1	17,0	1,4	35,6
7.	«Болашақ» халықаралық шәкіртақысы	53,7	18,7	0,8	26,8
8.	«Дарын» мемлекеттік жастар сыйлығы	36,7	11,4	0,8	51,1
9.	Серпін-2050	30,3	9,1	0,4	60,2
10.	Барлығына арналған тегін техникалық және кәсіби білім	32,4	10,7	1,5	55,4
11.	Жастар корпусын дамыту жобасы	17,7	7,3	0,6	74,4
12.	Жастар кадрлық резерві	17,9	7,5	1,1	73,5

Сіздің Қазақстандағы жастар саясатының жүзеге асырылуына көңіліңіз тола ма?

	Саны	%
Толықтай көңілім толады	330	16,5
Ішінара толады	908	45,4
Көңілім толмайды деуге болады	282	14,1
Мүлдем көңілім толмайды	82	4,1
Басқасы	1	0,1
Мемлекеттік жастар саясаты туралы еш нәрсе білмеймін	253	12,7
Жауап беруге қиналамын	144	7,2

Сіз қандай жастар ұйымдарын білесіз?

Жастар ұйымдары	Саны	%
Қазақстан студенттер альянсы	609	33,9
Қазақстан КВН одағы	1153	64,2
Қазақстан Республикасы Президентінің «Болашақ» халықаралық стипендиясы стипендиаттарының қауымдастығы	1100	61,3
«Жасыл ел» Жастар еңбек жасақтарының республикалық штабы»	1038	57,8
«Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	1411	78,6
Республикалық бірыңғай «Жас Ұлан» балалар мен жасөспірімдер ұйымы	1007	56,1
Қазақстан жастар конгресі	419	23,3
Ұлттық волонтерлік желі	507	28,2
Ұлттық Дельфийлік комитеті	219	12,2
Басқалар («ГрИн» Қостанай облысының Азаматтық альянсы) ҚК, «Дарын» жастар сыйлығы, Қазақстан Коммунисттерінің жастар қозғалысы, Интернет үшін тегін қозғалыс, Алға жастар қозғалысы)	7	0,8

Олардың қайсысымен жұмыс жасап немесе серіктес болдыңыз?

Жастар ұйымдары	Саны	%
Қазақстан студенттер альянсы	58	19,7
Қазақстан КВН одағы	37	12,5
Қазақстан Республикасы Президентінің «Болашақ» халықаралық стипендиясы стипендиаттарының қауымдастығы	32	10,8
«Жасыл ел» Жастар еңбек жасақтарының республикалық штабы»	112	38,0
«Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	94	31,9
Республикалық бірыңғай «Жас Ұлан» балалар мен жасөспірімдер ұйымы	61	20,7
Қазақстан жастар конгресі	14	4,7
Ұлттық волонтерлік желі	51	17,3
Ұлттық Дельфийлік комитеті	16	5,4
Басқалар («Грин» Қостанай облысының» Азаматтық альянсы» ҚК, «Дарын» жастар сыйлығы, Қазақстан Коммунисттерінің жастар қозғалысы, Интернет үшін тегін қозғалыс, Алға жастар қозғалысы)	4	0,3

Қандай мәселе Сізді наразылық акциясына шығуға мәжбүрлеуі мүмкін?

	Саны	%
Мектеп / колледж / жоғары оқу орнындағы проблемалар	109	5,5
Жұмыстан қысқарту / босату	173	8,7
Коммуналдық қызметтер тарифінің негізсіз артуы	121	6,1
Жалақы / шәкіртақы / жәрдемақы төлемдерінің кешіктірілуі	157	7,9
Медициналық мекеме қызметкерлерінің өз ісіне салғырттығы мен кәсіби емес деңгейі	198	9,9
Кредит және ипотека бойынша төлемнің артуы	117	5,9
Негізсіз айыппұлдар	124	6,2
Экологиялық жағдайдың нашарлауы	148	7,4
Билік әрекетіне қанағаттанбау	134	6,7
Әділетсіз сот шешімдері	169	8,5
Қабылданған реформаларға келіспеу	81	4,1
Этникалық тұрғыдағы құқықтың бұзылуы	105	5,3
Тұрғын үй мәселелері	152	7,6
Тамақ өнімдері, жанар-жағар май (ЖЖМ), дәрілердің бағасының артуы	195	9,8
Мені наразылыққа шығуға еш нәрсе мәжбүрлей алмайды	1095	54,8
Жауап беруге қиналамын	233	11,7
Басқасы (одан еш пайда болмайды, демалыс орындарының тапшылығы, спорттық мекемелердің тапшылығы, коррупция, жұмыс орындарының тапшылығы)	6	0,7

Сіздің ауыл / қалаңызда қазіргі уақытта наразылық акциясы өтуі мүмкін бе?

	Саны	%
Иә, әлбетте	45	2,3
Болуы мүмкін	225	11,3
Болу ықтималдығы төмен	705	35,3
Жоқ, мүмкін емес	744	37,2
Жауап беруге қиналамын	281	14,1

Сіздің ойыңызша, соңғы үш - бес жыл ішінде Қазақстан жастарының дінді ұстануы төмендеп отыр ма, әлде артып келе ме?

	Саны	%
Төмендеуде	345	17,3
Артуда	1145	57,3
Басқасы	3	0,2
Өзгеріссіз, бір қалыпты	18	0,9
Жауап беруге қиналамын	489	24,5

Дін жолындағы жастар Сіздің аймақтағы қоғамдық-саяси жағдайға ықпал етеді ме?

	Саны	%
Иә, олар қоғамдық шиеленіс тудырады	194	9,7
Иә, дін жолындағы адамдар басқаларды өз дегеніне көндіргісі келеді	281	14,1
Иә, дін жолындағы адамдар қоғамды үйлесімді етеді	302	15,1
Жоқ, дін жолындағы жастар қоғамдық-саяси жағдайға ықпал етпейді	838	41,9
Жауап беруге қиналамын	382	19,1
Басқасы <i>(діни жолдағы жастар әртүрлі, бірақта біз оларды бір топ үшін, сөгеміз)</i>	3	0,3

Сіз өзіңізді діндар адам деп есептейсіз бе?

	Саны	%
Мен – дін жолындамын, діни қауымдастық өміріне қатысып, дін нормаларын орындаймын	128	6,4
Мен – дін жолындамын, бірақ дін нормаларын сирек орындаймын және діни орындарға тек мейрамдарда ғана барамын	529	26,5
Мен – дін жолындамын, алайда діни өмірге қатыспаймын	722	36,1
Мен – дін жолын ұстанбаймын, бірақ кейде діни орындарға қызығып немесе біреумен еріп барамын	67	3,4
Мен – дін жолын ұстанбаймын, бірақ дін жолындағыларды құрметтеймін	303	15,2
Мен дінге бейтарап көзқарастамын	160	8,0
Мен дінге қарсымын, атеистпін	32	1,6
Жауап беруге қиналамын	57	2,9
Басқасы <i>(мен дінге сенемін, бірақта мен Ислам секілді, Христиандықты, Буддизмді, Иудаизмді де мойындаймын)</i>	4	0,4

Өзіңізді қай дін немесе конфессияға жатқызасыз?

	Саны	%
Ислам	1152	79,7
Православтық	239	16,5
Католицизм	10	0,7
Протестантизм	6	0,4
Иудаизм	3	0,2
Әр түрлі конфессиялардың діни дәстүрлерін ұстанамын	11	0,8

Жауап беруге қиналамын	20	1,4
Басқасы (<i>Иегова куәгерлері, Евангелистер, жай ған сенушімін, Бабтист, Иудаизм</i>)	5	0,6

Сіздің ойыңызша жастар діннен не іздейді?

	Саны	%
Тәртіп пен реттілікті	534	26,7
Басқалардан ерекшелену мүмкіндігін	113	5,7
Қиын кезеңдегі сүйенішті	431	21,6
Өмірдің мәнін	670	33,5
Қолдау көрсететін рухани тәлімгерді	189	9,5
Әр түрлі салада қолдау көрсететін жақтастарды	107	5,4
Үміт және жақсылыққа сенімді	566	28,3
Құдай алдындағы парыз	5	0,3
Жауап беруге қиналамын	185	9,3
Басқасы (<i>жауап іздейді, тұрақтылық, тазару, қазіргі кезде дін-заманауи болып кетті, ерікпеннен, бос уақыттың көп болғандығынан, ұлттық дәстүр</i>)	7	0,8

Басқа діни нанымдар өкілдері сіздерде қандай эмоция тудырады?

	Саны	%
Құрмет	726	36,3
Қызығушылық	213	10,7
Бейтараптық	716	35,8
Тітіркену	165	8,3
Басқасы (қызғанушылық)	4	0,2
Жауап беруге қиналамын	176	8,8

Сіз волонтерлік қызметпен айналысасыз ба, иә болса қаншалықты жиі?

	Саны	%
Мен волонтерлік қызметпен жылына бірнеше рет айналысамын	211	10,6
Мен волонтерлік қызметпен айына бірнеше рет айналысамын	29	1,5
Мен волонтерлік қызметпен аптасына бірнеше рет айналысамын	24	1,2
Мен волонтерлік қызметпен айналыспаймын	1652	82,6
Басқасы	4	0,2
Жауап беруге қиналамын	80	4,0

Сіздің ойыңызша, «Қазақстан патриоты» болу деген не?

	Саны	%
Елдің ұлы жетістіктерімен мақтану	545	27,3
Қажет болған жағдайда қару алып ел-жер қорғау	255	12,8
Мемлекет заңдарын сақтау, заңға бағынатын салық төлеуші болу	258	12,9
Отанды, оның ішінде, өзің туған қала / ауылды сүю	647	32,4
Елдің ұлы болашағына сену	240	12,0
Отаныңды алыста жүргенде сағыну	74	3,7

Қазақстан туралы мақтанышпен айту, шет мемлекетке шыққанда Қазақстан туралы айту	184	9,2
Отан үшін еңбек ету	406	20,3
Отандық қазақстандық өнімдерді сатып алу (тағам өнімдері, киім т.б.)	73	3,7
Елдегі жағдайлар үшін жауапкершілікті сезіну	136	6,8
Ел азаматтарымен бейбіт өмір сүру	268	13,4
Қазақ тілін, Қазақстан тарихы мән дәстүрін білу	250	12,5
Әскери қызмет атқару	40	2,0
Басқасы <i>(мен патриотпын деп өзімді есептемеймін, себебі мемлекеттік саясатқа көңілім толмайды, жарыстарды мемлекеттік түмен шығу)</i>	5	0,3
Жауап беруге қиналамын	46	2,3

Қазақстанда жастардың патриоттық тәрбиесіне жеткілікті назар аударыла ма?

	Саны	%
Иә, жеткілікті	568	28,4
Жеткілікті деуге болады	914	45,7
Жеткіліксіз деуге болады	342	17,1
Мүлдем жеткіліксіз	50	2,5
Жауап беруге қиналамын	126	6,3

Қазақстан Республикасының әскери (Қарулы) күштеріне қатысты қандай сезімдесіз?

	Саны	%
Мақтаныш	572	28,6
Таңдану	85	4,3
Сенім	425	21,3
Құрмет	511	25,6
Сенімсіздік	106	5,3
Түңілу	60	3,0
Қорқыныш	9	0,5
Бейтараптық	105	5,3
Басқа	1	0,1
Жауап беруге қиналамын	126	6,3

Сіз конкурстарға, әскери-патриоттық тақырыптағы сайыстар мен олимпиадаларға, концерттер мен басқа да іс-шараларға қатысып көрдіңіз бе?

	Саны	%
Иә, мектепте сыныппен бірге	719	36,0
Иә, колледжде / институтта / университетте қатыстым	194	9,7
Иә, өз бетімше қатыстым	80	4,0
Қатысып көрмедім, бірақ жастардың қатысқанын көрдім	468	23,4
Жоқ, әскери-патриоттық тақырыптағы іс-шаралар туралы мүлдем естімедім	470	23,5
Жауап беруге қиналамын	68	3,4

Сіздің ойыңызша жастар патриот болуы үшін не істеу керек?

	Саны	%
Орта мектепте бастапқы әскери дайындықты жүргізу	304	15,2
Балалар мен жастарға әдебиеттерді мемлекеттік тілде, қазақстандық және қазақ авторларын оқу	139	7,0
Қазақ тілінде ұлт батырлары туралы фильмдер мен жобалар түсіру	101	5,1
Тұрақты спорттық сайыстар, конкурстар мен олимпиадалар өткізу	221	11,1
Жазғы демалыста оқушыларға арналған әскери-патриоттық лагерлер ұйымдастыру	190	9,5
Тұрғылықты жері бойынша балалар мен жасөспірімдер клубтарының жұмысын жақсарту	224	11,2
Қазақстан халықтарының тарихы, дәстүрін зерттеу	368	18,4
Балабақшада әнұранды жаттату	45	2,3
Қазақ тілін үйрету	124	6,2
Жастарға әскерге баруды міндеттеу	117	5,9
Басқа <i>(жастар мемлекетпен мақтан ету үшін әрекет жасау керек, жоғары лауазымды тұлғалардың жастарға үлгі болу керек, жастардың кәімге бет бұру керек екенің ұғыну керек, өмір сүруге жағдай жасау керек, мемлекет мамандарғы бағалай алу қажет, қарт адамдардан үлгі алу, БАҚ патриоттық сенім туралы айту керек, адам өзі сезіне керек, маған ол керек емес, патриотизм қықықтырмайды)</i>	13	0,9
Жауап беруге қиналамын	154	7,7

Қазақстан Республикасының әскері, Қарулы күштері үшін мақтаныш сезінесіз бе?

	Саны	%
Иә	930	46,5
Сезінемін деуге болады	600	30,0
Сезінбеймін деуге болады	122	6,1
Жоқ	108	5,4
Маған бәрібір	129	6,5
Жауап беруге қиналамын	111	5,6

Сіздің ойыңызша Қазақстанның қарулы күштерінде боршын өтеу беделді ме?

	Саны	%
Иә, беделді	1363	68,2
Жоқ, беделді емес	353	17,7
Басқасы	5	0,3
Басқасы	279	14,0

Сіз мемлекеттік қызметте жұмыс істегіңіз келеді ме?

	Саны	%
Иә	943	47,2
Ішінара, иә	353	17,7
Жоққа жақын	201	10,1
Жоқ	336	16,8
Жауап беруге қиналамын	167	8,4

Сіз үшін «Жастар субмәдениеті» – бұл...?

	Саны	%
Жастардың уақытша ермегі, уақыт өткізудің амалы	605	30,3
Жастардың өмір сүру стилі, сән бағыты	698	34,9
Жастар арасында қарсылық білдіру формасы	247	12,4
Өзін-өзі растау / өзіне сенімін арттыру тәсілі	402	20,1
Заңмен қиыншылықтары бар жастар тобы	138	6,9
Басқасы (<i>батысқа елітеу</i>)	1	0,1
Жауап беруге қиналамын	270	13,5

Сіз қазіргі уақытта қандай да бір субмәдениеттің өкілі болып табыласыз ба?

	Саны	%
Эмо	8	0,4
Гот	3	0,2
Треш	2	0,1
Хипстер	4	0,2
Аниме	14	0,7
Гламур	8	0,4
Хиппи	5	0,3
Панктер	0	0,0
Рэперлер	14	0,7
Рокерлер	11	0,6
Футбол фанаттары	84	4,2
Геймер	28	1,4
Паркур	8	0,4
Скинхедтер	2	0,1
Байкерлер	4	0,2
Авто жарысушы	7	0,4
Брейк-данс билеушілер	4	0,2
Граффити салушылар	2	0,1
Хип-хоп	27	1,4
Бард	3	0,2
Басқасы (<i>бодибилдер</i>)	1	0,1
Мен ешқандай субмәдениет өкілі болып	1729	86,5
Жауап беруге қиналамын	87	4,4

Сіз үшін аталған қауымдастық мүшесі болу қаншалықты маңызды?

	Саны	%
Аса маңызды, бүкіл өмірімнің мәні	29	15,8
Бұл хобби, уақытты қызықты өткізу тәсілі	106	57,6
Бұл жастар арасында сәнге ие	21	11,4
Маңызды емес, тек уақыт өткізгім келеді	18	9,8
Жауап беруге қиналамын	10	5,4

Жалпы жастар субмәдениетіне қалай қарайсыз?

	Саны	%
Оң	344	17,2
Бейтарап	953	47,7

Теріс	434	21,7
Жастар субмәдениеті туралы еш нәрсе білмеймін	167	8,4
Жауап беруге қиналамын	102	5,1

Сіздің ойыңызша жастар не себепті жастар субмәдениетіне қосылады?

	Саны	%
Жастар субмәдениетінің өкілі болу сәнді	318	15,9
Қызығушылықтан	800	40,0
Өзгелерге ұқсамау, қоғамның стандарттарына қарсылығын білдіру үшін	295	14,8
Өзін тұлға ретінде қалыптастыру, шығармашылық талантын ашу үшін	316	15,8
Жақындары мен достары арасындағы қиын қатынас, түсініспеушіліктен	249	12,5
Қоғамда ерекшелену, өзіне назар аударту үшін	430	21,5
Басқасы <i>(еліктеу үшін, еріккеннен, бір нәрсемен айналысу үшін, бос уақытты өткізу үшін)</i>	7	0,5
Жауап беруге қиналамын	211	10,6

Достарыңыздың арасында жастар субмәдениетінің өкілдері бар ма?

	Саны	%
Ия	451	22,6
Жоқ	1477	73,9
Жауап беруге қиналамын	72	3,6

Сіздің ойыңызша не себепті қоғамда адамдар бейресми жастар субмәдениетімен қатынастан қашқақтайды?

	Саны	%
Қоғамның стандарттары мен нормаларынан ауытқитын барлық нәрселер қауіп тудырады	357	17,9
Ресми емес жастар ұйымдары нашакорлық, алкогольизм және қылмыспен ассоциацияланады	258	12,9
Сыртқы түрі ұсқынсыз және тартымсыз	416	20,8
Біздің қоғам жаңалықты қиын қабылдайды	432	21,6
Басқасы	2	0,1
Адамдар жастар субмәдениеті өкілдеріне түсіністікпен қарайды	274	13,7
Жауап беруге қиналамын	261	13,1

Өз қалаңыздың / ауылыңыздың көшелерінде бейресми түрдегі, басқалардан ерекше жастарды қаншалықты жиі кездестіресіз?

	Количество	%
Үнемі	59	3,0
Жиі деуге болады	214	10,7
Кейде	500	25,0
Өте сирек	476	23,8
Ешқашан деуге болады	633	31,7
Жауап беруге қиналамын	118	5,9

Министерство по делам религий и гражданского общества
Республики Казахстан
Научно-исследовательский центр «Молодежь»

**«Изучение общественно-политической
ситуации в молодежной среде»
(первое полугодие 2018 года)**

**Аналитический доклад по результатам
социологического исследования**

Астана, 2018

Изучение общественно-политической ситуации в молодежной среде (первое полугодие 2018 года) / О.В. Калдыбаева, Ж.К. Каримова, Р.Р. Аюпова, З.Т. Алинова – Астана: НИЦ «Молодежь», 2018. – 110 с.

Данный доклад основан на результатах социологического исследования «Изучение общественно-политической ситуации в молодежной среде», проведенного в первом полугодии 2018 года по заказу Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан.

© Научно-исследовательский центр «Молодежь», 2018

СОДЕРЖАНИЕ

Раздел I. Программа социологического исследования.....	5
1.1. Методологическая часть программы.....	5
1.1.1. Обоснование проблемной ситуации	5
1.1.2. Цель и задачи исследования.....	6
1.1.3. Объект и предмет исследования.....	6
1.1.4. Интерпретация основных понятий.....	7
1.1.5. Гипотезы исследования.....	8
1.2. Методическая часть программы.....	9
1.2.1. Определение объема выборки.....	9
1.2.2. Описание используемых методов сбора первичной социологической информации.....	10
1.2.3. Структура инструментария.....	10
1.2.4. Методика обработки информации.....	11
1.2.5. Методы анализа информации.....	12
Раздел II. Степень удовлетворенности жизнью и актуальные проблемы молодежи.....	13
2.1. Удовлетворенность молодежи отдельными аспектами жизни.....	13
2.2. Степень удовлетворенности молодежи качеством образования, условиями для развития молодежи и проведения.....	16
2.3. Актуальные проблемы молодежи в местах проживания.....	20
2.4. Проблемы молодежи в сфере трудоустройства.....	22
Выводы, прогноз и рекомендации по разделу.....	24
Раздел III. Отношение молодежи к государственной молодежной политике.....	27
3.1. Уровень осведомленности молодежи о деятельности отдельных государственных органов, реализующих молодежную политику и ее оценка.....	27
3.2. Степень информированности о государственных программах и проектах по поддержке молодежи.....	31
3.3. Степень удовлетворенности молодежи реализацией государственной молодежной политики.....	35
Выводы, прогноз и рекомендации по разделу.....	38
Раздел IV. Ценность патриотизма в сознании молодежи страны.....	41
4.1. Значение понятия «патриотизм» в сознании молодых казахстанцев...41	
4.2. Отношение молодежи к Вооруженным Силам Республики Казахстан	42
4.3. Проблема патриотического воспитания в сознании казахстанской молодежи.....	45
Выводы, прогноз и рекомендации по разделу.....	48

Раздел V. Отношение современной казахстанской молодежи к молодежным субкультурам.....	51
5.1. Содержание понятия «субкультуры молодежи» в сознании молодежи и отношение к ним.....	51
5.2. Уровень членства в молодежных субкультурах.....	54
5.3. Причины вступления в молодежные субкультуры.....	57
Выводы, прогноз и рекомендации по разделу.....	58
Раздел VI. Уровень религиозности молодежи Казахстана.....	60
6.1. Общая оценка молодежью религиозной ситуации в стране.....	60
6.2. Уровень индивидуальной религиозности молодежи Казахстана.....	62
Выводы, прогноз и рекомендации по разделу.....	67
Раздел VII. Оценка протестных настроений в молодежной среде	71
7.1. Оценка молодежью вероятности возникновения акций протеста в местах проживания.....	71
7.2. Проблемы, способные повысить уровень протестной активности в молодежной среде.....	72
Выводы, прогноз и рекомендации по разделу.....	74
Заключение	76
Приложения.....	81

РАЗДЕЛ I. ПРОГРАММА СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

1.1. Методологическая часть программы

1.1.1. Обоснование проблемной ситуации

Современная молодежь является основным стратегическим ресурсом модернизирующегося Казахстана. Сегодняшняя казахстанская молодежь активно участвует в обновлении страны, в общественной и политической жизни республики. Происходящие трансформации в казахстанском обществе наглядно демонстрируют как позитивные (политическая, социальная, профессиональная и творческая активность), так и негативные (различного рода девиации) явления в молодежной среде, что актуализирует необходимость системного научного изучения молодежи и молодежных проблем.

Современная молодежь сталкивается в жизни с рядом проблем, и чаще всего это проблемы социально-экономического характера – низкий уровень дохода, безработица, неконкурентоспособность на рынке труда, жилищные проблемы и т.п. Необходимо вовремя принимать меры по решению молодежных проблем, находить выходы, так как их игнорирование может стать поводом для возникновения недовольства в среде молодежных групп и обострения социально-экономической и общественно-политической ситуации в регионах.

Если говорить о качественных характеристиках молодежи Казахстана, то следует отметить, что современная молодежь стала мобильной, прагматичной и рациональной, она все реже рассчитывает на помощь и поддержку со стороны государства, в отличие от представителей старшего поколения.

Однако, несмотря на общее позитивное отношение к условиям жизни в обществе, государству требуется более пристально изучать все параметры политической активности и взглядов молодежи. Общественное мнение молодежи, ее протестные настроения – субстанция весьма чувствительная к процессам и изменениям, происходящим в жизни общества. Системный мониторинг общественно-политической ситуации в молодежной среде позволит принять своевременные меры профилактики и препятствовать возникновению неуправляемых протестных движений в молодежной среде.

Молодежь Казахстана сегодня крайне неоднородна, для работы с ней необходимо выстраивать политику для каждой группы отдельно. Поэтому одной из важных задач государственной молодежной политики в Казахстане является изучение, мониторинг проблем молодежи, а также принятие своевременных мер по их решению. Государственная молодежная политика в Республике Казахстан осуществляется в целях создания социально-экономических, правовых, организационных условий и гарантий для духовного, культурного, образовательного, профессионального становления и физического развития молодежи, раскрытия ее творческого потенциала в интересах всего общества.

1.1.2. Цель и задачи исследования

Целью данного исследования выступает изучение социального самочувствия молодежи Казахстана, выявление ее основных потребностей и общественно-политических настроений.

Для достижения поставленной цели предполагается решение следующих ключевых исследовательских задач:

- 1) оценка степени удовлетворенности молодежи жизнью в целом и различными ее аспектами, в частности (качеством образования, условиями для своего развития досуга);
- 2) определение рейтинга наиболее актуальных социальных проблем молодежи в местах проживания;
- 3) выявление проблем молодежи в сфере трудоустройства;
- 4) изучение отношения молодежи к молодежной политике государства;
- 5) выявление оценок молодежи в отношении эффективности деятельности институтов государственной молодежной политики, в частности Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, молодежными ресурсными центрами;
- 6) определение уровня осведомленности молодежи о деятельности государственных органов, ответственных за реализацию молодежной политики;
- 7) выявление степени информированности молодежи о государственных программах проектах по поддержке молодежи, о деятельности молодежных организаций;
- 8) оценка уровня удовлетворенности молодежи реализуемой молодежной политикой;
- 9) выявление значения патриотизма в сознании молодежи страны;
- 10) изучение отношения молодежи к военно-патриотическому воспитанию, вооруженным силам, государственной службе;
- 11) определение отношения молодежи к молодежным субкультурам;
- 12) оценка уровня вовлеченности молодежи в молодежные субкультуры и выявление причин вступления в них;
- 13) оценка уровня религиозности в молодежной среде;
- 14) определение уровня протестного потенциала молодежи и выявление проблем, способных его повысить;
- 15) выработка рекомендаций для заинтересованных государственных органов и других институтов молодежной политики по обеспечению стабильной общественно-политической ситуации в молодежной среде регионов страны.

1.1.3. Объект и предмет исследования

Объект исследования – молодежь Республики Казахстан в возрасте от 14 до 29 лет, выбранная по параметрам, репрезентирующим ее социально-демографические и территориальные характеристики.

Предмет исследования – изучение мнений молодых казахстанцев о социальном самочувствии, настроениях и потребностях.

1.1.4. Интерпретация основных понятий

Молодежь – граждане Республики Казахстан от четырнадцати до двадцати девяти лет. Молодежь – это особая социально-возрастная группа, отличающаяся возрастными рамками и своим статусом в обществе: переход от детства и юности к социальной ответственности. Некоторыми учеными молодежь понимается как совокупность молодых людей, которым общество предоставляет возможность социального становления, обеспечивая их льготами, но ограничивая в возможности активного участия в определенных сферах жизни социума.

Социальное самочувствие человека определяется степенью удовлетворения его социальных потребностей, которые, в свою очередь, являются производными от существующей в обществе системы социальных благ, их производства и распределения. Это также степень комфортности данных социальных условий для конкретного человека, то есть его субъективное мнение об окружающем его мире, которое складывается, исходя из собственного опыта.

Протестный потенциал – намерение, склонность граждан участвовать в протестных акциях при определенных условиях, представляет серьезную угрозу национальной безопасности территории в плане возможности перерастания его в активные протестные выступления.

Религиозность – качество индивида или группы, проявляющееся в вере и поклонении священному и/или сверхъестественному на уровне сознания, поведения и отношений как в религиозных, так и нерелигиозной сферах.

Радикализм молодежной среды – проникновение в молодежную среду экстремистских взглядов и идей, которое приводит к возникновению условий для применения насилия, роста радикального национализма, расовой и национальной нетерпимости.

Государственная молодежная политика – система социально-экономических, политических, организационных и правовых мер, осуществляемых государством и направленных на поддержку молодежи.

Досуг – время, свободное от работы. Досуг входит в функции полезности людей в дополнение к потреблению ими товаров и услуг. Реально измерить величину досуга трудно: его можно попросту определить, как время, проведенное не на работе; но сомнительно, можно ли время, потраченное на поездку на работу (в случае занятости) или в поисках работы (в случае безработицы), считать досугом. Обеспечение средствами досуга, включая культурный отдых, спорт или индустрию развлечений, является важным сектором современной экономики.

Патриотизм – любовь к Родине, гордость за свою страну, стремление узнать и понять ее, сделать лучше.

Субкультура – часть культуры общества, культура отдельной группы, отличающейся своим поведением от преобладающего большинства, а также

социальные группы носителей этой культуры. Субкультура может отличаться от доминирующей культуры собственной системой ценностей, языком, манерой поведения, одеждой и другими аспектами. Различают субкультуры, формирующиеся на национальной, демографической, профессиональной, географической и других основах. В частности, субкультуры образуются этническими общностями, отличающимися своим диалектом от языковой нормы. Другим известным примером являются молодежные субкультуры.

1.1.5. Гипотезы исследования

Базовая гипотеза.

Несмотря на наличие социальных проблем в регионе / населенном пункте, уровень социального самочувствия современной казахстанской молодежи достаточно высок, однако он значительно варьируется в зависимости от места проживания молодых людей, уровня дохода и образования.

Гипотезы:

1) В целом молодежи Казахстана присущи оптимистичные настроения и высокий уровень субъективной удовлетворенности жизнью.

2) В число наиболее актуальных социальных проблем молодежи в местах проживания входят проблемы с трудоустройством, безработица, низкое качество образования, отсутствие собственного жилья.

3) Уровень информированности молодежи о государственной молодежной политике и мерах поддержки молодежи можно охарактеризовать как средний или ниже среднего.

4) В сознании современной казахстанской молодежи достаточно высоко значение ценности патриотизма, при этом, содержание данной ценности варьируется в зависимости от этнической принадлежности молодежи и от других социальных признаков.

5) Уровень вовлеченности молодежи в молодежные субкультуры в целом по стране достаточно низок, в крупных городах молодежные субкультуры имеют большее распространение, на вовлеченность влияют также такие факторы как возраст молодежи, этническая принадлежность. Отношение молодежи к субкультурам в целом нейтральное, в младших возрастных группах более позитивное, чем в старших.

6) Уровень религиозности в молодежной среде можно охарактеризовать как средний, с тенденцией более высоких значений в ряде регионов страны.

7) В настоящее время уровень протестной активности в молодежной среде оценивается как средний. Молодежь ряда областей демонстрирует высокий уровень потенциальной социальной напряженности, обусловленной низким уровнем удовлетворенности материальным положением, слабым развитием отдельных населенных пунктов.

1.2. Методическая часть исследования

1.2.1. Определение объема выборки

Объем выборочной совокупности составляет 2 000 респондентов. Территория проведения социологического исследования охватывает все регионы Республики Казахстан – города республиканского значения Астана и Алматы, 14 областных центров, а также сельские населенные пункты. В исследовании использована стратифицированная многоступенчатая выборка.

Таблица 1

Выборочная совокупность по проекту, человек

	Все население			Городское население			Сельское население		
	Оба пола	Мужчины	Женщины	Оба пола	Мужчины	Женщины	Оба пола	Мужчины	Женщины
Республика Казахстан	2000	1013	987	1131	553	578	869	446	423
Акмолинская область	76	40	36	34	17	17	42	23	19
Актюбинская область	98	61	37	61	31	30	37	19	18
Алматинская область	209	109	100	45	22	23	164	86	78
Атырауская область	69	36	33	31	15	16	38	20	18
Западно-Казахстанская область	70	36	34	35	18	17	35	18	17
Жамбылская область	123	63	60	47	25	22	76	38	38
Карагандинская область	144	74	70	113	55	58	31	16	15
Костанайская область	91	46	45	47	23	24	44	24	20
Кызылординская область	91	47	44	38	19	19	53	27	26
Мангистауская область	75	38	37	28	14	14	47	24	23
Южно-Казахстанская область (ныне Туркестанская)	356	183	173	156	78	78	200	100	100
Павлодарская область	74	38	36	51	25	26	23	12	11
Северно-Казахстанская область	53	28	25	24	10	14	29	15	14
Восточно-Казахстанская область	136	70	66	85	42	43	51	27	24
г. Астана	116	56	61	116	53	63	-	-	-
г. Алматы	218	101	117	218	103	115	-	-	-

* По данным Комитета по статистике Министерства национальной экономики РК на 1 января 2018 года

В настоящем исследовании отбор единиц наблюдения производился в несколько этапов: применен вероятностный дизайн выборки. Вероятностный дизайн выборки построен таким образом, что любой человек (в возрасте от 14 до 29 лет) в пределах совокупности имеет равные возможности быть отобранным для анализа. Была использована стратифицированная многоступенчатая выборка. Так, основными стратами выступают:

Ступень 1. Отбор по областям – исходя из численности населения по областям и городам республиканского значения в возрасте от 14 до 29 лет, определены объемы выборки по 16 регионам страны – города Астана и Алматы, 14 областных центров.

Ступень 2. Отбор по принципу город-село – в каждой области высчитаны объемы городской и сельской выборки.

Ступень 3. Отбор стартовой точки – в пределах каждого населенного пункта случайным образом определяются стартовые точки маршрута и количество респондентов.

Ступень 4. Отбор домохозяйства – следуя по маршруту от стартовой точки по правилу «левой руки» отбирается домохозяйство.

Ступень 5. Отбор респондентов согласно квоте – в каждом отдельно взятом домохозяйстве респонденты отбираются по двум признакам – пол и возраст – половозрастной квоте – возраст респондента должен быть от 14 до 29 лет, а также репрезентативная представленность по полу (количество опрашиваемых мужчин и женщин рассчитано согласно данным Комитета по статистике по каждой области, городу и селу).

Выборка является репрезентативной, т.е. по выделенным параметрам состав респондентов приближается к соответствующим пропорциям в генеральной совокупности (согласно данным Комитета по статистике на 2018 год). При этом отклонение средних характеристик выборочной совокупности от средних характеристик генеральной совокупности не превысит $\pm 3,5\%$.

1.2.2. Описание используемых методов сбора первичной социологической информации

Методом сбора информации выступает массовый опрос молодежи, в возрасте от 14 до 29 лет, «face-to-face». Данный метод позволил получить наиболее объективную информацию о ситуации в молодежной среде Казахстана, а также выявить основные потребности и социальные практики молодых казахстанцев. На основании результатов проведенного массового опроса строится прогноз о массовом поведении.

Сбор информации в рамках массового опроса производится по месту жительства респондентов (так называемый квартирный опрос), реже по месту учебы / работы / центру занятости (для более оперативного поиска и доступа к целевой группе). Выбранный метод соответствует целям и задачам текущего исследования.

1.2.3. Структура инструментария

Техникой сбора данных выступает логически структурированный вопросник – анкета социологического исследования – инструмент для сбора первичной информации, тиражированный документ, который содержит набор вопросов, сформулированных и связанных между собой по определенным правилам. Свойства и качества социологической анкеты, ее объем, структура, специфика конструирования вопросов тесно связаны и определяются типом опроса, для которого данный инструмент предполагается использовать (массовый), а также особенностями объекта исследования.

Структура социологической анкеты состоит из трех блоков: 1) вводный, содержащий обращение, информацию для респондента об исследовании и т.п.; 2) основной, содержащий набор вопросов собственно по изучаемой проблеме. Этот блок может иметь несколько разделов, посвященных различным аспектам изучаемой проблемы или отдельным темам; 3) социально-демографический, содержащий набор вопросов о таких характеристиках респондента, как пол, возраст, образование, доход и т.п.

Формулировка вопросов – самый сложный этап составления анкеты. Вопросы анкеты должны быть понятны респондентам, быть достаточно простыми в грамматическом и лексическом отношении, учитывать уровень их общего развития, особенности культуры и степень осведомленности в той области, которая относится к предмету исследования.

Составление анкеты предполагает ее проверку, апробацию, уточнение. Для оценки качества анкеты проводится пилотажное исследование. В ходе его осуществляется проверка содержания анкеты, формулировок и последовательности вопросов, вариантов ответов и т.п. Пилотаж проводится на микро-выборке (до 10 человек) опытным социологом в форме интервью с фиксацией ответов респондента, его реакций на содержание вопросов, их понимание и восприятие, а также с обязательной фиксацией времени, затраченного на опрос. Все это позволяет выявить недостатки инструментария, откорректировать их и адаптировать анкету к массовой работе. Язык опроса: казахский и русский, в зависимости от предпочтений респондента.

Сбор информации полевого этапа исследования будет реализован специально подготовленными интервьюерами, отобранными в соответствии с социально-демографическими параметрами. Интервьюеры непосредственно обеспечивают заполнение анкеты в ходе беседы с каждым респондентом. Всего массовый опрос будут проводить свыше 90 интервьюеров под руководством 16 региональных супервайзеров.

1.2.4. Методика обработки информации

По итогам полевого этапа исследования сотрудники НИЦ «Молодежь» провели контроль работы интервьюеров (100 % проверка корректности заполнения анкет и 30 % контроль поля по телефону), а также кодировку, ввод и обработку данных. Для проведения контроля поля НИЦ «Молодежь»

сохранил и по запросу Заказчика может предоставить все документы полевого этапа исследования (анкеты, маршрутные листы, линейки, корреляции).

Ввод, обработка первичных данных, а также вывод одномерных, двумерных таблиц, корреляционный и кластерный анализы были выполнены с помощью лицензионной, русифицированной компьютерной программы SPSS, версия 21.

1.2.5. Методы анализа информации

Основными методами анализа первичной социологической информации выступили:

- 1) одномерный анализ данных;
- 2) двумерный анализ данных;
- 3) корреляционный анализ.

Период исследования: май-июнь 2018 года.

РАЗДЕЛ II. СТЕПЕНЬ УДОВЛЕТВОРЕННОСТИ ЖИЗНЬЮ И АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ МОЛОДЕЖИ

Проблема.

Удовлетворенность жизнью является одним из измерений социального самочувствия человека, понимается как степень удовлетворения основных его потребностей, уровень комфортности социальных условий, субъективное мнение об окружающем его мире, которое складывается, исходя из собственного опыта. Степень удовлетворенности жизни молодежи влияет на уровень ее социальной активности, отношение к политике государства, а также напрямую определяет уровень ее протестного потенциала. В рамках данного исследования удовлетворенность молодежи изучалась через измерение степени удовлетворенности молодежи отдельными аспектами жизни, включая качество образования, досуг, наличие актуальных проблем в местах постоянного проживания, а также выявление трудностей в сфере трудоустройства.

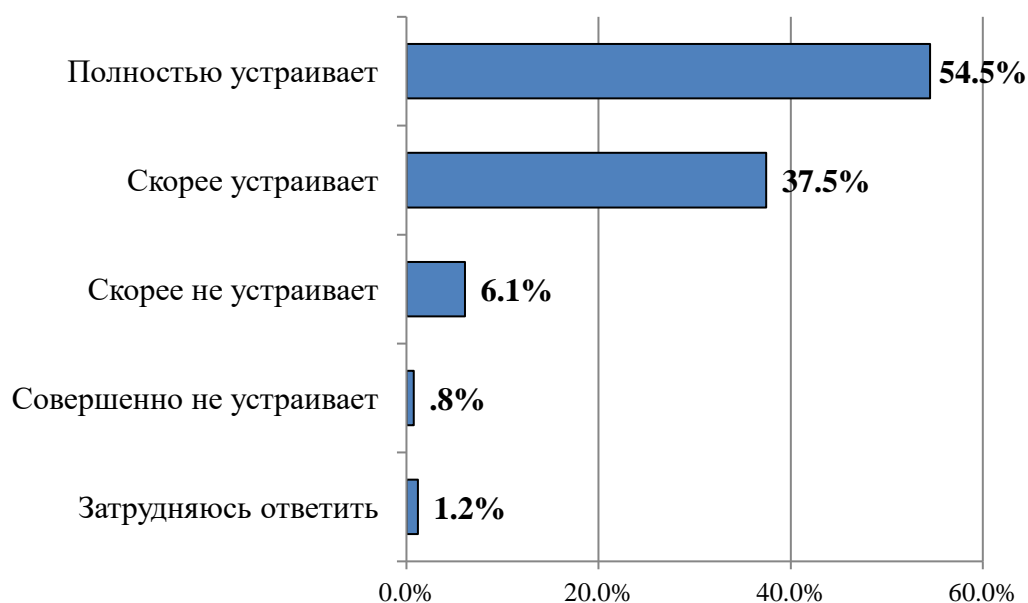
Результаты.

2.1. Удовлетворенность молодежи отдельными аспектами жизни

Анализ полученных данных показывает, что подавляющее большинство молодых казахстанцев (92 %) в той или иной степени удовлетворены своей жизнью – на вопрос «Устраивает ли Вас в целом жизнь, которую Вы сейчас ведете?» 54,5 % ответили, что полностью устраивает, еще 37,5 % – что скорее устраивает, чем нет (*Рисунок 1*).

Рисунок 1

Распределение ответов на вопрос: «Устраивает ли Вас в целом жизнь, которую Вы сейчас ведете?», (в %)

В наибольшей степени удовлетворены своей жизнью молодые жители Южно-Казахстанской (ныне Туркестанской) (совокупное значение по вариантам ответа «полностью устраивает» и «скорее устраивает» 98,3%), Атырауской, Восточно-Казахстанской (по 97,1%) и Жамбылской (95,1%) областей. Наименьший уровень удовлетворенности своей жизнью демонстрирует молодежь Северо-Казахстанской (то же совокупное значение равно здесь 71,2%), и Западно-Казахстанской (78,6 %) областей.

Значительных различий в степени удовлетворенности своей жизнью в целом между молодежью разных возрастных категорий замечено не было – суммарный показатель полностью удовлетворенных своей жизнью и скорее удовлетворенных ею составил 93,6 %, 91,3 % и 91,3 % в трех возрастных категориях молодежи соответственно (от 14 до 18 лет, от 19 до 23 лет, от 24 до 28 лет). Нет значительных различий и по полу респондентов – суммарный показатель удовлетворенных составил 90,7 % среди молодых мужчин и 93,2 % среди женщин.

Анализ корреляций в разрезе этносов показывает, что в наибольшей степени удовлетворены своей жизнью представители казахской этнической группы – 93,2 % по суммарному показателю удовлетворенных. Несколько ниже показатель среди представителей других этнических групп (помимо казахов и русских национальностей) – 89,9 % и среди русских – 88,8 %.

Следует отметить, что степень удовлетворенности молодежи своей жизнью, зафиксированный в настоящем исследовании на уровне 92 %, не изменилась по сравнению с прошлым 2017 годом, когда суммарный показатель полностью удовлетворенных и скорее удовлетворенных своей жизнью молодых людей составлял 91,4 %.

Данные показывают, что степень удовлетворенности молодежи своей жизнью тесно коррелирует с уровнем материального благополучия. Так, среди тех, кто имеет полный достаток и не ограничен в средствах (по оценке самого человека), суммарный показатель (выбравшие варианты ответа «Полностью удовлетворен» и «Скорее удовлетворен») равен 96 %, постепенно снижаясь со снижением дохода, достигая значения в 77,4 % среди тех, кому денег хватает на еду, но покупка одежды затруднительна, и 65 % среди тех, кому не всегда хватает денег даже на еду.

Из всех сторон своей жизни в наибольшей степени молодежь удовлетворена такими сферами как отношения с окружающими (семьей, друзьями, коллегами) (60,6 % полностью удовлетворенных) и состояние собственного здоровья (44,7 %). Наиболее проблемными сферами жизни молодежи, состоянием которых молодежь страны наименее удовлетворена, являются экологическая ситуация (8,0 %) и качество медицинского обслуживания в месте проживания (6,1 %).

Таблица 2

Распределение ответов на вопрос: «Оцените, пожалуйста, по пятибалльной шкале насколько Вы удовлетворены следующими сторонами своей жизни», (выбравшие вариант ответа «полностью удовлетворен» и «совершенно не удовлетворен», в %)

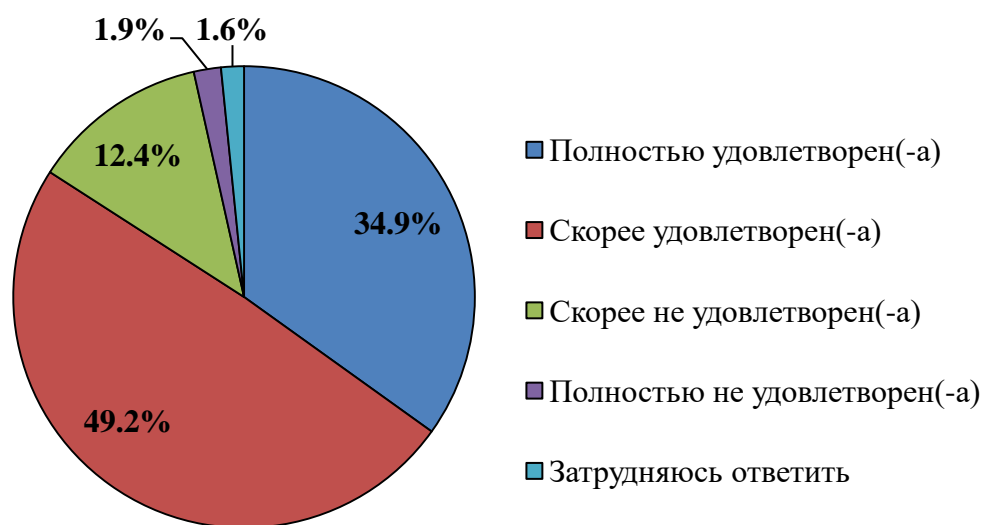
	Полностью удовлетворен	Совершенно не удовлетворен
Материальное положение семьи	41,6	2,4
Работа / возможности трудоустройства	26,9	5,1
Качество досуга	33,5	2,5
Состояние собственного здоровья	44,7	1,5
Медицинское обслуживание в городе / селе	22,8	6,1
Экологическая ситуация в городе / селе	26,4	8,0
Возможности для достижения поставленных целей	27,1	2,9
Жилищные условия	36,6	3,8
Полученное / получаемое образование	35,9	2,1
Качество обеспечения безопасности	36,3	2,0
Отношения с окружающими (семьей, друзьями, коллегами)	60,6	0,7

Если анализировать суммарные показатели (доля выбравших варианты ответа «Полностью удовлетворен» и «Скорее удовлетворен»), то в пятерку сфер, состоянием которых молодежь страны удовлетворена в наибольшей степени, входят: отношения с окружающими (семьей, друзьями, коллегами) (суммарный показатель равен 86,2 %), состояние собственного здоровья (76,2 %), качество полученного/получаемого образования (73,6 %), материальное положение семьи (73,3 %) и качество обеспечения безопасности (72,5 %).

В пятерку наиболее проблемных сфер жизнедеятельности молодежи (по наибольшему значению суммарного показателя ответов «Совершенно не удовлетворен» и «Скорее не удовлетворен») входят: экологическая ситуация в городе / селе (18,9 %), медицинское обслуживание в городе / селе (15,1 %), работа / возможности трудоустройства (14,7 %), возможности для достижения поставленных целей (10,9 %) и жилищные условия (10,1 %).

С целью выявления регионов страны, молодежь которых в наименьшей степени удовлетворена своей жизнью, и принятия соответствующих корректировок государственной молодежной политики в рамках настоящего исследования молодежи предлагалось ответить на вопрос, насколько она удовлетворена развитием своего населенного пункта (Рисунок 2).

Распределение ответов на вопрос: «Насколько Вы удовлетворены тем, как в целом развивается Ваш населенный пункт?», (в %)

Данные показывают, что 84,1 % молодежи в той или иной степени удовлетворены развитием места своего постоянного проживания (в сумме ответов «Полностью удовлетворен» и «Скорее удовлетворен»). Соответственно 14,3 % молодежи в той или иной степени не удовлетворены развитием своего региона. В 2016 году суммарный показатель удовлетворенности молодежи жизнью в месте проживания составлял 79,2 %.

Среди регионов страны, молодежь которых в наибольшей степени удовлетворена развитием своего населенного пункта, лидирует Южно-Казахстанская (ныне Туркестанская) область – 95,8 % опрошенной молодежи выбрали вариант ответа «Полностью удовлетворен» или «Скорее удовлетворен». Превышает данный суммарный показатель 90 % также в городах Астана (93,2 %) и Алматы (92,2 %). К регионам, где молодежь в меньше степени удовлетворена развитием населенного пункта, относятся Кызылординская (65,9 %), Западно-Казахстанская (70 %) и Костанайская (70,3 %) области.

Существуют значительные различия в степени удовлетворенности развитием своего населенного пункта между городским и сельским населением. Так, 90 % городской молодежи в той или иной степени удовлетворены развитием своего населенного пункта, в селах этот показатель составляет 76,5 %.

Значимых различий в степени удовлетворенности развитием своего населенного пункта в сознании молодежи разного возраста не наблюдается – суммарный показатель удовлетворенных равен 85 %, 85,3 % и 82,6 % в трех возрастных категориях молодежи соответственно.

2.2. Степень удовлетворенности молодежи качеством образования, условиями для развития молодежи и проведения досуга

Одними из важнейших потребностей молодежи, обусловленных особенностями возраста, являются потребности в развитии, качественном образовании и достаточными условиями для проведения досуга. Из четырех представленных в анкете ступеней образования, качество которых предлагалось оценить, полностью компетентными молодые казахстанцы оказались только в отношении среднего образования. В отношении последующих ступеней по понятным причинам оказалась компетентными лишь часть опрошенных, остальные (не знакомые с последующими ступенями обучения) оказались в категории «Затрудняюсь ответить».

Согласно полученным данным, значительная часть молодых казахстанцев в той или иной степени удовлетворена качеством полученного или получаемого в данный момент общего среднего образования – суммарный показатель по сумме ответов «Полностью удовлетворен» и «Скорее удовлетворен» равен 77,7 %.

Региональный анализ степени удовлетворенности молодежи качеством общего среднего образования показывает, что наибольшая она у молодых жителей Южно-Казахстанской (ныне Туркестанской) (95,5 %), Восточно-Казахстанской (92,6 %) областях, г. Астана (88,9 %). Помимо перечисленных трех регионов суммарный показатель удовлетворенности молодежи качеством школьного образования превышает среднее значение в 73 % в большинстве регионов. Наименьшее значение данного показателя фиксируется в Мангистауской области – в сумме ответов «Полностью удовлетворен» и «Скорее удовлетворен» показатель равен 10,7 %, тогда как основной процент респондентов данного региона (54,7 %) при оценке выбрали срединное значение, которое можно интерпретировать как нейтральное. Значение, значительно ниже среднего также фиксируется в Кызылординской области (61,5) (Таблица 3).

Таблица 3

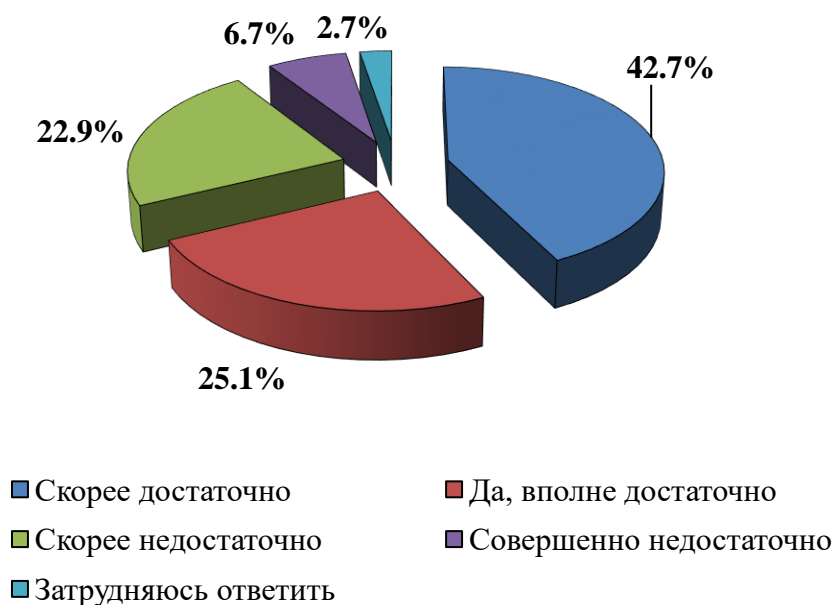
Распределение ответов на вопрос: «Оцените, насколько Вы удовлетворены качеством полученного или получаемого образования: общее среднее образование», (в сумме вариантов ответа «полностью удовлетворен» и «скорее удовлетворен», в %, в разрезе регионов)

	%
Южно-Казахстанская (ныне Туркестанская) область	95,5
Восточно-Казахстанская область	92,6
г. Астана	88,9
Атырауская область	87,0
Карагандинская область	81,4
Актюбинская область	78,6
Северо-Казахстанская область	76,9
Жамбылская область	74,0
Алматинская область	73,7
г. Алматы	72,0
Западно-Казахстанская область	71,4
Костанайская область	70,3
Павлодарская область	70,3
Акмолинская область	68,4
Кызылординская область	61,5
Мангистауская область	10,7

Одной из задач настоящего исследования было выявление мнения молодежи относительно уровня удовлетворенности условиями для саморазвития в местах проживания. Полученные данные показывают, что в целом молодежь страны удовлетворена условиями, предоставляемыми в их городах, селах – количество в той иной степени довольных ими (67,8 %) превышает количество не удовлетворенных (29,6 %) более чем в два раза (Рисунок 3).

Рисунок 3

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, в настоящее время в Вашем городе/селе создано достаточно возможностей для развития молодежи?», (в %)

Анализ корреляций показывает, что степень удовлетворенности молодежи имеющимися условиями для собственного развития различается в зависимости от возраста. Так, если в двух младших категориях молодежи (от 14 до 18 лет и от 19 до 23 лет) суммарный показатель удовлетворенных равен 70 % и 70,7 % соответственно, то в старшей возрастной категории он несколько ниже – 64,2 %.

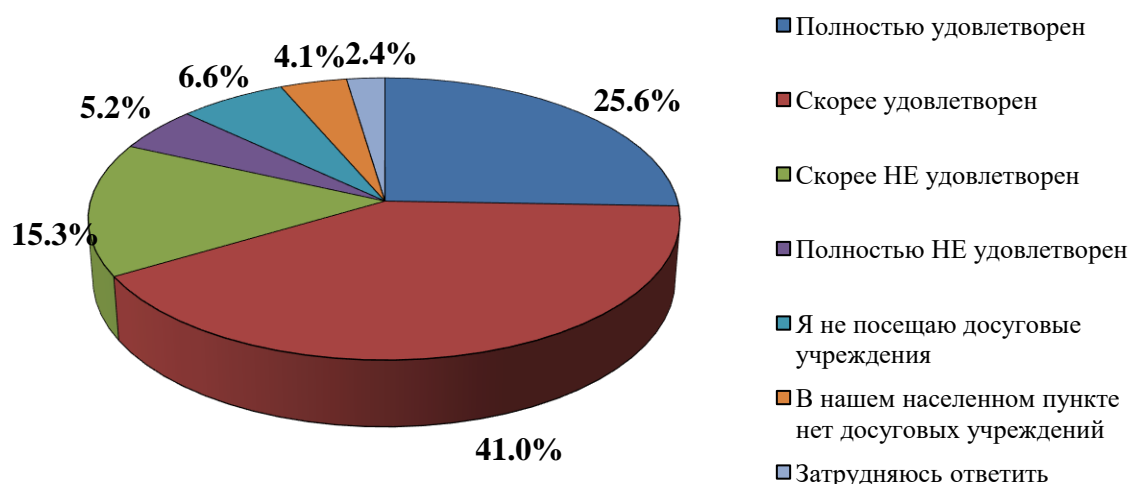
При среднем значении суммарного показателя довольных в той или иной степени, равном 67 % выделяются регионы страны, молодежь которых в наибольшей степени довольна предоставляемыми условиями для ее развития. К таким регионам-лидерам относятся: г. Астана (93,2 %) и Кызылординская область (83,5 %). К регионам, в которых процент удовлетворенной молодежи условиями для своего развития наиболее низок, относятся Павлодарская область – в ней данный суммарный показатель равен 45,9 % и Алматинская область (56,9 %).

Что касается степени удовлетворенности молодежи работой досуговых учреждений в местах ее проживания, то согласно полученным данным 66,5 % молодежи в целом довольны работой организаций досуга в местах постоянного проживания. К таким досуговым учреждениям относятся дома или дворцы школьников и молодежи, школы искусств, дворцы спорта, ДЮСШ и проч. Однако, практически каждый молодой казахстанец (20,5 %) не удовлетворен деятельностью досуговых центров в своем городе или селе. Если прибавить к последним 6,6 % ответивших, что не посещают такие учреждения, и 4,1 % тех, кто заявил, что в их населенном пункте нет досуговых

учреждений, то получается, что 31,2 % молодого населения страны не имеет доступа к качественному досугу (Рисунок 4).

Рисунок 4

Распределение ответов на вопрос: «Удовлетворены ли Вы качеством и работой досуговых учреждений (домов, дворцов школьников и молодежи, школ искусств, дворцов спорта, ДЮСШ, спортивных центров и др.), которые находятся в Вашем городе/селе?», (в %)

При среднем значении суммарного показателя удовлетворенности (в сумме ответов «Полностью удовлетворен» и «Скорее удовлетворен»), равном 66,5 % он незначительно варьируется по регионам. Так, наибольшее значение данный показатель имеет в Акмолинской и Восточно-Казахстанской областях (по 75 %) и Мангистауской области (74,7 %), наименьшее – в Жамбылской (52,8 %), Костанайской (54,9 %) и Алматинской (56,5 %) областях.

Анализ корреляций в разрезе возраста не выявил особых различий в уровне удовлетворенности молодежи состоянием досуговых учреждений по месту жительства, разница суммарного показателя во всех трех возрастных категориях молодежи не превышает 3 %.

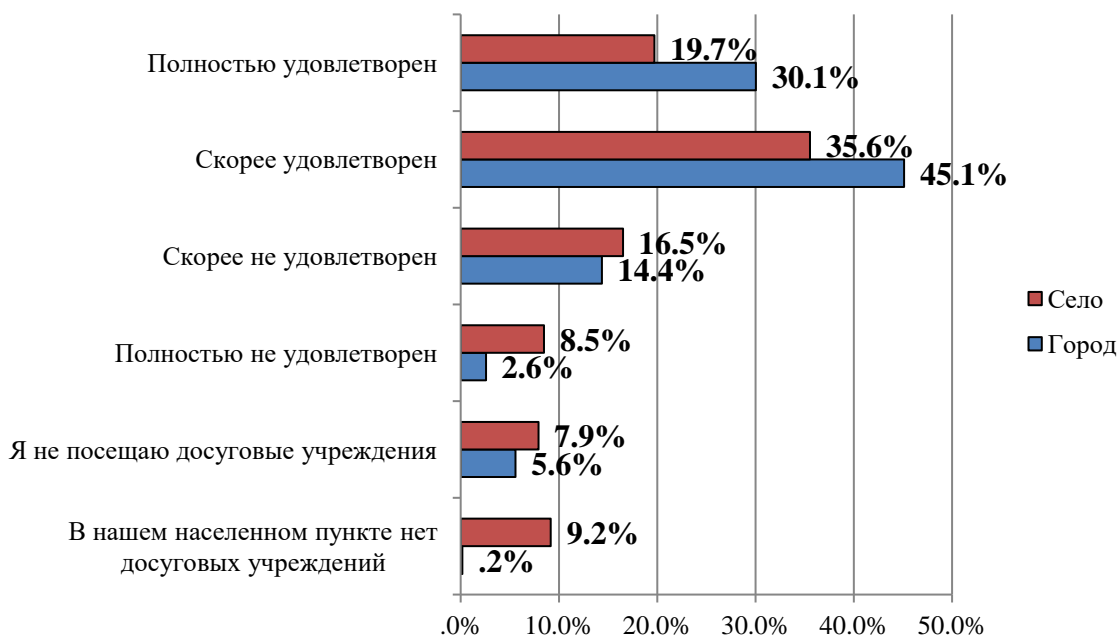
Небольшие различия в оценке своей удовлетворенности досуговым сервисом в регионе проживания демонстрирует молодежь разной этнической принадлежности. Наибольшее значение демонстрирует молодежь из числа казахской этнической группы (68,6 %) при среднем значении суммарного показателя 66,5 %. У русской молодежи он составил 65,5 %, у молодежи других этносов – 57,3 %.

Практически на 20 % различаются значения суммарного показателя удовлетворенности в зависимости от места проживания – в городе или в селе. Так, данные показывают, что среди городской молодежи доля довольных работой досуговых учреждений превышает среднее значение по стране практически на 10 % и составляет 75,2 %. Напротив, сельские жители

характеризуются тем, что на 10 % меньше удовлетворены качеством досуговых мест, чем в среднем по стране, – 55,3 % сельской молодежи в той или иной степени довольны их работой. Кроме того, среди сельчан 9,2 % опрошенной молодежи заявила, что не посещает досуговые учреждения по причине их отсутствия в ее населенном пункте (Рисунок 5).

Рисунок 5

Распределение ответов на вопрос: «Удовлетворены ли Вы качеством и работой досуговых учреждений (домов, дворцов школьников и молодежи, школ искусств, дворцов спорта, ДЮСШ, спортивных центров и др.), которые находятся в Вашем городе/селе?», (в %, в разрезе типа поселения)

2.3. Актуальные проблемы молодежи в местах проживания

Одним из измерений социального самочувствия молодежи является выявление ключевых проблем в местах проживания и определение степени их актуальности. Среди предложенных в анкете наиболее актуальными для современной казахстанской молодежи оказались экономические проблемы - высокие цены на продукты питания, низкий уровень дохода и проблемы с трудоустройством. Данные проблемы указывались в качестве наиболее актуальных более чем 60 % опрошенных молодых людей (в сумме ответов «Очень актуально» и «Скорее актуально»). Это может говорить о том, что значительная часть современной казахстанской молодежи испытывает трудности в трудоустройстве, в приобретении важнейших товаров каждодневного спроса (Таблица 4).

Таблица 4

Распределение ответов на вопрос: «Оцените, пожалуйста, по пятибалльной шкале насколько актуальны перечисленные проблемы для молодежи Вашего города / села» (в сумме вариантов ответа «Очень актуально» и «Скорее актуально», в %)

	%
Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления	67,6
Низкий уровень дохода (низкая заработная плата, стипендия, др.)	66,6
Проблемы с трудоустройством, безработица	63,8
Недоступность высшего образования (высокая стоимость)	62,6
Наркомания, токсикомания, алкоголизм и табакокурение	45,0
Низкий уровень культуры, бездуховность молодежи	39,4
Проблемы досуга молодежи, негде провести свободное время	37,6
Нехватка узких специалистов в медицинских центрах, поликлиниках	37,6
Отсутствие уверенности в завтрашнем дне	36,6
Преступность среди молодежи	36,3
Неустроенность личной жизни	35,3
Религиозный экстремизм в молодежной среде	35,2
Конфликты с родителями / преподавателями / старшим поколением, непонимание родных и близких	30,4
Угроза личной безопасности (страшно ходить по улицам и т.п.)	29
Слабая организация центров развития дошкольного и школьного воспитания	28,1
Нехватка социальных и психологических служб, телефонов доверия	27,2
Отсутствие доступа к высокоскоростному Интернету, к качественной мобильной связи	26,8
Отсутствие специализированных магазинов, отделов по продаже спортивного инвентаря и товаров	26,2

Если принять во внимание данные социологических исследований, проведенных в 2017 году, то мы видим, что пятерка наиболее актуальных проблем для молодежи страны сохраняется.

Анализ корреляций в разрезе возраста показывает, что актуальность ряда проблем растет с увеличением возраста молодежи. Прежде всего, это относится к проблемам, связанным с низким уровнем дохода, трудоустройством и высокими ценами на продукты первостепенной важности. Кроме того, с увеличением возраста более значимыми проблемами для молодежи являются низкий уровень культуры молодежи, злоупотребление вредными привычками и низкий уровень медицинского обслуживания.

Региональный анализ данных показывает, что существует зависимость между высокой степенью актуальности социальной проблемы для молодежи и регионом ее проживания. Так, проблема недоступности высшего образования в большей степени волнует молодежь столицы, Атырауской и

Мангистауской областей – 63,2 %, 58,0 % и 50,7 % назвавших данную проблему очень актуальной. Проблемой низкого уровня дохода в большей мере озабочена молодежь Астаны (74,4 %), Атырауской (62,3 %) и Алматинской (52,2 %) областей. В тройку регионов-лидеров по числу молодых людей, считающих очень актуальной проблему высоких цен на важнейшие продукты питания, входят г. Астана (82,1 %), Мангистауская область (68,0 %) и Атырауская область (66,7). Проблемы с трудоустройством в большей мере, чем других волнует молодых граждан, проживающих в Астане (73,5 %) и в Мангистауской области (73,3 %). Низкий уровень культуры, бездуховность молодежи главным образом волнует молодых жителей Астаны (65,8 %) и Атырауской области (52,2 %).

Были замечены некоторые различия в осознании степени актуальности разных социальных проблем для молодежи разной этнической принадлежности. Казахов в большей степени, чем молодежь других национальностей, волнуют проблемы недоступности высшего образования (36,8 % казахской молодежи назвали данную проблему очень актуальной, тогда как среди русских таковых 29,4 %, среди молодежи других этносов – 33,3 %), высокие цены на продукты питания (46,4 % среди казахов, 39,3 % среди русских, 41,6 % среди других), проблемы безработицы (42,5 %, 28,6 % и 39,7 % соответственно), низкий уровень культуры, бездуховность молодежи (21,6 %, 16,3 % и 13,9 % соответственно), религиозный экстремизм в молодежной среде (20,2 %, 9,1 % и 11,6 % соответственно).

Русскую молодежь, в большей степени, чем представителей других этносов, волнует проблема нехватки узких специалистов в медицинских центрах, поликлиниках (24,1 % назвавших ее очень актуальной среди русских, 18,7 % среди казахов, 18,0 % среди других этносов) и проблема нехватки социальных и психологических служб, телефонов доверия (13,6 %, 12,4 % и 10,5 % соответственно).

2.4. Проблемы молодежи в сфере трудоустройства

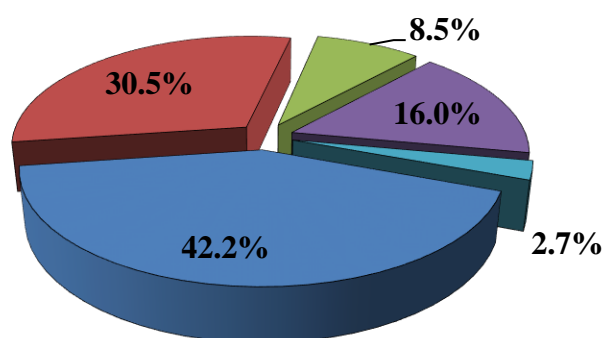
Из всех проблем, волнующих молодежь, особое внимание в исследовании было уделено проблемам в сфере трудоустройства. Согласно полученным данным, 42,2 % молодых людей испытывают серьезные проблемы на рынке труда, постоянно сталкивается с проблемами трудоустройства. Еще 30,5 % молодежи испытывают трудности с трудоустройством по своей специальности, то есть подтверждают высокую актуальность для казахстанской молодежи проблемы так называемой «дипломированной безработицы». Только практически каждый одиннадцатый опрошенный молодой человек (8,5 %) заявил, что не испытывает никаких проблем в сфере трудоустройства, выбрав вариант ответа «У молодых людей моего города/села нет проблем с трудоустройством» (Рисунок 6).

Данные показывают, что чаще всего сталкивается с проблемами трудоустройства молодежь в возрасте от 24 до 28 лет (48,5 % от всех опрошенных данного возраста), что легко объясняется тем, что именно данная возрастная категория относится к тем, кто активно ищет работу по окончании

учебного заведения. Не было замечено какой-то значимой зависимости между представлением молодежи о собственной уязвимости на рынке труда и другими социально-демографическими характеристиками – полом, местом проживания, уровнем дохода и прочее.

Рисунок 6

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, испытывает ли молодежь Вашего города/села трудности с поиском работы и трудоустройством?», (в %)

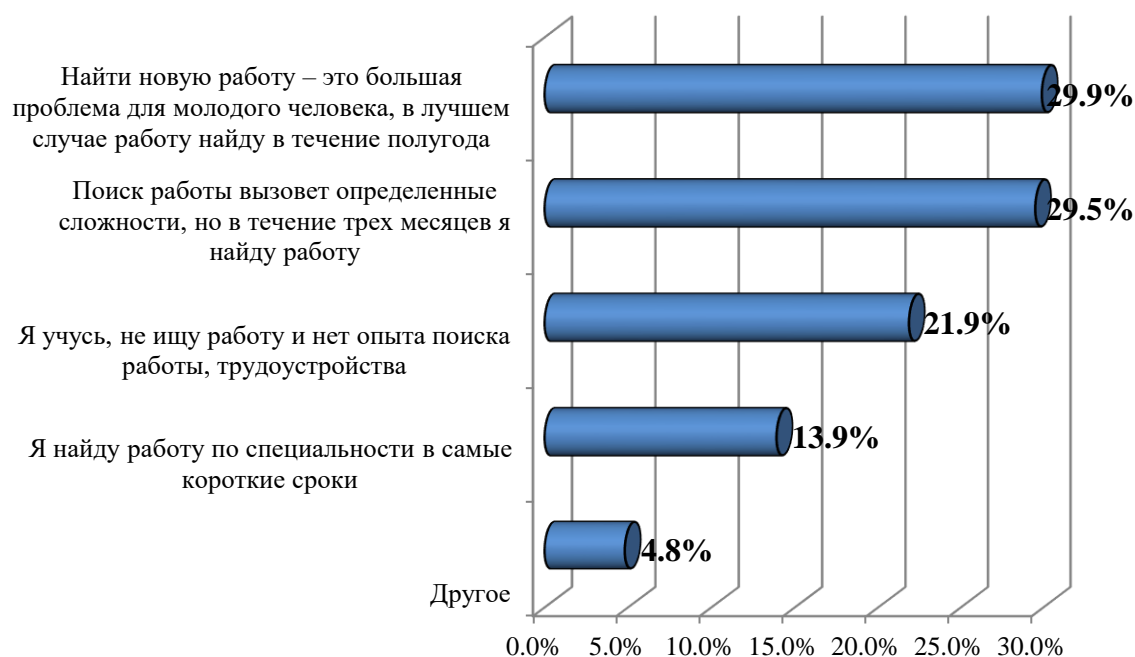

- Да, молодежь постоянно сталкивается с проблемами трудоустройства
- Молодежь испытывает трудности с трудоустройством по специальности. Работу без профессиональных навыков найти не трудно
- У молодых людей моего города / села нет проблем с трудоустройством
- Я учусь, не ищу работу и нет опыта поиска работы, трудоустройства
- Затрудняюсь ответить

Согласно значительной части молодежи, при необходимости поиск работы вызовет у них определенные сложности, в том числе обусловленные молодым возрастом. 29,9 % опрошенных молодых людей убеждены, что поиск новой работы – это большая проблема для молодого человека, в лучшем случае работу можно найти в течение полугода. Еще 29,5 % уверены, что, несмотря на то, что поиск работы вызовет определенные сложности, ее можно найти в течение трех месяцев. 13,9 % уверены, что при необходимости смогут найти подходящую для себя работу в самые короткие сроки (Рисунок 7).

Рисунок 7

Распределение ответов на вопрос: «В случае, если Вы окажетесь без работы, как быстро, по Вашему мнению, Вы сможете найти подходящую для вас работу?», (в %)

Выводы по разделу:

1. В целом, молодежи Казахстана присущи оптимистичные настроения и высокий уровень субъективной удовлетворенности жизнью. Подавляющее большинство молодых казахстанцев (92%) в той или иной степени удовлетворены своей жизнью. Значительных различий в степени удовлетворенности своей жизнью между молодежью разных возрастных категорий замечено не было.

2. Степень удовлетворенности жизнью зависит от этнической принадлежности – в наибольшей степени удовлетворены своей жизнью представители казахской этнической группы (93,2 %), также уровень удовлетворенности жизнью находится в прямой зависимости от уровня материального благополучия – чем он выше, тем выше общая удовлетворенность.

3. В пятерку сфер, состоянием которых молодежь страны удовлетворена в наибольшей степени (суммарный показатель ответов «Полностью удовлетворен» и «Скорее удовлетворен») входят: отношения с окружающими (семьей, друзьями, коллегами) (86,2%), состояние собственного здоровья (76,2%), качество полученного / получаемого образования (73,6%), материальное положение семьи (73,3%) и качество обеспечения безопасности (72,5%).

4. В пятерку наиболее проблемных сфер жизнедеятельности молодежи (суммарный показатель ответов «Совершенно не удовлетворен» и «Скорее не удовлетворен») входят: экологическая ситуация в городе / селе (18,9 %),

медицинское обслуживание в городе / селе (15,1 %), работа / возможности трудоустройства (14,7 %), возможности для достижения поставленных целей (10,9 %) и жилищные условия (10,1 %).

5. Более 80 % опрошенной молодежи страны в той или иной степени удовлетворены развитием места своего постоянного проживания. Существуют значительные различия в степени удовлетворенности развитием своего населенного пункта между городским и сельским населением. Городская молодежь в большей степени удовлетворена развитием своего населенного пункта (90 % против 76,5 % в сельской местности). Практически на 20 % различаются значения суммарного показателя удовлетворенности в зависимости от места проживания – в городе или в селе.

6. Более 75 % молодых казахстанцев в той или иной степени удовлетворены качеством полученного или получаемого в данный момент общего среднего образования.

7. К регионам-лидерам, молодежь которых в наибольшей степени довольна предоставляемыми условиями для ее развития, относятся г. Астана (93,2 %) и Кызылординская область (83,5 %). К регионам, в которых процент удовлетворенной молодежи условиями для своего развития наиболее низок, относятся Алматинская (56,9 %) и Павлодарская (45,9 %) области.

8. Наиболее актуальными для современной казахстанской молодежи оказались экономические проблемы – высокие цены на продукты питания (67,6 %), низкий уровень дохода (66,6 %) и проблемы с трудоустройством (63,8 %). Около 40 % молодежи испытывают серьезные проблемы на рынке труда, постоянно сталкиваются с проблемами трудоустройства. Только 13,9 % уверены, что при необходимости смогут найти подходящую для себя работу в самые короткие сроки.

9. Астана уверенно лидирует среди регионов страны, молодежь которых демонстрирует наиболее высокую озабоченность социальными проблемами. Это может быть обусловлено большей уязвимостью жителей города перед лицом социальных трудностей по причине отсутствия собственного жилья и стабильной работы. Главным образом это относится к мигрантам из сел и других городов, переехавших в Астану не так давно. К тому же столь высокая степень актуальности социальных проблем у молодежи Астаны может быть объяснена изначальными высокими притязаниями столичной молодежи.

Рекомендации:

1. Учитывая, что в число наиболее актуальных проблем молодежи входят проблемы трудоустройства, безработицы, необходимо оптимизировать работу молодежных бирж труда, молодежных ресурсных центров, направленную на оказание помощи молодым людям, ищущим работу. Рекомендуется обратить специальное внимание на проведение регулярной рекламной кампании молодежных организаций, специализирующихся на оказании поддержки молодежи на рынке труда, поскольку молодежь слабо осведомлена о направлениях их работы.

2. Учитывая, что достаточно актуальной является проблема поиска молодежью работы по полученной специальности, что «обнажает» проблему «случайного» выбора вуза и специальности для обучения, рекомендуется разработка концепции профориентационной работы в стране, направленной на проведение ежегодного мониторинга нужных стране профессий, размещение этой информации в открытых источниках для возможности ознакомления родителей и абитуриентов, выявление личностных особенностей и склонностей к определенным видам профессий в выпускных классах школ.

РАЗДЕЛ III. ОТНОШЕНИЕ МОЛОДЕЖИ К ГОСУДАРСТВЕННОЙ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКЕ

Проблема.

Отношение молодежи к государственной молодежной политике в рамках настоящего исследования изучалось через анализ уровня осведомленности молодежи о деятельности госорганов, рассмотрение степени информированности о государственных программах и выявление степени удовлетворенности молодежи реализацией молодежной политики.

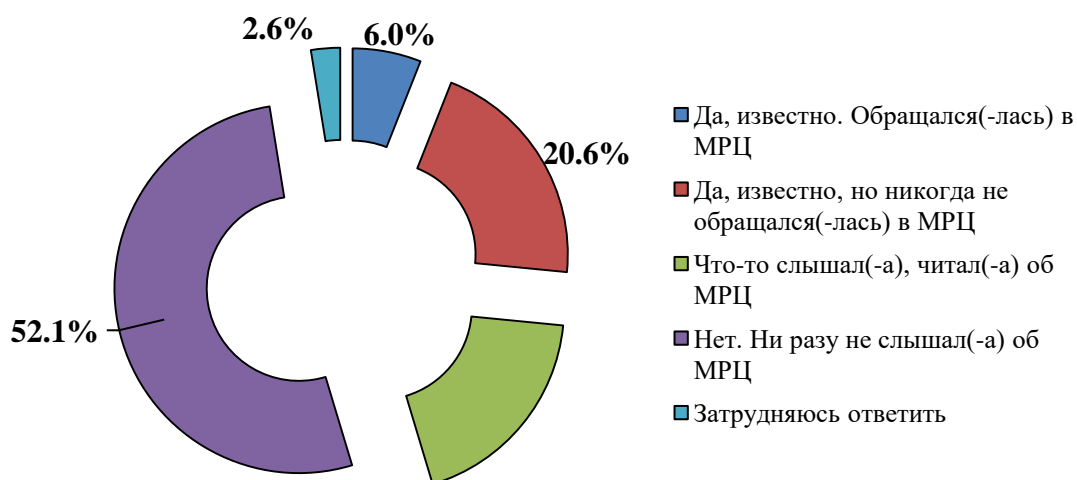
Результаты.

3.1. Уровень осведомленности молодежи о деятельности отдельных государственных органов, реализующих молодежную политику и ее оценка

Одной из задач настоящего исследования было определение уровня осведомленности молодежи о деятельности государственных органов, ответственных за реализацию молодежной политики. Молодежи предлагалось указать, насколько она знакома с работой таких государственных органов как Молодежные ресурсные центры, Департамент молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан и Управление каждой отдельной области/ города, которое занимается вопросами молодежной политики, и оценить их работу. Из трех предложенных для оценки государственных органов, осуществляющих государственную молодежную политику в Казахстане, наиболее знакома молодежи страны работа Молодежных ресурсных центров – почти 50 % молодых людей в той или иной степени знакомы с ней (*Рисунок 8*).

Рисунок 8

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Молодежных ресурсных центров (МРЦ) Вашего района/города/области?», (в %)

Из них только 6 % молодых людей знакомы с МРЦ не понаслышке, заявив, что обращались в них лично. Еще 20,6 % указали, что им известно о деятельности МРЦ, но сами они туда никогда не обращались. 18,8 % что-то слышали или читали о МРЦ. Последняя категория наименее осведомлена о деятельности МРЦ, и по сути не может входить в число информированных, поскольку подавляющее большинство населения Казахстана хотя бы раз в жизни что-то слышала о МРЦ, не имея при этом никакого представления об их работе. Таким образом, более 52 % опрошенных молодых людей отметили, что ни разу не слышали о деятельности МРЦ.

Следует отметить, что в последние три года (начиная с 2016 года) количество молодых казахстанцев, ничего не знающих (не слышавших) о деятельности МРЦ сохраняется на одном уровне – в 2016 году таковых было 53 %, в 2017 – 50,5 %, в 2018 – 52,1 %.

Респондентам, имевшим опыт обращения в МРЦ, предлагалось оценить работу различных направлений деятельности МРЦ по шкале «эффективная - неэффективная». Количество молодых людей, высоко оценивших работу Молодежных ресурсных центров в месте своего проживания, по всем направлениям деятельности превышает количество недовольных (оценивших ее как неэффективную) более чем в 2,5 раза (Таблица 5).

Таблица 5

Распределение ответов на вопрос: «Оцените, пожалуйста, работу Молодежных ресурсных центров Вашего района/города/Вашей области в сфере...», (в %)

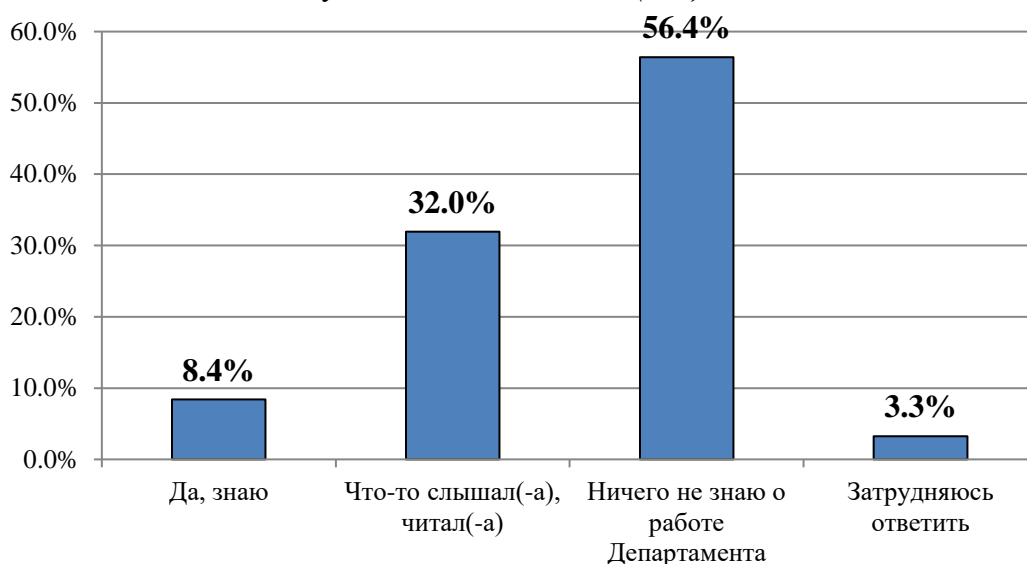
	Эффективная	Неэффективная
Информирование молодежи о реализуемых для нее государственных социальных программах	76,7	15,8
Оказание консультационных услуг (правовых, по вопросам получения образования, жилья, трудоустройства, поддержки молодым семьям и т.д.)	65,0	23,3
Предоставление открытых пространств для саморазвития молодежи (коворкинг-зон)	57,5	25,8
Организация обучающих тренингов по жизненно важным навыкам (ответственности, коммуникабельности, лидерству, критическому мышлению, гендерному равенству и т.д.)	67,5	24,2
Оказание поддержки молодежных инициатив и идей	60,8	25,0
Адресная работа с целевыми группами (безработной, сельской, рабочей, студенческой молодежью, молодыми семьями, молодыми людьми с особыми потребностями и т.д.) в рамках конкретных проектов и программ	66,7	17,5

Чуть ниже показатель осведомленности молодежи страны о работе Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и

гражданского общества Республики Казахстан – он составляет 40,4 %. Из них только 8,4 % молодых людей уверенно ответили, что знают о его деятельности, 32 % что-то слышали о ней или читали. 56,4 % молодых казахстанцев ничего не знают о работе Департамента молодежной политики МДРГО РК (Рисунок 9).

Рисунок 9

Распределение ответов на вопрос: «Известно ли Вам о работе Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан?», (в %)

Следует отметить, что по сравнению с предыдущим 2017 годом, доля молодых казахстанцев, ничего не знающих о работе Департамента, сократилась почти на 3 % – с 59,3 % в 2017 году до 56,4 % – в текущем.

Как и в случае с оценкой МРЦ, молодежи предлагалось оценить эффективность деятельности Департамента молодежной политики МДРГО РК.

Таблица 6

Распределение ответов на вопрос: «Оцените, пожалуйста, работу Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан по...», (в %)

	Эффективная	Неэффективная
Координация работы областных / городских управлений по вопросам молодежной политики / внутренней политики	83,9	6,5
Взаимодействие с молодежными организациями	74,4	19,0
Обеспечение научной и методической литературой (книги, методические пособия, брошюры и др.)	66,1	23,2
Информационно-разъяснительная работа (публикации в СМИ, встречи с молодежью, информационные кампании)	70,2	20,8

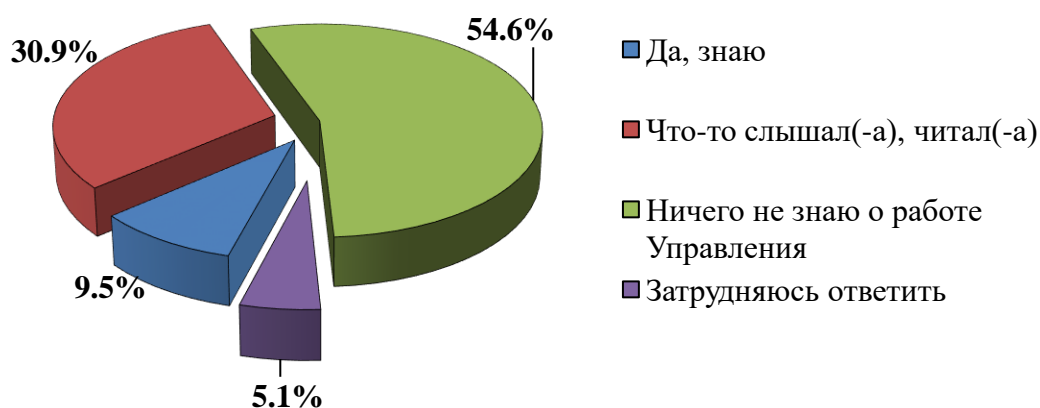
Содействие развитию волонтерской деятельности молодежи	64,9	22,0
Работа по патриотическому воспитанию молодежи	78,0	17,3

Мы видим, что молодые респонденты, хорошо знакомы с деятельностью Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, достаточно высоко оценивают эффективность его работы по всем направлениям. Проблема состоит в том, что эти оценки получены от небольшого числа молодых казахстанцев, имеющих опыт обращения в данный государственный орган, остальная же часть молодежи ничего не знает о его работе, и, следовательно, не может ее оценить.

Практически похожую ситуацию мы видим в отношении молодежи к работе Управления по вопросам молодежной политики / внутренней политики места ее проживания. Как и в предыдущих двух случаях, количество хорошо осведомленных о работе данных Управлений меньше, чем совершенно ничего не слышавших о ней (40,4 % в сумме ответов «Да, знаю» и «Что-то слышал, читал» против 54,6 % ничего не слышавших) (Рисунок 10).

Рисунок 10

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/Вашего города?», (в %)

По сравнению с 2016 годом, доля молодежи, совершенно не знакомой с работой Управления по вопросам молодежной политики в своем населенном пункте, незначительно увеличилась – с 53,4 % в 2016 году до 54,6 % в 2018 году. Это говорит о том, что работа в направлении разъяснения своих целей и мероприятий населению, проводимая данными Управлениями, требует усиления.

Как и в случае с Молодежными ресурсными центрами и Департаментами молодежной политики МДРГО РК, при оценке молодежью

работы Управлений по работе с молодежью в регионах преобладали положительные оценки – количество оценивших их работу как эффективную превышало число недовольных ею по всем направлениям. Наиболее высоко молодые респонденты, хорошо знакомые с работой таких Управлений, оценили их организационно-практическую работу (проведение акций, семинаров, круглых столов, флэшмобов и др.), а также информационно-разъяснительную работу (публикации в СМИ, встречи с молодежью, информационные кампании) (Таблица 7).

Таблица 7

Распределение ответов на вопрос: «Оцените, пожалуйста, работу Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/Вашего города по следующим видам...», (в %)

	Эффективная	Неэффективная
Обеспечение научной и методической литературой (книги, методические пособия, брошюры и др.)	65,3	28,9
Информационно-разъяснительная работа (публикации в СМИ, встречи с молодежью, информационные кампании)	82,1	13,2
Организационно-практическая работа (проведение акций, семинаров, круглых столов, флэшмобов и др.)	86,3	8,9
Работа с целевыми группами молодежи (сельская, безработная, маргинальная, рабочая, студенческая, и др.)	70,5	20,0
Оказание содействия занятости молодежи, поддержка молодых семей и др.	71,1	21,6
Работа по патриотическому воспитанию	62,1	29,5
Неформальные встречи с молодежью (беседы на рынках, общежитиях, стройплощадках и др.)	63,2	23,2

3.2. Степень информированности о государственных программах и проектах по поддержке молодежи

Одной из форм социальной активности молодых граждан в жизни общества является участие в государственных программах по поддержке молодежи. Уровень участия молодежи страны в реализации данных программ напрямую зависит от степени информированности молодых людей о целях данных программ, возможностях, которые они предоставляют для развития молодежи, и об условиях участия в них.

Из 12 предложенных в социологической анкете государственных программ и проектов по поддержке молодежи, реализуемых в Казахстане, наиболее знакомыми для молодежи страны оказались такие проекты как Международная стипендия «Болашақ», «С дипломом – в село!», «Жасыл ел», «Дорожная карта бизнеса – 2020», «Нұрлы жер» и «Молодежная практика». По всем шести программам количество молодых людей, в разной степени осведомленных о них, превышало количество никогда о них не слышавших.

По всем остальным шести программам, обозначенным в анкете, число никогда не слышавших о них превышало 50 % (Таблица 8).

Таблица 8

Распределение ответов на вопрос: «О каких государственных программах и проектах по поддержке молодежи Вы слышали, знаете или являлись участником?», (в %)

Государственные программы, молодежные проекты	Что-то слышал (-а)	Хорошо знаю, но не участвовал (-а)	Знаю, участвовал (-а)	Ничего не знаю, не слышал (-а)
«Молодежная практика»	36,0	12,3	3,3	48,4
«С дипломом – в село!»	51,9	19,5	1,5	27,1
«Жасыл Ел»	48,6	18,2	4,6	28,6
Единая программа поддержки и развития бизнеса «Дорожная карта бизнеса 2020»	47,4	15,9	1,8	34,9
Программа развития продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017-2021 годы	30,8	9,7	0,9	58,7
Программа жилищного строительства «Нұрлы жер»	46,1	17,0	1,4	35,6
Международная стипендия «Болашақ»	53,7	18,7	0,8	26,8
Государственная молодежная премия «Дарын»	36,7	11,4	0,8	51,1
Серпін-2050	30,3	9,1	0,4	60,2
Бесплатное техническое и профессиональное образование для всех	32,4	10,7	1,5	55,4
Проект развития молодежного корпуса	17,7	7,3	0,6	74,4
Молодежный кадровый резерв	17,9	7,5	1,1	73,5

Следует отметить, что государственные программы и проекты, вошедшие в первую шестерку наиболее известных для молодежи Казахстана, главным образом известны на уровне «Что-то слышал о них», что не может указывать на действительно хорошую осведомленность о них. Доля молодежи, хорошо знакомых с реализацией данных программ и принявших в ней участие, по всем шести перечисленным проектам не превышает 5 %. Это указывает на крайне низкую степень информированности современной казахстанской молодежи о молодежных программах по ее поддержке, что является следствием как низкой эффективности рекламно-пропагандистской работы государства по привлечению молодежи к участию в данных проектах, так и слабой мотивации самой молодежи для проявления социальной активности. Следует отметить, что столь низкая степень информированности

молодежи о государственных молодежных проектах и крайне низкий уровень участия в них характерен для всех трех возрастных категорий молодежи.

Если проанализировать региональный срез состава активных участников реализации государственных молодежных проектов, то мы видим, что активнее всего вовлекается в реализацию проекта «Молодежная практика» молодежь Жамбылской и Западно-Казахстанской областей. В данных областях количество молодых респондентов, заявивших, что имеют опыт участия в проекте «Молодежная практика», превышает 10 %. Наиболее активными участниками программы «С дипломом – в село!» являются, судя по полученным данным, молодые жители Кызылординской области – 5,7 % респондентов указали, что имеют опыт собственного участия в ней. Количество участников программы «Жасыл ел» более значительно, чем в предыдущих проектах, порог активных участников в ней превысил 10 % в пяти областях страны – Актыубинской (14,9 %), Кызылординской (14 %), Павлодарской (12,1 %), Западно-Казахстанской (11,6 %) и Алматинской (10,6 %).

Программа «Дорожная карта бизнеса – 2020» наиболее активно осваивается молодыми жителями Северо-Казахстанской и Костанайской областей – доля респондентов, имеющих опыт участия в ней, равен в данных областях 5,8 % и 5,5 % соответственно. Наиболее активными участниками реализации программы жилищного строительства «Нұрлы жер» являются молодые жители Северо-Казахстанской области – при среднем показателе участия в ней по стране 2,1 % в данной области его значение превышает значение средней величины в 10 раз и равняется 21,2 %.

Судя по полученным данным, наиболее успешно программа по бесплатному техническому и профессиональному образованию для всех осуществляется в Павлодарской и Мангистауской областях – в данных регионах доля молодежи, принявшей участие в них лично, значительно превышает средний показатель 1,8 % (9,5 % и 5,3 % соответственно).

Одной из задач настоящего исследования было определение степени информированности молодежи страны о молодежных организациях и уровня участия в их деятельности.

Данные, полученные в ходе социологического опроса, позволяют составить рейтинг популярности молодежных организаций среди молодежи страны.

Согласно полученным данным, лидирует по популярности Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нур Отан» – 78,6 % опрошенной молодежи заявили, что знают о ней. Несмотря на столь высокую популярность данной молодежной организации среди казахстанской молодежи, только 31,9 % заявили, что им лично приходилось работать или сотрудничать с ней. Столь высокий показатель осведомленности молодых людей о «Жас Отан», на наш взгляд, не может свидетельствовать о том, что молодежь страны хорошо осведомлена о целях и основных направлениях работы данной молодежной организации, а может указывать на ее популярность, обусловленную популярностью партии «Нур Отан» в стране. Молодежное крыло «Жас Отан»,

безусловно, лидирует и по популярности, и по числу активных членов, уверенно опережая все остальные молодежные организации все последние годы (за исключением Республиканского штаба молодежных трудовых отрядов «Жасыл ел»).

Если пока не учитывать численность участников представленных молодежных организаций, а принять во внимание только осведомленность о них, то мы видим, что второй по популярности после «Жас Отан» (78,6 % знающих о ней) является организация Союз КВН Казахстана (64,2 %), третья – Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента Республики Казахстан «Болашақ» (61,3 %).

Если сравнить уровень информированности молодежи страны о молодежных организациях в 2018 году с показателями прошлого, 2017 года, то мы видим, что принципиально картина не изменилась, за исключением того, что за последний год большую известность, по-видимому, получил Союз КВН Казахстана, занимавший в прошлом году только четвертую позицию (Таблица 9).

Таблица 9

Распределение ответов на вопрос: «Какие молодежные организации Вы знаете?», (в динамике за последний год, в %)

	2017	2018
Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нур Отан»	78,4	78,6
Союз КВН Казахстана	60,7	64,2
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента Республики Казахстан «Болашақ»	63,2	61,3
Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов «Жасыл ел»	57,9	57,8
Единая детско-юношеская организация «Жас Улан»	54,8	56,1
Альянс студентов Казахстана	38,9	33,9
Национальная волонтерская сеть	32,1	28,2
Конгресс молодежи Казахстана	24,6	23,3
Национальный Дельфийский комитет	-	12,2

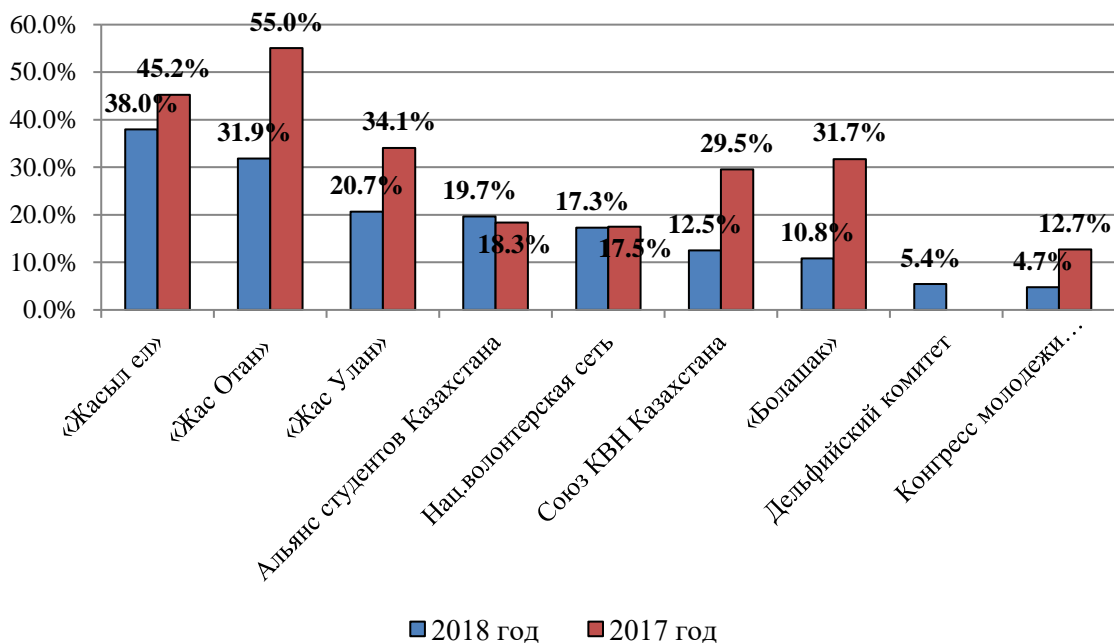
Уровень осведомленности о молодежных организациях, очевидно, значительно выше, чем уровень участия в их деятельности. Если максимальный показатель ознакомленности с деятельностью организации (знание о ней) равен 78,6 % (в случае с «Жас Отан»), то максимальное значение уровня участия в них равен 38 %, характеризующее Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов «Жасыл ел». На втором месте по уровню участия стоит «Жас Отан» (31,9 %), на третьем - Единая детско-юношеская организация «Жас Улан» (20,7 %). Такие молодежные организации как «Ветеранская организация», Движение коммунистов Казахстана, Движение за свободный интернет, Движение «Алга» имеют крайне низкий показатель членства молодежи, в ходе прошедшего опроса назывались только по одному разу.

Сравнительный анализ полученных данных с показателями членства молодежи в молодежных организациях в 2017 году показывает, что общий

уровень участия молодежи в их деятельности практически по всем представленным молодежным проектам упал. Вырос показатель членства молодежи только в Альянсе студентов Казахстана, и то незначительно (Рисунок 11).

Рисунок 11

Распределение ответов на вопрос: «С какими из них, Вам приходилось работать, сотрудничать, контактировать?» (в динамике за последний год, в %)

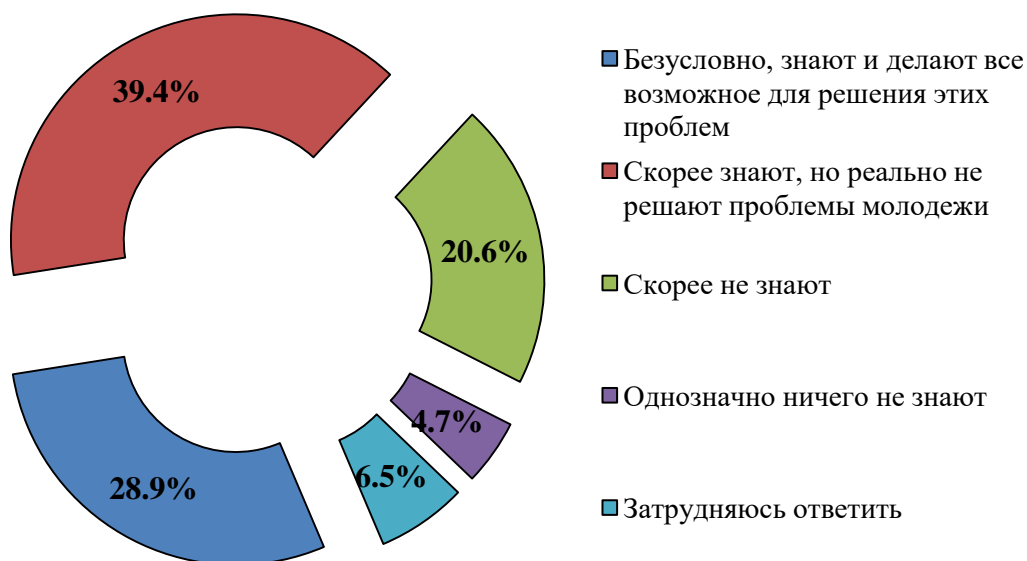
3.3. Степень удовлетворенности молодежи реализацией государственной молодежной политики

Вопрос удовлетворенности молодежи реализацией государственной молодежной политики рассматривался в двух направлениях – посредством изучения мнения молодежи об осведомленности государства о реальных проблемах молодежи, нуждающихся в решении, и напрямую через анкетный вопрос «Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены тем, как реализуется государственная молодежная политика в Казахстане?».

По мнению молодежи страны, государственные органы в целом имеют представление о реальных проблемах молодых людей – так считают 68,3 % опрошенных молодых людей, в сумме ответов «Безусловно, знают и делают все возможное для решения этих проблем» и «Скорее знают, но реально не решают проблемы молодежи». Из них 28,9 % уверены, что государство делает все для решения молодежных проблем. 39,4 % высказались, что несмотря на то, что государственные органы, ответственные за реализацию молодежной политики, владеют информацией о проблемах молодежи, тем не менее реально данные вопросы не решаются. Каждый пятый молодой казахстанец (20,6 %) заявил, что государство слабо представляет себе проблемы, которые требуется решить в молодежной среде, еще 4,7 % уверены, что государство совершенно не владеет информацией о молодежных проблемах (Рисунок 12).

Рисунок 12

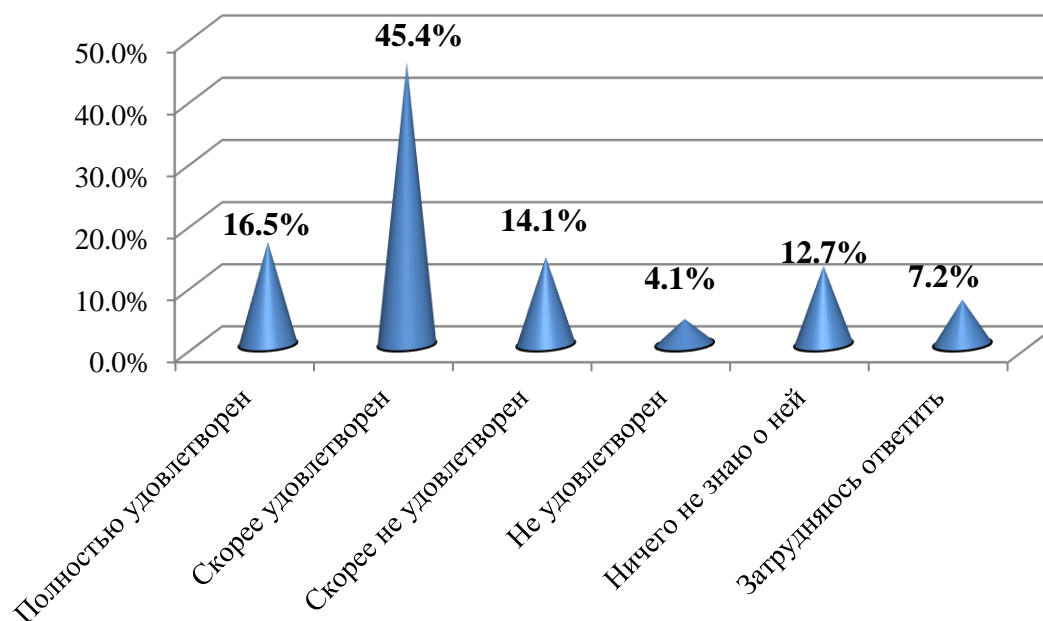
Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, знают ли органы государственной власти о реальных проблемах молодежи?», (в %)

Выше был представлен анализ данных по вопросу об оценке эффективности ряда государственных органов, отвечающих за реализацию государственной молодежной политики. В представленных выше таблицах мы видим, что средняя оценка эффективности работы данных органов в зависимости от направления деятельности варьируется от 60 до 80 % – именно такое количество молодых казахстанцев назвали ее эффективной. Когда респондентам предлагалось высказаться о степени своей удовлетворенности государственной молодежной политикой в Казахстане в целом, то средняя оценка была несколько ниже – 61,9 %. Это может говорить о том, что у молодежи в принципе нет претензий к конкретным государственным органам, реализующим молодежную политику, но в целом имеющиеся у молодежи проблемы видятся решенными не до конца. При этом, по-видимому, молодежь слабо представляет, кто конкретно должен заниматься их решением.

18,2 % опрошенных не удовлетворены реализацией государственной молодежной политики в стране – в сумме ответов «Скорее не удовлетворен» и «Не удовлетворен», еще 12,7 % выбрали вариант ответа «Ничего не знаю о государственной молодежной политике» (Рисунок 13).

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены тем, как реализуется государственная молодежная политика в Казахстане?», (в %)

Отметим, что по сравнению с прошлым 2017 годом оценка эффективности работы государственных органов, реализующих молодежную политику, незначительно выросла. Если в 2017 году доля молодежи, назвавшей государственную молодежную политику эффективной, составляла 57,5 %, а тех, кто оценивает ее как неэффективную 24,8 %, то в текущем 2018 году эти цифры равняются 61,9 % и 18,2 %, соответственно.

Анализ корреляций в разрезе возраста показывает, что наименьшую удовлетворенность государственной молодежной политикой демонстрирует молодежь старшей возрастной категории (от 24 до 28 лет) – 21,7 % по суммарному показателю ответов «Скорее не удовлетворен» и «Не удовлетворен». В младшей возрастной группе данный показатель равен 12,5 %, в средней – 18,8 %. Снижение степени удовлетворенности политикой государства в молодежной сфере с увеличением возраста молодежи может быть обусловлено наличием у молодежи более старшего возраста большего объема социальных проблем, решением которых, по ее мнению, должно заниматься государство. Среди таких проблем особо актуальны проблемы трудоустройства, жилья и образования, с которыми молодежь младших категорий сталкивается реже.

Среди регионов, молодежь которых демонстрирует более высокую среднюю (по сравнению с другими регионами) степень удовлетворенности государственной молодежной политикой, выделяются Южно-Казахстанская (ныне Туркестанская) область и г. Астана – в обоих случаях суммарный показатель удовлетворенности превышает 80 % (85,3 % и 81,2 % соответственно). В число регионов с наиболее низкими показателями удовлетворенности политикой в молодежной сфере попали те регионы, в которых количество удовлетворенных не превышает 50 % – г. Алматы (40,8

%), Алматинская (44,0 %), Павлодарская (44,6 %), Восточно-Казахстанская (44,9 %) и Западно-Казахстанская (48,6 %) области.

Оценка степени удовлетворенности государственной молодежной политикой варьируется в зависимости от этнической принадлежности молодых казахстанцев. Так, наиболее высока ее степень среди казахов – 66,7 % в сумме ответов «Полностью удовлетворен» и «Скорее удовлетворен», чуть ниже она среди молодежи других (помимо казахов и русских) этносов – 58,1 %. Наименьшее значение демонстрирует представители русской этнической группы – 47,3 % (хотя нельзя назвать данный показатель маленьким). Во многом это объясняется максимальным среди русских по сравнению с другими этносами количеством тех, кто заявил, что ничего не знает о государственной молодежной политике – более чем каждый пятый (22,7 %) молодой казахстанец русской национальности (в сравнении среди казахов данный показатель равен 9,6 %, среди других этносов – 14,2 %). В свою очередь данный показатель может свидетельствовать о более низком уровне мотивации русской молодежи интересоваться политикой государства в молодежной сфере и участвовать в ее проектах.

Выводы по разделу:

1. Уровень осведомленности молодежи о работе государственных органов, осуществляющих государственную молодежную политику в Казахстане, превышает 40 % по всем трем структурам (МРЦ, Департамент молодежной политики МДРГО РК и Управления по работе с молодежью в регионах).

2. Наиболее знакома молодежи страны работа Молодежных ресурсных центров, однако в последние три года количество молодых казахстанцев, ничего не знающих (не слышавших) о деятельности МРЦ, сохраняется на одном уровне с тенденцией к незначительному увеличению (в 2016 – 53 %, в 2017 – 50,5 %, в 2018 – 52,1 %).

3. Молодые казахстанцы в целом высоко оценивают работу Молодежных ресурсных центров в месте своего проживания, количество довольных ею по всем направлениям деятельности превышает количество недовольных (оценивших ее как неэффективную) более чем в 2,5 раза.

4. Показатель осведомленности молодежи страны о работе Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан составляет 40,4 % (суммарный показатель ответов «Да, знаю» и «Что-то слышал, читал»). При этом, по сравнению с предыдущим 2017 годом, доля молодых казахстанцев, ничего не знающих о работе Департамента, сократилась почти на 3 % – с 59,3 % в 2017 году до 56,4 % – в текущем

5. Молодежь, хорошо знакомая с деятельностью Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, достаточно высоко оценивает эффективность его работы по всем направлениям.

6. Количество молодежи, совершенно не осведомленной о работе Управлений по делам молодежи в регионах, превышает количество знающих о ней более чем на 14 %. Несмотря на столь низкую осведомленность, при оценке молодежью работы Управлений по работе с молодежью в регионах преобладали положительные оценки – количество оценивших их работу как эффективную превышало число недовольных ею по всем направлениям.

7. Наиболее знакомыми для молодежи страны оказались такие молодежные проекты как Международная стипендия «Болашақ», «С дипломом - в село!», «Жасыл ел», «Дорожная карта бизнеса – 2020», «Нұрлы жер» и «Молодежная практика». По всем шести программам количество молодых людей, в разной степени осведомленных о них, превышало количество никогда о них не слышавших, однако доля молодежи, хорошо знакомых с реализацией данных программ и принявших в ней участие, по всем шести перечисленным проектам не превышает 5 %.

8. В рейтинге популярности молодежных организаций среди молодых казахстанцев лидируют Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нур Отан», Союз КВН Казахстана, Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента Республики Казахстан «Болашақ». При этом уровень осведомленности молодежи о них значительно выше, чем уровень участия в их деятельности.

9. Молодежь Казахстана уверена, что государственные органы в целом имеют представление о реальных проблемах молодых людей. Степень удовлетворенности государственной молодежной политикой можно охарактеризовать как среднюю и выше среднего. Наименьшую удовлетворенность государственной молодежной политикой демонстрирует молодежь старшей возрастной категории (от 24 до 28 лет).

10. Наиболее высоким уровнем удовлетворенности государственной молодежной политикой характеризуются молодые жители Южно-Казахстанская (ныне Туркестанская) области и г. Астана, наименьшим уровнем – молодежь городов Алматы, Алматинской, Павлодарской, Восточно-Казахстанской и Западно-Казахстанской областей.

11. Наиболее высокая степень удовлетворенности молодежной политикой фиксируется среди казахов, наименьшее значение демонстрируют представители русской этнической группы.

Рекомендации:

1. Учитывая столь низкие показатели осведомленности молодежи страны о деятельности государственных органов, реализующих государственную молодежную политику, рекомендуется повсеместное введение в учебную программу вузов в форме факультатива дисциплины «Государственная молодежная политика в Казахстане» на всех ступенях обучения.

2. Рекомендуется проведение тематических классных (кураторских) часов, направленных на ознакомление молодежи разного возраста с

возможностями участия в деятельности молодежных организаций, с преимуществами, которые дает участие в реализации молодежных проектов.

3. Принимая во внимание имеющиеся различия в уровне информированности о государственной молодежной политике и степени удовлетворенности ею в разных группах молодежи, с целью повышения мотивации участия в ее реализации, рекомендуется вовлечение в ознакомительные мероприятия о государственной молодежной политике молодежи разного возраста, этнической принадлежности, привлечение безработной молодежи, молодежи категории NEET.

РАЗДЕЛ IV. ЦЕННОСТЬ ПАТРИОТИЗМА В СОЗНАНИИ МОЛОДЕЖИ СТРАНЫ

Проблема.

Одной из важнейших ценностей современного общества является патриотизм, понимаемый не просто как любовь к Родине, гордость за свою страну, стремление узнать и понять ее, сделать лучше, но и как готовность к службе ради своего государства (военной, государственной, гражданской).

Выявлению значения ценности патриотизма в сознании молодежи Казахстана, изучению отношения молодежи к военно-патриотическому воспитанию, вооруженным силам был посвящен ряд вопросов социологической анкеты.

Результаты.

4.1. Значение понятия «патриотизм» в сознании молодых казахстанцев

Для молодежи современного Казахстана понятие патриотизма главным образом ассоциируется с эмоциональными переживаниями – любовью к своей Родине, в том числе родному городу, селу, аулу – так считают 32,4 % опрошенных. Для более чем четверти молодых казахстанцев (27,3 %) быть патриотом означает гордиться великими достижениями страны, еще для каждого пятого (20,3 %) - трудиться на благо Родины. В отличие от двух предыдущих интерпретаций понятия патриотизма, третья установка означает не просто эмоциональное переживание или чувство, а готовность к действию. Помимо приведенных интерпретаций в понятие патриотизма молодежь страны вкладывает жизнь в мире и согласии с другими гражданами страны (13,4 %), соблюдение законов государства (12,9) и в случае необходимости готовность защищать страну с оружием в руках (12,8) (Таблица 10).

Таблица 10

Распределение ответов на вопрос: «Что, по Вашему мнению, значит быть патриотом Казахстана?», (в %)

	%
Любить Родину, в том числе родной город, село, аул	32,4
Гордиться великими достижениями страны	27,3
Трудиться на благо Родины	20,3
Жить в мире и согласии с другими гражданами страны	13,4
Соблюдать законы государства, быть законопослушным налогоплательщиком	12,9
В случае необходимости защищать страну с оружием в руках	12,8
Знать казахский язык, традиции и историю Казахстана	12,5
Верить в великое будущее страны	12,0
Говорить с гордостью о Казахстане, когда выезжаешь за границу, рассказывать про Казахстан	9,2
Испытывать чувство ответственности за происходящее в стране	6,8
Покупать отечественную казахстанскую продукцию (продукты питания, одежду и т.п.)	3,7
Испытывать ностальгию вдали от Родины	3,7
Пройти службу в армии	2,0

Заметны некоторые различия в трактовке понятия «патриотизм» молодежи разной этнической принадлежности. Так, наиболее часто выбираемые интерпретации патриотизма (занимаемые в таблице первые две позиции) совпадают у молодежи всех этносов. Однако третья позиция в тройке наиболее часто называемых ассоциаций с этим словом у молодежи разной национальности различается. Если среди казахов третья позиция представлена пониманием патриотизма как труда на благо Родины, то у русских вперед выходит понимание патриотизма как соблюдения законов государства, то есть гражданская трактовка данного понятия. У молодежи других этносов тройку замыкает понимание патриотизма как стремления жить в мире и согласии с другими гражданами страны. Несмотря на имеющиеся незначительные различия, первая пятерка наиболее часто отмечаемых трактовок ценности патриотизма у молодежи разных этносов содержит одни и те же интерпретации.

4.2. Отношение молодежи к Вооруженным Силам Республики Казахстан

Одним из измерений ценности патриотизма является изучение отношения молодежи к службе в армии. Это измерение патриотизма характеризуется не просто как эмоциональная привязанность к своей Родине, но и как рациональное осмысление своего долга перед ней.

В рамках настоящего исследования отношение молодежи к армии измерялось посредством выявления чувств, которые молодые казахстанцы испытывают к Вооруженным силам. Результаты социологического опроса показывают, что наиболее частым чувством, которое молодые граждане испытывают к Вооруженным силам, является гордость – практически каждый третий (28,6 %) назвал именно его. Еще четверть молодежи (25,6 %) назвала уважение, еще каждый пятый казахстанец (21,3 %) заявил, что испытывает к Вооруженным силам доверие.

Мы видим, что первые три наиболее часто выбираемые позиции представляют собой положительные чувства, связанные с уважением, доверием и гордостью. Это косвенно может указывать на достаточно высокий уровень патриотизма среди молодых казахстанцев. Если добавить к ним еще 4,3 % тех, у кого армия вызывает восхищение, то получаем 79,7 % молодых людей, положительно относящихся к институту армии.

Однако мы видим, что 13,6 % молодых людей испытывают по отношению к Вооруженным силам страны негативные эмоции. Из них 5,3 % испытывают недоверие, 3 % - разочарование, еще 5,3 % - безразличие, 0,5 % - страх. В целом получается, что число молодых людей, у которых институт армии вызывает позитивные эмоции, более чем в пять раз превышает число недовольных им (*Таблица 11*).

Таблица 11

Распределение ответов на вопрос: «Какие чувства Вы испытываете по отношению к Вооруженным силам Республики Казахстан?», (в %)

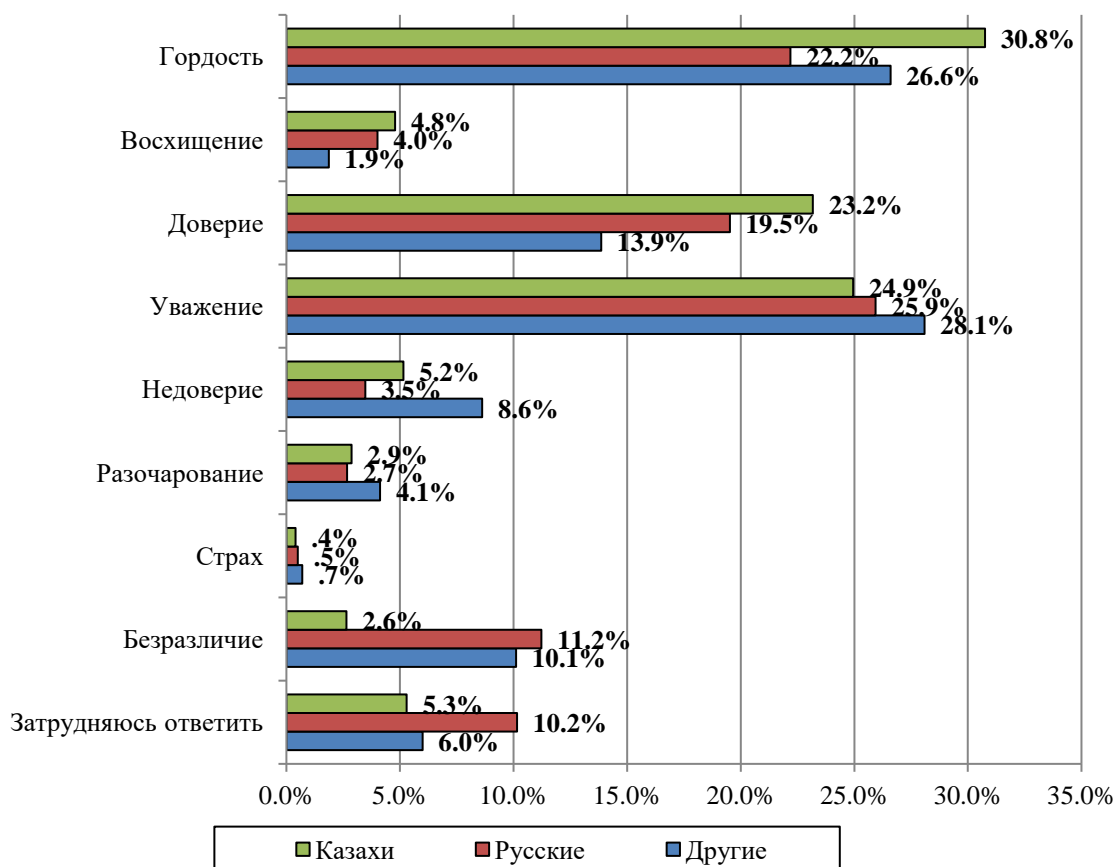
	%
Гордость	28,6
Уважение	25,6
Доверие	21,3
Недоверие	5,3
Безразличие	5,3
Восхищение	4,3
Разочарование	3,0
Страх	0,5
Другое	0,1
Затрудняюсь ответить	6,3

Каких-то значимых различий между ответами на этот вопрос молодых мужчин и молодых женщин выявлено не было. Не сильно различаются также мнения о Вооруженных силах у молодежи разных возрастных категорий.

Интересны различия в отношении к армии в зависимости от этнической принадлежности молодежи. Несмотря на то, что позитивное отношение доминирует во всех этносах, однако, по проявлению отдельных эмоций заметны некоторые различия. Так, чувство гордости за Вооруженные силы в большей степени испытывают казахи – 30,8 % от всех опрошенных казахов, тогда как у русских данный показатель равен 22,2 %, у молодежи других этносов – 26,6 %. Чувство доверия по отношению к Вооруженным силам имеет максимальное значение опять же у казахской молодежи (23,2 %), снижаясь у русских до 19,5 % и демонстрируя минимальное значение у других этносов (13,9 %).

Чувство безразличия к армии достигает максимального значения среди русской молодежи (11,2 %) и молодежи других этносов (10,1 %) – такое количество опрошенных молодых людей охарактеризовали свое отношение к Вооруженным силам именно таким образом, тогда как среди казахов оно равно 2,6 % (Рисунок 14).

Распределение ответов на вопрос: «Какие чувства Вы испытываете по отношению к Вооруженным силам, Армии Республики Казахстан?», (в разрезе этноса, в %)

В ходе анкетирования для измерения степени патриотизма молодым респондентам был задан вопрос о гордости за Вооруженные силы Республики Казахстан. Результаты показывают, что значительное большинство (76,5 %) молодых казахстанцев испытывают гордость за армию – в сумме ответов «Да» (46,5 %) и «Скорее да» (30 %). 11,5 % молодежи высказались, что гордости за Вооруженные силы своей страны не испытывают (в сумме ответов «Скорее нет» и «Нет»). Еще 6,5 % признались, что им все равно. В действительности последняя категория молодых людей, нейтрально, безразлично относящихся к институтам общества (в частности, к армии), судя по всему, может быть охарактеризована как наименее патриотичная, поскольку любые эмоции (положительные или отрицательные) в любом случае указывают на наличие интереса к жизни страны, а их отсутствие говорит о невнимании к жизни своей страны.

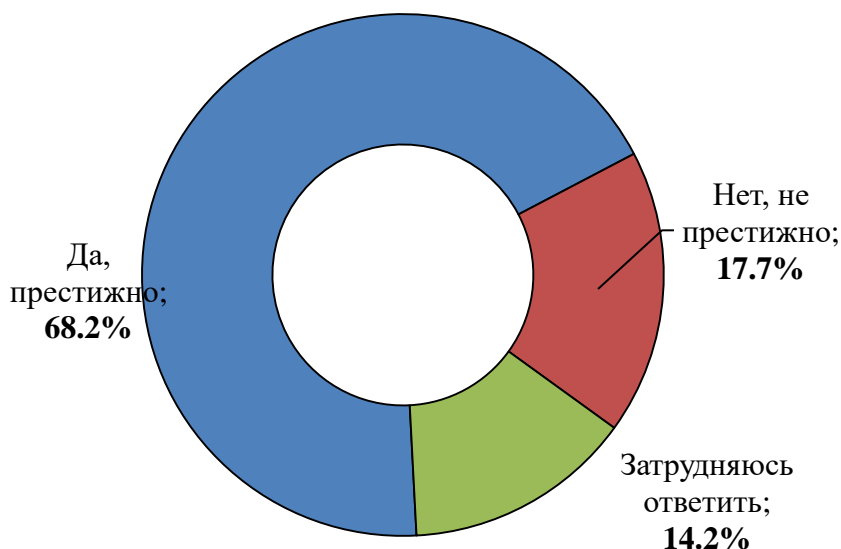
Если посмотреть на данные в разрезе этноса, то мы видим, что в большей мере, чем другие, горды за Вооруженные силы своей страны казахи (80,7 % от всех казахов), среди молодежи других этносов данный показатель составил 70,4 %, среди русских – 65,5 %.

Одним из измерений отношения молодежи к Вооруженным силам является представление о престижности службы в армии. Согласно

полученным данным, количество молодых казахстанцев, считающих, что служить в армии престижно, почти в 4 раза превышает число тех, кто не находит это престижным (68,2 % против 17,7 %). Это может косвенно подтверждать сравнительно высокий уровень патриотизма среди молодежи Казахстана (Рисунок 15).

Рисунок 15

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, престижно ли служить в Вооруженных силах Казахстана?», в %)

Значительных различий в оценках престижности/непрестижности службы в армии между молодежью разного пола, возраста, уровня образования выявлено не было. Однако было замечено, что при доминировании позитивных оценок престижности службы в армии во всех этносах, среди казахов количество тех, кто считает службу престижной, в 4,6 раз превышает тех, кто не находит ее таковой (73,4 % против 15,8 %). Среди русских это соотношение выглядит как 55,6 % против 21,7 %, среди других этносов как 58,8 % против 21,3 %.

4.3. Проблема патриотического воспитания в сознании казахстанской молодежи

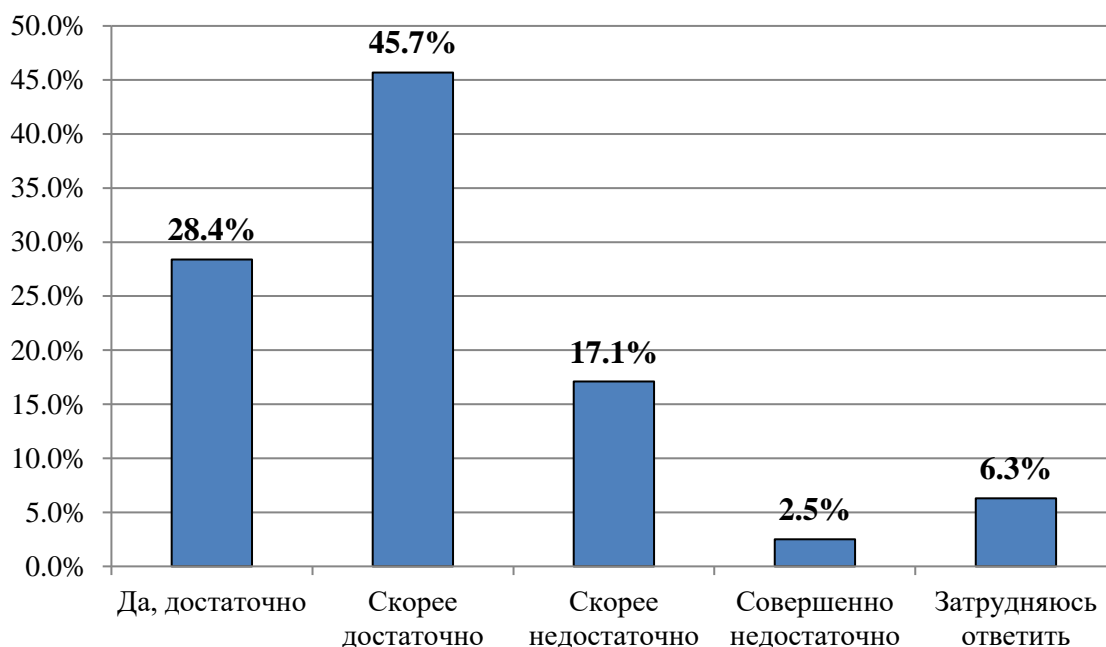
Одна из задач настоящего исследования касалась вопроса об отношении молодежи страны к патриотическому воспитанию. Изучалось мнение молодежи о степени внимания, уделяемого данному виду воспитания, уровень участия молодежи в воспитательных мероприятиях патриотической направленности и представления молодежи о возможных эффективных мерах по воспитанию патриотизма.

Подавляющая часть молодежи Казахстана (74,1 %) находит уровень внимания, уделяемый патриотическому воспитанию в стране, вполне достаточным (в сумме ответов «Да, достаточно» и «Скорее достаточно»). Противоположное мнение, согласно которому таких мероприятий явно недостаточно, демонстрируют 19,6 % молодежи (по сумме ответов «Скорее

недостаточно» и «Совершенно недостаточно»). Соотношение полярных точек зрения («Да, достаточно» и «Совершенно недостаточно») расходится более чем в 10 раз (Рисунок 16).

Рисунок 16

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, в Казахстане уделяется достаточно внимания патриотическому воспитанию молодежи?», в %)

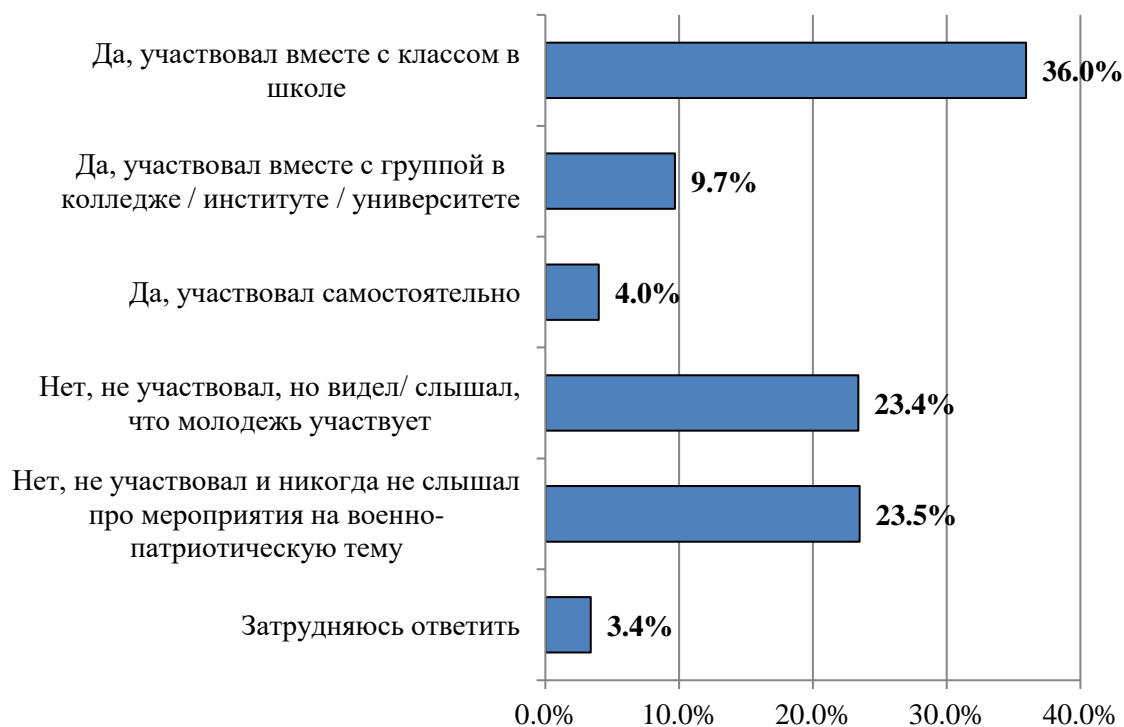

Интересные данные были получены по уровню участия молодежи в воспитательных мероприятиях патриотической тематики. Количество тех, кто принимает в них участие, лишь на 3 % превышает число тех, кто не участвует в них по причине слабой информированности (49,7 % против 46,9 %).

Состав участников подобных мероприятий представлен главным образом теми, кто участвует в них в процессе прохождения обучения (в школе таковых большинство 36 %, в колледже, институте, университете 9,7 %) и теми, кто участвует в подобных мероприятиях самостоятельно (4,0 %).

Мы видим, что патриотическое воспитание в современном Казахстане сконцентрировано главным образом в стенах учебных заведений разного уровня. Возникает вопрос, почему подобными мероприятиями охвачена только половина учащихся, ведь чаще всего (если не всегда) патриотические мероприятия носят массовый характер и ориентированы на целую группу или класс (Рисунок 17).

Распределение ответов на вопрос: «Приходилось ли Вам участвовать в конкурсах, соревнованиях, олимпиадах, концертах и других мероприятиях на военно-патриотическую тему?», в %)

Анализ корреляций в разрезе возраста подтверждает вывод о том, что главным образом военно-патриотические мероприятия охватывают молодежь, учащуюся в школах, – наибольшее число участников подобных встреч насчитывается среди молодых людей в возрасте от 14 до 18 лет.

В ходе анкетирования молодым респондентам предлагалось выбрать из предложенных мер по воспитанию патриотизма молодежи те, которые видятся им наиболее эффективными. По-видимому, молодежь выбирала те, которые не просто способствуют воспитанию патриотизма, но и те, посещение и участие в которых было бы интересным им самим. В первую тройку мер, по мнению молодежи необходимых для того, чтобы молодежь была патриотичной, вошли: изучение истории, традиций и обычаев народов Казахстана (18,4 %), проведение в средних школах начальной военной подготовки (15,2 %) и развитие работы детско-юношеских клубов по месту жительства (11,2 %). Мы видим, что перечисленные меры охватывают совершенно разные сферы жизни молодежи, однако все они, по ее мнению, связаны с патриотизмом, что в очередной раз подтверждает множественность понимания понятия «патриотизм» в сознании молодежи страны (Таблица 12).

Таблица 12

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, что нужно делать для того, чтобы молодежь была патриотичной?», (в %)

	%
Изучать историю, традиции и обычаи народов Казахстана	18,4
Проводить в средних школах начальную военную подготовку	15,2
Развивать работу детско-юношеских клубов по месту жительства	11,2
Проводить регулярно спортивные соревнования, конкурсы, олимпиады	11,1
Организовывать военно-патриотических лагерей для учащихся в период летних каникул	9,5
Детям и молодежи читать литературу на государственном языке, казахстанских и казахских авторов	7,0
Учить казахский язык	6,2
Обязать молодежь служить в армии	5,9
Создавать мультфильмы, детские передачи на казахском языке про национальных героев	5,1
Учить гимн в детских садах	2,3

Молодые представители казахской этнической группы в большей мере, чем молодежь других этносов, в качестве важных мер по воспитанию патриотизма молодежи называла меры, связанные с развитием национальной (казахской) культуры и языка - чтение литературы на государственном языке, казахстанских и казахских авторов (8,1 % против 4,5 % среди русских и 4,5 % среди других этносов) и создание мультфильмов, детских передач на казахском языке про национальных героев (6,6 %, 1,3 % и 2,2 %, соответственно).

Представители русской этнической группы в большей степени обращали внимание на значение в воспитании патриотизма мер, которые не связаны с одним конкретным этносом, а уравнивает шансы молодежи разных этнических групп через такие сферы как, например, спорт – регулярное проведение спортивных соревнований, конкурсов, олимпиад (15,5 % среди русских, 13,5 % среди других и 9,3 % среди казахов). Кроме того, молодежь русской национальности и других этносов (помимо казахов и русских) обращала внимание на необходимость изучения культуры и истории всех народов, проживающих в Казахстане, – выбирала в качестве меры для воспитания патриотизма изучение истории, традиций и обычаев народов Казахстана (21,7 % среди русских, 18,7 % – среди других, 17,4 % – среди казахов).

Выводы по разделу:

1. Понятие патриотизма в сознании молодежи Казахстана главным образом ассоциируется с эмоциональными переживаниями. В тройку наиболее распространенных трактовок понятия «патриотизм» в сознании

молодежи входят: любовь к Родине (в том числе к родному городу, селу, аулу), гордость за великие достижения страны и труд на благо Родины.

2. По отношению к Вооруженным силам страны подавляющее большинство молодежи испытывает позитивные чувства – гордость, восхищение, доверие, уважение. Число молодых людей, у которых институт армии вызывает позитивные эмоции, более чем в пять раз превышает число недовольных им.

3. Несмотря на то, что позитивное отношение к армии доминирует во всех этносах, чувство гордости за Вооруженные силы и доверия к ним в большей степени испытывает молодежь казахской национальности, чувство безразличия к армии достигает максимального значения среди молодежи русской национальности (около 11 %).

4. В целом, молодежь Казахстана считает престижным служить в армии. Количество молодых казахстанцев, считающих, что служить в армии престижно, почти в 4 раза превышает число тех, кто не находит это престижным (68,2% против 17,7%).

5. Подавляющая часть молодежи Казахстана находит уровень внимания, уделяемый патриотическому воспитанию в стране вполне достаточным, однако степень участия в воспитательных мероприятиях по развитию патриотизма можно охарактеризовать как среднюю. Главным образом патриотическое воспитание в современном Казахстане сконцентрировано в стенах учебных заведений разного уровня и носит массовый/групповой характер.

6. В первую тройку мер, по мнению молодежи необходимых для того, чтобы молодежь была более патриотичной, вошли: изучение истории, традиций и обычаев народа Казахстана, проведение в средних школах начальной военной подготовки и развитие работы детско-юношеских клубов по месту жительства. При этом, молодежь казахской национальности в большей мере, чем представители других этносов, в качестве важных мер по воспитанию патриотизма молодежи, называла меры, связанные с развитием национальной (казахской) культуры и языка. Молодежь русской национальности в большей степени обращала внимание на значение в воспитании патриотизма мер, которые не связаны с одним конкретным этносом.

Рекомендации:

1. Учитывая сравнительно низкий охват воспитательными мероприятиями по пропаганде ценности патриотизма не учащейся молодежи (в том числе работающей), рекомендуется разработка и поэтапное внедрение мер по воспитанию патриотизма вне учебных заведений – привлечение молодежи в музеи, на спортивные мероприятия, концерты отечественных исполнителей, проведение в СМИ рекламной кампании казахстанских товаров. Рекомендуется дальнейшее внедрение в сознание молодежи идеи «Казахстан наш общий дом» более активное вовлечение в подобные мероприятия молодежи других (помимо казахов) этнических групп.

2. Несмотря на достаточно высокий уровень доверия молодежи к Вооруженным силам и преобладание позитивных оценок по отношению к ним, рекомендуется дальнейшая пропаганда в СМИ престижности службы в армии, популяризация образа военнослужащего.

3. Учитывая тот факт, что часть молодежи (пусть и не очень многочисленная) испытывает по отношению к армии негативные эмоции (недоверие, страх, разочарование) рекомендуется детальное изучение причин возникновения подобных эмоций среди разных категорий молодых казахстанцев.

РАЗДЕЛ V. ОТНОШЕНИЕ СОВРЕМЕННОЙ КАЗАХСТАНСКОЙ МОЛОДЕЖИ К МОЛОДЕЖНЫМ СУБКУЛЬТУРАМ

Проблема.

При изучении молодежи, ее образа жизни и ценностных ориентаций, исследователь неизбежно сталкивается с проблемой молодежных субкультур. Необходимость изучения субкультур обусловлена тем, что этот культурный феномен является своеобразным социальным индикатором, информация о котором дает представление об обществе в целом. Вопросы анкеты, касающиеся отношения молодежи к субкультурам, можно разделить на две группы. К первой группе относятся те из них, которые дают нам представление о субъективном восприятии респондентами различных аспектов молодежных субкультур (что такое субкультура, важность субкультуры для ее членов, факторы, влияющие на вовлеченность в ту или иную субкультуру). Ко второй группе относятся вопросы, дающие нам представление об уровне вовлеченности респондентов в молодежные субкультуры, степени распространенности субкультур в молодежной среде современного Казахстана.

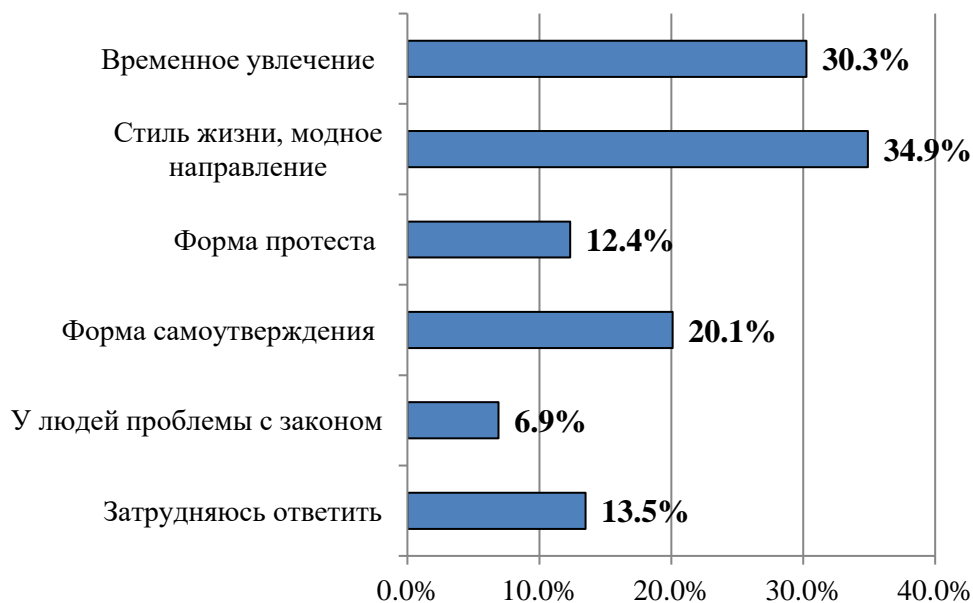
Результаты.

5.1. Содержание понятия «субкультуры молодежи» в сознании молодежи и отношение к ним

На вопрос анкеты «Для Вас «Субкультура молодежи» – это...?» наибольшее предпочтение было отдано варианту «Стиль жизни молодежи, модное направление» (34,9 %) (*Рисунок 18*).

Рисунок 18

Распределение ответов на вопрос: «Для Вас «Субкультура молодежи» – это...?», (в %)

На втором месте по распространенности стоит вариант «Временное увлечение молодежи, форма досуга» (30,3 %). Затем идут ответы «Форма

самоутверждения/самоидентификации» (20,1 %), «Форма выражения протеста в молодежной среде» (12,4 %), «Группа молодых людей, имеющих проблемы с законом» (6,9 %). Довольно велика группа респондентов, которые затруднились ответить на этот вопрос (13,5 %). Отметим, что в ответах на этот вопрос можно было выбрать больше, чем один вариант.

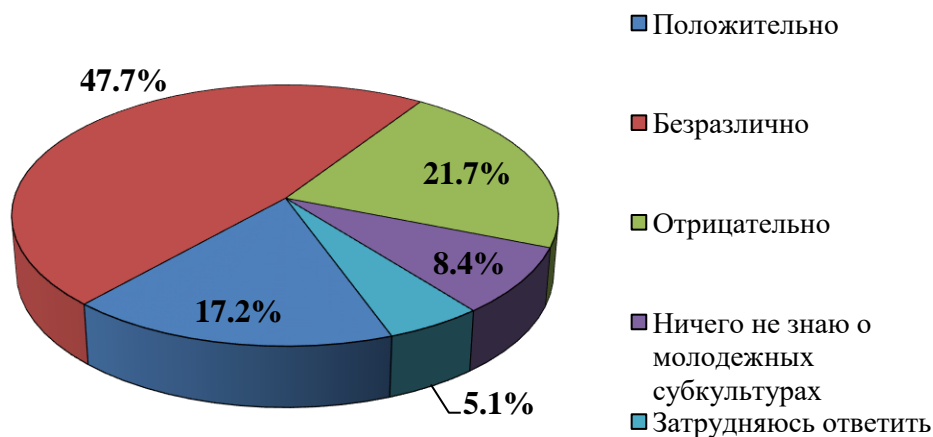
Анализ распределения ответов по возрасту и полу показывает, что существенных различий по данному вопросу у представителей различных групп нет.

Интерес представляет разрез респондентов по уровню образования. Так, только в группе респондентов с ученой степенью вариант «Временное увлечение молодежи, форма досуга» уверенно лидирует с 46,9 %, в то время как варианты «Стиль жизни молодежи, модное направление» и «Форма самоутверждения/самоидентификации» набрали лишь по 21,9 %. Вариант «Форма выражения протеста в молодежной среде» в этой группе набрал лишь 3,1 %, что существенно ниже, чем у остальных возрастных групп молодежи.

На вопрос анкеты «Как, в целом, Вы относитесь к молодежным субкультурам?» лидирует вариант «Безразлично» (47,7 %). На втором месте вариант «Отрицательно» (21,7 %), затем идут варианты «Положительно» (17,2 %), «Ничего не знаю о молодежных субкультурах» (8,4 %) и «Затрудняюсь ответить» (5,1 %) (Рисунок 19).

Рисунок 19

Распределение ответов на вопрос: «Как, в целом, Вы относитесь к молодежным субкультурам?», (в %)

В различных возрастных группах отношение к молодежным субкультурам несколько различается. Вариант «Безразлично» все так же лидирует, однако варианты «Положительно» и «Отрицательно» противоположны в зависимости от возраста. Так, в возрастной группе от 14 до 18 лет вариант «Положительно» выбрали 23,5 % респондентов, а «Отрицательно» лишь 17,4 %. В группе от 19 до 23 лет варианты «Положительно» и «Отрицательно» выбрали 17,3 % и 20,1 % респондентов

соответственно, что представляет собой достаточно сопоставимые между собой показатели. В самой старшей группе от 24 до 28 лет доля респондентов, которые выбрали вариант «Положительно», самая низкая и составляет лишь 12,8 %, в то время как тех, кто относится отрицательно, практически вдвое больше – 25,8 %.

Если сравнить в этом вопросе городскую и сельскую молодежь, можно увидеть, что представители села относятся к субкультурам несколько более отрицательно, нежели городские жители. Соответствующий вариант выбрали 19,3 % горожан и 24,8 % жителей села. Вариант «Безразлично» у горожан выбрали 53,6 %, а среди сельских жителей лишь 39,9 %. При этом почти вдвое больше сельчан ничего не знают о субкультурах, 11,2 % против 6,1 % среди горожан.

В ответе на вопрос анкеты «Как Вы считаете, почему люди в обществе опасаются и стараются избегать общения с представителями неформальных молодежных субкультур?» лидирует вариант «Наше общество тяжело воспринимают что-то новое» (21,6 %).

На втором месте стоит ответ «Отталкивает вызывающий внешний вид и нестандартная внешность» (20,8 %). Отчасти схож с предыдущим находящийся на третьем месте вариант «Все, что отличается от норм и стандартов в обществе, вызывает тревогу и опасения» (17,9 %). Приблизительно каждый седьмой молодой казахстанец (13,7 %) считает, что люди спокойно реагируют на представителей молодежных субкультур. Сравнительно велика доля затруднившихся ответить – 13,1 % (Таблица 13).

Таблица 13

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, почему люди в обществе опасаются и стараются избегать общения с представителями неформальных молодежных субкультур?», (в %)

	%
Наше общество тяжело воспринимают что-то новое	21,6
Отталкивает вызывающий внешний вид и нестандартная внешность	20,8
Все, что отличается от норм и стандартов в обществе вызывает тревогу и опасения	17,9
Люди спокойно, с пониманием реагируют на представителей молодежных субкультур	13,7
Затрудняюсь ответить	13,1
Неформальные молодежные организации ассоциируются с наркоманией, алкоголизмом и преступностью	12,9

Интерес представляет распределение ответов на данный вопрос по уровню образования респондентов. Так, лидирующий в целом вариант «Наше общество тяжело воспринимает что-то новое» (21,6 %), в группе респондентов с ученой степенью находится только на четвертом месте с 9,4 %. В группах с законченным высшим или средним специальным образованием данный вариант находится на третьем месте с 18,4 % и 19,9 % соответственно. В группах с незаконченным средним и общим средним образованием этот ответ

уверенно лидирует, 23,5 % и 26,0 % соответственно. К ним примыкает группа респондентов с неполным средним образованием. Несмотря на второе место, данный вариант был достаточно популярен с 24,0 % голосов (Таблица 14).

Таблица 14

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, почему люди в обществе опасаются и стараются избежать общения с представителями неформальных молодежных субкультур?», (в разрезе образования, в %)

	Высшее, с ученой степенью	Высшее с академической степенью	Незаконченное высшее	Среднее специальное/профессиональное	Общее среднее	Неполное среднее	Нет образования
Все, что отличается от норм и стандартов в обществе вызывает тревогу и опасения	28,1	17,3	24,9	21,1	11,6	15,7	10,0
Неформальные молодежные организации ассоциируются с наркоманией, алкоголизмом и преступностью	15,6	13,5	10,0	12,7	13,2	14,2	5,0
Отталкивает вызывающий внешний вид и нестандартная внешность	31,3	22,4	21,3	21,8	18,2	18,3	15,0
Наше общество тяжело воспринимают что-то новое	9,4	18,4	24,0	19,9	26,0	23,5	20,0
Люди спокойно, с пониманием реагируют на представителей молодежных субкультур	3,1	19,5	9,0	11,4	14,7	12,7	5,0
Затрудняюсь ответить	9,4	8,9	10,9	12,9	16,3	15,7	45,0

5.2. Уровень членства в молодежных субкультурах

В ответах на вопрос анкеты «Являетесь ли Вы представителем какой-либо субкультуры в настоящее время?» лидирует вариант «Нет, не являюсь представителем какой-либо субкультуры» (86,5 %). На втором месте стоит ответ «Футбольные фанаты» (4,2 %), затем варианты «Хип-хоп» и «Рэперы» (вместе 2,1 %), «Геймеры» (1,4 %). Остальные варианты представлены единицами респондентов и не набирают и одного процента, либо не представлены вовсе.

В распределении по возрасту ожидаемо больше всего представителей субкультур в самой младшей возрастной группе от 14 до 18 лет. Вариант «Нет, не являюсь представителем какой-либо субкультуры» и тут был выбран подавляющим большинством (79,8 %), однако этот показатель ниже, чем в более старших возрастных группах молодежи. Здесь можно выделить такие варианты как «Футбольные фанаты» (6,8 %), «Геймеры» (3,1 %), «Хип-хоп» и «Рэперы» (вместе 2,8 %) «Аниме» (1,4 %), «Рокеры» (1,2 %), «Паркур» (1 %).

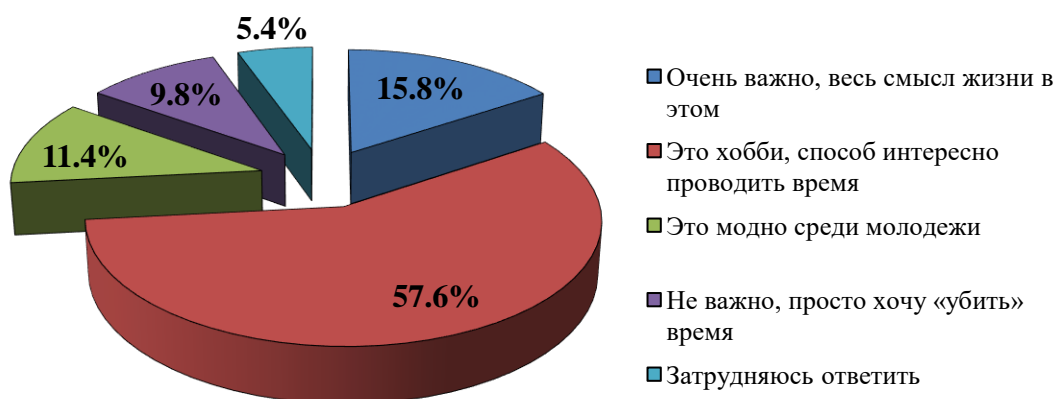
В возрастной группе от 19 до 23 лет 87,9 % респондентов не относят себя к какой-либо субкультуре, 3,9 % относят себя к футбольным фанатам, 1,8 % выбрали ответ «Хип-хоп» (вместе с вариантом «Рэперы» – 2,5 %). Еще 1,2 % респондентов данной возрастной группы выбрали вариант «Геймеры».

В возрастной группе от 24 до 28 лет 90 % респондентов не относят себя к какой-либо субкультуре.

Распределение по этносам показывает, что вариант «Нет, не являюсь представителем какой-либо субкультуры» больше предпочитают русские (91,7 %), нежели казахи (84,7 %) или представители других этносов (88 %). Наиболее распространенным вариантом во всех трех группах все так же являются футбольные фанаты: среди казахов – 4,6 %, русских – 2,4 %, прочих этносов – 4,9 %.

Рисунок 20

Распределение ответов на вопрос: «Насколько важно для Вас быть членом данного сообщества?», (в %)

На вопрос анкеты «Насколько важно для Вас быть членом данного сообщества?» лидирует ответ «Это хобби, способ интересно проводить время» (57,6 %), на втором месте по популярности стоит ответ «Очень важно, весь смысл жизни в этом» (15,8 %). Третье место занял вариант «Это модно среди молодежи» (11,4 %), на четвертом «Не важно, просто хочу «убить» время» (9,8 %) (Рисунок 20).

Довольно показательное распределение ответов по возрасту. Вариант «Это хобби, способ интересно проводить время» лидирует во всех группах, но

доли ответов различаются. В возрастной группе от 14 до 18 лет вариант «Очень важно, весь смысл жизни в этом» выбрал каждый пятый молодой человек – 21,6 %, в то время как в группе от 24 до 28 лет каждый седьмой (14,9 %), а в группе от 18 до 23 лет лишь каждый шестнадцатый (6,1 %). Ответ «Не важно, просто хочу «убить» время» распределился следующим образом: в категории от 14 до 18 лет – 5,7 %, от 18 до 23 лет – 10,2 %, от 24 до 28 лет – 17,0 % (Таблица 15).

Таблица 15

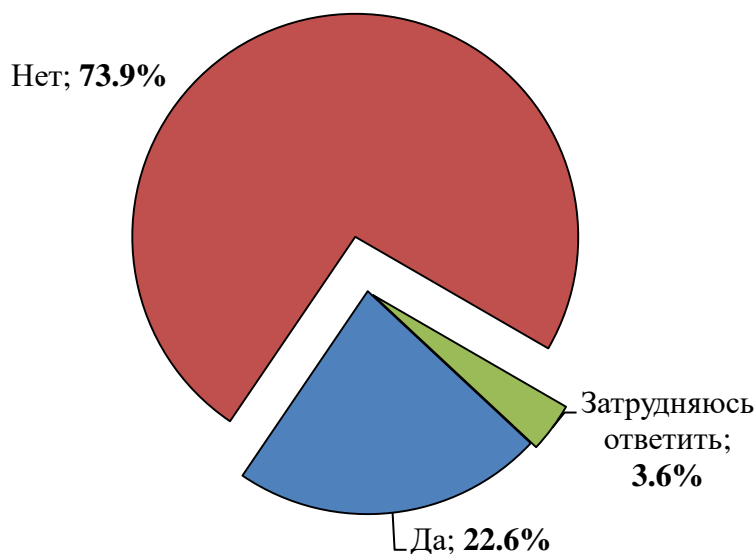
Распределение ответов на вопрос: «Насколько важно для Вас быть членом данного сообщества?», (в разрезе возраста, в %)

	От 14 до 18 лет	От 18 до 23 лет	От 24 до 28 лет
Очень важно, весь смысл жизни в этом	21,6	6,1	14,9
Это хобби, способ интересно проводить время	56,8	67,3	48,9
Это модно среди молодежи	13,6	10,2	8,5
Не важно, просто хочу «убить» время	5,7	10,2	17,0
Затрудняюсь ответить	2,3	6,1	10,6

Трактовка важности субкультуры для жизни расходится по этносам. Так, вариант «Очень важно, весь смысл жизни в этом» среди казахов выбрали 16,3 %, среди представителей других этносов - 18,5 %, а среди русских - лишь 9,1 %. Одновременно с этим, респонденты, относящиеся к русскому этносу, гораздо больше апеллируют к моде, вариант «Это модно среди молодежи» выбрал практически каждый третий из русских респондентов (31,8 %). Среди казахов этот ответ выбрал приблизительно каждый десятый (9,6 %), а среди представителей других этносов - лишь каждый двадцать седьмой (3,7 %).

На вопрос социологической анкеты «Есть ли среди Ваших друзей и знакомых представители молодежных субкультур?» большая часть респондентов (73,9 %) ответила отрицательно. Лишь 22,6 % опрошенных имеют знакомых, входящих в ту или иную субкультуру (Рисунок 21).

Распределение ответов на вопрос: «Есть ли среди Ваших друзей и знакомых представители молодежных субкультур?», (в %)

В различных возрастных группах положительные ответы на этот вопрос распределились следующим образом: от 14 до 18 лет – 29,4 %, от 18 до 23 лет – 22,8 %, от 24 до 28 лет – 17,6 %.

В разрезе «село/город» ожидаемо большее количество знакомых представителей субкультур имеют горожане, 26,3 % против 17,7 % у сельчан.

На вопрос анкеты «Часто ли Вы встречаете на улицах своего города / села молодых людей, которые выглядят неформально, отличаются от большинства других людей?» лидирует вариант «Почти никогда» (31,7 %). На втором месте стоит вариант «Иногда» (25 %), затем идут варианты «Очень редко» (23,8 %) и «Достаточно часто» (10,7 %). На последнем месте оказался вариант «Постоянно» (3 %).

Распределение ответов среди городских и сельских жителей показывает довольно большие различия. Так, вариант «Почти никогда» выбрали 21,6 % горожан и 44,6 % сельских жителей. Если суммировать результаты положительных ответов, принимая за таковые все варианты за исключением «Почти никогда» и «Затрудняюсь ответить», то мы увидим, что 73,2 % горожан так или иначе встречают на улицах представителей субкультур, в то время как среди сельчан таких респондентов лишь 48,5 %. При этом вариант «Постоянно» выбрали 4,1 % горожан и лишь 1,5 % сельской молодежи, а ответ «Достаточно часто» - 11,9 % горожан и 9,2 % сельских жителей.

5.3. Причины вступления в молодежные субкультуры

На вопрос анкеты «Как Вы считаете, почему молодежь вступает в молодежные субкультуры?» среди опрошенной молодежи лидирует ответ «Из любопытства и интереса» (40 %). На втором месте оказался вариант ответа «Чтобы выделиться в обществе, привлечь всеобщее внимание» (21,5 %), затем вариант ответа «Быть представителем молодежной субкультуры модно» (15,9

%), «Чтобы реализовать себя как личность, раскрыть свои творческие таланты» (15,8 %), «Чтобы быть непохожим на всех, высказывать свой протест против стандартов в обществе» (14,8 %), «Из-за трудностей в общении с близкими и друзьями, непонимания с их стороны» (12,5 %) (Рисунок 22).

Рисунок 22

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, почему молодежь вступает в молодежные субкультуры?», (в %)

По возрастным группам приоритеты несколько изменяются. Во всех трех возрастных группах молодежи первое место занимает вариант «Из любопытства и интереса»: от 14 до 18 лет – 43,2 %, от 18 до 23 лет – 38,2 %, от 24 до 28 лет – 39,1 %. Однако на втором месте у самой младшей группы от 14 до 18 лет стоит мода (19,3 %), а обе старшие группы поставили на второе место стремление выделиться. Вариант «Чтобы выделиться в обществе, привлечь всеобщее внимание» набрал в группах от 18 до 23 лет и от 24 до 28 лет 23,8 % и 22,7 % соответственно.

Выводы по разделу:

1. В целом отношение к субкультурам у молодежи Казахстана едино, варианты ответов у разных этнических групп, хотя и варьируют, но не показывают кардинальных различий. Респонденты в большинстве своем не склонны рассматривать субкультуры как серьезное явление. Молодежная субкультура в глазах респондентов - это, прежде всего, модное направление, затем временное увлечение и форма досуга. Лишь один респондент из восьми склонен рассматривать в субкультуре форму самовыражения. Этим же объясняется и преимущественно безразличное отношение опрошенных.

2. Уровень положительного отношения молодежи к субкультурам неуклонно снижается с увеличением возраста респондентов, однако даже в самой младшей возрастной группе к субкультурам положительно относятся

только каждый четвертый. Разница в распределении ответов у городских и сельских жителей объясняется меньшей степенью распространенности субкультур в сельской местности, а также большим уровнем консерватизма сельчан.

3. Можно констатировать низкий уровень вовлеченности современной молодежи Казахстана в жизнь молодежных субкультур. Подавляющее большинство респондентов не относит себя к какой-либо субкультуре.

4. Тот факт, что относительно большое количество респондентов относит себя к числу футбольных фанатов (4,2 %), можно объяснить, очевидно, тем, что респонденты несколько превратно понимают этот термин. Сообщества футбольных фанатов как проявление соответствующей субкультуры в Казахстане являются немногочисленными, организованными и относительно закрытыми группировками, как правило, не содержащими более нескольких десятков человек. Один факт того, что респондент любит смотреть футбол и болеет за ту или иную команду, не делает его принадлежащим к субкультуре футбольных фанатов.

5. Наибольшая степень вовлеченности в субкультуры фиксируется в младшей возрастной группе, по мере увеличения возраста этот показатель падает. В этой же группе наблюдается самое серьезное отношение к субкультурам, что следует объяснить, по-видимому, недостаточным уровнем вовлеченности во "взрослую жизнь".

6. Слабое развитие молодежных субкультур в Казахстане подтверждается также ответами на вопросы о наличии друзей из субкультур и частоте встречаемости представителей субкультур на улицах. Различия в ответах горожан и сельских жителей подтверждают тезис о меньшей распространенности субкультур на селе.

7. Мнение респондентов о молодежных субкультурах как о несерьезном, временном явлении подтверждают и ответы на вопрос о мотивах прихода в субкультуры. Любопытство, стремление выделиться, привлечь внимание, мода - основные факторы прихода молодежи в субкультуры по мнению большинства опрошенных.

Рекомендации:

1. Несмотря на кажущуюся незначительность роли субкультур в разрезе казахстанского общества, необходим тщательный и регулярный мониторинг процессов, происходящих в той или иной субкультуре, направленный на выявление тенденций, происходящие в их рамках.

2. Опрос показывает, что многие представители современной молодежи не имеют четкого представления о том, что такое субкультура. Важно вести в этом направлении четкую информационную политику, корректируя общественное мнение. Молодежь должна иметь объективное знание, адекватно оценивая ту или иную субкультуру, знать положительные и отрицательные их стороны.

РАЗДЕЛ VI. УРОВЕНЬ РЕЛИГИОЗНОСТИ МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА

Проблема.

Одним из показателей развития общественно-политической ситуации в молодежной среде является уровень ее религиозности, степень вовлечения молодых людей в религию, влияния религиозных предписаний на их повседневную жизнь. Изучение уровня религиозности молодежи включает в себя оценку общей религиозной ситуации в стране в сознании молодежи (включая оценку динамики за последние годы) и анализ основных составляющих индивидуальной религиозности – типы отношения к религиозной вере (верующий, неверующий, атеист и проч.), особенности отнесения себя к определенной религиозной конфессии, потребности, с которыми человек приходит к вере, а также эмоциональное отношение молодежи к другим религиям.

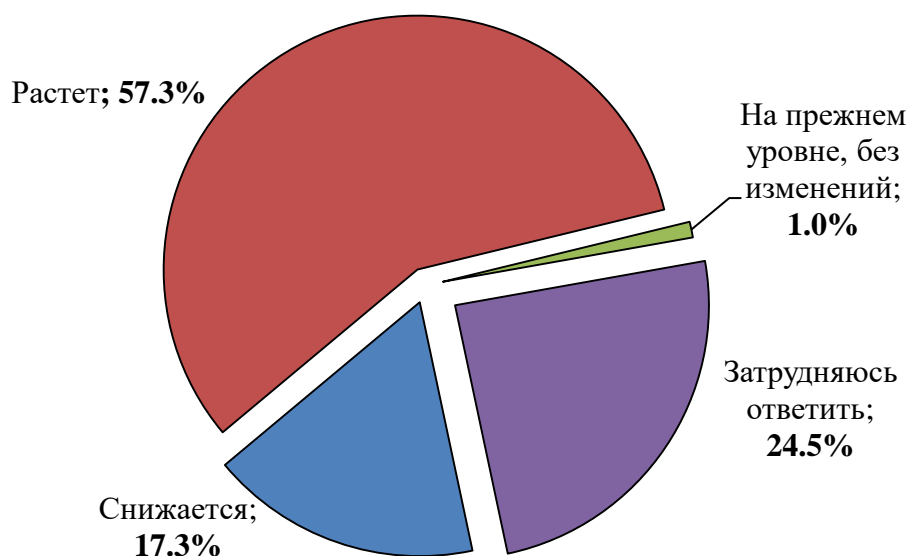
Результаты.

6.1. Общая оценка молодежью религиозной ситуации в стране

Результаты проведенного исследования показывают, что более половины молодого населения страны (57,3 %) считают, что в последние 3-5 лет религиозность молодежи выросла. 17,3 % опрошенных придерживаются противоположного мнения, около 1 процента не видят в уровне религиозности молодежи никаких изменений. Следует обратить внимание на тот факт, что практически четверть молодежи (24,5 %) затруднились ответить на этот вопрос, по-видимому, демонстрируя этим низкую заинтересованность религиозными вопросами и отсутствие желания анализировать ситуацию (Рисунок 23).

Рисунок 23

Распределение ответов на вопрос: «По вашему мнению, в последние три-пять лет религиозность казахстанской молодежи снижается или растет?», (в %)

Среди регионов страны, у молодежи которых доминирует мнение о росте религиозности, лидируют Атырауская (81,2 %), Актюбинская (76,5 %) и Южно-Казахстанская (ныне Туркестанская) (76,1 %) области – по всем этим областям доля молодежи, уверенной в усилении религиозного фактора в молодежной среде, превышает три четверти. К регионам, молодежь которых склоняется к тому, что религиозность молодежи падает в последние годы, относятся Костанайская (31,9 %), Восточно-Казахстанская (30,1 %) и Акмолинская (28,9 %) области.

Мнение о росте религиозности среди молодежи главным образом характерно для казахов (61,7 % казахов придерживаются данного мнения), среди молодежи других (помимо казахов и русских) этносов данное мнение высказали 55,1 %, среди русской молодежи данный показатель равен 42,8 %.

Анализ корреляций в разрезе возраста показывает, что значение мнения об усилении религиозного фактора в молодежной среде растет с возрастом респондентов. Так, если в возрасте от 14 до 18 лет такой позиции придерживаются 51,4 % молодежи, в возрасте от 19 до 23 года – 58,3 %, то в старшей возрастной группе таковых уже 60,6 %.

Одной из задач в рамках изучения уровня религиозности в молодежной среде было измерение оценки молодежью влияния религиозности на общую общественно-политическую ситуацию в регионах проживания. Мнения по этому вопросу разделились практически поровну – 38,9 % молодежи признают влияние религиозности молодежи на общую ситуацию в регионе, 41,9 % считают, что религиозная молодежь никак не влияет на общественно-политическую ситуацию (Рисунок 24).

Рисунок 24

Распределение ответов на вопрос: «Влияет ли религиозная молодежь на общественно-политическую ситуацию в Вашем регионе?», (в %)

Следует обратить внимание, что из 38,9 % тех молодых людей, кто считает воздействие религиозной молодежи на общественно-политическую обстановку в регионе ощутимым, 23,8 % признают данное влияние негативным (создание общественной напряженности, попытка навязать свою волю остальным), 15,1 % признают ее положительное влияние, утверждая, что она способна внести гармонию в общество.

Наибольший процент молодых людей, считающих, что религиозная молодежь способна создать общественную напряженность, проживает в Западно-Казахстанской области (38,6 % от всей молодежи области).

Точка зрения, согласно которой религиозная молодежь никак не влияет на общественно-политическую ситуацию, главным образом характерна для русской молодежи – более половины всех опрошенных этого этноса (53,5 %). Среди казахской молодежи придерживающихся такого мнения насчитывается 39,7 %, среди других этносов – 37,1 %.

Значительных различий в мнениях по данному вопросу по полу, возрасту и другим социально-демографическим признакам выявлено не было.

6.2. Уровень индивидуальной религиозности молодежи Казахстана

Изучение уровня индивидуальной религиозности позволяет выявить не только текущее положение дел в данной сфере, но и определить потенциал дальнейшего роста молодежной религиозности.

Результаты проведенного опроса показывают, что уровень религиозности молодых казахстанцев характеризуется как средний, верующими в общей сложности назвали себя 69 % молодых респондентов. Следует обратить внимание на тот факт, что в число верующих попали три категории: активные верующие, участвующие в жизни религиозной общины (6,4 %); верующие, редко соблюдающие религиозные нормы и посещающие религиозные места только по праздникам (26,5 %); третья категория - верующие, не участвующие в религиозной жизни (36,1 %).

Мы видим, что количество активных верующих, выполняющих все предписания своей религии, не превышает 10 %. Это не говорит о том, что две остальные категории верующих не оказывают на общественно-политическую жизнь общества никакого влияния. Однако, следует признать, что их влияние на общество гораздо меньше, чем верующих первой группы.

Данные говорят о том, что доминирующей формой отношения молодежи Казахстана к религии является вера, не выходящая за пределы собственной жизни и жизни семьи. Вторая и третья категория верующих, самые многочисленные, по-видимому, религиозны в той мере, какую позволяет их светская жизнь – в дни важнейших религиозных праздников, ключевых семейных событий, когда исполнение религиозных обрядов становится наиболее интенсивным.

28,1 % молодежи отнесли себя к неверующим, причем данная группа тоже неоднородна. Наибольшую часть внутри группы неверующих составляют неверующие, но уважающие верующих (15,2 %), 8 % отнесли себя к категории равнодушных к религии, 3,4 % – к неверующим, но иногда

посещающим религиозные места ради интереса или за компанию с кем-то и 1,6 назвали себя противниками религии, атеистами (Рисунок 25).

Рисунок 25

Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком?», (в %)

Если остановиться на анализе категории активных верующих, то есть тех молодых людей, которые (по их собственным словам) являются верующими, соблюдают религиозные предписания и участвуют в жизни религиозной общины, то мы увидим, что наибольшая доля такой молодежи проживает в Мангистауской (16,0 %), Астане (12,8 %) и Карагандинской (12,4 %) областях. Наибольшее число молодых людей, отнесших себя к категории неверующих, проживает в Восточно-Казахстанской области (74,3 %). Далее с большим отрывом, но тоже на лидирующих позициях идут Кызылординская (48,4 %) и Атырауская (43,5 %) области.

Если провести анализ данных в разрезе этносов, то мы видим, что доля активных верующих, о которых мы вели речь выше, не значительно расходится в трех этнических категориях – среди казахов таковых 6,3 %, среди русских - 6,1 %, других - 7,5 %. Значительные различия наблюдаются в случае сравнения общего количества относящих себя к верующим (включая все три категории) и к неверующим (включая четыре категории). Среди казахов общее количество назвавших себя верующими превышает 70 %, у молодежи других этносов он еще выше – 74,2 %. Минимальное значение демонстрируют русские – доля верующих среди них составляет чуть больше 55 % (Таблица 16).

Таблица 16

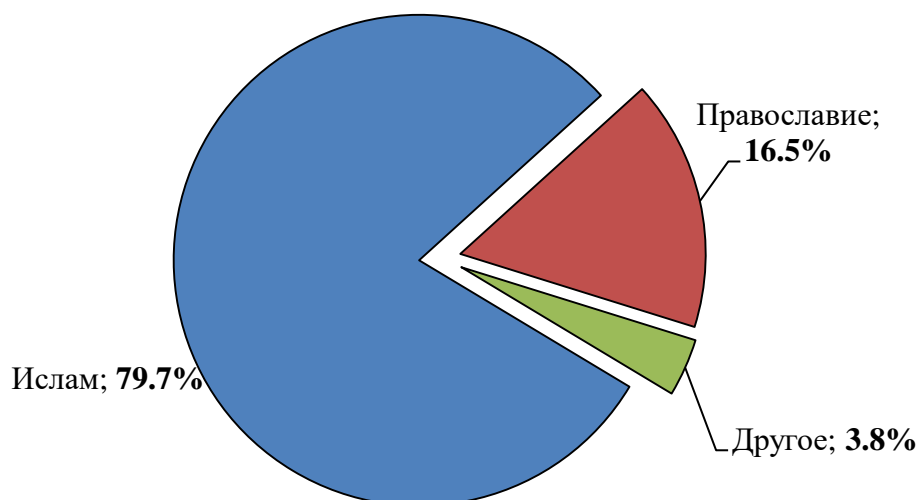
Распределение ответов на вопрос: «Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком?», (в разрезе этносов, в %)

	Казахи	Русские	Другие
Я – верующий(-ая), участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам	6,3	6,1	7,5
Я – верующий(-ая), но редко соблюдаю религиозные нормы и посещаю религиозные места только по праздникам	26,9	19,5	34,1
Я – верующий(-ая), но не участвую в религиозной жизни	38,5	29,9	32,6
Я – неверующий(-ая), но иногда посещаю религиозные места ради интереса или за компанию с кем-то	2,7	4,5	4,9
Я – неверующий(-ая), но уважаю верующих	14,6	22,2	7,9
Я равнодушен(-на) к религии	7,1	11,2	8,2
Я противник религий, атеист	1,0	2,4	3,7
Затрудняюсь ответить	2,9	4,0	1,1

Значимых различий по полу, возрасту и другим социально-демографическим параметрам в вопросе определения себя как верующего человека выявлено не было.

Из 1446 человек, сумевших отнести себя в ходе социологического опроса к какой-то определенной религиозной конфессии, 79,7 % составили мусульмане, 16,5 % – православные, численность остальных конфессий, также представленных в опросе, не превышала 1 % (Рисунок 26).

Распределение ответов на вопрос: «Укажите, пожалуйста, к какой религии или конфессии Вы себя относите?», (в %)

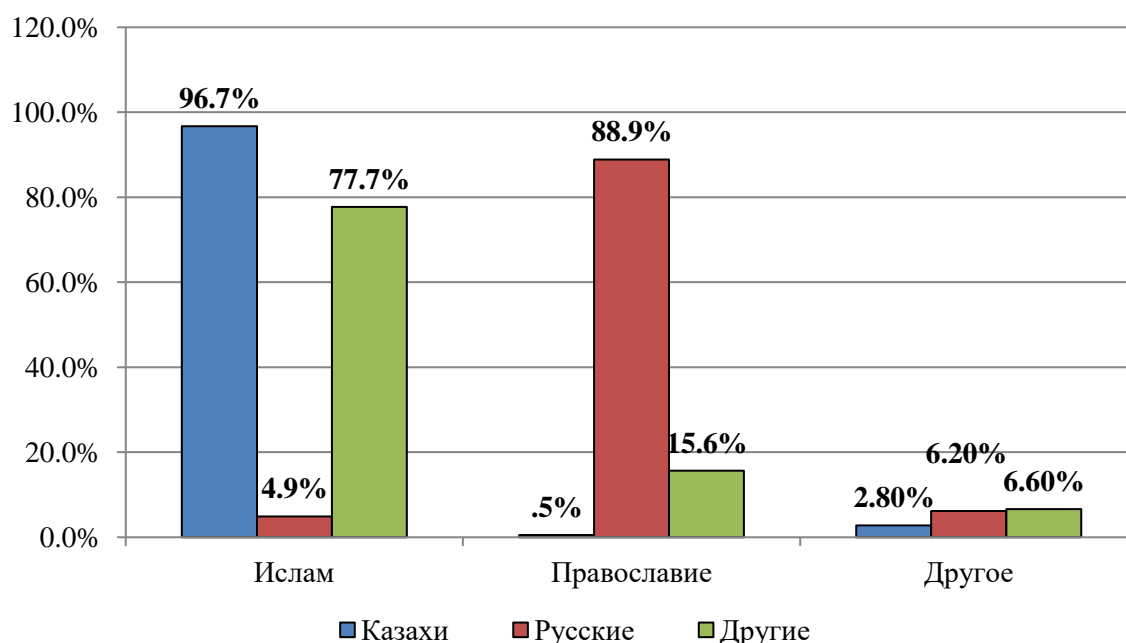

Анализ корреляций в разрезе этносов позволяет зафиксировать степень обусловленности религиозной принадлежности этносом. Считается, что этническая и религиозная составляющие, тесно связанные в традиционных обществах, в условиях современности начинают расходиться, в результате чего отдельные люди или группы, некогда традиционно исповедующие одну религию, совершают религиозную конверсию и начинают придерживаться идей другой религиозной системы. Религиозной конверсии в большей степени подвержена молодежь, в силу своего возраста имеющая специфические психологические и социальные особенности.

В целом мы видим, что взаимообусловленность религии и этноса в современном Казахстане сохраняет свое значение. Данные показывают, что 96,7 % казахской молодежи относят себя к исламу, 88,9 % русских – к православию. Однако налицо факты произошедшей религиозной конверсии, которая, по-видимому, в будущем будет только усиливаться. Около 1,5 % казахов ответили, что являются приверженцами какого-либо нетрадиционного для казахов религиозного направления (христианства, иудаизма и др.). Одновременно мы видим, что около 5 % русских относят себя к исламу (Рисунок 27).

Рисунок 27

Распределение ответов на вопрос: «Укажите, пожалуйста, к какой религии или конфессии Вы себя относите?», (в разрезе этносов, в %)

Одной из задач в исследовании религиозности молодежи является определение потребностей, которые удовлетворяет вера в Бога. В рамках настоящего исследования данные потребности определялись посредством вопроса: «По Вашему мнению, что молодой человек ищет в религии?». Результаты проведенного социологического опроса показывают, что для значительной части молодежи Казахстана религия дает смысл и понимание жизни – так считают 33,5 % опрошенных, далее идет ответ «религия дает надежду, веру в будущее» (28,3 %), замыкает тройку ответ «человек ищет в религии дисциплину и порядок» (26,7 %) (Таблица 17).

Таблица 17

Распределение ответов на вопрос: «По Вашему мнению, что молодой человек ищет в религии?», (в %)

	%
Смысл и понимание жизни	33,5
Надежду, веру в лучшее	28,3
Дисциплину и порядок	26,7
Опору в сложный период жизни	21,6
Духовного наставника, который окажет поддержку	9,5
Возможность отличаться от других	5,7
Сообщество единомышленников, их поддержку в различных сферах жизни	5,4

Следует обратить внимание на то, что при ответе на данный вопрос молодые люди высказывались по поводу потребностей молодежи вообще, не обязательно имея в виду свой собственный опыт, поэтому следует учитывать, что существует вероятность того, что какая-то часть опрошенной молодежи давала банальные, общеизвестные ответы. Не имеют большого различия

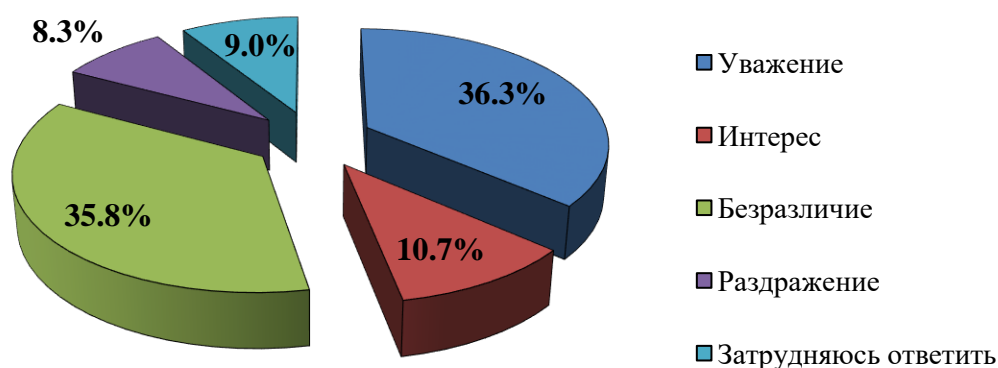
ответы молодых респондентов разного пола, возраста, семейного положения, региона проживания.

Еще один аспект, рассмотренный в связи с изучением уровня религиозности молодежи, - содержание эмоционального отношения молодых казахстанцев к другим религиям.

Чуть меньше чем у половины принявших участие в опросе молодых людей (47,0 %) другие религии вызывают положительные эмоции – в сумме ответов «Уважение» (36,3 %) и «Интерес» (10,7 %). 35,8 % признались, что безразличны к другим религиям. У каждого двенадцатого молодого казахстанца (8,3 %) другие религии вызывают раздражение (Рисунок 28).

Рисунок 28

Распределение ответов на вопрос: «Какие эмоции вызывают у Вас представители других религиозных вероисповеданий?», (в %)

Наиболее толерантной по отношению к представителям других религий являются представители русской этнической группы – 57,2 % от всех участвующих в опросе данной национальности ответили, что испытывают по отношению к ним положительные эмоции (в сумме вариантов «Уважение» и «Интерес»). Среди казахов данный показатель равен 43,9 %, среди молодежи других этносов – 47,9 %.

Выводы по разделу:

1. Более половины молодежи считают, что в последние 3-5 лет религиозность молодежи в Казахстане выросла, что может указывать как на большее вовлечение молодых казахстанцев в религию, так и на достаточно активное муссирование религиозной тематики в публичном пространстве.

2. Три четверти молодежи (это максимальные значения по стране), проживающие в Атырауской, Актыбинской и Южно-Казахстанской (ныне Туркестанской) областях, уверены, что религиозность молодежи за последние

годы выросла. Минимальные значения по данному показателю фиксируются в Костанайской, Восточно-Казахстанской и Акмолинской областях.

3. Мнение о росте религиозности среди молодежи главным образом характерно для казахов и растет с увеличением возраста молодежи.

4. В оценке молодежью степени влияния религиозности молодых казахстанцев на общую общественно-политическую ситуацию в регионах проживания нет однозначной тенденции. Мнения по этому вопросу разделились практически поровну – часть молодежи признает влияние религиозности молодежи на общую ситуацию в регионе, примерно равная часть считает, что религиозная молодежь никак не влияет на общественно-политическую ситуацию. Практически каждый четвертый молодой казахстанец признает данное влияние негативным, которое заключается в создании общественной напряженности, попытке навязать свою волю остальным. Только каждый седьмой допускает их положительное влияние, утверждая, что они способны внести гармонию в общество.

5. Уровень религиозности молодых казахстанцев характеризуется как средний, верующими в общей сложности считают себя около 70 % молодых респондентов. Количество активных верующих, выполняющих все предписания своей религии, не превышает 10 %. Доминирующей формой отношения молодежи Казахстана к религии является вера, не выходящая за пределы собственной жизни и жизни семьи.

6. Наибольшая доля молодежи, выполняющей все предписания своей религии и активно участвующей в жизни религиозной общины, проживает в Мангистауской области, Астане и Карагандинской области. Наибольшее число молодых людей, отнесших себя к категории неверующих, проживает в Восточно-Казахстанской, Кызылординской и Атырауской областях.

7. В целом мы видим, что взаимообусловленность религии и этноса в современном Казахстане сохраняет свое значение – случаи религиозной конверсии не так часты. Несмотря на незначительное число случаев религиозных переходов, отметим, что более интенсивны они в среде русской молодежи.

8. Для значительной части молодежи Казахстана религия дает смысл и понимание жизни; надежду, веру в будущее; дисциплину и порядок.

9. В отношении молодежи к представителям других религий доминируют положительные эмоции – уважение и интерес. Несмотря на это, каждый 12-й молодой казахстанец по отношению к другим религиям испытывает раздражение. Наиболее толерантной по отношению к представителям других религий является молодежь русской национальности.

Рекомендации:

Учитывая тот факт, что более половины молодых казахстанцев воспринимают изменения религиозности молодежи как тенденцию к росту, рекомендуется проведение специальных социологических исследований, направленных на выявление причин данного восприятия и на определение характера возрастающей религиозности. Фокус таких социологических

исследований рекомендуется сделать на степени деструктивности религиозности в молодежной среде, выявление факторов ее увеличения. Особое внимание следует обратить на те регионы, молодежь которых в большей мере ощущает тенденцию к росту религиозности.

РАЗДЕЛ VII. ОЦЕНКА ПРОТЕСТНЫХ НАСТРОЕНИЙ В МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЕ

Проблема.

Несмотря на достаточно высокую степень удовлетворенности молодежи своей жизнью, современная молодежь сталкивается с комплексом проблем, которые, накладываясь друг на друга, могут привести к возникновению у молодых людей состояния фрустрации, обиды на окружающий мир, претензий по отношению к государству.

Серьезные проблемы, которые испытывает часть молодежи страны, главным образом касаются социально-экономической сферы – низкий уровень дохода, безработица, неконкурентоспособность на рынке труда, жилищные проблемы и т.п. Когда молодые люди не видят вариантов успешного решения перечисленных проблем, возникает почва для развития в молодежной среде протестных настроений. Неуправляемые протестные движения в молодежной среде подрывают общественный порядок и могут стать фактором нарушения стабильного развития общества.

Уровень протестного потенциала молодежи в рамках данного исследования изучался через выявление оценки молодежью вероятности возникновения акций протеста в местах проживания и через анализ проблем, которые, по мнению самой молодежи, способны повысить уровень протестной активности в молодежной среде.

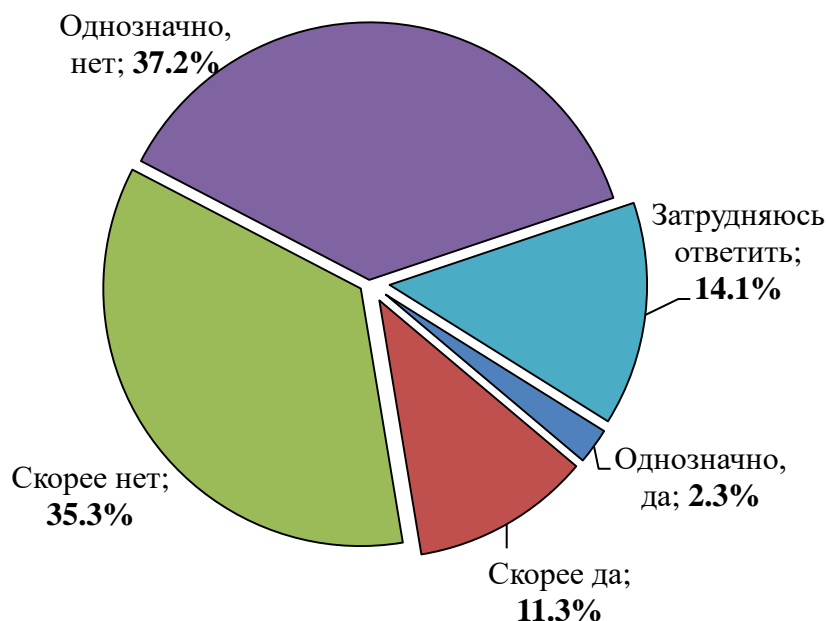
Результаты.

7.1. Оценка молодежью вероятности возникновения акций протеста в местах проживания

Результаты проведенного исследования показывают, что более 70 % молодежи уверены, что опасности возникновения акций протеста в городе/селе, где они проживают, нет. Из них 37,2 % однозначно уверены, что такая возможность однозначно исключена, 35,3 % предпочли вариант ответа «Скорее нет», то есть вероятность развития протестных настроений в Казахстане не исключают полностью, но считают ее минимальной.

Практически каждый седьмой молодой человек (13,5 % молодежи страны) считает, что сегодня в Казахстане существует вероятность возникновения акций протеста со стороны молодежи, причем часть из них (2,3 %) однозначно уверены, что это возможно (*Рисунок 29*).

Распределение ответов на вопрос: «Как Вы считаете, существует ли сейчас вероятность возникновения акций протеста в Вашем селе / городе?», (в %)

Среди регионов, молодые жители которых в большей мере чем другие допускают вероятность развития протестной активности молодежи в местах ее проживания, лидируют, прежде всего, регионы запада республики – Актюбинская область (суммарный показатель по ответам на вопрос «Как Вы считаете, существует ли сейчас вероятность возникновения акций протеста в Вашем селе/городе?» «Однозначно, да» и «Скорее да» равен 26,5 %), Атырауская область (значение суммарного показателя 26,1 %) и Кызылординская область (25,3 %). Превышает 20 %-ое значение суммарный показатель также в г. Алматы (22,5 %) и Карагандинской области (24,1 %).

В числе регионов, молодежь которых в наименьшей по республике степени допускает вероятность возникновения в своем регионе протестов со стороны молодежи, Северо-Казахстанская область (0 %), г. Астана (суммарный показатель 1,7 %) и Костанайская область (2,2 %). Молодежь, проживающая в селе, в меньшей степени допускает опасность общественных протестов, чем городская молодежь (10,3 % против 16 %).

Если сравнить мнение молодежи об опасности возникновения протестов в молодежной среде по данным текущего года с результатами опроса 2016 года (4 квартал 2016 года), то мы видим, что ситуация не изменилась, по-прежнему около 70 % молодых граждан уверены, что такой опасности нет.

7.2. Проблемы, способные повысить уровень протестной активности в молодежной среде

Изучая феномен протестных настроений в молодежной среде, немаловажным является вопрос - что является почвой для их возникновения, наличие каких проблем может вызвать рост протестной активности среди молодежи. В ходе социологического опроса респондентам предлагалось

выделить из предложенного перечня проблем те, наличие которых может послужить почвой для роста протестной активности среди молодежи. Более половины опрошенных молодых людей (54,8 %) отметили, что ничто не может вынудить их открыто протестовать. По данным исследования, проведенного в 4 квартале 2016 года, таковых было 49,6 %, то есть мы видим, что около 50 % молодежи страны допускают, что определенные проблемы могут подтолкнуть их к участию в акциях протеста.

Если рассмотреть данные по той категории молодежи, которая ни при каких условиях не будет участвовать в акциях протеста, то наименьшее их число насчитывается среди казахов (52,1 % от всех опрошенных казахов), среди русской молодежи их 55,9 %, среди молодежи других этносов 61,8 %. Предположительно, что обозначенные проблемы касаются молодежи всех этносов, однако мы видим, что готовность к протесту в разных этносах имеет разную степень. Значимых различий по полу, возрасту и другим социально-демографическим признакам среди молодежи, не намеренной принимать участие в протестных мероприятиях, выявлено не было.

Из обозначенных проблем в качестве причин, способных повысить уровень протестной активности, молодежь видит главным образом непрофессионализм работников медицинских учреждений (эта проблема волнует практически каждого десятого молодого казахстанца), рост цен на товары первой необходимости (продукты питания, горюче-смазочные материалы, лекарства) и потерю работы (Таблица 18).

Таблица 18

Распределение ответов на вопрос: «Какая проблема может вынудить Вас пойти на публичную протестную акцию?», (в %)

	%
Ничто не может вынудить меня открыто протестовать	54,8
Халатность и непрофессионализм работников медицинских учреждений	9,9
Рост цен на продукты питания, горюче-смазочных материалов (ГСМ), лекарства	9,8
Сокращение/увольнение с работы	8,7
Несправедливые судебные решения	8,5
Задержка по выплате заработной платы / стипендий / пособий	7,9
Проблемы с жильем	7,6
Ухудшение экологической ситуации	7,4
Неудовлетворённость действиями властей	6,7
Необоснованные штрафы	6,2
Повышение выплат по кредитам или ипотеке	5,9
Необоснованное повышение тарифов на коммунальные услуги	6,1
Проблемы в школе/ колледже/ вузе	5,5
Нарушение прав на этнической почве	5,3
Несогласие с принимаемыми реформами	4,1

Незначительно изменился порядок ранжирования перечисленных проблем по сравнению с 4 кварталом 2016 года, но доминирование важнейших

из них сохраняется год от года. Значительно выросло для молодежи страны значение такой проблемы как халатность и непрофессионализм работников медицинских учреждений, что может косвенно указывать на рост данной проблемы в обществе.

Выводы по разделу:

1. Подавляющее большинство молодых казахстанцев уверены, что опасности возникновения акций протеста в городе/селе, где они проживают, нет. Только практически каждый седьмой молодой человек считает, что сегодня в Казахстане существует вероятность возникновения акций протеста в молодежной среде.

2. Среди регионов, более 25 % молодых жителей которых в большей мере чем другие допускают вероятность развития протестной активности молодежи в местах ее проживания, лидируют, прежде всего, регионы запада республики – Актюбинская и Атырауская области, а также Кызылординская область.

3. За последние три года оценка молодежью вероятности возникновения акций протеста в целом не изменилась, по-прежнему около 70 % молодых граждан уверены, что такой опасности нет.

4. Около 50 % молодежи страны допускают, что определенные проблемы могут подтолкнуть их к участию в акциях протеста. Основные проблемы, которые способны повысить уровень протестной активности, по мнению молодежи, заключаются в непрофессионализме работников медицинской сферы, росте цен на товары первой необходимости и угрозе безработицы.

Рекомендации:

1. В связи с тем, что результаты исследования указывают на наличие регионов, около четверти молодых жителей которых в большей мере чем другие допускают вероятность развития протестной активности молодежи в местах ее проживания, рекомендуется проведение углубленных социологических и политологических исследований, направленных на выявление оснований для такого восприятия. Возможно, что молодежь данных регионов чувствует себя социально уязвимой, имеет какие-то специфические социальные проблемы, испытывает влияние общей сложной социально-экономической ситуации.

2. Представленные данные, согласно которым молодежь оценивает вероятность возникновения протестных настроений как невысокую, указывает лишь на содержание субъективного восприятия молодежи, не позволяя в полном объеме представить степень опасности возникновения акций протеста. В связи с этим рекомендуется более детальное изучение уровня протестной активности в молодежной среде, опираясь на анализ динамики возникновения акций протеста, выявление причин и социального состава их участников.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Современная молодежь Казахстана – динамично развивающаяся социальная группа с присущим ей уникальным комплексом характеристик. В отличие от других возрастных категорий она менее устойчива в ценностях и жизненных установках, более подвижна, гибка, степень ее социальной активности более высока. Молодежь быстрее адаптируется к внедрению в жизнь новых информационных технологий, новых форм обучения, проведения досуга, общения. С другой стороны, наряду с преимуществами, обусловленными возрастными особенностями, молодежь более уязвима перед лицом острых социальных проблем, среди которых ключевое значение играют низкий уровень дохода, безработица, неконкурентоспособность на рынке труда, жилищные проблемы.

Двойственность, присущая молодежи, диктует необходимость разработки во взаимодействии с ней общественных институтов новых подходов, сочетающих в себе учет как преимуществ данного возраста, так и факторов его уязвимости. Принимая во внимание тот факт, что молодежь Казахстана сегодня крайне неоднородна (по возрасту, региону проживания, этнической принадлежности, уровню образования, занятости), для работы с ней необходимо выстраивать дифференцированную политику.

Молодежи современного Казахстана в целом присущи оптимистичные настроения и высокий уровень субъективной удовлетворенности жизнью. В большей мере чем другими молодые казахстанцы удовлетворены отношениями с окружающими, состоянием собственного здоровья, качеством образования и качеством обеспечения безопасности. Наиболее проблемными сферами жизнедеятельности молодежи являются плохая экологическая ситуация, качество медицинского обслуживания, высокие цены на товары первой необходимости, трудности в сфере трудоустройства и жилищные условия. К регионам-лидерам, молодежь которых в наибольшей степени довольна предоставляемыми условиями для ее развития, относятся г. Астана и Кызылординская область. Одновременно Астана уверенно лидирует среди регионов страны, молодежь которых демонстрирует наиболее высокую озабоченность социальными проблемами.

Уровень осведомленности молодежи о работе государственных органов, осуществляющих государственную молодежную политику в Казахстане, можно охарактеризовать как ниже среднего по всем трем структурам (МРЦ, Департамент молодежной политики МДРГО и Управления по работе с молодежью в регионах). Наиболее знакомой для молодежи страны является работа Молодежных ресурсных центров, однако в последние три года количество молодых казахстанцев, ничего не знающих (не слышавших) о деятельности МРЦ, сохраняется на одном уровне с тенденцией к незначительному увеличению.

Наиболее знакомыми для молодежи страны оказались такие молодежные проекты как Международная стипендия «Болашақ», «С дипломом - в село!», «Жасыл ел», «Дорожная карта бизнеса – 2020», «Нұрлы

жер» и «Молодежная практика». По всем шести программам и проектам количество молодых людей, в разной степени осведомленных о них, превышает количество никогда о них не слышавших, однако доля молодежи, хорошо знакомых с реализацией данных программ и принявших в ней участие, по всем шести перечисленным проектам не превышает 5 %.

В рейтинге популярности молодежных организаций среди молодых казахстанцев лидируют Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нур Отан», Союз КВН Казахстана, Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента Республики Казахстан «Болашақ». При этом, уровень осведомленности молодежи о них значительно выше, чем уровень участия в их деятельности. Наиболее высокие показатели уровня удовлетворенности государственной молодежной политикой демонстрируют молодые жители Южно-Казахстанской (ныне Туркестанской) области и г. Астана, наименьший – молодежь г. Алматы, Алматинской, Павлодарской, Восточно-Казахстанской и Западно-Казахстанской областей.

Ценность патриотизма имеет высокую степень актуальности в сознании молодых казахстанцев. Молодые люди ассоциируют понятие патриотизма, прежде всего, с эмоциональными переживаниями. В тройку наиболее распространенных трактовок понятия «патриотизм» в сознании молодежи входят: любовь к Родине (в том числе к родному городу, селу, аулу), гордость за великие достижения страны и труд на благо Родины. Подавляющее большинство молодежи испытывает по отношению к Вооруженным силам страны позитивные чувства – гордость, восхищение, доверие, уважение. Число молодых людей, у которых институт армии вызывает позитивные эмоции, более чем в пять раз превышает число недовольных им. В целом молодежь Казахстана считает престижным служить в армии. Количество молодых казахстанцев, считающих, что служить в армии престижно, почти в 4 раза превышает число тех, кто не находит это престижным. По мнению молодежи необходимо уделять больше внимания таким мерам патриотического воспитания мерам как изучение истории, традиций и обычаев народов Казахстана, проведение в средних школах начальной военной подготовки и развитие работы детско-юношеских клубов по месту жительства.

Отношение молодежи современного Казахстана к субкультурам в целом безразличное. Молодежная субкультура в глазах респондентов, прежде всего, рассматривается как модное направление и временное увлечение и форма досуга. Уровень положительного отношения к субкультурам неуклонно уменьшается с увеличением возраста респондентов, однако даже в самой младшей возрастной группе к субкультурам положительно относится только каждый четвертый. Уровень вовлеченности современной молодежи Казахстана в жизнь молодежных субкультур достаточно низкий. Подавляющее большинство молодых казахстанцев не относит себя к какой-либо субкультуре. Наибольшая степень вовлеченности фиксируется в младшей возрастной группе, по мере увеличения возраста этот показатель падает. По мнению молодежи, основными факторами включения в

субкультуры являются любопытство, стремление выделиться, привлечь внимание, мода.

Более половины молодежи страны считает, что в последние 3-5 лет религиозность молодежи в Казахстане выросла, что может указывать как на большее вовлечение молодых казахстанцев в религию, так и на достаточно активное муссирование религиозной тематики в публичном пространстве. Максимальные значения молодежи, убежденной в росте религиозности, фиксируются в Атырауской, Актюбинской и Южно-Казахстанской (ныне Туркестанской) областей уверены, минимальные – в Костанайской, Восточно-Казахстанской и Акмолинской областях. Общий уровень религиозности молодых казахстанцев характеризуется как средний, верующими в общей сложности считают себя около 70 % молодых респондентов. Количество активных верующих, выполняющих все предписания своей религии, не превышает 10 %. Доминирующей формой отношения молодежи Казахстана к религии является вера, не выходящая за пределы собственной жизни и жизни семьи. Категория активных молодых верующих главным образом проживает в Мангистауской области, Астане и Карагандинской области. Наибольший показатель молодых людей, отнесших себя к категории неверующих, проживает в Восточно-Казахстанской, Кызылординской и Атырауской областях.

По мнению самой молодежи, уровень протестной активности в Казахстане достаточно низок. Подавляющее большинство молодых казахстанцев уверены, что опасности возникновения акций протеста в городе/селе, где они проживают, нет. Только каждый седьмой молодой человек считает, что сегодня в Казахстане существует вероятность возникновения акций протеста в молодежной среде. Среди регионов, более 25 % молодых жителей которых в большей мере чем другие допускают вероятность развития протестной активности молодежи в местах ее проживания, лидируют прежде всего регионы запада республики – Актюбинская и Атырауская области, а также Кызылординская область. Около половины молодежи страны допускают, что определенные проблемы могут подтолкнуть их к участию в акциях протеста. Основные проблемы, которые способны повысить уровень протестной активности заключаются в росте цен на товары первой необходимости, низком качестве медицинских услуг, угроза безработицы.

Анализ полученных данных и сравнение их с данными 2016 и 2017 годов позволяют сделать вывод о том, что по основным своим показателям ситуация в молодежной среде современного Казахстана достаточно стабильна. Не было выявлено значимых различий в значениях по ключевым исследуемым параметрам между 2016 и 2018 годами, что может указывать на то, что необходимая работа ведется. В то же время отсутствие положительной динамики по отдельным вопросам жизни молодежи страны может указывать на то, что по-прежнему в Казахстане сохраняются проблемы в реализации государственной молодежной политики, выявляемые из года в год, среди которых ключевое значение имеют: низкий уровень дохода молодежи, слабый

доступ к качественному образованию и досугу, низкая степень осведомленности молодежи о государственной молодежной политике, низкая информированность молодежи о молодежных программах по ее поддержке, проблемы в работе Молодежных бирж труда, слабая профориентационная работа в стране, высокий уровень молодежной безработицы и т.д.

На основе анализа данных, полученных в ходе проведенного исследования, можно сформулировать ряд рекомендаций.

1. В число наиболее актуальных проблем современной молодежи страны входят трудности с поиском работы, безработица, низкая степень конкурентоспособности на рынке труда. Проблемы в сфере трудоустройства самой молодежью рассматриваются как потенциальная причина возникновения протестных настроений в молодежной среде. В связи с этим, рекомендуется проведение мероприятий по оптимизации работы молодежных бирж труда, молодежных ресурсных центров, направленной на оказание помощи молодым людям, ищущим работу. Рекомендуется обратить специальное внимание на проведение регулярной рекламной/информационной кампании среди молодежных организаций, специализирующихся на оказании поддержки молодежи на рынке труда, поскольку молодежь слабо осведомлена о направлениях их работы.

2. Учитывая достаточно низкие показатели осведомленности молодежи страны о деятельности государственных органов, реализующих государственную молодежную политику, рекомендуется проведение мероприятий, направленных на ознакомление молодежи с возможностями участия в деятельности молодежных организаций, с преимуществами, которые дает участие в реализации молодежных проектов, вовлечение в ознакомительные мероприятия о государственной молодежной политике молодежи разного возраста и этнической принадлежности.

3. Несмотря на достаточно высокий уровень патриотизма в молодежной среде, доверия молодежи к Вооруженным силам и преобладание позитивных оценок в отношении нее, рекомендуется вовлечение в мероприятия по патриотическому воспитанию разных категорий молодежи, включение в состав участников молодежи категории NEET, более активное привлечение молодых казахстанцев нетитульных национальностей, молодежи разного возраста и уровня образования.

4. Несмотря на кажущуюся незначительность роли молодежных субкультур в общественно-политической ситуации в казахстанском обществе, необходим тщательный и регулярный мониторинг процессов, происходящих в той или иной субкультуре, направленный на выявление тенденций, происходящих в их рамках, поскольку некоторые из них могут послужить почвой для увеличения уровня девиантности молодежи, проявления протестных настроений в молодежной среде, роста суицидальных установок.

5. Учитывая тот факт, что более половины молодых казахстанцев воспринимают изменения религиозности молодежи как тенденцию к росту, рекомендуется дальнейшее изучение причин данного восприятия и характера

религиозности с фокусом на определении степени деструктивности религиозности в молодежной среде, выявление факторов ее увеличения.

6. Несмотря на тот факт, что молодежь Казахстана оценивает вероятность возникновения протестных настроений в стране как невысокую, рекомендуется регулярное измерение настроений молодежи в разрезе регионов, соотнося их уровень с показателями уровня социальной удовлетворенности молодежи, безработицы, уровня религиозности, с целью выявления глубинных причин возможного роста протестной активности в молодежной среде.

Приложение

Приложение 1. Анкета для опроса молодежи

Уважаемый респондент! Меня зовут_____. Я являюсь интервьюером Научно-исследовательского центра «Молодежь» (г. Астана). Просим Вас принять участие в социологическом опросе, посвященном актуальным проблемам казахстанской молодежи. Вашему вниманию предложен ряд вопросов и варианты ответов на них. Прослушайте, пожалуйста, эти вопросы и предлагаемые к ним варианты ответов до конца, выберите устраивающий Вас ответ. В случае, если ни один из предложенных ответов Вас не удовлетворяет, укажите свой вариант в графе "другое".

Полученная информация будет использована исключительно в обобщенном виде. Анонимность и конфиденциальность Вашего мнения гарантируется.

1. Устраивает ли Вас в целом жизнь, которую Вы сейчас ведете? (ОДИН ответ)

1. Полностью устраивает
 2. Скорее устраивает
 3. Скорее НЕ устраивает
 4. Совершенно НЕ устраивает
- (99) Затрудняюсь ответить

2. Оцените, пожалуйста, по пятибалльной шкале насколько Вы удовлетворены следующими сторонами своей жизни, где «1» – совершенно НЕ удовлетворен(-а), «5» – полностью удовлетворен(-а) (ОДИН ответ по каждой строке. ИНТЕРВЬЮЕР, передайте КАРТОЧКУ №1)

№	Аспекты жизни	Оценочная шкала	З/о
1.	Материальным положением семьи	1-----2-----3-----4-----5	(99)
2.	Работой / возможностями трудоустройства	1-----2-----3-----4-----5	(99)
3.	Качеством досуга	1-----2-----3-----4-----5	(99)
4.	Состоянием собственного здоровья	1-----2-----3-----4-----5	(99)
5.	Медицинским обслуживанием в Вашем городе / селе	1-----2-----3-----4-----5	(99)
6.	Экологической ситуацией в Вашем городе / селе	1-----2-----3-----4-----5	(99)
7.	Возможностями для достижения поставленных целей	1-----2-----3-----4-----5	(99)
8.	Жилищными условиями	1-----2-----3-----4-----5	(99)
9.	Полученным / получаемым образованием	1-----2-----3-----4-----5	(99)
10.	Качеством обеспечения Вашей безопасности	1-----2-----3-----4-----5	(99)
11.	Отношениями с окружающими (семьей, друзьями, коллегами)	1-----2-----3-----4-----5	(99)

3. Насколько Вы удовлетворены тем, как в целом развивается Ваш населенный пункт? (ОДИН ответ)

1. Полностью удовлетворен(-а)
 2. Скорее удовлетворен(-а)
 3. Скорее НЕ удовлетворен(-а)
 4. Полностью НЕ удовлетворен(-а)
- (99) Затрудняюсь ответить

4. Как Вы считаете, в настоящее время в Вашем городе / селе создано достаточно возможностей для развития молодежи? (ОДИН ответ)

1. Да, вполне достаточно
 2. Скорее достаточно
 3. Скорее недостаточно
 4. Совершенно недостаточно
 5. Другое (напишите) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

5. Удовлетворены ли Вы качеством и работой досуговых учреждений (домов, дворцов школьников и молодежи, школ искусств, дворцов спорта, ДЮСШ, спортивных центров и др.), которые находятся в Вашем городе / селе? (ОДИН ответ)

1. Полностью удовлетворен(-а)
 2. Скорее удовлетворен(-а)
 3. Скорее не удовлетворен(-а)
 4. Полностью не удовлетворен(-а)
 5. Другое (напишите) _____
 6. Я не посещаю досуговые учреждения
 7. В нашем населенном пункте нет досуговых учреждений
- (99) Затрудняюсь ответить

6. Как Вы считаете, испытывает ли молодежь Вашего города / села трудности с поиском работы и трудоустройством? (ОДИН ответ)

1. Да, молодежь постоянно сталкивается с проблемами трудоустройства
 2. Молодые люди испытывают трудности с трудоустройством по специальности. Работу, не требующую специальных профессиональных навыков найти не составляет труда
 3. У молодых людей моего города / села нет проблем с трудоустройством
 4. Другое (напишите) _____
 5. Я учусь, не ищу работу и нет опыта поиска работы, трудоустройства
- (99) Затрудняюсь ответить

7. В случае, если Вы окажетесь без работы, как быстро, по Вашему мнению, Вы сможете найти подходящую для вас работу? (ОДИН ответ)

1. Я найду работу по специальности в самые короткие сроки
 2. Поиск работы вызовет определенные сложности, но в течение трех месяцев я найду работу
 3. Найти новую работу – это большая проблема для молодого человека, в лучшем случае работу найду в течение полугода
 4. Другое (напишите) _____
 5. Я учусь, не ищу работу и нет опыта поиска работы, трудоустройства
- (99) Затрудняюсь ответить

8. Оцените, пожалуйста, по пятибалльной шкале насколько Вы удовлетворены качеством полученного или получаемого образования, где «1» – Совершенно не удовлетворен(-а), «5» – полностью удовлетворен(-а)? (ОДИН ответ по каждой строке)

№	Образование	Оценочная шкала	3/о
1.	Общее среднее образование	1-----2-----3-----4-----5	(99)
2.	Техническое и профессиональное образование	1-----2-----3-----4-----5	(99)
3.	Высшее образование	1-----2-----3-----4-----5	(99)
4.	Послевузовское образование	1-----2-----3-----4-----5	(99)

9. Как изменилось состояние Вашего здоровья за последний год? (ОДИН ответ)

1. Улучшилось
 2. Скорее улучшилось
 3. Не изменилось
 4. Скорее ухудшилось
 5. Ухудшилось
- (99) Затрудняюсь ответить

10. Оцените, пожалуйста, по пятибалльной шкале насколько актуальны перечисленные проблемы для молодежи ВАШЕГО города / села, где «1» – совершенно НЕ актуально, «5» – очень актуально (ОДИН ответ по каждой строке. ИНТЕРВЬЮЕР, покажите КАРТОЧКУ №2)

№	Аспекты жизни	Оценочная шкала	3/о
1.	Недоступность высшего образования (высокая стоимость)	1-----2-----3-----4-----5	(99)
2.	Низкий уровень дохода (низкая заработная плата, стипендия, др.)	1-----2-----3-----4-----5	(99)
3.	Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления	1-----2-----3-----4-----5	(99)
4.	Проблемы с трудоустройством, безработица	1-----2-----3-----4-----5	(99)
5.	Неустроенность личной жизни	1-----2-----3-----4-----5	(99)
6.	Конфликты с родителями / преподавателями / старшим поколением, непонимание родных и близких	1-----2-----3-----4-----5	(99)
7.	Отсутствие уверенности в завтрашнем дне	1-----2-----3-----4-----5	(99)
8.	Низкий уровень культуры, бездуховность молодежи	1-----2-----3-----4-----5	(99)

9.	Угроза личной безопасности (страшно ходить по улицам и т.п.)	1-----2-----3-----4-----5	(99)
10.	Преступность среди молодежи	1-----2-----3-----4-----5	(99)
11.	Религиозный экстремизм в молодежной среде	1-----2-----3-----4-----5	(99)
12.	Наркомания, токсикомания, алкоголизм и табакокурение	1-----2-----3-----4-----5	(99)
13.	Проблемы досуга молодежи, негде провести свободное время	1-----2-----3-----4-----5	(99)
14.	Отсутствие доступа к высокоскоростному Интернету, к качественной мобильной связи	1-----2-----3-----4-----5	(99)
15.	Отсутствие специализированных магазинов, отделов по продаже спортивного инвентаря и товаров	1-----2-----3-----4-----5	(99)
16.	Нехватка узких специалистов в медицинских центрах, поликлиниках	1-----2-----3-----4-----5	(99)
17.	Нехватка социальных и психологических служб, телефонов доверия	1-----2-----3-----4-----5	(99)
18.	Слабая организация центров развития дошкольного и школьного воспитания	1-----2-----3-----4-----5	(99)
19.	Другое (<i>напишите</i>)_____	1-----2-----3-----4-----5	

11. Уверены ли Вы в своей личной безопасности? (ОДИН ответ)

1. Да, уверен
2. Скорее уверен
3. Скорее НЕ уверен
4. Нет, не уверен

(99) Затрудняюсь ответить

12. Как Вы считаете, знают ли органы государственной власти о реальных проблемах молодежи? (ОДИН ответ)

1. Безусловно, знают и делают все возможное для решения этих проблем
2. Скорее знают, но реально не решают проблемы молодежи
3. Скорее НЕ знают
4. Однозначно НИЧЕГО не знают
5. Другое (*напишите*)_____

(99) Затрудняюсь ответить

13. Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Молодежных ресурсных центров (МРЦ) Вашего района / города / области? (ОДИН ответ)

1. Да, известно. Обращался(-лась) в МРЦ-----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 14
 2. Да, известно, но никогда не обращался(-лась) в МРЦ---→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 15
 3. Что-то слышал(-а), читал(-а) об МРЦ-----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 15
 4. Нет. Ни разу не слышал(-а) об МРЦ-----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 15
- (99) Затрудняюсь ответить-----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 15

14. Оцените, пожалуйста, работу Молодежных ресурсных центров Вашего района / города / Вашей области в сфере... (ОДИН ответ по каждой строке)

№	Направления деятельности	Эффективная	Не эффективная	3/0
1.	Информирования молодежи о реализуемых для нее государственных социальных программах	1	2	(99)
2.	Оказания консультационных услуг (правовых, по вопросам получения образования, жилья, трудоустройства, поддержки молодым семьям и т.д.)	1	2	(99)
3.	Предоставления открытых пространств для саморазвития молодежи (коворкинг-зон)	1	2	(99)
4.	Организации обучающих тренингов по жизненно важным навыкам (ответственности, коммуникабельности, лидерству, критическому мышлению, гендерному равенству и т.д.)	1	2	(99)
5.	Оказания поддержки молодежных инициатив и идей	1	2	(99)

6.	Адресной работы с целевыми группами (безработной, сельской, рабочей, студенческой молодежью, молодыми семьями, молодыми людьми с особыми потребностями и т.д.) в рамках конкретных проектов и программ	1	2	(99)
7.	Другое (напишите) _____	1	2	

15. Известно ли Вам о работе Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, чья деятельность направлена на поддержку и развитие молодежи? (ОДИН ответ)

1. Да, знаю-----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 16
 2. Что-то слышал(-а), читал(-а)-----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 17
 3. Ничего не знаю о работе Департамента-----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 17
- (99) Затрудняюсь ответить-----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 17

16. Оцените, пожалуйста, работу Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан по следующим видам деятельности ... (ОДИН ответ по каждой строке)

№	Направления деятельности	Эффективная	Не эффективная	3/0
1.	Координация работы областных / городских управлений по вопросам молодежной политики / внутренней политики	1	2	(99)
2.	Взаимодействие с молодежными организациями	1	2	(99)
3.	Обеспечение научной и методической литературой (книги, методические пособия, брошюры и др.)	1	2	(99)
4.	Информационно-разъяснительная работа (публикации в СМИ, встречи с молодежью, информационные кампании)	1	2	(99)
5.	Содействие развитию волонтерской деятельности молодежи	1	2	(99)
6.	Работа по патриотическому воспитанию молодежи	1	2	(99)
7.	Другое (напишите) _____	1	2	

17. Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Управления Вашей области/Вашего города, которое занимается вопросами молодежной политики (Управление по вопросам молодежной политики/ внутренней политики, Управление по делам общественного развития, Управление по делам семьи, детей и молодежи)? (ОДИН ответ)

1. Да, знаю -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 18
 2. Что-то слышал(-а), читал (-а) -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 19
 3. Ничего не знаю о работе Управления -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 19
- (99) Затрудняюсь ответить-----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 19

18. Оцените, пожалуйста, работу Управления по вопросам молодежной политики / внутренней политики Вашей области / Вашего города по следующим видам деятельности ... (ОДИН ответ по каждой строке)

№	Направления деятельности	Эффективная	Не эффективная	3/0
1.	Обеспечение научной и методической литературой (книги, методические пособия, брошюры и др.)	1	2	(99)
2.	Информационно-разъяснительная работа (публикации в СМИ, встречи с молодежью, информационные кампании)	1	2	(99)
3.	Организационно-практическая работа (проведение акций, семинаров, круглых столов, флэшмобов и др.)	1	2	(99)
4.	Работа с целевыми группами молодежи (сельская, безработная, маргинальная, рабочая, студенческая, и др.)	1	2	(99)

5.	Оказание содействия занятости молодежи, поддержка молодых семей и др.	1	2	(99)
6.	Работа по патриотическому воспитанию	1	2	(99)
7.	Неформальные встречи с молодежью (беседы на рынках, общежитиях, стройплощадках и др.)	1	2	(99)
8.	Другое (напишите)	1	2	

19. О каких государственных программах и проектах по поддержке молодежи Вы слышали, знаете или являлись участником? (ОДИН ответ по каждой строке. ИНТЕРВЬЮЕР, покажите КАРТОЧКУ №3)

№	Государственные программы, молодежные проекты	Что-то слышал (-а)	Хорошо знаю, но не участвовал (-а)	Знаю, участвовал (-а)	Ничего не знаю, не слышал(-а)
1.	«Молодежная практика»	1	2	3	4
2.	«С дипломом – в село!»	1	2	3	4
3.	«Жасыл Ел»	1	2	3	4
4.	Единая программа поддержки и развития бизнеса «Дорожная карта бизнеса 2020»	1	2	3	4
5.	Программа развития продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017-2021 годы	1	2	3	4
6.	Программа жилищного строительства «Нұрлы жер»	1	2	3	4
7.	Международная стипендия «Болашақ»	1	2	3	4
8.	Государственная молодежная премия «Дарын»	1	2	3	4
9.	Серпін-2050	1	2	3	4
10.	Бесплатное техническое и профессиональное образование для всех	1	2	3	4
11.	Проект развития молодежного корпуса	1	2	3	4
12.	Молодежный кадровый резерв	1	2	3	4

20. Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены тем, как реализуется государственная молодежная политика в Казахстане? (ОДИН ответ)

1. Полностью удовлетворен(-а)
2. Скорее удовлетворен(-а)
3. Скорее НЕ удовлетворен(-а)
4. НЕ удовлетворен(-а)
5. Другое (напишите) _____
6. Ничего не знаю о государственной молодежной политике
(99) Затрудняюсь ответить

21. Какие молодежные организации Вы знаете? (возможно любое количество ответов. ИНТЕРВЬЮЕР, покажите КАРТОЧКУ №4)

22. С какими из них, Вам приходилось работать, сотрудничать, контактировать?

Молодежные организации	Вопрос 21. Знаю	Вопрос 22. Сотрудничал (-а)
Альянс студентов Казахстана	1	1
Союз КВН Казахстана	2	2
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента Республики Казахстан «Болашақ»	3	3
Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов «Жасыл ел»	4	4
Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нұр Отан»	5	5

Единая детско-юношеская организация «Жас Ұлан»	6	6
Конгресс молодежи Казахстана	7	7
Национальная волонтерская сеть	8	8
Национальный Дельфийский комитет	9	9
Другое (напишите) _____	10	10
Другое (напишите) _____	11	11
Другое (напишите) _____	12	12

23. Какая проблема может вынудить Вас пойти на публичную протестную акцию? (возможно любое количество ответов. ИНТЕРВЬЮЕР, передайте КАРТОЧКУ №5)

1. Проблемы в школе / колледже / вузе
2. Сокращение / увольнение с работы
3. Необоснованное повышение тарифов на коммунальные услуги
4. Задержка по выплате заработной платы / стипендий / пособий
5. Халатность и непрофессионализм работников медицинских учреждений
6. Повышение выплат по кредитам или ипотеке
7. Необоснованные штрафы
8. Ухудшение экологической ситуации
9. Неудовлетворённость действиями властей
10. Несправедливые судебные решения
11. Несогласие с принимаемыми реформами
12. Нарушение прав на этнической почве
13. Проблемы с жильем
14. Рост цен на продукты питания, горюче-смазочных материалов (ГСМ), лекарства
15. Другое (напишите) _____
16. Ничто не может вынудить меня открыто протестовать

(99) Затрудняюсь ответить

24. Как Вы считаете, существует ли сейчас вероятность возникновения акций протеста в Вашем селе / городе? (ОДИН ответ)

1. Однозначно, да
2. Скорее да
3. Скорее нет
4. Однозначно, нет

(99) Затрудняюсь ответить

25. По вашему мнению, в последние три-пять лет религиозность казахстанской молодежи снижается или растет? (ОДИН ответ)

1. Снижается
2. Растет
3. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

26. Влияет ли религиозная молодежь на общественно-политическую ситуацию в Вашем регионе? (ОДИН ответ)

1. Да, это они создают общественную напряженность
2. Да, люди, придерживающиеся религий, пытаются навязать свою волю остальным, установить свои порядки
3. Да, люди, придерживающиеся религий, вносят гармонию в общество
4. Нет, религиозная молодежь никак не влияет на общественно- политическую ситуацию
5. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

27. Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком? (ОДИН ответ)

1. Я – верующий(-ая), участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам
2. Я – верующий(-ая), но редко соблюдаю религиозные нормы и посещаю религиозные места только по праздникам
3. Я – верующий(-ая), но не участвую в религиозной жизни
4. Я – неверующий(-ая), но иногда посещаю религиозные места ради интереса или за компанию с кем-то
5. Я – неверующий(-ая), но уважаю верующих
6. Я равнодушен(-на) к религии
7. Я противник религий, атеист

} ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 29

8. Другое (*напишите*) _____
(99) *Затрудняюсь ответить*
- 28. Укажите, пожалуйста, к какой религии или конфессии Вы себя относите? (ОДИН ответ)**
1. Ислам
 2. Православие
 3. Католицизм
 4. Протестантизм
 5. Иудаизм
 6. Совмещаю религиозные традиции разных конфессий
 7. Не исповедую никакой религии
 8. Другое (*напишите*) _____
- (99) *Затрудняюсь ответить*
- 29. По Вашему мнению, что молодой человек ищет в религии? (не более ДВУХ вариантов ответов)**
1. Дисциплину и порядок
 2. Возможность отличиться от других
 3. Опору в сложный период жизни
 4. Смысл и понимание жизни
 5. Духовного наставника, который окажет поддержку
 6. Сообщество единомышленников, их поддержку в различных сферах жизни
 7. Надежду, веру в лучшее
 8. Другое (*напишите*) _____
- (99) *Затрудняюсь ответить*
- 30. Какие эмоции вызывают у Вас представители других религиозных вероисповеданий? (ОДИН ответ)**
1. Уважение
 2. Интерес
 3. Безразличие
 4. Раздражение
 5. Другое (*напишите*) _____
- (99) *Затрудняюсь ответить*
- 31. Занимаетесь ли Вы волонтерской деятельностью, если да, то как часто? (ОДИН ответ)**
1. Я занимаюсь волонтерской работой несколько раз в год
 2. Я занимаюсь волонтерской работой несколько раз в месяц
 3. Я занимаюсь волонтерской работой несколько раз в неделю
 4. Я НЕ занимаюсь волонтерской работой
 5. Другое (*напишите*) _____
- (99) *Затрудняюсь ответить*
- 32. Что, по Вашему мнению, значит быть «патриотом Казахстана»? (не более ДВУХ вариантов ответа. ИНТЕРВЬЮЕР, передайте КАРТОЧКУ №6)**
1. Гордиться великими достижениями страны
 2. В случае необходимости защищать страну с оружием в руках
 3. Соблюдать законы государства, быть законопослушным налогоплательщиком
 4. Любить Родину, в том числе родной город, село, аул
 5. Верить в великое будущее страны
 6. Испытывать ностальгию вдали от Родины
 7. Говорить с гордостью о Казахстане, когда выезжаешь за границу, рассказывать про Казахстан
 8. Трудиться на благо Родины
 9. Покупать отечественную казахстанскую продукцию (продукты питания, одежду и т.п.)
 10. Испытывать чувство ответственности за происходящее в стране
 11. Жить в мире и согласии с другими гражданами страны
 12. Знать казахский язык, традиции и историю Казахстана
 13. Пройти службу в армии
 14. Другое (*напишите*) _____
- (99) *Затрудняюсь ответить*
- 33. Как Вы считаете, в Казахстане уделяется достаточно внимания патриотическому воспитанию молодежи? (ОДИН ответ)**
1. Да, достаточно

2. Скорее достаточно
 3. Скорее недостаточно
 4. Совершенно недостаточно
- (99) Затрудняюсь ответить

34. Какие чувства Вы испытываете по отношению к Вооруженным силам (Армии) Республики Казахстан? (ОДИН ответ)

1. Гордость
2. Восхищение
3. Доверие
4. Уважение
5. Недоверие
6. Разочарование
7. Страх
8. Безразличие
9. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

35. Приходилось ли Вам участвовать в конкурсах, соревнованиях, олимпиадах, концертах и других мероприятиях на военно-патриотическую тему? (ОДИН ответ)

1. Да, участвовал(-а) вместе с классом в школе
2. Да, участвовал(-а) вместе с группой в колледже / институте / университете
3. Да, участвовал(-а) самостоятельно
4. Нет, не участвовал(-а), но видел(-а) / слышал(-а), что молодежь участвует
5. Нет, не участвовал(-а) и никогда не слышал(-а) про мероприятия на военно-патриотическую тему
6. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

36. Как Вы считаете, что нужно делать для того, чтобы молодежь была патриотичной? (ОДИН ответ. ИНТЕРВЬЮЕР, передайте КАРТОЧКУ №7)

1. Проводить в средних школах начальную военную подготовку
2. Детям и молодежи читать литературу на государственном языке, казахстанских и казахских авторов
3. Создавать мультфильмы, детские передачи на казахском языке про национальных героев
4. Проводить регулярно спортивные соревнования, конкурсы, олимпиады
5. Организовывать военно-патриотических лагерей для учащихся в период летних каникул
6. Развивать работу детско-юношеских клубов по месту жительства
7. Изучать историю, традиции и обычаи народов Казахстана
8. Учить гимн в детских садах
9. Учить казахский язык
10. Обязать молодежь служить в армии
11. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

37. Испытываете ли Вы гордость за Вооруженные силы, Армию Республики Казахстан? (ОДИН ответ)

1. Да
2. Скорее да
3. Скорее нет
4. Нет
5. Мне все равно

(99) Затрудняюсь ответить

38. Как Вы считаете, престижно ли служить в Вооруженных силах Казахстана? (ОДИН ответ)

1. Да, престижно
2. Нет, не престижно
3. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

39. Скажите, пожалуйста, Вы хотели бы работать на государственной службе? (ОДИН ответ)

1. Да
2. Скорее да
3. Скорее нет
4. Нет

(99) Затрудняюсь ответить

40. Для Вас «Субкультура молодежи» – это...? (не более ДВУХ ответов)

1. Временное увлечение молодежи, форма досуга
2. Стиль жизни молодежи, модное направление
3. Форма выражения протеста в молодежной среде
4. Форма самоутверждения / самоидентификации
5. Группа молодых людей, имеющих проблемы с законом
6. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

41. Являетесь ли Вы представителем какой-либо субкультуры в настоящее время? (возможно НЕСКОЛЬКО вариантов ответов)

1. Эмо
2. Готы
3. Треш
4. Хипстеры
5. Аниме
6. Гламур
7. Хиппи
8. Панки
9. Рэперы
10. Рокеры
11. Футбольные фанаты
12. Геймеры
13. Паркур
14. Скинхеды
15. Байкеры
16. Автогонщики
17. Брейк-данс
18. Граффити
19. Хип-хоп
20. Барды
21. Другое (напишите) _____
22. Нет, не являюсь представителем какой-либо субкультуры ----- → ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ № 43

(99) Затрудняюсь ответить

42. Насколько важно для Вас быть членом данного сообщества? (ОДИН ответ)

1. Очень важно, весь смысл жизни в этом
2. Это хобби, способ интересно проводить время
3. Это модно среди молодежи
4. Не важно, просто хочу «убить» время
5. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

43. Как, в целом, Вы относитесь к молодежным субкультурам? (ОДИН ответ)

1. Положительно
2. Безразлично
3. Отрицательно
4. Ничего не знаю о молодежных субкультурах

(99) Затрудняюсь ответить

44. Как Вы считаете, почему молодежь вступает в молодежные субкультуры? (не более ДВУХ ответов)

1. Быть представителем молодежной субкультуры модно
2. Из любопытства и интереса
3. Чтобы непохожим на всех, высказывать свой протест против стандартов в обществе
4. Чтобы реализовать себя как личность, раскрыть свои творческие таланты
5. Из-за трудностей в общении с близкими и друзьями, непонимания с их стороны
6. Чтобы выделиться в обществе, привлечь всеобщее внимание
7. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

45. Есть ли среди Ваших друзей и знакомых представители молодежных субкультур? (ОДИН ответ)

1. Да
2. Нет

(99) Затрудняюсь ответить

46. Как Вы считаете, почему люди в обществе опасаются и стараются избегать общения с представителями неформальных молодежных субкультур? (ОДИН ответ)

1. Все, что отличается от норм и стандартов в обществе вызывает тревогу и опасения
2. Неформальные молодежные организации ассоциируются с наркоманией, алкоголизмом и преступностью
3. Отталкивает вызывающий внешний вид и нестандартная внешность
4. Наше общество тяжело воспринимает что-то новое
5. Люди спокойно, с пониманием реагируют на представителей молодежных субкультур

(99) Затрудняюсь ответить

47. Часто ли Вы встречаете на улицах своего города / села молодых людей, которые выглядят неформально, отличаются от большинства других людей? (ОДИН ответ)

1. Постоянно
2. Достаточно часто
3. Иногда
4. Очень редко
5. Почти никогда

(99) Затрудняюсь ответить

В ЗАКЛЮЧЕНИИ СООБЩИТЕ, ПОЖАЛУЙСТА, НЕКОТОРЫЕ ДАННЫЕ О СЕБЕ

D1. Ваш пол: 1. Мужской 2. Женский

D2. Укажите, пожалуйста, сколько Вам полных лет? _____

D3. Ваша национальность?

1. Казах / казашка
2. Русский / русская

3. Другая национальность (укажите) _____

D4. Ваше образование:

1. Высшее, с ученой степенью (кандидата / доктора наук, доктора PhD)
2. Высшее с академической степенью (бакалавра / специалиста / магистра)
3. Незаконченное высшее
4. Среднее специальное/профессиональное образование
5. Общее среднее
6. Неполное среднее
7. Нет образования

D5. Скажите, пожалуйста, где Вы проживаете?

1. Живу с родителями / родственниками
2. Живу в собственной квартире / доме
3. Живу в съемной квартире / комнате, общежитии
4. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

D6. Ваше семейное положение:

1. Женат / Замужем
2. В гражданском браке (сожительствую)
3. Холост / не замужем
4. Вдовец / Вдова
5. Разведен / Разведена

(99) Затрудняюсь ответить

D7. Скажите, пожалуйста, сколько детей Вы имеете?

1. Нет детей
2. Один ребенок
3. Двое детей
4. Трое детей
5. Четверо или более детей

D8. Как бы Вы оценили материальное положение Вашей семьи?

1. Полный достаток, не ограничены в средствах
 2. Денег хватает на все, кроме покупки недвижимости (дачи или квартиры)
 3. Денег хватает, но покупка нового автомобиля затруднительна
 4. Денег хватает на все необходимое, но покупка крупной бытовой техники затруднительна
 5. Денег хватает на еду, но покупка одежды затруднительна
 6. Не всегда хватает денег на еду
- (99) Затрудняюсь ответить

D9. В настоящее время Вы работаете?

1. Нет, я только учусь -----→ **ЗАВЕРШИТЬ ЗАПОЛНЕНИЕ АНКЕТЫ**
 2. Учусь и одновременно работаю (подрабатываю)
 3. Да, я работаю
 4. Я не учусь, не работаю и НЕ ищу работу ----→ **ЗАВЕРШИТЬ ЗАПОЛНЕНИЕ АНКЕТЫ**
 5. Я не учусь, не работаю (ищу работу) -----→ **ЗАВЕРШИТЬ ЗАПОЛНЕНИЕ АНКЕТЫ**
- (99) Затрудняюсь ответить

D10. Укажите, пожалуйста, Ваш основной вид деятельности?

1. Руководитель организации
 2. Руководитель отдела, подразделения, службы
 3. Специалист высшего уровня квалификации
 4. Специалист среднего уровня квалификации
 5. Служащий, занятый подготовкой информации, оформлением документации, учетом и обслуживанием
 6. Работник сферы обслуживания, предоставления коммунальных услуг, торговли и родственных видов деятельности
 7. Квалифицированный работник сельского, лесного хозяйств, рыбоводства и рыболовства
 8. Квалифицированный рабочий крупных и мелких промышленных организаций, художественных промыслов, строительства, транспорта, связи
 9. Оператор, аппаратчик, машинист установок и машин и слесари-сборщики
 10. Неквалифицированный рабочий
 11. Индивидуальный предприниматель с лицензией
 12. Сотрудник силовых структур (военнослужащий, милиция)
 13. Самозанятый (-ая)
 14. Другое (напишите) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

БЛАГОДАРИМ ВАС ЗА УЧАСТИЕ В ОПРОСЕ!

Приложение 2. Линейные распределения ответов на вопросы.

Устраивает ли Вас в целом жизнь, которую Вы сейчас ведете?

	Количество	%
Полностью устраивает	1090	54,5
Скорее устраивает	749	37,5
Скорее НЕ устраивает	122	6,1
Совершенно НЕ устраивает	15	0,8
Затрудняюсь ответить	24	1,2

Оцените, пожалуйста, по пятибалльной шкале насколько Вы удовлетворены следующими сторонами своей жизни, где «1» – совершенно НЕ удовлетворен(-а), «5» – полностью удовлетворен(-а) (Количество)

Аспекты жизни	Совершенно НЕ удовлетворен (-а)	2	3	4	Полностью удовлетворен (-а)	Затрудняюсь ответить
Материальным положением семьи	47	91	363	634	832	33
Работой / возможностями трудоустройства	102	191	422	546	538	201
Качеством досуга	49	144	493	566	670	78
Состоянием собственного здоровья	30	82	321	630	894	43
Медицинским обслуживанием в Вашем городе / селе	121	180	507	646	455	91
Экологической ситуацией в Вашем городе / селе	159	219	421	601	527	73
Возможностями для достижения поставленных целей	58	160	494	631	541	116
Жилищными условиями	76	125	376	634	732	57
Полученным / получаемым образованием	42	62	348	754	717	77
Качеством обеспечения Вашей безопасности	40	81	334	725	725	95
Отношениями с окружающими (семьей, друзьями, коллегами)	13	34	168	513	1211	61

Оцените, пожалуйста, по пятибалльной шкале насколько Вы удовлетворены следующими сторонами своей жизни, где «1» – совершенно НЕ удовлетворен(-а), «5» – полностью удовлетворен(-а) (%)

Аспекты жизни	Совершенно НЕ удовлетворен (-а)	2	3	4	Полностью удовлетворен (-а)	Затрудняюсь ответить
Материальным положением семьи	2,4	4,6	18,2	31,7	41,6	1,7

Работой / возможностями трудоустройства	5,1	9,6	21,1	27,3	26,9	10,1
Качеством досуга	2,5	7,2	24,7	28,3	33,5	3,9
Состоянием собственного здоровья	1,5	4,1	16,1	31,5	44,7	2,2
Медицинским обслуживанием в Вашем городе / селе	6,1	9,0	25,4	32,3	22,8	4,6
Экологической ситуацией в Вашем городе / селе	8,0	11,0	21,1	30,1	26,4	30,7
Возможностями для достижения поставленных целей	2,9	8,0	24,7	31,6	27,1	5,8
Жилищными условиями	3,8	6,3	18,8	31,7	36,6	20,9
Полученным / получаемым образованием	2,1	3,1	17,4	37,7	35,9	3,9
Качеством обеспечения Вашей безопасности	2,0	4,1	16,7	36,3	36,3	4,8
Отношениями с окружающими (семьей, друзьями, коллегами)	0,7	1,7	8,4	25,7	60,6	3,1

Насколько Вы удовлетворены тем, как в целом развивается Ваш населенный пункт?

	Количество	%
Полностью удовлетворен(-а)	698	34,9
Скорее удовлетворен(-а)	984	49,2
Скорее НЕ удовлетворен(-а)	248	12,4
Полностью НЕ удовлетворен(-а)	38	1,9
Затрудняюсь ответить	32	1,6

Как Вы считаете, в настоящее время в Вашем городе / селе создано достаточно возможностей для развития молодежи?

	Количество	%
Да, вполне достаточно	502	25,1
Скорее достаточно	854	42,7
Скорее недостаточно	458	22,9
Совершенно недостаточно	133	6,7
Затрудняюсь ответить	53	2,7

Удовлетворены ли Вы качеством и работой досуговых учреждений (домов, дворцов школьников и молодежи, школ искусств, дворцов спорта, ДЮСШ, спортивных центров и др.), которые находятся в Вашем городе / селе? (

	Количество	%
Полностью удовлетворен(-а)	511	25,6
Скорее удовлетворен(-а)	819	41,0
Скорее не удовлетворен(-а)	306	15,3
Полностью не удовлетворен(-а)	103	5,2
Другое	2	0,1
Я не посещаю досуговые учреждения	132	6,6
В нашем населенном пункте нет досуговых учреждений	82	4,1

Затрудняюсь ответить	45	2,3
----------------------	----	-----

Как Вы считаете, испытывает ли молодежь Вашего города / села трудности с поиском работы и трудоустройством?

	Количество	%
Да, молодежь постоянно сталкивается с проблемами трудоустройства	844	42,2
Молодые люди испытывают трудности с трудоустройством по специальности. Работу, не требующую специальных профессиональных навыков найти не составляет труда	610	30,5
У молодых людей моего города / села нет проблем с трудоустройством	170	8,5
Другое (<i>работу можно найти, если дать взятку</i>)	3	0,2
Я учусь, не ищу работу и нет опыта поиска работы, трудоустройства	320	16,0
Затрудняюсь ответить	53	2,7

В случае, если Вы окажетесь без работы, как быстро, по Вашему мнению, Вы сможете найти подходящую для вас работу?

	Количество	%
Я найду работу по специальности в самые короткие сроки	278	13,9
Поиск работы вызовет определенные сложности, но в течение трех месяцев я найду работу	590	29,5
Найти новую работу – это большая проблема для молодого человека, в лучшем случае работу найду в течение полугода	598	29,9
Другое (<i>найти новую работу – это большая проблема для молодого человека, даже в течение года и более, ищу работу уже 5 лет, зависит от собственного желания</i>)	5	0,4
Я учусь, не ищу работу и нет опыта поиска работы, трудоустройства	437	21,9
Затрудняюсь ответить	92	4,6

Оцените, пожалуйста, по пятибалльной шкале насколько Вы удовлетворены качеством полученного или получаемого образования, где «1» – Совершенно не удовлетворен(-а), «5» – полностью удовлетворен(-а)? (Количество)

Образование	Совершенно НЕ удовлетворен (-а)	2	3	4	Полностью удовлетворен (-а)	Затрудняюсь ответить
Общее среднее образование	38	51	283	747	806	75
Техническое и профессиональное образование	22	45	227	535	431	740
Высшее образование	34	39	195	431	462	839
Послевузовское образование	28	58	145	267	284	1218

Оцените, пожалуйста, по пятибалльной шкале насколько Вы удовлетворены качеством полученного или получаемого образования, где «1» – Совершенно не удовлетворен(-а), «5» – полностью удовлетворен(-а)? (%)

Образование	Совершенно НЕ удовлетворен (-а)	2	3	4	Полностью удовлетворен (-а)	Затрудняюсь ответить
Общее среднее образование	1,9	2,6	14,2	37,4	40,3	3,8
Техническое и профессиональное образование	1,1	2,3	11,4	26,8	21,6	37,0
Высшее образование	1,7	2,0	9,8	21,6	23,1	42,0
Послевузовское образование	1,4	2,9	7,3	13,4	14,2	60,9

Как изменилось состояние Вашего здоровья за последний год?

	Количество	%
Улучшилось	344	17,2
Скорее улучшилось	348	17,4
Не изменилось	1146	57,3
Скорее ухудшилось	104	5,2
Ухудшилось	18	0,9
Затрудняюсь ответить	40	2,0

Оцените, пожалуйста, по пятибалльной шкале насколько актуальны перечисленные проблемы для молодежи ВАШЕГО города / села, где «1» – совершенно НЕ актуально, «5» – очень актуально (Количество)

№	Аспекты жизни	Совершенно НЕ актуально	2	3	4	Очень актуально	3/0
1.	Недоступность высшего образования (высокая стоимость)	159	131	347	553	699	111
2.	Низкий уровень дохода (низкая заработная плата, стипендия, др.)	67	117	375	511	820	110
3.	Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления	66	96	390	464	888	96
4.	Проблемы с трудоустройством, безработица	91	116	362	486	790	155
5.	Неустроенность личной жизни	323	242	501	376	330	228
6.	Конфликты с родителями / преподавателями / старшим поколением, непонимание родных и близких	478	286	472	359	249	156
7.	Отсутствие уверенности в завтрашнем дне	342	220	498	416	315	209

8.	Низкий уровень культуры, бездуховность молодежи	298	251	514	395	392	150
9.	Угроза личной безопасности (страшно ходить по улицам и т.п.)	435	328	491	357	223	166
10.	Преступность среди молодежи	277	300	545	386	339	153
11.	Религиозный экстремизм в молодежной среде	332	248	495	364	339	222
12.	Наркомания, токсикомания, алкоголизм и табакокурение	229	257	495	447	452	120
13.	Проблемы досуга молодежи, негде провести свободное время	340	230	553	433	319	125
14.	Отсутствие доступа к высокоскоростному Интернету, к качественной мобильной связи	661	319	398	317	218	87
15.	Отсутствие специализированных магазинов, отделов по продаже спортивного инвентаря и товаров	612	374	374	292	232	116
16.	Нехватка узких специалистов в медицинских центрах, поликлиниках	315	258	489	359	392	187
17.	Нехватка социальных и психологических служб, телефонов доверия	364	278	539	296	248	275
18.	Слабая организация центров развития дошкольного и школьного воспитания	368	283	545	317	245	242

Оцените, пожалуйста, по пятибалльной шкале насколько актуальны перечисленные проблемы для молодежи ВАШЕГО города / села, где «1» – совершенно НЕ актуально, «5» – очень актуально (%)

№	Аспекты жизни	Совершенно НЕ актуально	2	3	4	Очень актуально	3/0
1.	Недоступность высшего образования (высокая стоимость)	17,2	17,4	57,3	5,2	0,9	2,0
2.	Низкий уровень дохода (низкая заработная плата, стипендия, др.)	3,4	5,9	18,8	25,6	41,0	5,5
3.	Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления	3,3	4,8	19,5	23,2	44,4	4,8

4.	Проблемы с трудоустройством, безработица	4,6	5,8	18,1	24,3	39,5	7,8
5.	Неустроенность личной жизни	16,2	12,1	25,1	18,8	16,5	11,4
6.	Конфликты с родителями / преподавателями / старшим поколением, непонимание родных и близких	23,9	14,3	23,6	18,0	12,5	7,8
7.	Отсутствие уверенности в завтрашнем дне	17,1	11,0	24,9	20,8	15,8	10,5
8.	Низкий уровень культуры, бездуховность молодежи	14,9	12,6	25,7	19,8	19,6	7,5
9.	Угроза личной безопасности (страшно ходить по улицам и т.п.)	21,8	16,4	24,6	17,9	11,2	8,3
10.	Преступность среди молодежи	13,9	15,0	27,3	19,3	17,0	7,7
11.	Религиозный экстремизм в молодежной среде	16,6	12,4	24,8	18,2	17,0	11,1
12.	Наркомания, токсикомания, алкоголизм и табакокурение	11,5	12,9	24,8	22,4	22,6	6,0
13.	Проблемы досуга молодежи, негде провести свободное время	17,0	11,5	27,7	21,7	16,0	6,3
14.	Отсутствие доступа к высокоскоростному Интернету, к качественной мобильной связи	33,1	16,0	19,9	15,9	10,9	4,4
15.	Отсутствие специализированных магазинов, отделов по продаже спортивного инвентаря и товаров	30,6	18,7	18,7	14,6	11,6	5,8
16.	Нехватка узких специалистов в медицинских центрах, поликлиниках	15,8	12,9	24,5	18,0	19,6	9,4
17.	Нехватка социальных и психологических служб, телефонов доверия	18,2	13,9	27,0	14,8	12,4	13,8
18.	Слабая организация центров развития дошкольного и школьного воспитания	18,4	14,2	27,3	15,9	12,3	12,1

Уверены ли Вы в своей личной безопасности?

	Количество	%
Да, уверен	881	44,1
Скорее уверен	827	41,4
Скорее НЕ уверен	187	9,4
Нет, не уверен	38	1,9
Затрудняюсь ответить	67	3,4

Как Вы считаете, знают ли органы государственной власти о реальных проблемах молодежи?

	Количество	%
Безусловно, знают и делают все возможное для решения этих проблем	578	28,9
Скорее знают, но реально не решают проблемы молодежи	788	39,4
Скорее НЕ знают	411	20,6
Однозначно НИЧЕГО не знают	94	4,7
Затрудняюсь ответить	129	6,5

Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Молодежных ресурсных центров (МРЦ) Вашего района / города / области?

	Количество	%
Да, известно. Обращался(-лась) в МРЦ	120	6,0
Да, известно, но никогда не обращался(-лась) в МРЦ	411	20,6
Что-то слышал(-а), читал(-а) об МРЦ	376	18,8
Нет. Ни разу не слышал(-а) об МРЦ	1042	52,1
Затрудняюсь ответить	51	2,6

Оцените, пожалуйста, работу Молодежных ресурсных центров Вашего района / города / Вашей области в сфере. (Количество)

№	Направления деятельности	Эффективная	Не эффективная	3/0
1.	Информирования молодежи о реализуемых для нее государственных социальных программах	92	19	9
2.	Оказания консультационных услуг (правовых, по вопросам получения образования, жилья, трудоустройства, поддержки молодым семьям и т.д.)	78	28	14
3.	Предоставления открытых пространств для саморазвития молодежи (коворкинг-зон)	69	31	20
4.	Организации обучающих тренингов по жизненно важным навыкам (ответственности, коммуникабельности, лидерству, критическому мышлению, гендерному равенству и т.д.)	81	29	10

5.	Оказания поддержки молодежных инициатив и идей	73	30	17
6.	Адресной работы с целевыми группами (безработной, сельской, рабочей, студенческой молодежью, молодыми семьями, молодыми людьми с особыми потребностями и т.д.) в рамках конкретных проектов и программ	80	21	19

Оцените, пожалуйста, работу Молодежных ресурсных центров Вашего района / города / Вашей области в сфере. (%)

№	Направления деятельности	Эффективная	Не эффективная	3/0
1.	Информирования молодежи о реализуемых для нее государственных социальных программах	76,7	15,8	7,5
2.	Оказания консультационных услуг (правовых, по вопросам получения образования, жилья, трудоустройства, поддержки молодым семьям и т.д.)	65,0	23,3	11,7
3.	Предоставления открытых пространств для саморазвития молодежи (коворкинг-зон)	57,5	25,8	16,7
4.	Организации обучающих тренингов по жизненно важным навыкам (ответственности, коммуникабельности, лидерству, критическому мышлению, гендерному равенству и т.д.)	67,5	24,2	8,3
5.	Оказания поддержки молодежных инициатив и идей	60,8	25,0	14,2
6.	Адресной работы с целевыми группами (безработной, сельской, рабочей, студенческой молодежью, молодыми семьями, молодыми людьми с особыми потребностями и т.д.) в рамках конкретных проектов и программ	66,7	17,5	15,8

Известно ли Вам о работе Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, чья деятельность направлена на поддержку и развитие молодежи?

	Количество	%
Да, знаю	168	8,4
Что-то слышал(-а), читал (-а)	639	32,0
Ничего не знаю о работе Департамента	1128	56,4
Затрудняюсь ответить	65	3,3

Оцените, пожалуйста, работу Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан по следующим видам деятельности (Количество)

№	Направления деятельности	Эффективная	Не эффективная	3/0
1.	Координация работы областных / городских управлений по вопросам молодежной политики / внутренней политики	141	11	16
2.	Взаимодействие с молодежными организациями	125	32	11
3.	Обеспечение научной и методической литературой (книги, методические пособия, брошюры и др.)	111	39	18
4.	Информационно-разъяснительная работа (публикации в СМИ, встречи с молодежью, информационные кампании)	118	35	15
5.	Содействие развитию волонтерской деятельности молодежи	109	37	22
6.	Работа по патриотическому воспитанию молодежи	131	29	8

Оцените, пожалуйста, работу Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан по следующим видам деятельности (%)

№	Направления деятельности	Эффективная	Не эффективная	3/0
1.	Координация работы областных / городских управлений по вопросам молодежной политики / внутренней политики	83,9	6,5	9,5
2.	Взаимодействие с молодежными организациями	74,4	19,0	6,5
3.	Обеспечение научной и методической литературой (книги, методические пособия, брошюры и др.)	66,1	23,2	10,7
4.	Информационно-разъяснительная работа (публикации в СМИ, встречи с молодежью, информационные кампании)	70,2	20,8	8,9
5.	Содействие развитию волонтерской деятельности молодежи	64,9	22,0	13,1
6.	Работа по патриотическому воспитанию молодежи	78,0	17,3	4,8

Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Управления Вашей области/Вашего города, которое занимается вопросами молодежной политики (Управление по вопросам молодежной политики/ внутренней политики, Управление по делам общественного развития, Управление по делам семьи, детей и молодежи)?

	Количество	%
Да, знаю	190	9,5
Что-то слышал(-а), читал (-а)	617	30,9
Ничего не знаю о работе Управления	1091	54,6
Затрудняюсь ответить	102	5,1

Оцените, пожалуйста, работу Управления по вопросам молодежной политики / внутренней политики Вашей области / Вашего города по следующим видам деятельности (Количество)

№	Направления деятельности	Эффективная	Не эффективная	З/о
1.	Обеспечение научной и методической литературой (книги, методические пособия, брошюры и др.)	124	55	11
2.	Информационно-разъяснительная работа (публикации в СМИ, встречи с молодежью, информационные кампании)	156	25	9
3.	Организационно-практическая работа (проведение акций, семинаров, круглых столов, флэшмобов и др.)	164	17	9
4.	Работа с целевыми группами молодежи (сельская, безработная, маргинальная, рабочая, студенческая, и др.)	134	38	18
5.	Оказание содействия занятости молодежи, поддержка молодых семей и др.	135	41	14
6.	Работа по патриотическому воспитанию	118	56	16
7.	Неформальные встречи с молодежью (беседы на рынках, общежитиях, стройплощадках и др.)	120	44	26

Оцените, пожалуйста, работу Управления по вопросам молодежной политики / внутренней политики Вашей области / Вашего города по следующим видам деятельности (%)

№	Направления деятельности	Эффективная	Не эффективная	З/о
1.	Обеспечение научной и методической литературой (книги, методические пособия, брошюры и др.)	65,3	28,9	5,8
2.	Информационно-разъяснительная работа (публикации в СМИ, встречи с молодежью, информационные кампании)	82,1	13,2	4,7

3.	Организационно-практическая работа (проведение акций, семинаров, круглых столов, флэшмобов и др.)	86,3	8,9	4,7
4.	Работа с целевыми группами молодежи (сельская, безработная, маргинальная, рабочая, студенческая, и др.)	70,5	20,0	9,5
5.	Оказание содействия занятости молодежи, поддержка молодых семей и др.	71,1	21,6	7,4
6.	Работа по патриотическому воспитанию	62,1	29,5	8,4
7.	Неформальные встречи с молодежью (беседы на рынках, общешитиях, стройплощадках и др.)	63,2	23,2	13,7

О каких государственных программах и проектах по поддержке молодежи Вы слышали, знаете или являлись участником? (Количество)

№	Государственные программы, молодежные проекты	Что-то слышал (-а)	Хорошо знаю, но не участвовал(-а)	Знаю, участвовал(-а)	Ничего не знаю, не слышал(-а)
1.	«Молодежная практика»	709	243	65	954
2.	«С дипломом – в село!»	1028	386	29	537
3.	«Жасыл Ел»	958	359	91	564
4.	Единая программа поддержки и развития бизнеса «Дорожная карта бизнеса 2020»	939	314	36	692
5.	Программа развития продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017-2021 годы	606	191	17	1156
6.	Программа жилищного строительства «Нұрлы жер»	911	336	27	704
7.	Международная стипендия «Болашак»	1058	369	16	529
8.	Государственная молодежная премия «Дарын»	725	225	15	1008
9.	Серпін-2050	596	180	7	1185
10.	Бесплатное техническое и профессиональное образование для всех	638	211	30	1092
11.	Проект развития молодежного корпуса	349	143	12	1465
12.	Молодежный кадровый резерв	350	147	21	1436

О каких государственных программах и проектах по поддержке молодежи Вы слышали, знаете или являлись участником? (%)

№	Государственные программы, молодежные проекты	Что-то слышал (-а)	Хорошо знаю, но не участвовал(-а)	Знаю, участвовал(-а)	Ничего не знаю, не слышал(-а)
1.	«Молодежная практика»	36,0	12,3	3,3	48,4
2.	«С дипломом – в село!»	51,9	19,5	1,5	27,1
3.	«Жасыл Ел»	48,6	18,2	4,6	28,6
4.	Единая программа поддержки и развития бизнеса «Дорожная карта бизнеса 2020»	47,4	15,9	1,8	34,9
5.	Программа развития продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017-2021 годы	30,8	9,7	0,9	58,7
6.	Программа жилищного строительства «Нұрлы жер»	46,1	17,0	1,4	35,6
7.	Международная стипендия «Болашақ»	53,7	18,7	0,8	26,8
8.	Государственная молодежная премия «Дарын»	36,7	11,4	0,8	51,1
9.	Серпін-2050	30,3	9,1	0,4	60,2
10.	Бесплатное техническое и профессиональное образование для всех	32,4	10,7	1,5	55,4
11.	Проект развития молодежного корпуса	17,7	7,3	0,6	74,4
12.	Молодежный кадровый резерв	17,9	7,5	1,1	73,5

Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены тем, как реализуется государственная молодежная политика в Казахстане?

	Количество	%
Полностью удовлетворен(-а)	330	16,5
Скорее удовлетворен(-а)	908	45,4
Скорее НЕ удовлетворен(-а)	282	14,1
НЕ удовлетворен(-а)	82	4,1
Другое	1	0,1
Ничего не знаю о государственной молодежной политике	253	12,7
Затрудняюсь ответить	144	7,2

Какие молодежные организации Вы знаете?

Молодежные организации	Количество	%
Альянс студентов Казахстана	609	33,9
Союз КВН Казахстана	1153	64,2
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента Республики Казахстан «Болашақ»	1100	61,3
Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов «Жасыл ел»	1038	57,8
Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нұр Отан»	1411	78,6
Единая детско-юношеская организация «Жас Ұлан»	1007	56,1
Конгресс молодежи Казахстана	419	23,3
Национальная волонтерская сеть	507	28,2
Национальный Дельфийский комитет	219	12,2
Другое (ветеранская организация, ОФ «Гражданский альянс Костанайской области «ГрИн», Молодежная премия «Дарын», Движение коммунистов Казахстана, Движение за свободный интернет, Движение Алга)	7	0,8

С какими из них, Вам приходилось работать, сотрудничать, контактировать?

Молодежные организации	Количество	%
Альянс студентов Казахстана	58	19,7
Союз КВН Казахстана	37	12,5
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента Республики Казахстан «Болашақ»	32	10,8
Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов «Жасыл ел»	112	38,0
Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нұр Отан»	94	31,9
Единая детско-юношеская организация «Жас Ұлан»	61	20,7
Конгресс молодежи Казахстана	14	4,7
Национальная волонтерская сеть	51	17,3
Национальный Дельфийский комитет	16	5,4
Другое (ветеранская организация, ОФ «Гражданский альянс Костанайской области «ГрИн», Молодежная премия «Дарын», Движение коммунистов Казахстана, Движение за свободный интернет, Движение Алга)	4	0,3

Какая проблема может вынудить Вас пойти на публичную протестную акцию?

	Количество	%
Проблемы в школе / колледже / вузе	109	5,5
Сокращение / увольнение с работы	173	8,7
Необоснованное повышение тарифов на коммунальные услуги	121	6,1
Задержка по выплате заработной платы / стипендий / пособий	157	7,9
Халатность и непрофессионализм работников медицинских учреждений	198	9,9
Повышение выплат по кредитам или ипотеке	117	5,9
Необоснованные штрафы	124	6,2
Ухудшение экологической ситуации	148	7,4
Неудовлетворённость действиями властей	134	6,7
Несправедливые судебные решения	169	8,5
Несогласие с принимаемыми реформами	81	4,1

Нарушение прав на этнической почве	105	5,3
Проблемы с жильем	152	7,6
Рост цен на продукты питания, горюче-смазочных материалов (ГСМ), лекарства	195	9,8
Ничто не может вынудить меня открыто протестовать	1095	54,8
Затрудняюсь ответить	233	11,7
Другое (от этого нет никакого толка, проблема досуга, нехватка спортивных учреждений, коррупция, нехватка рабочих мест)	6	0,7

Как Вы считаете, существует ли сейчас вероятность возникновения акций протеста в Вашем селе / городе?

	Количество	%
Однозначно, да	45	2,3
Скорее да	225	11,3
Скорее нет	705	35,3
Однозначно, нет	744	37,2
Затрудняюсь ответить	281	14,1

По вашему мнению, в последние три-пять лет религиозность казахстанской молодежи снижается или растет?

	Количество	%
Снижается	345	17,3
Растет	1145	57,3
Другое	3	0,2
На прежнем уровне, без изменений	18	0,9
Затрудняюсь ответить	489	24,5

Влияет ли религиозная молодежь на общественно-политическую ситуацию в Вашем регионе?

	Количество	%
Да, это они создают общественную напряженность	194	9,7
Да, люди, придерживающиеся религий, пытаются навязать свою волю остальным, установить свои порядки	281	14,1
Да, люди, придерживающиеся религий, вносят гармонию в общество	302	15,1
Нет, религиозная молодежь никак не влияет на общественно- политическую ситуацию	838	41,9
Затрудняюсь ответить	382	19,1
Другое (религиозная молодежь разная, а судят только по какой-то одной группе)	3	0,3

Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком?

	Количество	%
Я – верующий (-ая), участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам	128	6,4
Я – верующий (-ая), но редко соблюдаю религиозные нормы и посещаю религиозные места только по праздникам	529	26,5
Я – верующий (-ая), но не участвую в религиозной жизни	722	36,1

Я – неверующий (-ая), но иногда посещаю религиозные места ради интереса или за компанию с кем-то	67	3,4
Я – неверующий (-ая), но уважаю верующих	303	15,2
Я равнодушен (-на) к религии	160	8,0
Я противник религий, атеист	32	1,6
Затрудняюсь ответить	57	2,9
Другое (я верующий, но я признаю, как Ислам, так и Христианство, Буддизм, Иудаизм)	4	0,4

Укажите, пожалуйста, к какой религии или конфессии Вы себя относите?

	Количество	%
Ислам	1152	79,7
Православие	239	16,5
Католицизм	10	0,7
Протестантизм	6	0,4
Совмещаю религиозные традиции разных конфессий	3	0,2
Не исповедую никакой религии	11	0,8
Затрудняюсь ответить	20	1,4
Другое (Свидетели Иеговы, Евангелисты, просто верующий, Баптист, Иудаизм)	5	0,6

По Вашему мнению, что молодой человек ищет в религии?

	Количество	%
Дисциплину и порядок	534	26,7
Возможность отличаться от других	113	5,7
Опору в сложный период жизни	431	21,6
Смысл и понимание жизни	670	33,5
Духовного наставника, который окажет поддержку	189	9,5
Сообщество единомышленников, их поддержку в различных сферах жизни	107	5,4
Надежду, веру в лучшее	566	28,3
Долг перед Богом	5	0,3
Затрудняюсь ответить	185	9,3
Другое (ищет ответ, стабильность, очищение, сейчас религия – это модно, наличие большого количества времени, от нечего делать, национальные традиции)	7	0,8

Какие эмоции вызывают у Вас представители других религиозных вероисповеданий?

	Количество	%
Уважение	726	36,3
Интерес	213	10,7
Безразличие	716	35,8
Раздражение	165	8,3
Другое (зависть)	4	0,2
Затрудняюсь ответить	176	8,8

Занимаетесь ли Вы волонтерской деятельностью, если да, то как часто?

	Количество	%
Я занимаюсь волонтерской работой несколько раз в год	211	10,6
Я занимаюсь волонтерской работой несколько раз в месяц	29	1,5
Я занимаюсь волонтерской работой несколько раз в неделю	24	1,2
Я НЕ занимаюсь волонтерской работой	1652	82,6
Другое	4	0,2
Затрудняюсь ответить	80	4,0

Что, по Вашему мнению, значит быть «патриотом Казахстана»?

	Количество	%
Гордиться великими достижениями страны	545	27,3
В случае необходимости защищать страну с оружием в руках	255	12,8
Соблюдать законы государства, быть законопослушным налогоплательщиком	258	12,9
Любить Родину, в том числе родной город, село, аул	647	32,4
Верить в великое будущее страны	240	12,0
Испытывать ностальгию вдали от Родины	74	3,7
Говорить с гордостью о Казахстане, когда выезжаешь за границу, рассказывать про Казахстан	184	9,2
Трудиться на благо Родины	406	20,3
Покупать отечественную казахстанскую продукцию (продукты питания, одежду и т.п.)	73	3,7
Испытывать чувство ответственности за происходящее в стране	136	6,8
Жить в мире и согласии с другими гражданами страны	268	13,4
Знать казахский язык, традиции и историю Казахстана	250	12,5
Пройти службу в армии	40	2,0
Другое (я не являюсь патриотом поскольку не доволен политикой страны, выступать на соревнованиях под флагом страны)	5	0,3
Затрудняюсь ответить	46	2,3

Как Вы считаете, в Казахстане уделяется достаточно внимания патриотическому воспитанию молодежи?

	Количество	%
Да, достаточно	568	28,4
Скорее достаточно	914	45,7
Скорее недостаточно	342	17,1
Совершенно недостаточно	50	2,5
Затрудняюсь ответить	126	6,3

Какие чувства Вы испытываете по отношению к Вооруженным силам (Армии) Республики Казахстан?

	Количество	%
Гордость	572	28,6
Восхищение	85	4,3
Доверие	425	21,3
Уважение	511	25,6
Недоверие	106	5,3
Разочарование	60	3,0
Страх	9	0,5
Безразличие	105	5,3
Другое	1	0,1
Затрудняюсь ответить	126	6,3

Приходилось ли Вам участвовать в конкурсах, соревнованиях, олимпиадах, концертах и других мероприятиях на военно-патриотическую тему?

	Количество	%
Да, участвовал(-а) вместе с классом в школе	719	36,0
Да, участвовал(-а) вместе с группой в колледже / институте / университете	194	9,7
Да, участвовал(-а) самостоятельно	80	4,0
Нет, не участвовал(-а), но видел(-а) / слышал(-а), что молодежь участвует	468	23,4
Нет, не участвовал(-а) и никогда не слышал(-а) про мероприятия на военно-патриотическую тему	470	23,5
Затрудняюсь ответить	68	3,4

Как Вы считаете, что нужно делать для того, чтобы молодежь была патриотичной?

	Количество	%
Проводить в средних школах начальную военную подготовку	304	15,2
Детям и молодежи читать литературу на государственном языке, казахстанских и казахских авторов	139	7,0
Создавать мультфильмы, детские передачи на казахском языке про национальных героев	101	5,1
Проводить регулярно спортивные соревнования, конкурсы, олимпиады	221	11,1
Организовывать военно-патриотических лагерей для учащихся в период летних каникул	190	9,5
Развивать работу детско-юношеских клубов по месту жительства	224	11,2
Изучать историю, традиции и обычаи народов Казахстана	368	18,4
Учить гимн в детских садах	45	2,3
Учить казахский язык	124	6,2
Обязать молодежь служить в армии	117	5,9
Другое (Делать так, чтобы молодежь гордилась государством, сами представители власти показывали пример молодежи, чтобы было на кого равняться, создать достойные условия для жизни, научиться государству ценить специалистов, пример от старшего поколения, на телепередачах, в СМИ говорить больше о	13	0,9

<i>патриотизме, должен чувствовать сам, мне это не нужно, патриотизм не интересует)</i>		
Затрудняюсь ответить	154	7,7

Испытываете ли Вы гордость за Вооруженные силы, Армию Республики Казахстан?

	Количество	%
Да	930	46,5
Скорее да	600	30,0
Скорее нет	122	6,1
Нет	108	5,4
Мне все равно	129	6,5
Затрудняюсь ответить	111	5,6

Как Вы считаете, престижно ли служить в Вооруженных силах Казахстана?

	Количество	%
Да, престижно	1363	68,2
Нет, не престижно	353	17,7
Другое	5	0,3
Затрудняюсь ответить	279	14,0

Скажите, пожалуйста, Вы хотели бы работать на государственной службе?

	Количество	%
Да	943	47,2
Скорее да	353	17,7
Скорее нет	201	10,1
Нет	336	16,8
Затрудняюсь ответить	167	8,4

Для Вас «Субкультура молодежи» – это...?

	Количество	%
Временное увлечение молодежи, форма досуга	605	30,3
Стиль жизни молодежи, модное направление	698	34,9
Форма выражения протеста в молодежной среде	247	12,4
Форма самоутверждения / самоидентификации	402	20,1
Группа молодых людей, имеющих проблемы с законом	138	6,9
Другое (<i>подражание западу</i>)	1	0,1
Затрудняюсь ответить	270	13,5

Являетесь ли Вы представителем какой-либо субкультуры в настоящее время?

	Количество	%
Эмо	8	0,4
Готы	3	0,2
Треш	2	0,1
Хипстеры	4	0,2
Аниме	14	0,7
Гламур	8	0,4
Хиппи	5	0,3
Панки	0	0,0
Рэперы	14	0,7

Рокеры	11	0,6
Футбольные фанаты	84	4,2
Геймеры	28	1,4
Паркур	8	0,4
Скинхеды	2	0,1
Байкеры	4	0,2
Автогонщики	7	0,4
Брейк-данс	4	0,2
Граффити	2	0,1
Хип-хоп	27	1,4
Барды	3	0,2
Другое (<i>бодибилдер</i>)	1	0,1
Нет, не являюсь представителем какой-либо субкультуры	1729	86,5
Затрудняюсь ответить	87	4,4

Насколько важно для Вас быть членом данного сообщества?

	Количество	%
Очень важно, весь смысл жизни в этом	29	15,8
Это хобби, способ интересно проводить время	106	57,6
Это модно среди молодежи	21	11,4
Не важно, просто хочу «убить» время	18	9,8
Затрудняюсь ответить	10	5,4

Как, в целом, Вы относитесь к молодежным субкультурам?

	Количество	%
Положительно	344	17,2
Безразлично	953	47,7
Отрицательно	434	21,7
Ничего не знаю о молодежных субкультурах	167	8,4
Затрудняюсь ответить	102	5,1

Как Вы считаете, почему молодежь вступает в молодежные субкультуры?

	Количество	%
Быть представителем молодежной субкультуры модно	318	15,9
Из любопытства и интереса	800	40,0
Чтобы непохожим на всех, высказывать свой протест против стандартов в обществе	295	14,8
Чтобы реализовать себя как личность, раскрыть свои творческие таланты	316	15,8
Из-за трудностей в общении с близкими и друзьями, непонимания с их стороны	249	12,5
Чтобы выделиться в обществе, привлечь всеобщее внимание	430	21,5
Другое (<i>подражание кому-либо, от безделья, чтобы чем-то заниматься, чтобы проводить свободное время, это хобби, проблемы с воспитанием, с психикой</i>)	7	0,5
Затрудняюсь ответить	211	10,6

Есть ли среди Ваших друзей и знакомых представители молодежных субкультур?

	Количество	%
Да	451	22,6
Нет	1477	73,9
Затрудняюсь ответить	72	3,6

Как Вы считаете, почему люди в обществе опасаются и стараются избегать общения с представителями неформальных молодежных субкультур?

	Количество	%
Все, что отличается от норм и стандартов в обществе вызывает тревогу и опасения	357	17,9
Неформальные молодежные организации ассоциируются с наркоманией, алкоголизмом и преступностью	258	12,9
Отталкивает вызывающий внешний вид и нестандартная внешность	416	20,8
Наше общество тяжело воспринимают что-то новое	432	21,6
Другое	2	0,1
Люди спокойно, с пониманием реагируют на представителей молодежных субкультур	274	13,7
Затрудняюсь ответить	261	13,1

Часто ли Вы встречаете на улицах своего города / села молодых людей, которые выглядят неформально, отличаются от большинства других людей?

	Количество	%
Постоянно	59	3,0
Достаточно часто	214	10,7
Иногда	500	25,0
Очень редко	476	23,8
Почти никогда	633	31,7
Затрудняюсь ответить	118	5,9